Gemeente Midden-Delfland







Jaarstukken 2024

ValidSigned door W. Kalkman RA
op 25-06-2025

Publieke Sector Accountants B.V.
Voor identificatiedoeleinden
Behorende bij de controleverklaring
d.d. 25 juni 2025 met kenmerk
312019002.25.430

Inhoudsopgave

Aanbiedingsnota 4
Inleiding 4
Bestemming resultaat 7
Financiele samenvatting 8
Jaarverslag 17
Programma's 17
Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025 18
Programma 2: Bestuur en veiligheid 25
Programma 3: Beheer, verkeer en milieu 34
Programma 4: Onderwijs 53
Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn 57
Programma 6: Economische en sociale zaken 67
Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en 73
Algemene dekkingsmiddelen 87
Overhead 89
Paragrafen 94
Bedrijfsvoering 95
Financiering 106
Grondbeleid 116
Lokale heffingen 122
Onderhoud kapitaalgoederen 128
Verbonden partijen 133
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 163
Wet open overheid 171
Jaarrekening 172
Overzicht van baten en lasten en toelichting 173
Overzicht aanwending bedrag onvoorzien 178
Overzicht incidentele/structurele baten en lasten 179
Rechtmatigheidsverantwoording 189
Balans 191
Toelichting op de balans 195
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 218
Wet normering bezoldiging topfunctionarissen 223
Gebeurtenissen na balansdatum 224
Gerealiseerde baten en lasten per taakveld 225

Single information, Single audit (SiSa) 227
Bijlagen 228
Beleidsindicatoren 241
Incidentele subsidies 242
Rapportage interbestuurlijk toezicht 244
Staat van reserves en voorzieningen 245

Aanbiedingsnota

Inleiding

Hierbij presenteren wij de jaarstukken over 2024. We sloten het jaar af met een resultaat van € 2,1 miljoen. Dit is € 0,8 miljoen meer dan bij de 4e periodieke begrotingswijziging was voorzien. In deze stukken laten we zien:

- welke projecten en taken we hebben uitgevoerd,
- welke doelen we hebben behaald,
- en welke kosten daar tegenover stonden.

Resultaat jaarrekening

Na de vaststelling van de 4e periodieke begrotingswijziging 2024 kende de gemeente een positief begrotingssaldo van € 1,3 miljoen. Dit saldo is gevormd door verschillende mee- en tegenvallers die u in de periodieke begrotingswijzigingen van 2024 hebt kunnen lezen en waartoe u hebt besloten.

Tussen het vaststellen van de 4e periodieke begrotingswijziging 2024 en het afsluiten van 2024, is hier nog € 0,8 miljoen bij gekomen. In het jaarverslag leest u per programma welke ambities en opgaven we hebben gerealiseerd en eventuele budgetover- en onderschrijdingen en de redenen daarvoor.

In deze jaarrekening doen we het voorstel om € 0,1 miljoen in 2025 weer beschikbaar te stellen voor projecten die in 2024 niet (volledig) zijn uitgevoerd. Na verwerking van het resultaat over 2024 en dit voorstel, komt de algemene reserve uit op € 11,4 miljoen. U leest hierover meer bij 'bestemming resultaat'.

Rechtmatigheid en getrouw beeld

Het jaar 2024 is het tweede jaar waarover wij een rechtmatigheidsverantwoording geven. Hiermee leggen wij aan u verantwoording af over de naleving van de regels voor het financiële reilen en zeilen in en van de organisatie. In de paragraaf Bedrijfsvoering leest u onze toelichting op de ‘rechtmatigheidsverantwoording’. De accountant bevestigt dat de jaarrekening 2024 een getrouw beeld geeft van ons eigen vermogen op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024. Zijn controleverklaring is toegevoegd.

Financieel perspectief en kritische afwegingen

Ondanks onze positieve resultaten zien we ook uitdagingen voor de toekomst, vooral door de afname van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het Rijk heeft nog geen voornemen geuit om de kortingen volledig terug te draaien of gemeenten volledig te vergoeden voor (mede)bewindstaken. Duidelijkheid verwachten we met de meicirculaire. Onze koers blijft daarom:

1. Focussen op wat noodzakelijk is voor een solide gemeente, zonder losse eindjes in bedrijfsvoering of dienstverlening.
2. Kritisch blijven op planning, ramingen en uitgaven.
3. Terughoudend zijn bij extra impulsen of nieuwe ontwikkelingen, vanwege schaarse middelen.

In de Kadernota 2026–2028 gaan we dieper in op ons financieel perspectief en de keuzes die we daarvoor maken. Over de gevolgen van de meicirculaire informeren wij u separaat.

Tot slot

Deze jaarrekening biedt een transparante en heldere weergave van onze financiële gang van zaken in 2024. De behaalde resultaten getuigen van doelgerichte inzet en continue verbetering in het beheer van onze budgetten. We blijven ons inzetten voor een financieel gezonde gemeente en werken samen met inwoners en partners aan een leefbare en duurzame toekomst.

Begroting

De gemeenteraad heeft de begroting 2024-2027 op 7 november 2023 vastgesteld. De begroting liet voor 2024 een bescheiden positief beeld zien (€ 210.684). Dit maakte het mogelijk om onze dienstverlening te continueren en om de voorgestelde plannen uit de kadernota en het collegewerkprogramma te realiseren. Daarnaast waren er, sinds het vaststellen van de kadernota, nog een aantal – deels autonome – wijzigingen geweest. Deze zijn ook verwerkt.

Tegelijkertijd bleven de onzekerheden voor de Begroting 2024-2027 onverminderd groot. Economische ontwikkelingen zoals inflatie hadden impact op iedereen en dus ook invloed op onze eigen begroting. Daarbij was (en is) er onzekerheid over het rijksbeleid. Dit was zichtbaar in het meerjarenperspectief van de begroting. Na een positief beeld in 2024 en 2025 sloot de begroting in de jaren 2026 en 2027 met een flink nadeel. Dit was voor een groot deel als gevolg van de keuzes die het Rijk heeft gemaakt in de algemene uitkering. Hoewel dit in lijn was met het begrotingsadvies van de VNG van 14 juli 2023 (zie hieronder), beperkt het wel onze mogelijkheden voor structurele beleidsintensiveringen of nieuw beleid. Dit zou de negatieve saldi voor 2026 en 2027 namelijk verder verslechteren. Voor incidentele uitgaven was er nog wel ruimte vanuit de begrotingsaldi van 2024 en 2025 en of vanuit reserves.

De septembercirculaire 2023 ontvingen wij niet op tijd om te verwerken in de Begroting 2024-2027. De cijfers uit deze circulaire zijn verwerkt en vastgesteld in de 1e begrotingswijziging 2024. Voor 2024 kende deze een positief saldo van € 445.149. Het begrotingsaldo en 'vertrekpunt' voor begrotingsjaar 2024 verbeterde hierdoor naar € 655.833.

Financieel resultaat

Voor het jaar 2024 stond de gemeente voor een pittige opgave. Desondanks zijn we erin geslaagd veel hiervan te realiseren.
Na vaststelling van de 4e periodieke begrotingswijziging 2024, kenden we een begrotingssaldo over 2024 van € 1,34 miljoen. We sluiten 2024 echter af met een positief resultaat van € 2,134 miljoen. Dit resultaat is het saldo van diverse mee- en tegenvallers. Deze zijn vooral incidenteel van aard en/ of het gevolg van onderbesteding. Alle budgetover -en onderschrijdingen (voor zover boven de verantwoordingsgrens) worden binnen de programma's afzonderlijk toegelicht.

De algemene reserve sluit per 31 december 2024 op een stand van € 9,8 miljoen. Deze kent hiermee een zeer beperkte afname (€ 0,6 miljoen) ten opzichte van de stand per 31 december 2023 (exclusief Resultaat Jaarrekening 2024).
Deze jaarrekening bevat het voorstel om een bedrag van € 0,1 miljoen weer beschikbaar te stellen in 2025 voor projecten die in 2024 niet (volledig) uitgevoerd zijn. Dit komt ten laste van de algemene reserve. Deze neemt na verwerking van het resultaat over 2024 en het voorstel om budget door te schuiven naar 2025 toe tot € 11,9 miljoen.

Accountantscontrole

De accountant is van oordeel dat de jaarrekening 2024 een getrouw beeld geeft van het eigen vermogen op 31 december 2024 en het resultaat over 2024. De controleverklaring is toegevoegd aan de jaarstukken. Hierin leest u dat de jaarrekening 2024 een getrouw beeld geeft van de omvang en samenstelling van zowel de baten, als de lasten over het boekjaar 2024. De activa en passiva per 31 december 2024 zijn in overeenstemming met de geldende voorschriften.

Toekomst

We hebben boekjaar 2024 met een positiever resultaat afgesloten dan verwacht. Deze verbetering van het financiële resultaat is deels het gevolg onderbesteding of nog in 2025 uit te voeren of af te ronden werkzaamheden, maar ook het gevolg van incidentele voordelen (zie ook onder Financiële samenvatting).
Samen met deze verbetering van het financiële resultaat hebben we ook veel van onze ambities tot een goed einde kunnen brengen of in elk geval op kunnen starten.
In de beheersing van onze budgetten, zowel exploitatiebudgetten als investeringskredieten, hebben we wederom stappen gezet en dit proces blijven we voortzetten. Het financieel perspectief voor de komende jaren geeft voor ons, evenals voor alle andere gemeenten, reden tot zorgen. Vooral door de afname van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Vooralsnog komt het Rijk niet over de brug om kortingen op de algemene uitkering volledig terug te draaien en gemeenten volledig te vergoeden voor de uitvoering van (medebewinds)taken. Pas bij de meicirculaire hebben we meer duidelijkheid over het beleid van het Rijk.

Ons uitgangspunt is en blijft om te focussen op wat nodig is voor een solide gemeente zonder losse eindjes in bedrijfsvoering of dienstverlening. Dat betekent dat we kritisch blijven op het realisme van onze planningen en ramingen, op onze uitgaven en we terughoudend moeten zijn met extra impulsen of nieuwe ontwikkelingen, omdat de middelen hiervoor schaars zijn. In de Kadernota 2025-2028 gaan we verder in op ons financieel perspectief.

Leeswijzer

De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. De jaarrekening is volgens de voorschriften uit het Besluit Begroting en Verantwoording opgebouwd zoals de begroting 2024-2027. Hierin zijn het beleid en de doelstellingen van de gemeente verdeeld over 7 programma’s. Daarnaast leggen we verantwoording af over de algemene dekkingsmiddelen en overheadlasten. Dit zijn voorgeschreven overzichten die apart worden verantwoord in de jaarstukken.

Bestemming resultaat

Het gerealiseerd resultaat van de jaarrekening 2024 bedraagt € 2,1 miljoen positief. Volgens de regelgeving van het BBV is het positieve resultaat als afzonderlijke post opgenomen onder het eigen vermogen op de balans. Het is de bevoegdheid van de raad om aan te geven hoe dit resultaat wordt bestemd.
Voor het jaar 2024 zijn er projecten/ werkzaamheden die niet (volledig) zijn afgerond en hierdoor doorlopen in het jaar 2025. Het budget dat hiermee samenhangt is € 94.815. Wij stellen derhalve voor een bedrag van € 94.815 door te schuiven naar 2025 ten lasten van het resultaat. Voor het resterende saldo van € 2,0 miljoen stellen wij voor dit toe te voegen aan de algemene reserve.

Voor een nadere verklaring van het resultaat wordt verwezen naar hoofdstuk 1.4 en de toelichtingen bij de programma's (hoofdstuk 2.1).

Doorschuifbudgetten

In onderstaand overzicht (A) staan de doorschuifbudgetten ten laste van het resultaat. Dit overzicht telt op tot een bedrag tot € 0,1 miljoen. De afzonderlijke doorschuifbudgetten worden hieronder in tabel A toegelicht.

A. Doorschuifbudgetten t.l.v. resultaat	Bedrag
Toekomstvisie 2050	€ 19.315
Zuidhoornseweg flexwoningen	€ 28.500
Economische ontwikkelingen Dorpenvisies	€ 19.000
Milieubeheer - saneringsmaatregelen	€ 28.000
Totaal	**€ 94.815**

Toelichting doorschuifbudgetten t.l.v. resultaat

Toekomstvisie
Bij raadsbesluit van 22 oktober 2024 is verzocht het restant budget 2024 inzake de Toekomstvisie2050 door te schuiven naar 2025. De raad heeft hiermee ingestemd. Het restant bedrag is nu bekend en bedraagt € 19.315.

Zuidhoornseweg flexwoningen
Restant budget Zuidhoornseweg flexwoningen doorschuiven in verband met werkzaamheden die doorlopen in 2025

Economische ontwikkelingen Dorpenvisies
Restant budget economische ontwikkelingen doorschuiven ten behoeve van het opstellen Dorpenvisies.

Milieubeheer
De werkzaamheden zijn vertraagd en nu gepland voor begin dit jaar. Om het nader onderzoek en de saneringsmaatregelen daadwerkelijk uit te voeren. Hiermee kunnen de eigenaren van de woningen op de saneringslijst geholpen kunnen worden de geluidbelasting te reduceren dan wel weer binnen de norm te krijgen.

Financiele samenvatting

In dit hoofdstuk leest u de financiële samenvatting van de jaarrekening. Hierin staat eerst het algemene financiële beeld en vervolgens de gemeentelijke belastingen en de gemeentelijke reserves.

Algemeen financieel beeld

De jaarrekening 2024 laat een positief resultaat zien van € 2.134.193.
Dit is ten opzichte van het begrotingssaldo 2024 van € 1.343.169 (na vaststelling van de 4e PBW 2024) een stijging van het resultaat van € 791.024. Tot en met 2022 hanteerden wij het gebruik om het resultaat op basis van de begroting tussentijds te muteren in de algemene reserve. Aangezien het de voorkeur van de BBV heeft om alleen het (werkelijke) gerealiseerde resultaat per jaareinde te muteren op de algemene reserve, op grond van de door de raad vastgestelde resultaatbestemming, hebben wij onze werkwijze hierop aangepast.

Het verschil voor het jaar 2024 tussen het werkelijke resultaat ten opzichte van het begrotingssaldo van € 791.024 wordt voornamelijk verklaard door:

Voordelen:
-Vitale Dorpen in Midden-Delfland: Overschrijding (I) Hof van Delfland Groensubsidie € 311.105
-Onderwijs: Overschrijding (I) Huisvesting, gemeenschappelijke baten/lasten € 100.648
-Sociaal Domein en Welzijn: Onderschrijding (U) Oudheidkunde/monumenten,
Openbaar Bibliotheekwerk € 266.841
-Economische en sociale zaken: Onderschrijding (U) Bijstand en minimabeleid
en overschrijding (I) Vreemdelingen € 531.325
-Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting: Overschrijding (I)
Bouw- en woningtoezicht € 307.472
-Algemene dekkingsmiddelen: Overschrijding (I) Algemene uitkering € 614.847

Nadelen:
-Bestuur en veiligheid-: Overschrijding (U) Bestuursorganen, Burgerzaken € 536.923
-Beheer, verkeer en milieu: Onderschrijding (I) lagere onttrekking reserve € 567.363
-Overhead: Overschrijding (U) voorlichting en informatievoorziening € 237.622

(U = uitgaven), I = inkomsten))

De vaststelling van de primitieve Begroting 2024 resulteerde in een positief saldo van € 210.684. Vanuit de septembercirculaire 2023 kwam daar via de 1e begrotingswijziging 2024 € 445.149 bij. De 1e PBW 2024 sloot vervolgens met een tekort van € -126.211 en de 2e PBW 2024 met een tekort van € -1.387. De 3e PBW sloot, in tegenstelling tot de voorgaande PBW's, met een voordelig saldo van € 486.146 evenals begrotingswijziging 7 ad € 2.667. Begrotingswijziging 12 ad € -181.737 samen met de 4e PBW ad € 507.857, blijft er onderaan de streep
een positief saldo over van € 1.343.169.

Uit onderstaand overzicht blijkt tevens het verloop van de begrotingsaldo in het jaar 2024.

Toelichting	Mutaties begroting 2024
Begroting 2024	€ 210.685
1e begrotingswijziging 2024	€ 445.149
PBW 2023-1	€ - 126.211
7e begrotingswijziging 2024	€ 2.667
PBW 2024-2	€ - 1.387
PBW 2024-3	€ 486.146
12e begrotingswijziging 2024	€ - 181.737
PBW 2024-4	€ 507.857
Saldo	**€ 1.343.169**

Analyse resultaat

De belangrijkste oorzaken van de toename van het begrote resultaat van € 1,3 miljoen tot het werkelijke resultaat van € 2,1 leest u hieronder. Een meer gedetailleerde toelichting leest u in de toelichting op de financiële afwijkingen in de programma's.

Op programma Vitale Dorpen hebben we voor het jaar 2024 een meevaller (€ 0,31 mln). Deze wordt mede veroorzaakt door de opheffing en afronding van Hof van Delfland Groensubsidie.

Waar we voorgaande jaren tegenvallers zien binnen het programma Ruimtelijke Ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting, is er voor het huidige jaar een meevaller van (€ 0,29 mln). Dit komt door toename van incidentele bouwleges.

Op het gebied van onderwijs hebben we voor het jaar 2024 ook een meevaller. Doordat wij een aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk maximaal hebben benut, is er een extra voordeel behaald. Tevens hebben wij een hogere vergoeding ontvangen/declaraties voor schades (€ 0,1 mln).

Binnen het programma Sociaal Domein en Welzijn, op onderdeel Openbaar Bibliotheekwerk en Oudheidkunde/monumenten, hebben we een voordeel (€ 0,27 mln). De specifieke uitkering herstelprogramma bibliotheken, die mede ingezet wordt voor de ontwikkelpleinen WIJ-Midden Delfland, heeft betrekking op 2024 en 2025. In het raadsvoorstel was deze verdeling anders verwerkt. Op de inkomsten zijn de bijbehorende lagere baten zichtbaar.

Naast een aantal meevallers zijn er ook een aantal tegenvallers, bijvoorbeeld binnen programma Bestuur en Veiligheid. De voornaamste reden voor deze overschrijding is een hoge storting in de voorziening voor pensioen van (ex-)wethouders. Deze storting is gebaseerd op een jaarlijkse herberekening door een extern bureau (€ 0,37 mln). Tevens zijn in 2024 meer reisdocumenten en rijbewijzen aangevraagd dan was voorzien op basis van de vervaldatum van documenten van inwoners. Hierdoor zijn er ook hogere kosten gemaakt voor de aankoop van documenten en afdracht aan het Rijk. Daarnaast zijn er meer kosten gemaakt voor de verkiezingen. Hier staat wel een extra vergoeding via het gemeentefonds tegenover, maar die is hier niet zichtbaar omdat de uitkering uit het gemeentefonds valt onder programma Algemene Dekkingsmiddelen (€ 0,1 mln).

Helaas geldt er ook een tegenvaller in programma Beheer, Verkeer en Milieu (€ 0,5 mln). Deze tegenvaller heeft te maken met de onttrekkingen vanuit de Algemene Reserve als van de reserve Investeringsprogramma. Uit de Algemene Reserve wordt in 2024 voor € 229.011 minder onttrokken

voor de doorschuifbudgetten. De reden hiervoor is dat er in 2024 minder lasten waren dan vooraf begroot (€ 0,36 mln).

Tevens is uit de Algemene Reserve voor € 129.000 minder onttrokken voor het doorschuifbudget ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen. Dit komt doordat de werkelijke lasten (€ 21.000) veel lager dan geraamd waren. Uit de reserve Investeringsprogramma wordt in 2024 voor € 149.337 minder onttrokken dan begroot. Dit komt doordat de gerealiseerde lasten voor de herinrichting centrum Den Hoorn lager uit zijn gevallen.

Een grote 'plus' zit in het programma Economische en Sociale Zaken (€ 0,5 mln). Binnen dit programma gaat het voornamelijk om een onderbesteding van de lasten. Zo zijn het aantal bijstandsuitkeringen licht gestegen, maar desondanks waren de rijksmiddelen beter in overeenstemming met de lasten. Hierdoor is het budget dat wij aanvullend raamden vanuit eigen middelen, in mindere mate nodig geweest (€ 0,18 mln). Verder hebben we een onderschrijding op Minimabeleid (€ 0,16 mln). Deze onderschrijding heeft twee oorzaken. De eerste is dat voor de uitvoering van het nieuwe armoedebeleid, dat begin 2024 is vastgesteld, nog een aantal zaken moesten worden opgestart en voorbereid. Hierdoor is een deel van de verwachte kosten in 2024 nog niet gemaakt. Ook zijn de kosten voor inhuur lager uitgevallen dan verwacht. De tweede verklaring betreft lagere salariskosten door tijdelijke onderbezetting.

Binnen het programma Overhead hebben we een overschrijding van ongeveer € 0,2 mln. De overschrijding heeft betrekking op voorlichting en informatievoorziening. De overschrijding bestaat voornamelijk uit hogere werkgeverslasten (€ 185.000). Er zijn een aantal taken van onze IT-leverancier door onze eigen organisatie opgevangen. Hierdoor ontstaat een stijging/overschrijding op werkgeverslasten informatievoorziening, maar tevens een baten/overschrijding eveneens op informatievoorziening. Daarnaast zijn er collega's met ouderschapsverlof waarvan het werk door externen is opgevangen. Een deel van deze lasten is opgevangen door hogere inkomsten WAO/AAW.

Tot slot waren er hogere opbrengsten uit de algemene uitkering van het gemeentefonds (€ 0,6 mln) en een toename in rente-inkomsten (€ 0,01 mln). De rente is gestegen, waardoor er rente-inkomsten zijn genoten. Vanwege de onzekerheid en de negatieve rente aan het begin van het jaar, is voorzichtigheidshalve geen rekening gehouden met rente-inkomsten, zoals te zien is in de Algemene Dekkingsmiddelen.

In de prognosebrief jaarrekening 2024 hebben wij u geïnformeerd over het voorlopige resultaat (€ 1,96 miljoen). Na controle door de accountant hebben wij nog een aantal correcties moeten doorvoeren, waardoor het uiteindelijke resultaat is uitgekomen op € 2,13 miljoen (€ 2.134.193). De uitgevoerde correcties hadden voornamelijk betrekking op de SiSa (Single Informatie Single Audit, subsidieregelingen vanuit het Rijk).

Hieronder treft u een overzicht van de belangrijkste verschillen binnen de diverse programma's. Hieronder vindt u het resultaat van zowel de diverse programma’s als van de Algemene Dekkingsmiddelen en Overhead. Een nadere toelichting kunt u vinden bij de programma's.

Analyse resultaat:

Programma	Bedrag	Voordelig/nadelig
Begrotingsoverschot boekjaar 2024	**€ 1.343.169**	**Voordelig**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025	€ 311.105	Voordelig
02: Bestuur en veiligheid	€ 536.229	Nadelig
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 567.363	Nadelig
04: Onderwijs	€ 100.648	Voordelig
05: Welzijn en Wmo	€ 266.841	Voordelig
06: Economische- en sociale zaken	€ 531.325	Voordelig
07: Ruimtelijke ordening, ontw. en volkshuisvesting	€ 307.472	Voordelig
Algemene dekkingsmiddelen	€ 614.847	Voordelig
Overhead	€ 237.622	Nadelig
Totaal	**€ 791.024**	**Voordelig**

Analyse lasten

De totale uitgaven bedroegen in 2024 ca. € 65 miljoen. In onderstaand overzicht staat in hoofdlijnen (en in € miljoen) waaraan dit bedrag is besteed.
In de programma's worden de uitgaven nader toegelicht.

Uitgaven 2024	Bedrag (€ mln)
Midden-Delfland 2025 en economische zaken	2,6
Bestuurlijke organisatie	2,9
Openbare orde en veiligheid (incl. brandweer)	2,3
Beheer onderhoud kapitaalgoederen (excl. afval en riolering)	7,4
Beheer afvalverwijdering en rioleringszorg	5,5
Onderwijs (incl. huisvesting onderwijs)	2,4
Sociaal domein (Jeugd, Wmo, Zorg)	12
Sport, Cultuur, Welzijn	2
Bijstand, Participatiewet, Minimabeleid	7,6
Bouw- en woningtoezicht en ruimtelijke ordening	3,8
Grondexploitaties	1,7
Personeel, organisatie en overige overhead	13
Diverse	1,8
Totaal	**65**

Ontwikkeling eigen vermogen

Het saldo 2024 kan kort als volgt worden weergegeven:

Omschrijving	Resultaat 2024
Totaal saldo baten en lasten (mutaties jaarrekening)	€ - 1.415.974
Mutaties reserves jaarrekening	€ - 718.219
Jaarrekening	**€ - 2.134.193**

In de jaarrekening is in de tabellen een nadere uitsplitsing opgenomen.

Gemeentelijke belastingen en heffingen

In 2024 zijn de volgende inkomsten uit gemeentelijke belastingen en heffingen gerealiseerd:

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Toeristenbelasting	€ 97.642	€ 130.000	€ 124.612
Burgerlijke stand	€ 76.898	€ 61.154	€ 81.634
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 179.108	€ 293.236	€ 368.447
Leges gehandicaptenparkeerplaatsen	€ 10.083	€ 6.600	€ 12.518
Basisregistratie Personen (BRP)	€ 7.030	€ 4.400	€ 4.536
Overige leges burgerzaken	€ 1.995	€ 9.600	€ 3.036
Bruggelden	€ 8.403	€ 5.000	€ 5.843
Bijzondere transporten	€ 1.778	€ 2.700	€ 1.226
Verhaal Welstandtoezicht	€ 41.375	€ 27.130	€ 53.927
Volkshuisvesting	€ 0	€ 110	€ 0
Monumenten	€ 5.953	€ 1.400	€ 2.927
Afvalstoffenheffing	€ 2.535.363	€ 2.562.375	€ 2.737.949
Bouwleges	€ 717.682	€ 1.427.822	€ 2.157.007
Rioolheffing	€ 1.734.349	€ 1.743.883	€ 1.867.102
Algemeen plaatselijke verordening	€ 17.176	€ 12.800	€ 19.328
OZB	€ 6.385.726	€ 6.563.378	€ 6.668.102
Begrafenisrechten	€ 40.080	€ 65.700	€ 58.486
Totaal	**€ 11.860.641**	**€ 12.917.288**	**€ 14.166.229**

Gemeentelijke reserves en voorzieningen

Onze werkwijze met betrekking tot onttrekkingen aan reserves spoort niet met de Kadernota rechtmatigheid. Hierin wordt aanbevolen om onttrekkingen aan reserves conform het begrote bedrag plaats te laten vinden. Het niet opvolgen van deze aanbeveling levert een onrechtmatigheid

op bij de jaarrekening controle, tenzij de gemeenteraad expliciet besluit een nadere werkwijze te hanteren. Onze werkwijze is om onttrekkingen op basis van werkelijke uitgaven te doen. De gemeenteraad heeft hier op 17 december 2019 toe besloten.

Na vaststelling van de 4e Periodieke Begrotingswijziging 2024 en verwerking van alle geraamde reservemutaties sluit de algemene reserve per 31 december 2024 op een stand van € 9,8 miljoen. Dit is een afname ten opzichte van de stand per 31 december 2023 (exclusief Resultaat Jaarrekening 2024) van € 0,6 miljoen. Van het jaarrekeningresultaat ad € 2,134 miljoen stellen wij voor een bedrag van € 0,1 miljoen weer beschikbaar te stellen in 2025. Voor het restant, een bedrag van € 2 miljoen, stellen wij voor deze toe te voegen aan de algemene reserve. Deze neemt na verwerking van het resultaat over 2024 en het voorstel om budget door te schuiven naar 2025 toe tot € 12 miljoen.

In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van de algemene reserve in 2024 weergegeven. Dit verloop van de algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad.

Algemene reserve	Saldo
Geraamd saldo per 31 december 2023	€ 10.372.450
Resultaat jaarrekening 2023	€ - 103.655
Beginsaldo 1 januari 2024	€ 10.268.795

Vermeerdering:	
Correctie op begrotingswijziging 5	€ 4.850
Doorschuiven gebiedsmarketing naar 2025	€ 20.000
Verzoek het budget t.b.v. sluipverkeer A4 volledig door te schuiven naar 2025	€ 84.000
Doorschuiven gebiedsbiografie naar 2025	€ 20.000
Doorschuiven van JCC servers naar 2025	€ 19.306
Doorschuiven 15K naar 2025. Inzake Duurzame inzetbaarheid Medewerkersonderzoek	€ 13.465
Doorschuiven juridische kennisbank naar 2025	€ 14.994
Doorschuiven inkoopbegeleiding aanbesteding onderhoudscontract naar 2025	€ 10.000
Doorschuiven herinrichting kantoorruimte naar 2025	€ 9.208
Doorschuiven actualisering warmteprogramma naar 2025	€ 50.000
Doorschuiven herstellen bermen	€ 10.000
Doorschuiven elementenverharding naar 2025	€ 63.501
Doorschuiven wegmeubilair naar 2025	€ 350.000
Doorschuiven kwaliteitsimpuls naar 2025	€ 180.000
Doorschuiven baggerwerkzaamheden naar 2025	€ 113.000
Doorschuiven hekwerk begraafplaats naar 2025	€ 21.200
Doorschuiven groenbestekken naar 2025	€ 8.710
Doorschuiven Ecologie naar 2025	€ 45.000
Doorschuiven klimaatadaptatie naar 2025	€ 181.000
Doorschuiven resterend budget IHP	€ 27.500

Vermeerdering:	
Doorschuiven oudheidkunde adviezen derden naar 2025	€ 10.000
Doorschuiven economisch beleid naar 2025	€ 30.000
Doorschuiven Mee-doen coach	€ 100.000
Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW doorschuiven naar 2025	€ 61.853
Doorschuiven formulierendienst naar 2025	€ 20.000
Doorschuiven van alleenverdienersproblematiek naar 2025	€ 12.280
Doorschuiven budget Woonzorgvisie naar 2025	€ 37.441
Doorschuiven budget Omgevingswet naar 2025	€ 234.594
Doorschuiven budget advies derden naar 2025	€ 25.000
Doorschuiven naar 2025 van het liquidatie Bedrijvenschap budget	€ 25.000
Doorschuiven budget WKB naar 2025	€ 15.900
Doorschuiven proj. Centrumplan Schipluiden naar 2025	€ 58.000
Extern bureau begeleidingskosten Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 naar 2025	€ 10.279
Doorschuiven budget Traject actualisatie/restyling huisstijl naar BJ 2025	€ 15.000
Doorschuiven budget Digitale media en traditionele middelen naar 2025	€ 15.000
Totaal	**€ 1.946.081**
Verminderingen:	
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	€ 10.665
Compensatieregeling verenigingen	€ 25.000
Archiefbewaarplaats	€ 20.000
Nieuw informatiebeleidsplan	€ 20.000
Toegevoegde rente	€ 803
Implementatiekosten e-HRM	€ 13.000
Projectleiding implementatie e-HRM	€ 12.000
Impuls verbetering dienstverlening	€ 7.501
Impuls "juridische basiskennis"	€ 593
Extra bijdrage WOS	€ 21.000
Digitale media en traditionele middelen "Nieuwe burgemeester 2024"	€ 15.000
Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering	€ 20.000
Doorschuiven opstellen landschapsbiografie	€ 23.000
Doorschuiven trekvaart	€ 10.000
Doorschuiven Muural	€ 15.000
Doorschuiven sluipverkeer A4	€ 84.000
Doorschuiven thema geluid	€ 25.700
Doorschuiven Label C	€ 25.000
Doorschuiven 0-beurt	€ 270.989

Vermeerdering:	
Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ 21.000
Doorschuiven budg (IHP) voor onderwijs en kinderopvang.	€ 33.000
Doorschuiven restant op bouwkundig onderhoud.	€ 10.000
Doorschuiven Budget voor opstellen beheerplannen doorschuiven 2024	€ 15.000
Doorschuiven Diverse verkeersmaatregelen vindt plaats in 2024.	€ 24.352
Doorschuiven de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd.	€ 100.000
Doorschuiven Het opstellen van de kerkenvisie wordt gefaseerd uitgevoerd.	€ 10.000
Doorschuiven cultuureducatie op basis van cofinanciering.	€ 19.728
Doorschuiven budg inzake Welzijnsorganisatie SWMD.	€ 5.365
Doorschuiven Budg inz Uitvoeringsagenda MOBWBT	€ 2.300
Doorschuiven maatwerkbudget statushouders	€ 218
Doorschuiven energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 59.823
Doorschuiven energietoeslag 2023 uitvoeringskosten	€ 10.000
Doorschuiven uren uit het projectbudget Euterpe 2023	€ 5.695
Doorschuiven Omgevingswet restbudget naar 2024.	€ 175.000
Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D+LWE tezamen).	€ 42.155
Doorschuiven restant budget ivm Woonvisie	€ 40.000
Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 56.937
Doorschuiven uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden naar 2024.	€ 98.445
Doorschuiven Budg. Liquidatie bedrag Harnaschpolder tbv voorz.	€ 27.000
Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden cfm Rdsbesl 23/01/'24	€ 38.546
Huisvesting basisonderwijs/Huisvestingsprogramma onderwijs	€ 7.500
Huisvesting basisonderwijs/ bijdragen aan derden	€ 45.000
Kunst/inkomstenoverdrachten overige instellingen	€ 9.200
Wet Inburgering/Uitvoeringskosten	€ 22.478
Maatschappelijk team/inhuur personeel	€ 78.272
Energietoeslag/Vergoeding energietoeslag	€ 50.577

Vermeerdering:	
Participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5	€ 100.000
Asfalteringswerkzaamheden.	€ 227.562
Implementatie Office 365	€ 265.000
Beleidstukken te herzien/updaten	€ 10.000
Toekomstvisie 2050	€ 73.898
Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 100.625
Hoornbloem	€ 19.800
IHP	€ 7.950
Totaal	**€ 2.431.677**

Het hierboven gespecificeerde verloop van de Algemene reserve is gebaseerd op besluiten van de gemeenteraad, die direct of indirect hebben bijgedragen aan de instandhouding en verdere ontplooiing van onze gemeente.

Jaarverslag Programma's

Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025

Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland 2025

Beleidsdoel

Versterken en behouden van de kwaliteit van

1. het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en
2. de vitale dorpen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Hernieuwde focus en energie

Midden-Delfland is een groene gemeente met een unieke positie als groen gebied in een stedelijke omgeving. In de afgelopen twintig jaar is gekoesterd en ontwikkeld wat Midden-Delfland uniek maakt. Het landschap, de fijnschaligheid en de prettige manier van leven.

De bevestiging van het belang van deze eigenschappen vinden wij in het Cittaslow-lidmaatschap en de toekenning van de status 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. De kwaliteiten komen ook terug in de speerpunten van de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025. Onze insteek is om met hernieuwde focus en energie ons samen met onze inwoners, ondernemers en verenigingen in te zetten voor onze dorpen. Dat doen we ook met onze regionale partners voor ons bijzonder provinciaal landschap Midden-Delfland.

Behouden en versterken van het waardevolle agrarische cultuurlandschap

Het landschap van Midden-Delfland is belangrijk voor de leefomgeving van onze eigen inwoners en ook voor de regio. Midden-Delfland heeft recreatiegebieden aan de randen van steden, natuurgebieden in het zuidelijke deel en een agrarisch kerngebied. Het behoud en versterking van de kwaliteiten die hiermee samenhangen vereisen een gevarieerde aanpak waarbij de gemeente en partners van de Landschapstafel samenwerken. We ontwikkelen verschillende programma's, projecten en initiatieven om de doelen te bereiken. Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland blijft een levendig landschap waar mensen kunnen recreëren. Het benadrukt de waarde van het open cultuurlandschap met erfgoed en landbouwactiviteiten. We gebruiken gebiedsmarketing om het landschap en de streekproducten bekend te maken en het voortbestaan van Midden-Delfland te bevorderen.

Het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw, voornamelijk melkveehouders, in het agrarisch kerngebied is erg belangrijk. Het programma Duurzaam Boer Blijven stimuleert kringlooplandbouw en betaalde landschapsdiensten. Daarmee maken we de landbouwsector duurzaam en sluit deze beter aan sluiten bij de stedelijke omgeving. Financiële middelen en de groei van de productie en afzet van lokaal voedsel zijn essentieel voor de boeren. Zij kunnen daarmee goed voor het landschap te zorgen en er meerwaarde uit halen.

Wij dragen samen met onze partners van de Landschapstafel actief bij aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Dit programma richt zich op waterbeheer, het versterken van de natuur en biodiversiteit, en het verminderen van broeikasgassen. Het toekomstperspectief van de landbouw speelt een belangrijke rol bij het realiseren van deze maatschappelijke uitdagingen. De gemeente heeft al veel bijdragen geleverd en zal dit ook in de komende jaren blijven doen.

Vitale dorpen

Midden -Delfland heeft levendige dorpen waar men zich jong kan voelen en oud kan worden. Als Cittaslow-gemeente willen we dat onze dorpen bloeiende, veilige en sociale dorpen blijven om in te leven, wonen en werken. Ons doel is om de leefbaarheid van de dorpen te stimuleren. We zorgen voor een goede balans in voorzieningen en woningen met behoud van het karakter van het dorp. Dit vereist maatwerk. Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hebben een eigen identiteit en de inwoners voelen zich verbonden met hun dorp. De uitdaging is om de identiteit en het karakter van de dorpen in het landschap te behouden voor toekomstige generaties. Daarom stellen we voor elk dorp een visie op, samen met inwoners, ondernemers en organisaties die een betrokkenheid hebben bij een dorp. De dorpsvisies vormen bouwstenen voor de Omgevingsvisie 2.0.

Een aantal doelstellingen is van toepassing op elke dorpsvisie:

- *Wonen;* behoud van jongeren door voldoende woonruimte voor hen, en bouwen van woningen voor ouderen. Dat zorgt voor een betere doorstroming en meer passende woonruimte voor jongeren en gezinnen. Er is behoefte aan meer appartementen, sociale huurwoningen, vrije sector huurwoningen en betaalbare koopwoningen, zoals ook blijkt uit de Woonvisie 2024-2030.
- *Voorzieningen;* behoud en versterken van voorzieningenniveau voor behoud van een goede woonomgeving;
- *Dorpse sfeer;* de identiteit en verbondenheid met het dorp wordt gekoesterd. Elk dorp houdt zijn karakter, krijgt meer ontmoetingsplekken en we bevordering van sociale cohesie. Daarbij krijgen de inwoners meer ruimte om bij te dragen aan hun eigen leefomgeving.
- *Bereikbaarheid;* behoud van het karakter van elk dorp en ons landschap betekent dat niet elke functie in de betreffende kern behouden of gerealiseerd kan worden. We zorgen voor goede onderlinge verbindingen tussen de dorpen en met de omliggende steden. We stimuleren daarom betere wandel- en fietsverbindingen en openbaar vervoerverbindingen.
- *Duurzaamheid;* bij herstructurering van bestaande buurten en bij nieuwbouw zijn duurzame en klimaatadaptieve maatregelen vanzelfsprekend.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow. Deze beweging legt nadruk legt op de authentieke waarden van gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor eerlijk en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een bewuste oriëntatie op de lokale kracht van de samenleving, fijnschaligheid, duurzaamheid vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt door samenwerking met het Cittaslow-netwerk ingezet op de ‘branding’ van Midden-Delfland als duurzame gemeente waar het goed toeven is.

Toelichting IODS "Groen ondernemen"

Financiën

De beschikbaar gestelde bedragen zijn gespreid uitgekeerd. De Provincie deed dit na overhandiging van het meerjarenprogramma, het afgeven van de beschikking en de uiteindelijke financiële verantwoording. Vanuit het Rijk is er geen verantwoordingsplicht, wel een bestedingsafspraak. In de beschikking van het Rijk is opgenomen: het aanwenden van middelen voor andere maatregelen, die als oogmerk ‘het versterken van de openheid van het authentieke agrarische cultuurlandschap’ hebben.

In de notitie Groen Ondernemen 2010-2020 zijn zowel de uitgaven als de inkomsten opgenomen. Dit zijn zowel het Grondinstrument als Duurzaam Boer Blijven. Ook is een enkele uitgave ten laste gekomen van het IODS-budget, zonder operationeel raakvlak met de project/programma's Grondinstrument en DBB. Inhoudelijk ligt er wel een relatie en daarom is benutting van IODS-middelen voor deze onderdelen ook legitiem. Het gaat hierbij om de Polderarchitect en PUUUR.

Einde 2019 zijn de gelden van het Recreatieschap (CBG/Staatsbosbeheer) volledig benut. Hetzelfde geldt einde 2020 voor wat betreft de gelden van de Provincie Zuid-Holland. Het saldo Rijksgelden laat eind 2023 een bedrag zien van € 12.490.051.

Managementletter: IODS als aandachtspunt accountant (PSA)
PSA heeft dit punt opgenomen bij de jaarlijkse meldingen. Omdat de verantwoordingsplicht onveranderd is gebleven en de bestedingen ook in 2023 conform afspraak zijn blijft het aandachtspunt PSA zonder gevolgen. Het IODS-saldo blijft opgenomen op de overlopende passiva.

Saldo IODS Grondinstrument
Deze tabel laat kort samengevat de inkomsten, uitgaven en (restant) saldi zien. Dit betreft de gelden van het Rijk.

Jaar	Beginsaldo	Ontvangsten	Bestedingen	Einde jaar saldo
2012	€ 0	€ 9.665.000 *	€ 1.068.000	€ 8.597.000
2013	€ 8.597.000	€ -	€ 331.000	€ 8.266.000
2014	€ 8.266.000	€ 8.835.000 **	€ 141.000	€ 16.960.000
2015	€ 16.959.921	€ -	€ 356.756	€ 16.603.165
2016	€ 16.603.165	€ -	€ 893.346	€ 15.709.819
2017	€ 15.709.819	€ 457.902	€ 157.819	€ 16.009.902
2018	€ 16.009.902	€ 55.449	€ 1.089.806	€ 14.966.545
2019	€ 14.911.126	€ -	€ 414.282	€ 14.496.844
2020	€ 14.496.844	€ -	€ 532.337	€ 13.964.507
2021	€ 13.964.507	€ -	€ 505.032	€ 13.459.445
2022	€ 13.459.445	€ -	€ 465.584	€ 12.993.890
2023	€ 12.993.890	€ -	€ 503.838	€ 12.490.051
2024	€ 12.490.051	€ -	€ 598.375	€ 11.891.675

*) 1e tranche: dit deel bevat 5,3 miljoen t.b.v. IODS Sanering verspreid liggende glastuinbouw

**) 2e tranche: dit deel t.b.v. IODS Grondinstrument

Voortzetting programma's
We zetten het programma Duurzaam Boer Blijven voort vanuit de Rijksgelden. De middelen van Provincie Zuid-Holland en het Recreatieschap zijn volledig onbenut.
Zoals in de evaluatienota staat, zijn voor zowel het grondinstrument als ook Duurzaam Boer Blijven een meerjarenprogramma 2021-2024 en een begroting op hoofdlijnen opgesteld. Dit betekent dat er ook voor de periode na 2024 voldoende middelen beschikbaar waren om de programma's te kunnen voortzetten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijzonder provinciaal Landschap

We gaan door met de ingezette lijn zoals destijds omschreven in de Gebiedsvisie 2025 en nu in de visie voor het Bijzonder Provinciaal Landschap:

1. Duurzame Landbouw: We zetten maximaal in op verdere ontwikkeling van het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw van Midden-Delfland als drager van het waardevolle agrarische cultuurlandschap. We stimuleren en belonen kringlooplandbouw op bedrijfsniveau, we investeren in de nieuw generatie jonge boeren, we bevorderen de toekomstbestendige verkaveling van het agrarisch kerngebied, we bouwen korte ketens van duurzaam lokaal voedsel verder uit, we bevorderen het opwekken van duurzame energie op boerenerven en versterken waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit in relatie tot het agrarisch bedrijf. Dit doen wij door middel van het programma Duurzaam Boer Blijven en het Grondinstrument (IODS).
2. Ruimtelijke kwaliteit: We beschermen en versterken de ruimtelijke kwaliteit van het open polderlandschap samen met betrokken partijen. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het om het evenwicht tussen gebruiks-, belevings-, toekomst- en herkomstwaarde. Wij betrekken deze doelstelling bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.
3. Bekendheid en Recreatie: Samen met betrokken partijen zorgen we ervoor dat recreatie waarde toevoegt aan het landschap, de natuur en het cultureel erfgoed in Midden-Delfland. Gezamenlijk zetten deze partijen zich in voor voldoende beheer- en ontwikkelbudget, waarmee de kwaliteit van het landschap gegarandeerd kan worden. De bekendheid van Midden-Delfland verbetert door als gemeente bij te dragen aan gebiedsmarketing. Tevens stellen we in 2025 beleid op voor versterking van toerisme en recreatie in Midden-Delfland en het Bijzonder Provinciaal landschap. (zie ook Programma 6, beleidsveld Economie; en programma 7, beleidsveld Ruimtelijke Ordening).
4. Biodiversiteit: We zetten in op verbetering van de weidevogelstand, de insectenstand en versterking van kruidenrijkdom. Op verschillende manieren geven we hier vorm aan. Bijvoorbeeld door het programma Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw), de deelname aan de Stichting Groenfonds Midden-Delfland en door het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (bijvoorbeeld Aanvalsplan Grutto).
5. Water en Klimaat: We zetten in op waterkwaliteit en op water vasthouden in relatie tot droogte, veenoxidatie, bodemdaling en wateroverlast. De instrumenten die hiervoor worden ingezet zijn onder andere het uitvoeringsplan Bijzonder Provinciaal Landschap en het programma Duurzaam Boer Blijven. Tevens wordt in beeld gebracht wat de impact is van de grondwaterstand in de veenweidegebieden.
6. Energie: Wij faciliteren naast het opwekken van duurzame energie op boerenerven ook het kleinschalig opwekken van zonne-energie voor eigen gebruik op de erven van burgerwoningen en niet-agrarische bedrijven in het buitengebied met opstellingen met zonnepanelen op het maaiveld, mits er geen of onvoldoende mogelijkheden zijn voor het plaatsen van zonnepanelen op daken van gebouwen en de opstelling ruimtelijk en landschappelijk goed kan worden ingepast.

Vitale dorpen

1. Binnen deze begroting zijn er diverse maatregelen, projecten en initiatieven die bijdragen aan het versterken van vitale dorpen. Wij werken verder aan de centrumplannen en woningbouwprojecten om de dorpen vitaal te houden. Daarnaast dragen we bij aan een rijk verenigingsleven en goede sportvoorzieningen voor een gezond en vitaal Midden-Delfland.
2. Wij faciliteren ondernemers, organisaties en verenigingen die door hun activiteiten bijdragen aan de identiteit, het voorzieningenniveau, de onderlinge saamhorigheid, de

levendigheid en de leefbaarheid van de dorpen. Onder met name programma 7 vertalen we deze ambitie naar concrete doelen.
3. We stellen in 2025 samen met belanghebbenden dorpsvisies op voor: Den Hoorn, Maasland en Schipluiden

Wat hebben we gedaan?

Bijzonder provinciaal Landschap in 2024

Duurzame Landbouw:

Ontwikkelingen rond het programma Duurzaam Boer Blijven en het Grondinstrument (IODS):

- We hebben ingezet op de verdere ontwikkeling van het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw voor Midden-Delfland als drager van het agrarische cultuurlandschap.
- De kringlooplandbouw is evenals voorgaande jaren gestimuleerd en beloond.

Verder is geïnvesteerd in:

- Nieuwe generatie jonge boeren
- Bevorderen van toekomstbestendige verkaveling van het agrarisch kerngebied
- Het verder uitbouwen van korte ketens van duurzaam lokaal voedsel
- Bevorderen van het opwekken van duurzame energie op boerenerven
- Het versterken van water- en bodemkwaliteit en biodiversiteit in relatie tot het agrarisch bedrijf

Ruimtelijke kwaliteit:

Net als in voorgaande jaren is de doelstelling om de ruimtelijke kwaliteit van het open polderlandschap te beschermen en te versterken. Daarbij bewaken en stimuleren we samen met betrokken partijen het evenwicht tussen gebruiks-, belevings-, toekomst- en herkomstwaarde. Ook in 2024 is deze doelstelling voortgezet. Dit is tot uiting gekomen bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Bekendheid en Recreatie:

Samen met betrokken partijen is ingezet op het toevoegen van recreatiewaarde aan het landschap, de natuur en het cultureel erfgoed in Midden-Delfland. Met de financiële bijdrage vanuit Midden-Delfland aan gebiedsmarketing is de bekendheid verder gestimuleerd. In 2024 is voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) vanuit de Landschapstafel BPL onderzoek gedaan naar de Entreegebieden van BPL Midden-Delfland. In 2025 wordt hier verder vervolg aangegeven.

Biodiversiteit:

De inzet op de verbetering van de weidevogelstand, de insectenstand en de versterking van kruidenrijkdom is voortgezet. Dit is gedaan vanuit het programma Duurzaam Boer Blijven, het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap en vanuit de deelname aan de Stichting Groenfonds Midden-Delfland.

Water en Klimaat:
We hebben ingezet op het verbeteren van de waterkwaliteit en het vasthouden van water in relatie tot droogte, bodemdaling, veenoxidatie en droogte. Dit deden we met instrumenten als het programma Duurzaam Boer Blijven en het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap is.

Energie:
We hebben ingezet op en medewerking verleend aan het kleinschalig opwekken van zonne-energie voor eigen gebruik van burgerwoningen en niet-agrarische bedrijven in het buitengebied. Dit hebben we ook gedaan voor het opwekken van duurzame energie op boerenerven.

Vitale dorpen

1. Met diverse maatregelen, projecten en initiatieven is bijgedragen aan het versterken van de vitaliteit van de dorpen. Er is ingezet op en verder gewerkt aan de centrumplannen en woningbouwprojecten. Daarnaast is bijgedragen aan het gezond en vitaal houden van Midden-Delfland middels het versterken van het verenigingsleven en de sportvoorzieningen.
2. Ondernemers, organisaties en verenigingen die met hun activiteiten bijdragen aan de identiteit, het voorzieningenniveau, de onderlinge saamhorigheid, de levendigheid en de leefbaarheid van de dorpen, zijn waar mogelijk gefaciliteerd.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Stichting Groenfonds Midden-Delfland ondersteunt de agrarische sector door te werken aan:

- instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap;
- verbetering van de relatie stad en platteland.

Bij de Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG) werken zes gemeentelijke overheden samen om te komen tot een goed beheer van groengebieden in het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Staatsbosbeheer is de uitvoeringsorganisatie.

De Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland ondersteunt het behoud, versterking en verdere ontwikkelingen van het landschap door financiële doorsluizing van subsidies.

Wat heeft het gekost?

Product	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.124.898**	**€ 1.600.898**	**€ 1.685.431**	**- € 84.533**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.124.898	€ 1.600.898	€ 1.685.431	- € 84.533
I	**- € 593.052**	**- € 1.033.262**	**- € 1.418.901**	**€ 385.639**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	- € 593.052	- € 1.033.262	- € 1.418.901	€ 385.639
	€ 531.846	**€ 567.636**	**€ 266.531**	**€ 301.105**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ 84.533)
Deze overschrijding heeft meerdere redenen. Het gaat voornamelijk om de volgende mutaties:

- De werkelijke uitgaven (zie ook inkomsten) voor het Landschapstafel Bijzonder Provinciaals landschap zijn hoger dan begroot (€ 102.000).
- De afronding en verwerking van de vaststelling Hof van Delfland Groensubsidies ((€ 378.950) zie ook inkomsten)
- Bijstelling van de uitgaven (zie ook inkomsten) voor IODS (€ -319.831).

- Onderschrijding op budget, met name adviezen derden, uitvoeringsbudget en een verschuiving van werkgeverslasten (€ -72.121).

Inkomsten

Overschrijding Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ 385.638)
Deze overschrijding heeft meerdere redenen. Het gaat voornamelijk om de volgende drie mutaties:

- Bijstelling van de inkomsten (zie ook uitgaven) voor IODS (€ -104.665).
- De afronding en verwerking van de vaststelling Hof van Delfland Groensubsidies ((€ 378.950) zie ook uitgaven)
- De werkelijke inkomsten (zie ook uitgaven) voor het Landschapstafel Bijzonder Provinciaals landschap zijn hoger dan begroot (€ 107.000)

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 1	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 152.000	€ 0	€ 134.000	€ 124.000	€ 10.000
Inkomsten	- € 20.780	€ 0	- € 152.000	- € 152.000	€ 0
	€ 131.220	**€ 0**	**- € 18.000**	**- € 28.000**	**€ 10.000**

Geen toelichting opgenomen bedrag is namelijk kleiner dan € 25.000.

Programma 2: Bestuur en veiligheid

Programma 2: Bestuur en veiligheid

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Wij hebben een herkenbaar en toegankelijk bestuur, dat aanspreekbaar is op de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

Het college heeft goed contact met de samenleving. De gemeenteraad heeft hierin een belangrijke rol. Zij is de vertegenwoordiging van onze samenleving. Maandelijks bespreekt het college de kaders met de gemeenteraad.

Inwoners en ondernemers kunnen de collegeleden aanspreken. Dit loopt bij voorkeur via de portefeuilles. Het college luistert naar de belangen die onder de aandacht gebracht worden vanuit de samenleving en reageren daar passend op. Ons doel is dat er goed wordt gekeken naar het behouden en sterker maken van de identiteit van de gemeente Midden-Delfland, haar dorpen en gemeenschappen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kenmerkende elementen die ontstaan uit Cittaslow zijn kwaliteit, sociale verbinding, duurzaamheid, cultuurhistorie, gastvrijheid en ondernemerschap. Deze elementen passen bij wie wij zijn. Deze onderwerpen hebben grote invloed op de beslissingen in de andere beleidsgebieden van deze programmabegroting. Deze uitgangspunten zijn vertaald in de visie VITA Cittaslow Nederland. VITA is Italiaans voor leven en staat voor de kwaliteit van leven en is de afkorting van de woorden Verbinding, Identiteit, Toekomstbestendigheid en Ambitie.

De plaatselijke samenleving vormt de identiteit van gemeenschappen. Het oorspronkelijke veenweidelandschap bepaalt de identiteit van de gemeente Midden-Delfland. Behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap zijn voor ons belangrijke taken. De identiteit van de dorpen is zeer waardevol. Onze gemeenschappen zijn Cittaslow. Soms zijn we hier bewust mee bezig, soms komt het gewoon vanuit onze aard. Doel van Cittaslow is het verbeteren van de kwaliteit van leven om te voldoen aan de behoeften van de mensen en hun leefomgeving.

Bewuste gemeenschappen betekent dat we in Midden-Delfland eerst nadenken over het maatschappelijk probleem en de daarbij goed passende oplossing. Daarna nemen we samen stappen om een zo goed mogelijk resultaat te halen voor de lange termijn. We zoeken naar oplossingen waarin we letten op vernieuwing en participatie. We proberen een goede balans te vinden tussen sociale en ecologische opgaven en kijken daarbij ook naar de kosten en opbrengsten. Hierbij werkt de gemeente samen vanuit de identiteit van de gemeenschappen, die is ontstaan vanuit het landschap en (cultuur)historie. Het gaat om het bewust zijn waar je vandaan komt, het thuis voelen en het handelen en dit te baseren op (maatschappelijke) waarden en opbrengsten. Het lidmaatschap van Cittaslow is voor de gemeente van wezenlijk belang. Het helpt bij het maken van keuzes en laat zien wat wij als gemeente belangrijk vinden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het gewenste effect in de samenleving te bereiken

We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente.

Concrete doelen/acties voor 2024
Dit doen we door aanspreekbaar te zijn:

- Vertegenwoordiging van de samenleving door de raad.
- We zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners in de gemeente
- Mogelijkheid om afspraken te maken

Dit doen we door duidelijk te zijn:

- We geven invulling aan onze wettelijke taken
- We werken op basis van vastgesteld beleid
- Afronden proces Toekomstvisie 2050

Wij hebben duidelijke inhoudelijke doelen voor het uitvoeren van dit programma. Deze zijn opgenomen in de beleidsprogramma's van deze begroting. De hoofdlijn vanuit de organisatie is dat we maatschappelijke thema's in samenhang met de regio aanpakken met aandacht voor wat belangrijk is voor de inwoners. De komende periode is de inzet gericht op het versterken van onze regionale positie. Hierbij moet de regionale samenwerking een meerwaarde opleveren voor de aanpak van maatschappelijke doelen en lokale opgaven.

Instrumenten die we daarbij gebruiken

- Inspraakverordening
- Klachtenverordening
- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)
- Verordening op de commissies (spreekrecht)
- Beleidskader communicatie
- Nota burgerparticipatie
- Social Media
- Interbestuurlijk Programma (www.overheidvannu.nl)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Cittaslow
- Fonds GGU
- Verbonden partijen (paragraaf 3.2) en informele regionale afspraken (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Bestuurlijk overleg uitwerking Handreiking Haagse regio ruimtelijke puzzel, Bestuurlijke Tafel Wonen en Regionale Regietafel Opvang Asielzoekers Haaglanden)

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het gewenste effect in de samenleving te bereiken
We zijn een aansprekende en aanspreekbare gemeente.

Wat deden we in 2024

Eind december 2023 is mevrouw W. Renzen-van Leeuwen afgetreden als wethouder. Op 26 maart is de heer A.F. de Leede voorgedragen als wethouder. Deze wisseling is gekoppeld aan een bestuurlijke wisseling waarbij de VVD is afgetreden en de OGP is toegetreden tot het college. Wethouder F.A. Voskamp (CDA) en wethouder M. Oderwald-Ruijsbroek en burgemeester F.I. Noordermeer-van Slageren zijn heel 2024 lid geweest van het college van burgemeester en wethouders.

Toekomstvisie Midden-Delfland 2050

Met betrokkenheid van een vaste groep van 20 ambassadeurs en inbreng van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en vereniging is in 2024 het proces voor een toekomstvisie voor de gemeente afgerond. De gemeenschap van Midden-Delfland heeft als de vijf belangrijkste waarden voor het streefbeeld geformuleerd: groen bouwen, voor elkaar zorgen doen we samen, samen werken en ontmoeten, boeren en coöperaties beheren het landschap en verantwoordelijkheid bij de samenleving. Deze waarden zijn vertaald in vijf ambities:

1. Midden-Delfland heeft levendige dorpen waar je je jong kunt voelen en oud kan worden.
2. In 2050 zijn natuur en landbouw verweven. Boer en burger werken daarin samen.
3. De gemeente zorgt voor ondersteuning en moedigt met succes initiatieven vanuit de samenleving aan.
4. Het landschap en de dorpen hebben een eigen karakter, zijn fijn om te beleven en aantrekkelijk.
5. De dorpen en het landschap zijn verbonden met elkaar en de omliggende gemeenten.

De gemeenteraad heeft op 22 oktober de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 omarmt als document van en voor de gemeenschap. Het geeft richting aan de verdere ontwikkeling van beleid en nieuwe plannen in de gemeente. Hierbij zijn de dorpsvisies en Omgevingsvisie 2.0 nadrukkelijk genoemd.

Participatiebeleid

In dezelfde raadsvergadering van 22 oktober is ook budget beschikbaar gesteld voor participatie. Hiermee kan onder externe begeleiding toegewerkt worden naar een beleidsplan voor de inwoners-betrokkenheid (initiatief bij de gemeente) en overheids-betrokkenheid (initiatief bij de gemeenschap). Na drie informatieavonden start het opstellen van een verordening, beleidskader en ondersteunende instructies voor de ambtelijke organisatie. Afronding is gepland voor de 2e helft 2025.

Door het college en de individuele bestuurders is op verschillende wijze invulling gegeven aan betrokkenheid en samenwerking met de samenleving. Voorbeelden zijn individuele gesprekken op basis van signalen of op verzoek, informatie- en bewonersavonden, aanwezigheid bij openingen, op uitnodiging en diverse bijzondere gebeurtenissen en bedrijfsbezoeken op eigen initiatief of op uitnodiging.

Dienstverlening

In 2023 is de dienstverleningsvisie vastgesteld. Op 16 januari 2024 is tijdens een raadsinformatieavond de 0-meting over de kwaliteit van de dienstverlening gepresenteerd. Onderzoeksresultaten in vier categorieën zijn:

1. **Koesteren**: aangifte burgerlijke stand, sociale ondersteuning, bijwonen raadsvergadering.
2. **Handhaven**: aanvraag persoonlijk document, aanvraag subsidie, bijwonen activiteit.
3. **Aandacht**: inspraak, inzage verzoeken, indienen klacht.
4. **Verbeteren**: melding openbare ruimte, algemene vraag of verzoek, aanvraag vergunning.

Binnen de organisatie is gestart met het vergroten van het bewustzijn over het belang van professioneel werken. De gemeente wil klaarstaan voor de inwoners en hen gastvrij en ondersteunend benaderen. Hierop wordt vanuit directie en teamleiders nadrukkelijk gestuurd en zijn meerdere organisatorische maatregelen genomen. Dit is een doorlopend proces dat steeds gericht is op kwaliteit en verbetering. Er is vooral gestuurd op telefonisch- en mailverkeer, met extra

aandacht voor terugbelverzoeken. Daarnaast is gestart met de invoering van het programma Heldere Taal. Hiermee moet de tekstuele kwaliteit van brieven, mails en website beter worden.

Bij de categorie 'aandacht' wordt prioriteit gegeven aan het participatiebeleid (zie hiervoor). De processen voor inzage verzoeken en indienen klacht worden verbeterd. De implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) vormt het uitgangspunt van deze aanpak. Trajecten van participatie en Wmebv worden stap voor stap aangepakt met een programma. Zo zorgen we ervoor dat de verbeteringen in de dienstverlening blijvend en digitaal in de organisatie worden vastgelegd.

Hoge prioriteit is gegeven aan de categorie 'verbeteren'. Voor de meldingen openbare ruimte is andere software aangeschaft. Hiermee is het mogelijk om uitgebreidere informatie aan inwoners te geven en zijn processtappen ingebouwd om de (kwaliteit van) de voortgang te bewaken. Ook zijn bij de aanbesteding van de bestekken onderhoud groen en bestrating deze grotendeels samengevoegd. Hierdoor wordt op raakvlakken discussie tussen de aannemers voorkomen en kan het signaal van de inwoner sneller worden opgelost. Algemene vragen en verzoeken zijn ook onderdeel van de Wmebv en de gesprekken over de bewustwording over kwaliteit. Het traject voor vergunningen maakt deel uit van het uitvoeren van de Omgevingswet en is onderdeel van het op 18 februari 2025 vastgesteld Uitvoerings- en handhavingsbeleid vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Het proces vergunningen openbare orde is gewijzigd, waarbij de lokale initiatiefnemers beter inhoudelijk worden begeleid en ondersteund. Tevens heeft een organisatorische wijziging plaatsgevonden, waardoor alle vergunningverleners zijn samengevoegd in één uitvoeringsteam.

Cittaslow

Met de negen andere Cittaslows in Nederland is gewerkt aan het verbeteren van het Nederlands netwerk. Als gevolg van de Coronaperiode en diverse bestuurlijke wisselingen, was de onderlinge samenhang verzwakt. Uitkomst hiervan is de vaststelling door het burgemeestersnetwerk van de visie VITA Cittaslow Nederland. Hierbij staat VITA, als Italiaans woord voor 'leven', voor de waarden Verbinding, Identiteit, Toekomstbestendigheid en Ambitie. De waarden van Cittaslow worden bij beleid, projecten en de bedrijfsvoering als ondersteunende principes bij de besluitvorming gebruikt. In het bijzonder is hierbij aandacht voor de kwaliteit en duurzaamheid vanuit de insteek om de gemeenschap en het landschap te versterken vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale belangen. Op basis van de visie VITA Cittaslow is gestart met het proces voor een periodieke controle. Die vindt plaats in het 2e kwartaal 2025.

Kwaliteit openbaar bestuur

De provincie ondersteunt gemeenten bij het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Wettelijke taak wordt uitgevoerd van het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) Interbestuurlijk toezicht Zuid-Holland . Dat is gericht op de beleidsterrein financieel toezicht, ruimtelijke ordening, omgevingsrecht, monumentenzorg & archeologie, informatie- & archiefbeheer en huisvesting vergunninghouders. Midden-Delfland scoort over 2024 groen (trede 1) op ruimtelijke ordening en huisvesting vergunninghouders, geel (trede 2, informatie opvragen en beoordelen) op financiën, archief- & informatiebeheer en monumentenzorg & archeologie en oranje (trede 3a ambtelijk afspraken maken) op omgevingsrecht. Dit houdt dat geen verscherpt bestuurlijk toezicht aanwezig is. Met het vaststellen van het 'Uitvoerings- en handhavingsbeleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving' op 18 februari 2025 is invulling gegeven aan de provinciale toezichtseisen.

De provincie heeft gemeenten de mogelijkheid geboden deel te nemen aan een pilot De Spiegel. Deelname aan dit traject is bedoeld als een zelfreflectie om buiten de inhoudelijke politieke kaders als organisatie te leren en te verbeteren. Van deze uitnodiging is gebruik gemaakt met als doel het

bestuurlijk samenspel tussen gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders en ambtelijke organisatie te evalueren en zo nodig verder te versterken. Dit 'spiegelproces' wordt uitgevoerd in 2025, met een geplande afronding 2e helft 2025.

Met omliggende gemeenten, de provincie en andere overheden wordt op diverse beleidsterreinen samengewerkt. Rapportage hierover vindt plaats bij de inhoudelijke programma's en de paragraaf verbonden partijen. Als uitvoering van een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn deze regelingen die genoemd zijn in de paragraaf verbonden partijen veelal in technische zin gewijzigd.

Bij de uitvoering van de gemeentelijke taken wordt gebruik gemaakt van de diverse programma's die door het Rijk en de VNG, vaak in gezamenlijkheid, worden aangeboden. Deze ondersteuning is effectief en soms nodig bij het invoeren en uitvoeren van beleid dat niet landelijk is. Voorbeelden zijn de Wet open overheid, wijzigingen van de Gemeentewet en de Algemene wet bestuursrecht.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 21 deelnemende gemeenten aan het verbeteren van de mobiliteit en het versterken van het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag. Naast deze formele taken vervult de MRDH in beperkte mate ook een netwerkfunctie, zoals bij de Regionale Energiestrategie (RES), ruimtelijke afwegingen vanuit de kerntaken mobiliteit en economische vestigingsklimaat en als formele taak advisering aan de provincie bij ruimtelijke procedures werklocaties.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 2.196.134**	**€ 2.429.248**	**€ 2.925.324**	**- € 496.076**
Bestuurlijke samenwerking	€ 112.224	€ 202.636	€ 201.419	€ 1.217
Bestuursondersteuning raad	€ 235.097	€ 262.532	€ 276.477	- € 13.945
Bestuursorganen	€ 581.794	€ 627.821	€ 1.001.639	- € 373.818
Burgerzaken	€ 933.813	€ 1.003.053	€ 1.080.273	- € 77.220
Raad en raadcommissie	€ 333.206	€ 333.206	€ 365.516	- € 32.310
I	**- € 394.490**	**- € 422.090**	**- € 469.554**	**€ 47.464**
Bestuursorganen	- € 19.400	€ 0	- € 1.859	€ 1.859
Burgerzaken	- € 375.090	- € 422.090	- € 467.208	€ 45.118
Raad en raadcommissie	€ 0	€ 0	- € 487	€ 487
	€ 1.801.644	**€ 2.007.158**	**€ 2.455.770**	**- € 448.612**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Bestuursorganen (€ -373.818)

De voornaamste reden voor deze overschrijding is een hoge storting in de voorziening voor pensioen van (ex)wethouders. Deze storting is gebaseerd op een jaarlijkse herberekening door een extern bureau.

Overschrijding Burgerzaken (€ -77.220)

In 2024 zijn er meer reisdocumenten en rijbewijzen aangevraagd dan was voorzien op basis van de vervaldatum van documenten van inwoners. Hierdoor zijn er ook hogere kosten gemaakt voor de aankoop van documenten en afdracht aan het Rijk. Daarnaast zijn er meer kosten gemaakt voor de verkiezingen. Hier staat wel een extra vergoeding via het gemeentefonds tegenover maar die is hier niet zichtbaar omdat de uitkering uit het gemeentefonds valt onder programma Algemene dekkingsmiddelen.

Overschrijding Raad en raadscommissies (€ -32.310)

Inkomsten

Overschrijding Burgerzaken (€ 45.118)

In 2024 zijn er meer reisdocumenten en rijbewijzen aangevraagd dan was voorzien op basis van de vervaldatum van documenten van inwoners,

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

De gemeente Midden-Delfland is een veilige gemeente om in te wonen, werken en recreëren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Inwoners, ondernemers en bezoekers voelen zich veilig in Midden-Delfland. Wanneer er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit passend oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Cittaslow besteedt bij de fysieke leefomgeving aandacht aan herstel en herbestemming van vervallen locaties en leegstaande panden. De aandacht voor de fysieke leefomgeving draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in een gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het gewenste effect in de samenleving te bereiken

We zetten in op het voortzetten van ons veiligheidsniveau. We zetten lopende activiteiten voort. De meeste aandacht gaat uit naar de veiligheidsaspecten die we noemen in het geldende actieprogramma veiligheid. Het operationele doel staat eveneens in dit actieprogramma.

Concrete doelen/acties

Veiligheid waarborgen is een kerntaak van de overheid die steeds ingewikkelder wordt. Veiligheidsproblemen worden groter en dringender. Zo nemen criminaliteit, zoals ondermijning en cybercriminaliteit, en fysieke veiligheidsrisico’s, toe. De effectieve aanpak van de veiligheidsvraagstukken vraagt bovendien steeds vaker om een algehele samenwerking, bijvoorbeeld tussen zorg en veiligheid en tussen private en publieke partijen.

Zo zullen er continu Beleids- en programmaontwikkelingen voor een brede aanpak van veiligheid (zoals het IVP/Integraal Veiligheidsbeleid) plaatsvinden en rond specifieke veiligheidsthema's zoals Ondermijning, Cybercrime en Informatiebeveiliging.

Wat gaan we daarvoor doen?

Maken van (Risico-)analyses, evaluatie en benchmarks van veiligheidsvraagstukken en de aanpak daarvan (met o.a. ondersteuning van het RIEC), zoals enquêtes veiligheid en leefbaarheid, de benchmark integrale veiligheid.

- Ontwikkeling en implementatie van instrumenten, interventies en onderdelen van een veiligheidsaanpak zoals Toezicht en handhaving Openbare Ruimte;
- Het Integraal Veiligheidsbeleid 2025 - 2028 opstellen met bijbehorende uitvoeringsplannen;
- Organisatie- en netwerkontwikkeling van deelnemers in het veiligheidsdomein;
- Versterkingsgelden van het rijk inzetten om een 'aanpak ondermijning op bedrijventerreinen' op te zetten voor bedrijventerrein Harnaschpolder;
- O.a. het evenementenbeleid actualiseren met extra vrijgemaakte middelen;
- In 2024 willen we de BOA functie versterken door een tweede BOA aan te stellen. De werving voor deze functie wordt gestart als de middelen door de raad ter beschikking worden gesteld. Met deze versterking worden de BOA's aanzienlijk effectiever en zichtbaarder binnen de gemeente. Bovendien kunnen de BOA's, indien nodig, gezamenlijk worden ingezet en elkaar ondersteunen.

Instrumenten

- IVB (integraal veiligheidsbeleid)
- Uitvoeringsprogramma IVB
- Algemene Plaatselijke Verordening Midden-Delfland (en bijzondere wetten)
- Evenementenbeleid
- Horecabeleid
- Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden
- Regionaal Crisisplan Haaglanden
- Onze handhaver/BOA
- Veiligheidshuis– en kamer
- VTH beleid (vergunning-, toezicht- en handhavingsbeleid)
- Het RIEC en Bibob (van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur)
- Bemiddeling & Mediation

Wat hebben we gedaan?

Partners in 2024

De samenwerking met onze partners, zoals buurtpreventie, politie en brandweer, is verder versterkt. De overeenkomst met de buurtpreventie is herzien en er is een subsidieregeling opgesteld om hun inzet te ondersteunen. We hadden regelmatig overleg met onze partners, waarbij de focus lag op de thema's uit het Integraal Veiligheidsplan 2024-2027 en het bijbehorende uitvoeringsplan 2024-2025.

Wat deden we in 2024

In 2024 is de inzet op zichtbaarheid en handhaving verder uitgebreid met de komst van een tweede BOA. Dit heeft bijgedragen aan een versteviging van onze handhavingscapaciteit en een snellere reactie op meldingen. De samenwerking tussen de BOA's en de wijkagenten is sterker en intensiever

geworden. Meldingen worden regelmatig besproken en, wanneer gewenst, teruggekoppeld aan de melder.

Afgelopen jaar is opnieuw stevig ingezet op de aanpak van ondermijning. Dit is mede mogelijk gemaakt door de samenwerking met het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC). Een projectleider ondermijning is aangesteld om nog verdere uitvoering te geven aan het plan van aanpak ondermijning. Er wordt steeds meer ingezet op bewustwording, zowel binnen de organisatie als daarbuiten. Zo is er onder andere een bijeenkomst georganiseerd voor ondernemers om hen te informeren over ondermijningsrisico's en signalering.

Ook is er in 2024 veel aandacht besteed aan crisisbeheersing. Er heeft een grootschalige oefening plaatsgevonden voor het gemeentelijk beleidsteam. Dit soort oefeningen wordt slechts eens in de zoveel tijd georganiseerd en draagt bij aan een goede voorbereiding op crisissituaties. Daarnaast hebben veel medewerkers trainingen gevolgd of cursussen afgerond ter voorbereiding op nieuwe functies binnen crisisbeheersing.

Verder is in 2024 de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) herzien. Dit past binnen de werkwijze om jaarlijks te bekijken of actualisatie nodig is, zodat regelgeving up-to-date blijft en aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan door de Wet veiligheidsregio's. In deze wet staat dat gemeenten moeten samenwerken. Ze moeten samen afspraken maken over hoe ze omgaan met brandweerzorg, rampenbestrijding en crisissituaties en geneeskundige hulpverlening. Met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden werken we aan een gezamenlijke aanpak bij gebiedgebonden overlastgevende thema's.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 2.066.872**	**€ 2.223.872**	**€ 2.320.500**	**- € 96.628**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.329.028	€ 1.369.028	€ 1.340.780	€ 28.248
Overige openbare orde	€ 737.844	€ 854.844	€ 979.719	- € 124.875
I	**- € 22.200**	**- € 42.200**	**- € 50.517**	**€ 8.317**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	- € 22.200	- € 42.200	- € 50.517	€ 8.317
	€ 2.044.672	**€ 2.181.672**	**€ 2.269.983**	**- € 88.311**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Brandweer en rampenbestrijding (€ 28.248)

Overschrijding Overige openbare orde (€ -124.297)

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 2	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 49.306	€ 694
Inkomsten	€ 0	€ 0	- € 10.000	- € 10.000	€ 0
	€ 0	**€ 0**	**€ 40.000**	**€ 39.306**	**€ 694**

Geen toelichting. Opgenomen bedrag is kleiner dan € 25.000.

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

We willen binnen de kaders van wat financieel mogelijk is een onderhoudsniveau van de openbare ruimte in stand houden waarbij inwoners zich prettig voelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij we rekening houden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingsmateriaal en om andere inrichtingselementen dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene ledverlichting toe te passen. We hebben aandacht voor duurzaamheid door bijvoorbeeld het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingsmateriaal en het renoveren van bestaande riolering door middel van 'relining'. Dit is bij de inrichting van de openbare ruimte een belangrijk aspect. Ook wordt er bij vervanging van voertuigen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zoveel mogelijk ingezet op elektrische voertuigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen

Concrete acties voor 2024

- De kwaliteit van wegen verhogen door een extra structurele financiële impuls op basis van het nieuwe wegenbeheerplan.
- De wegen binnen enkele jaren op een hoger kwaliteitsniveau brengen en houden.
- Klimaat adaptief inrichten van wegen bij nieuwbouw en reconstructies.
- Benutten van meekoppelkansen bij infrastructurele projecten van andere overheden zoals de N468 of de N223.
- Intensiveren van afstemming en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland voor wegen op kades.
- Intensiveren van integrale aanpak wegen en nutsvoorzieningen.
- Optimaliseren van vegen en onkruidbestrijding in afstemming met groenbeheer.
- Beheer van wegmeubilair, markering en bebording volgens het nieuwe beheerplan.
- Opschoonactie van bebording en wegmeubilair (sanering, afronding van in 2023 gestarte werk).
- Opstellen van onderhoudsplan halfverharding.
- Opstellen van beheernotitie onkruidbestrijding en vegen.
- Opstellen van beheernotitie halfverharding.
- Actualiseren van gemeentelijke regelgeving kabels en leidingen.

Instrumenten

- Wegenbeheerplan 2024-2028. Vaststelling staat gepland in 2023.
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Wegenlegger
- Beheerplan wegmeubilair 2024-2028 (inclusief bebording en markering)

Civiele kunstwerken

Concrete acties voor 2024

- Vaststellen van geactualiseerd beheerplan bruggen

Instrumenten

- Beheerplan bruggen 2024-2028

Openbare verlichting

Concrete acties voor 2024

- Vervangen van afgeschreven armaturen en verbeteren van de lichttechnische kwaliteit.
- Gebruik maken van dimmers, Telemanagement units en (groene) ledverlichting.
- Verlichten van achterpaden (sociale veiligheid).

Instrumenten

- Keuzenotitie openbare verlichting 2024-2028

Wat hebben we gedaan?

Wegen

- In diverse ontwerpen voor wegen bij nieuwbouw en reconstructies zijn klimaatadaptieve maatregelen opgenomen. Hiervoor is ook subsidie aangevraagd en toegekend.
- Het geactualiseerde beheerplan voor wegen is in concept gereed en er is een maatregelentoets uitgevoerd om de planning te verbeteren.
- Het nieuwe beheerplan voor bebording en wegmeubilair is vastgesteld.
- Er is elk kwartaal afstemming over de planning met de nutspartijen. Met Westland Infra is op meer reguliere basis afstemming over het plaatsen van nieuwe trafostations.
- Overbodige bebording is verwijderd.

Civiele kunstwerken

- Het beheerplan voor beschoeiingen, damwanden en kades en de beheernotitie voor de stuwen zijn vastgesteld.
- Het beheerplan voor bruggen is vastgesteld.

Openbare verlichting

- Wanneer verlichtingsarmaturen zijn vervangen, hebben die energiezuinige verlichting gekregen.
- Er is een start gemaakt met het actualiseren van het beheerplan voor openbare verlichting.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 3.937.632**	**€ 4.244.246**	**€ 4.278.978**	**- € 34.732**

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Binnenhavens en waterwegen	€ 498.973	€ 470.192	€ 517.606	- € 47.414
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 2.448	€ 0	€ 2.448
Wegen	€ 3.438.659	€ 3.771.606	€ 3.761.372	€ 10.234
I	**- € 82.000**	**- € 193.362**	**- € 271.559**	**€ 78.197**
Binnenhavens en waterwegen	- € 5.000	- € 5.000	- € 5.843	€ 843
Wegen	- € 77.000	- € 188.362	- € 265.716	€ 77.354
	€ 3.855.632	**€ 4.050.884**	**€ 4.007.419**	**€ 43.465**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding binnenhavens en waterwegen (€ 47.414)
Dit is een overschrijding op onderhoud wegbermen (maai- en slootwerk).

Inkomsten

Overschrijding wegen (€ 77.354)
De overschrijding komt voornamelijk door hogere inkomsten uit de afrekening straatwerkbonnen (€ 54.573) en schadeverhaal van openbare verlichting (€ 28.242). Tegenover het schadeverhaal staan ook schadekosten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen

Concrete acties voor 2024

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven voor vergroening van de wijken.
- Klimaatadaptieve inrichting realiseren met meer groen.
- Uitvoeren van ecologisch plus groenbeheer met eigen groendienst.
- Uitbreiden van ecologisch bermbeheer.
- Kwaliteitsimpuls groen Harnaschpolder.
- Actualiseren van groenbeleidsplan.
- Optimaliseren van afstemming groenbeheer en onkruidbestrijding op verharding en vegen.

Instrumenten

- Groenbeleidsplan Midden-Delfland

Begraafplaatsen

Concrete acties voor 2024

- Actualiseren van beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen.
- Opstellen van beheerplan begraafplaatsen.
- In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen

Instrumenten

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen 2009

Wat hebben we gedaan?

Groen

- Bij reconstructies van wegen zijn klimaatadaptieve maatregelen genomen, zoals groene parkeervakken.
- De eigen groendienst heeft 'ecologisch plus groenbeheer' uitgevoerd.
- Er is een onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers en extensief bermbeheer.
- Er is een nieuwe aanbesteding gestart voor het groenonderhoud. Hierbij zetten we in op het per kern combineren van groenonderhoud en onkruidbestrijding op verharding en vegen.

Begraafplaatsen

- Er is een start gemaakt met het actualiseren van de beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen, de heffingsverordening voor de lijkbezorgingsrechten en de nadere regels voor de begraafplaatsen.
- De paden op de begraafplaats in Maasland zijn vervangen voor paden waarop het onkruid beter te beheersen is.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.687.717**	**€ 1.729.811**	**€ 1.767.788**	**- € 37.977**
Begraafplaatsen	€ 253.306	€ 246.562	€ 251.809	- € 5.247
Openbaar groen	€ 1.434.411	€ 1.483.249	€ 1.515.979	- € 32.730
I	**- € 171.000**	**- € 188.151**	**- € 246.741**	**€ 58.590**
Begraafplaatsen	- € 147.800	- € 147.800	- € 173.980	€ 26.180
Openbaar groen	- € 23.200	- € 40.351	- € 72.761	€ 32.410
	€ 1.516.717	**€ 1.541.660**	**€ 1.521.048**	**€ 20.612**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Openbaar groen (€ 32.730)
Dit gaat voornamelijk om een overschrijding op het groenonderhoud aan de dorpskernen (€ 89.800) en het boombeheer (€ 19.604). Hiernaast blijft een onderschrijding op doorbelasting tractie (€ -34.737) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ -57.314) over.

Inkomsten

Overschrijding Begraafplaatsen (€ 26.180)
De inkomsten voor afkoopsommen eigen graven en begrafenisrechten zijn hoger dan begroot. Dit komt voornamelijk doordat de aanschrijvingen voor graven die in 2024 verlopen aan het begin van het jaar zijn verstuurd in plaats van het einde van het jaar daarvoor. Hierdoor zijn de inkomsten voor verlengingen geheel in 2024 komen in plaats van (gedeeltelijk) in 2023.

Overschrijding Openbaar groen (€ 32.410)
Deze overschrijding heeft als oorzaak een hogere vergoeding voor de aanpak zwerfafval en openbare prullenbakken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Speelplaatsen

Concrete doelen/acties voor 2024

- Meer aandacht voor natuurlijk spelen en spelen in het groen bij herinrichting van speelplaatsen;
- Vergroenen van verharde (grijze) speelplaatsen;
- Bij speelplaatsen die weinig gebruikt worden niet opnieuw speeltoestellen plaatsen, maar wel de speelruimte behouden en speelaanleidingen toevoegen;
- Actualiseren Nota spelen.

Instrumenten

- Nota spelen

Wat hebben we gedaan?

Speelplaatsen

- Er zijn meerdere speelplaatsen heringericht.
- Bij de Maaslandse Dam is een natuurspeelplaats aangelegd.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 224.899**	**€ 173.124**	**€ 195.148**	**- € 22.024**
Speelvoorzieningen	€ 224.899	€ 173.124	€ 195.148	- € 22.024
I	**€ 0**	**€ 0**	**- € 449**	**€ 449**
Speelvoorzieningen	€ 0	€ 0	- € 449	€ 449
	€ 224.899	**€ 173.124**	**€ 194.699**	**- € 21.575**

Toelichting financiële afwijking

Verschil is kleiner dan € 25.000, daarom bevat deze afwijking geen toelichting.

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- Het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer.

- Het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen.
- Het verduurzamen van het wagenpark door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes;
- de recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

De afwikkeling van het verkeer op een zodanige wijze organiseren dat voor de inwoners beperkte overlast wordt veroorzaakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer metropolitane fietsroutes te creëren. Dit zijn routes die woongebieden verbinden met locaties in de regio waar veel mensen werken en bedrijven gevestigd zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2024

- In stand houden openbaar vervoer op minimaal het huidige niveau, in Midden-Delfland.
- Belang van onze gemeente inbrengen in infrastructurele projecten van het rijk en de provincie.
- Aanpassen van de parkeersituatie en verkeercirculatie in het centrum van Den Hoorn.
- Terugdringen van doorgaand verkeer door de dorpen.
- Mobiliseren van bedrijven tot duurzame mobiliteit.
- Opstellen van de visie verkeersveiligheid.
- Herinrichting Maassluiseweg voor verbetering verkeersveiligheid.
- Verbeteren verkeersveiligheid Zouteveenseweg.

Instrumenten

- Verkeersplan Den Hoorn 2016
- Nota parkeernormen Midden-Delfland 2020
- Beleid laadinfrastructuur 2022
- Routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland)
- Structuurschets Harnaschpolder e.o. 2002
- Bestuurlijke overeenkomst IODS
- Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid MRDH 2016-2025
- Regionaal Investeringsprogramma
- Regionale aanbesteding laadinfrastructuur
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid

Wat hebben we gedaan?

- Het openbaar vervoer in Midden-Delfland is behouden gebleven.
- We hebben actieve gemeentelijke inbreng in het infrastructurele project N468 van de provincie.
- Er zijn bij meerdere wegen verkeersveiligheidsmaatregelen uitgevoerd.
- In ontwerpen voor reconstructies van wegen zijn verkeersveiligheidsmaatregelen opgenomen.
- Er is geïnventariseerd wat voor knelpunten er rondom scholen zijn op het gebied van verkeersveiligheid en hiervoor zijn maatregelen uitgewerkt.
- Voor het verbeteren van de verkeersveiligheid voor fietsers bij de Maassluiseweg werken we in afstemming met Maassluis scenario's uit.
- Voor mogelijke maatregelen op de Zouteveenseweg is afstemming met de buurgemeenten.
- Voor het AZC zijn langzaam verkeerroutes in beeld gebracht en uitgewerkt.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 428.979**	**€ 411.280**	**€ 250.950**	**€ 160.330**
Parkeren	€ 12.782	€ 12.782	€ 1.874	€ 10.908
Verkeer en vervoer	€ 416.197	€ 398.498	€ 249.077	€ 149.421
I	**- € 42.600**	**- € 102.500**	**- € 93.857**	**- € 8.643**
Parkeren	- € 11.000	- € 11.000	- € 14.767	€ 3.767
Verkeer en vervoer	- € 31.600	- € 91.500	- € 79.089	- € 12.411
	€ 386.379	**€ 308.780**	**€ 157.094**	**€ 151.686**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding verkeer en vervoer (€ 149.421)
Dit heeft als hoofdoorzaak een verschuiving van werkgeverslasten.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het versterken en behouden van een duurzame, veilige, gezonde en aangename leefomgeving voor inwoners en bezoekers gebaseerd op de uitvoering van de Wet milieubeheer, de waarden van Cittaslow en de *Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (Global Goals)*.

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde en aangename leefomgeving en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland, vanuit een duurzame ontwikkeling. Een duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien (VN-commissie Brundtland, 1987).

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om de regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording. Dit heeft als doel dat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk voorgeschreven. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich er meer bewust van dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit.

Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Bijvoorbeeld de onderdelen die betrekking hebben op klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Voor klimaatadaptatie (aanpassen aan klimaatverandering) wordt vanuit het nationale Deltaprogramma gewerkt aan een klimaatbestendig Midden-Delfland. Denk daarbij aan maatregelen met betrekking tot droogte, hitte en wateroverlast voor de diverse gebieden in Midden-Delfland. Daarnaast is aandacht voor maatregelen met betrekking tot klimaatmitigatie (verminderen emissies broeikasgassen). De Regionale Energie Strategie (RES), de Warmtetransitie visie vormt daarvoor een kader voor maatregelen. In het aan de Warmtetransitie visie gekoppelde Meerjarig Uitvoeringsprogramma staan projecten opgenomen om het verminderen van energiegebruik bij inwoners en de verdere energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie te ondersteunen. Andere onderdelen komen terug bij de desbetreffende beleidsterreinen, zoals het beheer van de openbare ruimte en Duurzaam Boer Blijven. Doelstelling daarbij is dat Midden-Delfland in 2050 CO2 neutraal is.

Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval dit zoveel mogelijk gescheiden te verwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Wet milieubeheer wordt voor een groot deel geïntegreerd in de Omgevingswet. De gemeentelijke verplichtingen (en daarmee onze doelen) zijn uitgewerkt in operationele plannen en (toetsings)kaarten die gebaseerd op de regelgeving van de Wet milieubeheer. Per beleidsveld zijn operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid
- Klimaat, energie en warmte
- Water
- Groen en natuur

Concrete doelen/acties voor 2024

Handhaving en vergunningverlening

De milieubelastende activiteiten worden door Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer, de Omgevingswet met de daarbij behorende Algemene Maatregelen van Bestuur en andere milieuregelgeving. De ODH doet dit vooral op basis van een jaarlijks door het college vast te stellen uitvoeringsplan. De jaarlijkse bijdrage aan

de ODH wordt bepaald op grond van voorcalculatie. Daadwerkelijke afrekening van de kosten van de ODH vindt plaats op basis van werkelijke gepleegde inzet (output financiering).

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dat kan zorgen voor aanpassing van de jaarlijkse bijdrage aan ODH.

Bodem

Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het principe dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de gewenste bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaschpolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.

Uitgangspunt van het Rijk is dat per 1 januari 2024 een deel van de huidige bodemtaken van de provincie worden overgedragen aan gemeenten. De ODH zal deze taken namens ons uitvoeren. Op nationaal niveau vindt nog discussie plaats over de vergoeding van deze extra taak voor gemeenten . In de begroting is nog geen aanvullende raming opgenomen omdat de kosten en vergoeding ervan nog onbekend zijn. Door het ministerie, het IPO en de VNG wordt gewerkt aan meerjarige afspraken over financiering voor de periode 2024-2030.

Geluid

- Voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste bedrijven.
- Ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en hier rekening mee houden in de vergunningverlening.
- Geen nieuwe overlast gevende activiteiten zoals helikoptervluchten en wegverkeerslawaai.

Het Actieplan Geluid is een wettelijke verplichting van de Europese commissie. Het gemeentelijk actieplan bestaat uit een geluidskaart en een actieplan voor de aanpak van de knelpunten. Het actieplan dient elke vijf jaar herzien te worden. Het huidige actieplan is vastgesteld in 2018. Aan de hand van de in 2022 geactualiseerde geluidskaart wordt gewerkt aan een nieuw Actieplan Geluid dat in 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden voorgelegd.

Luchtkwaliteit

Onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit jaarlijks gemonitord in aandachtsgebieden van stikstofoxide en fijnstof. Omdat de gemeente Midden-Delfland in een aandachtsgebied ligt, monitoren wij jaarlijks de luchtkwaliteit langs relevante gemeentelijke wegen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt het begrip Externe Veiligheid vervangen door het begrip Omgevingsveiligheid.
Bij omgevingsveiligheid gaat het onder meer om risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid van milieubelastende activiteiten en veiligheid van zich snel ontwikkelende technieken. Daarnaast worden aandachtsgebieden en voorschriftgebieden geïntroduceerd om de omgevingsveiligheid te beheersen. Omgevingsveiligheid binnen Midden-Delfland is gericht op:

- Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd veiligheidsrisico.
- Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten.
- Voorbereid blijven op risico’s.
- Structurele borging van omgevingsveiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.

Klimaatadaptatie
De doelstelling is een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van de leefomgeving in 2050. Daarvoor zijn maatregelen nodig om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan. Klimaatadaptatie is opgenomen als één van de speerpunten in het Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023.

In de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2026 is uitgewerkt welke aanpak nodig is om klimaatadaptatie in de gemeente te implementeren. Deze aanpak is gestoeld op de 7 ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en bestaat uit twee fasen. Het streven is om in 2024 fase 1 af te ronden: kwetsbaarheden in beeld brengen, risicodialogen voeren en een beknopte strategie maken, en opstellen van het meerjarig uitvoeringsprogramma. Fase 2 is het uitvoeren van projecten uit het uitvoeringsprogramma. Indien dit structurele consequenties heeft voor de meerjarenbegroting, wordt dit separaat aan de raad voorgelegd.

Klimaatmitigatie
In de Transitie Visie Warmte (TVW) van de gemeente Midden-Delfland (2021) is als doel gesteld om in 2050 een CO2-neutrale gemeente te zijn. Ons streven is om in 2030 de transitie naar definitieve fossielvrije alternatieven mogelijk te maken.

Binnen het raamwerk van de TVW is het meerjarig uitvoeringsprogramma (MJUP) verduurzaming koopwoningen Midden-Delfland 2023 -2026 vastgesteld (juni 2023). Het MJUP draagt bij aan de doelstelling van het Nationaal Isolatieprogramma, namelijk het versneld isoleren van slecht geïsoleerde woningen en daarbij ondersteuning bieden aan de doelgroepen die dat het hardst nodig hebben. Het programma draagt direct bij aan de gemeentelijke doelstelling om inwoners te helpen met energiebesparing, energiearmoede te bestrijden en energie- en CO2-neutraal te zijn in 2050.

Toezicht energie label C kantoren
Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft per 1 januari 2023 de energielabel C-verplichting ingevoerd voor kantoren. Dit geldt ook voor gemeentelijke vastgoed. Deze verplichting is opgenomen in het bouwbesluit waarvoor de gemeente bevoegd gezag is. Ook in 2024 zullen wij uitvoering geven aan toezicht op de energielabel C verplichting bij kantoren.

Deze taak is als 'plustaak' ondergebracht bij de ODH. Dat heeft extra kosten tot gevolg. Hierom is de jaarlijkse bijdrage aan de ODH voor de jaren 2024 en 2025 verhoogd met € 11.000.

Water:

- In het kader van het afsprakenkader Emissieloze kas 2027 wordt samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.
- Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt samen met andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de resultaat verplichte oppervlaktewaterlichamen (grote wateren zoals vaarten en kanalen) en inspanningsverplichte overige, kleinere wateren. Concreet moet bijvoorbeeld gedacht worden aan de maatregelen die voortkomen uit het Afsprakenkader Emissieloze Kas, BPL en Kringloopboeren.
- Daarnaast is in 2023 een kleinschalige pilot van een toezichtproject gestart specifiek gericht op indirecte lozingen van de glastuinbouw en daarmee verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In dit project werkt de Omgevingsdienst nauw samen met het

Hoogheemraadschap om indirecte lozingen op te sporen. Doel van de pilot is het opdoen van kennis van de materie en vaststellen van mogelijkheden tot opsporing van indirecte lozingen. Bij positief resultaat zal de pilot in 2024 worden voortgezet. In dat geval zal het project grootschaliger opgezet worden dat naar verwachting resulteert in een extra bijdrage aan de ODH.

- Vanuit BPL wordt ook ingezet op terugdringen van emissies van de glastuinbouw.

Groen/natuur

Ons natuurbeleid is verwoord in programma 1, bij het beleidsveld 'groen'. Daarnaast voeren we het volgende uit:

- Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a..
- Toetsen van omgevingsvergunningen aan de Wet natuurbescherming (per 1 januari 2024 Omgevingswet).
- Interne en externe communicatie over het milieu.
- Waar mogelijk subsidie aanvragen ter ondersteuning van projecten.
- Participatie in regionale projecten, zoals de emissie van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater door de glastuinbouwsector te verminderen.
- Actieve participatie bij het realiseren van nieuwe geothermielocaties in Midden-Delfland.
- Actieve deelname aan WarmtelinQ (voorheen Leiding door het Midden).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Omgevingswet (inwerkingtreding 1 januari 2024)
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland (tot gedeeltelijke taakoverheveling naar gemeente)
- Omgevingsvisie Provincie Zuid-Holland
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Bodemfunctiekaart gemeente Midden-Delfland
- Duurzaamheidsprogramma fysiek domein Midden-Delfland 2020-2023
- Regionale Energiestrategie MRDH (RES)
- Regionale energieloket
- Uitvoeringsplan Transitievisie Warmte
- Omgevingsvisie 1.0
- Regelgeving bruidsschat Omgevingswet
- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en visie Behoud door Ontwikkeling (Vitale Dorpen in Midden-Delfland 2025)
- LOP Midden-Delfland®2025

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2024

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet inwerking getreden. Daarmee is de Wet milieubeheer voor een belangrijk deel opgegaan in deze Omgevingswet. Op onderdelen blijft daarnaast de Wet milieubeheer bestaan. De bestaande gemeentelijke verplichtingen (en daarmee onze doelen) gebaseerd op de regelgeving vanuit de Wet milieubeheer, uitgewerkt in operationele plannen en (toetsings)kaarten, blijven ook onder de nieuwe wet van kracht. Deze hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid
- Klimaat, energie en warmte
- Water
- Groen en natuur

Handhaving en vergunningverlening

Door de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) zijn de milieubelastende activiteiten getoetst aan en gecontroleerd op de voorschriften van de Wet milieubeheer, de Omgevingswet met de daarbij behorende Algemene Maatregelen van Bestuur en andere milieuregelgeving. Deze toetsing en controle is gebeurd op basis van het jaarlijks door het college vastgestelde uitvoeringsplan inclusief voorcalculatie. De daadwerkelijke afrekening van de kosten van de ODH vindt plaats op basis van de werkelijke gepleegde inzet (output financiering).

Bodem

Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het principe dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden. De bodemfunctiekaart maakt de bodemkwaliteit inzichtelijk. Voor de Harnaschpolder is een aparte bodemkwaliteitskaart vastgesteld.

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn een deel van de huidige bodemtaken van de provincie overgedragen aan de gemeenten. Daarmee is de gemeente bevoegd gezag geworden. Voor Midden-Delfland zal de ODH deze taken namens ons uitvoeren. Vooralsnog betekent dit een lastenverzwaring, omdat het bijbehorende budget niet is overgedragen.

Geluid

Het wettelijke verplichte Actieplan Geluid moeten we elke vijf jaar opnieuw vaststellen. In 2024 is gewerkt aan de actualisatie van het gemeentelijke actieplan. Deze is vervolgens ter vaststelling aan de raad voorgelegd. Ook is gewerkt aan het saneringsprogramma Geluid, dat eveneens is vastgesteld.

Verder is ingezet op het voldoen aan de wettelijke verplichtingen ten aanzien voor omgevingslawaai en geluidbelastende bedrijven en het ondersteunen van het provinciaal beleid voor stiltegebieden.

Luchtkwaliteit

Onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit jaarlijks gemonitord in aandachtsgebieden van stikstofoxide en fijnstof. Omdat de gemeente Midden-Delfland in een aandachtsgebied ligt, monitoren wij jaarlijks de luchtkwaliteit langs relevante gemeentelijke wegen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het begrip Externe Veiligheid vervangen door het begrip Omgevingsveiligheid. Bij omgevingsveiligheid gaat het onder meer om risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid van milieubelastende activiteiten en veiligheid van zich snel ontwikkelende technieken. Daarnaast zijn aandachtsgebieden en voorschriftgebieden geïntroduceerd om de omgevingsveiligheid te beheersen. Voor de Omgevingsveiligheid binnen Midden-Delfland is ingezet op:

- Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd veiligheidsrisico.
- Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten.
- Voorbereid blijven op risico’s.
- Structurele borging van omgevingsveiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.

Klimaatadaptatie

In de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2026 is uitgewerkt welke aanpak nodig is om klimaatadaptatie in de gemeente te implementeren. Deze aanpak is gestoeld op de 7 ambities uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en bestaat uit twee fasen. In 2024 is gestart met het opstellen van het meerjarig uitvoeringsprogramma. Dit ronden we medio 2025 af. Om dit te bereiken is onder andere begonnen met voeren van risicodialogen en het in beeld brengen van kwetsbaarheden.

Klimaatmitigatie

In de Transitie Visie Warmte (TVW) van de gemeente Midden-Delfland (2021) is als doel gesteld om in 2050 een CO2-neutrale gemeente te zijn. Ons streven is om in 2030 de transitie naar definitieve fossielvrije alternatieven mogelijk te maken.

Er is ingezet op de uitvoering van het meerjarig uitvoeringsprogramma (MJUP) voor de verduurzaming van koopwoningen als onderdeel van de TVW. Het MJUP draagt bij aan de doelstelling van het Nationaal Isolatieprogramma, namelijk het versneld isoleren van slecht geïsoleerde woningen en daarbij ondersteuning bieden aan de doelgroepen die dat het hardst nodig hebben. Het programma draagt direct bij aan de gemeentelijke doelstelling om inwoners te helpen met energiebesparing, energiearmoede te bestrijden en energie- en CO2-neutraal te zijn in 2050.

Daarnaast is in regionaal verband de samenwerking gezocht om te onderzoeken op welke wijze we aan de doelstelling om in 2050 een CO2-neutrale gemeente te zijn kunnen gaan voldoen.

Water

Er is op verschillende fronten ingezet op het verder terugdringen van emissies en andere (ecologische) maatregelen die leiden tot verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Dit is onder meer gedaan vanuit de doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water (2027) en specifiek de maatregelen en afspraken die voortkomen uit het programma Duurzaam Boer Blijven, het uitvoeringsprogramma BPL en het Afsprakenkader Emissieloze Kas.

Groen/natuur

Voor het beleidsveld Groen (natuurbeleid onder programma 1) is ingezet op onder andere:

- het ecologische beheer van wegkanten en oevers,

- het toetsen van aanvragen voor een omgevingsvergunning aan de Wet natuurbescherming,
- het aanvragen van subsidies ter ondersteuning van projecten,
- het participeren in regionale projecten voor het terugdringen van schadelijke emissies en
- het beoordelen van initiatieven waaronder een mogelijk nieuwe geothermie-locatie.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

De gemeente neemt deel aan de Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A. Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van recreatieve groengebieden.

Wat heeft een gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 5.352.911**	**€ 5.778.251**	**€ 5.466.746**	**€ 311.505**
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.289.421	€ 2.283.559	€ 2.284.035	- € 476
Milieubeheer	€ 1.299.338	€ 1.579.318	€ 1.410.329	€ 168.989
Riolering	€ 1.764.152	€ 1.915.374	€ 1.772.382	€ 142.992
I	**- € 5.282.375**	**- € 5.808.548**	**- € 5.401.644**	**- € 406.904**
Afvalverzameling en -verwerking	- € 2.799.422	- € 2.811.282	- € 2.799.415	- € 11.867
Milieubeheer	- € 361.315	- € 543.406	- € 348.971	- € 194.435
Riolering	- € 2.121.638	- € 2.453.860	- € 2.253.258	- € 200.602
	€ 70.536	**- € 30.297**	**€ 65.102**	**- € 95.399**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Milieubeheer (€ 168.989)
Bekostiging vanuit (SiSa) subsidiegelden:

- De klimaat en energie uitvoeringskosten zijn achter gebleven op het begrootte (€ 189.721). Het restant is het volgende jaar beschikbaar.
- Lokale aanpak isolatie uitgaven zijn juist hoger dan vooraf begroot (€ -61.476).

Daarnaast wordt bij de jaarrekening verzocht een budget voor het actieplan geluid over te hevelen naar 2025 (€ 28.000). Hiernaast is er een verschuiving van de werkgeverslasten (€ 14.175).

Onderschrijding Riolering (€ 142.992)
De hoofdzakelijke oorzaak van de onderschrijding is een afname van de kosten voor electriciteit, gas en water (€ 86.114) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ 30.361). Het restant zit in onderbenutting van het budget meetnet (€ 10.719) Klimaatadaptatie (€ 11.143) en advieskosten (€ 14.772)

Inkomsten

Onderschrijding Riolering (€ -200.602)
De aansluitvergunningen riolering hebben meer opgebracht dan begroot (€ 52.828). Hiernaast is er een onttrekking aan de voorziening nodig (€ -246.852).

Onderschrijding Milieubeheer (€ -194.435)
Dit gaat over de verwerking van de werkelijke klimaat en isolatie uitgaven met als dekking de (SiSa) subsidiegelden. Restanten zijn in het volgende jaar beschikbaar.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 3	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 884.584	€ 29.955	€ 1.088.955	€ 1.052.366	€ 36.589
Inkomsten	- € 667.053	- € 282.099	- € 1.523.661	- € 820.918	- € 702.743
Totaal	**€ 217.531**	**- € 252.144**	**- € 434.706**	**€ 231.448**	**- € 666.154**

Uitgaven:

Storting in de Algemene reserve:

- In de Algemene reserve wordt in 2024 voor het budget 'doorschuiven elementenverharding naar 2025' € 31.499 minder gestort dan begroot. Dit komt doordat de werkelijke lasten hoger zijn dan tijdens de 4e periodieke begrotingswijziging verwacht.
- Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine mutaties.

Inkomsten:

Onttrekking uit de Algemene reserve:

- Uit de Algemene reserve wordt in 2024 voor € 229.011 minder onttrokken voor de doorschuifbudgetten 0-beurt: meubilair, borden en markeringen. De reden hiervoor is dat er in 2024 minder lasten waren dan vooraf begroot.
- Uit de Algemene reserve wordt in 2024 voor € 129.000 minder onttrokken voor het doorschuifbudget ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen. Dit komt doordat de werkelijk lasten € 21.000 waren.

Onttrekking uit de reserve Investeringsprogramma:

- Uit de reserve Investeringsprogramma wordt in 2024 voor € 149.337 minder onttrokken dan begroot. Dit komt doordat de lasten voor de herinrichting centrum Den Hoorn lager uit zijn gevallen.

Onttrekking uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen:

- Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen is niks onttrokken. Het begrote bedrag van € 180.000 voor onderhoud aan wegen schuift door naar 2025.

Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine mutaties.

Investeringen programma 3

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Reconstr. wegen Woudseln & Lookwat. Den Hoorn 2023	€ 87.500	€ 25.175	€ 62.325	Nee	Loopt door in 2025
Verv halfverhardingspaden begraafpl Schipl (2024)	€ 60.000	€ 0	€ 60.000	Nee	Loopt door in 2025
Reconstructie Boezemkade/ Kwakelweg (2017)	€ 1.515.000	€ 1.661.704	- € 146.704	Nee	Loopt door in 2025
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat (2017)	€ 46.294	€ 63.751	- € 17.457	Ja	Project afgerond
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2 (2018)	€ 125.493	€ 10.302	€ 115.191	Nee	Loopt door in 2025
Reconstructie Willemsoordseweg (2018)	€ 280.562	€ 275.668	€ 4.894	Ja	Project afgerond
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004	€ 553.511	€ 223.075	€ 330.436	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 32.700	€ 4.012	€ 28.688	Nee	Loopt door in 2025

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Renoveren Hodenpijlbrug S028 behoud gem. monument	€ 181.163	€ 110.108	€ 71.055	Nee	Loopt door in 2025
Verv. bruggen Willemsoordseweg S032 en S042 (2018)	€ 378.595	€ 221.411	€ 157.184	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen ophaalbrug Gaagweg S024	€ 343.628	€ 135.940	€ 207.688	Nee	Loopt door in 2025
Bouw nieuwe Zoutloods	€ 25.692	€ 0	€ 25.692	Nee	Loopt door in 2025
Verkeersmaatregelen Zouteveense weg (2018)	€ 11.808	€ 0	€ 11.808	Nee	Loopt door in 2025
Reconstructie Slot de Houvelaan	€ 40.000	€ 0	€ 40.000	Nee	Loopt door in 2025
Reconstr. deel Westlander, Schouw, Aak en Praam	€ 25.000	€ 0	€ 25.000	Nee	Loopt door in 2025
Reconstructie Maassluisseweg 2021	€ 115.385	€ 33.115	€ 82.270	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen lichtmasten en armaturen 2023	€ 71.155	€ 69.047	€ 2.108	Ja	Project afgerond
Reconstructie Commandeurskade deel 2 (2023)	€ 53.884	€ 6.327	€ 47.557	Nee	Loopt door in 2025
Reynbolt van Maeslantstraat 2022	€ 167.473	€ 168.137	- € 664	Ja	Project afgerond
Parkeerplaats Tiendweg 2022	€ 104.892	€ 38.295	€ 66.597	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen lichtmasten en armaturen 2024	€ 182.000	€ 14.076	€ 167.924	Nee	Loopt door in 2025

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2021	€ 133.188	€ 133.986	- € 798	Ja	Project afgerond
Herinrichting openbaar groen 2022	€ 10.447	€ 10.397	€ 50	Ja	Project afgerond
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2022	€ 350.000	€ 228.097	€ 121.903	Nee	Loopt door in 2025
Speelvoorzieningen 2022	€ 95.000	€ 90.016	€ 4.984	Ja	Project afgerond
Vervanging duiker Baanderheer M030 (2021)	€ 160.000	€ 0	€ 160.000	Nee	Loopt door in 2025
Herinrichting openbaar groen 2023	€ 50.000	€ 30.345	€ 19.655	Nee	Loopt door in 2025
Herinrichting openbaar groen 2024	€ 40.000	€ 14.176	€ 25.824	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2023	€ 350.000	€ 18.500	€ 331.501	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2024	€ 350.000	- € 7.156	€ 357.156	Nee	Loopt door in 2025
Speelvoorzieningen 2023	€ 110.000	€ 0	€ 110.000	Nee	Loopt door in 2025
Speelvoorzieningen 2024	€ 110.000	€ 16.070	€ 93.930	Nee	Loopt door in 2025
Natuurvr. oever aan de Burg. van Gentsingel (2024)	€ 30.000	€ 29.869	€ 131	Ja	Project afgerond
Aanschaf bekisting en bordjes begraafpl. (2024)	€ 26.000	€ 0	€ 26.000	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen pompen	€ 47.643	€ 47.643	€ 0	Nee	Loopt door in 2025

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
hoofdgemalen (GRP) 2022					
Vervangen pompunits drukriolering 2023	€ 88.775	€ 85.678	€ 3.097	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen pompen Hoofdgemalen 2023	€ 90.000	€ 86.115	€ 3.885	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen vrijvervalrioolering 2023	€ 32.148	€ 32.000	€ 148	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen pompunits electromechanisch 2024	€ 205.000	€ 146.352	€ 58.648	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen hoofdgemalen 2024	€ 285.000	€ 186.951	€ 98.049	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen vrijvervalrioolering 2024	€ 424.975	€ 249.859	€ 175.116	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen persleidingen 2024	€ 403.000	€ 137.222	€ 265.778	Nee	Loopt door in 2025

Programma 4: Onderwijs

Programma 4: Onderwijs

Beleidsveld onderwijs:

Beleidsdoel

Passend onderwijs voor alle jongeren. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo dichtbij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jongeren.

De gemeente zet zich ervoor in dat alle jongeren een startkwalificatie behalen. En de gemeente spant zich in om kinderen met een onderwijsachterstand of een risico daarop extra (taal)ondersteuning te bieden. Zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het best aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden.

De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen, behorend bij het aantal leerlingen uit de eigen dorpen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

We willen bereiken dat iedereen zo goed mogelijk mee kan doen in de maatschappij en op de arbeidsmarkt bereiken. En daarnaast onderwijshuisvesting, passend bij het aantal leerlingen uit de eigen dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De mogelijkheid om onderwijs te volgen en daarmee kansen op de arbeidsmarkt te vergroten is een toetsingscriterium van Cittaslow. De percentages kinderen met een (onderwijs)achterstand en jeugdwerkloosheid zijn in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionale gemiddelde. Niet het bepalen van de keuzes van mensen, maar mensen bewust maken van de gevolgen van hun eigen keuzes is onderdeel van de filosofie van Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

De gemeente, kinderopvang en scholen zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie. De gemeente en de scholen zorgen voor extra ondersteuning van kinderen van inburgeraars en statushouders. De gemeente biedt leerlingenvervoer aan kinderen die daarop aangewezen zijn. Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.

Concrete doelen/acties voor 2024

- Actualisering van het Beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie in overleg met onze samenwerkingspartners
- Actualisering van de Verordening Leerlingenvervoer
- Oplevering van het meerjarig Integraal Huisvestingsplan voor onderwijshuisvesting en kinderopvang
- Uitvoering van de regionale Beleidsagenda 2021-2024 RMC (regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten)
- Uitvoering van het Lokaal Onderwijsbeleid
- Uitvoering van het Convenant LEA

Instrumenten

- Integraal Huisvestingsplan
- Verordening voorzieningen onderwijshuisvesting
- Leerlingprognose
- Verordening leerlingenvervoer
- Bestuurlijke afspraken LEA
- Wet Passend onderwijs
- Afspraken schoolcontactpersonen / (school)maatschappelijk werk
- Wet Educatie en beroepsonderwijs
- Regionale RMC Beleidsagenda
- Beleidskader en subsidieregeling Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Kader en subsidieregeling Lokaal Onderwijsbeleid

Wat hebben we gedaan?

Operationele doelen om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Net als eerdere jaren werkten we in 2024 de Lokale Educatieve Agenda uit. Dit hebben we gedaan met scholen, samenwerkingsverbanden en peuteropvang. Voor de uitvoering van ons Onderwijsachterstandenbeleid zorgden wij ook in 2024 samen met scholen en peuteropvang weer voor voldoende en kwalitatief goede Voor- en Vroegschoolse educatie. Door ons Lokaal Onderwijsbeleid (LOB) konden basisscholen in 2024 op flexibele wijze en met minder regels, extra zorg en ondersteuning bieden aan kinderen die dit nodig hebben. Voorbeelden hiervan zijn extra ondersteuning aan nieuwkomersleerlingen en/of extra hulp voor kinderen met sociaal-emotionele problematiek. Met extra ondersteuning proberen we leerbelemmeringen zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. We bieden begeleiding aan jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs (dreigen te) verlaten. Met het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan onderwijshuisvesting en kinderopvang (IHP) bieden we een meerjarig kader voor goede en duurzame onderwijshuisvesting. Voor kinderen die hierop zijn aangewezen zorgden voor leerlingenvervoer.

Concrete doelen/acties voor 2024

- In 2024 is het Beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie geactualiseerd en vastgesteld, net als de bijbehorende subsidieregeling.
- We hebben voorbereidingen getroffen voor een nieuwe aanbesteding van het leerlingenvervoer.
- In 2024 is het Integraal Huisvestingsplan onderwijshuisvesting en kinderopvang (IHP) opgewerkt in nauw overleg met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties en door de gemeenteraad vastgesteld.
- Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs (dreigen te) verlaten zijn opgeroepen voor een gesprek. Lokale begeleiding en coördinatie rond voortijdig schoolverlaters wordt gedaan door onze jongerenconsulent en/of leerplichtambtenaar. Het kader hiervoor is de Beleidsagenda 2021-2024 van het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC). Binnen de regio wordt gewerkt aan een nieuw beleidsplan.
- Het kader Lokaal Onderwijsbeleid is geactualiseerd en vastgesteld. Dit geldt ook voor de bijbehorende subsidieregeling.
- Rond de Lokale Educatieve Agenda (LEA) hebben wij jaarlijks bestuurlijk en ambtelijk overleg met onze samenwerkingspartners. Verder voerden wij onze reguliere taken rondom leerplicht uit.
- De eerder gemaakte afspraken over een eenduidige inzet van schoolcontactpersonen en maatschappelijk werk op onze basisscholen werken naar tevredenheid van de scholen. Er is onder andere afgesproken dat licht preventieve zorg op de scholen in het vervolg beschikbaar is voor alle leerlingen, dus ook de leerlingen uit grensgemeenten.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.904.487**	**€ 2.378.662**	**€ 2.359.487**	**€ 19.175**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 997.637	€ 1.167.621	€ 1.118.582	€ 49.039
Huisvesting onderwijs	€ 906.850	€ 1.211.041	€ 1.240.905	- € 29.864
I	**- € 330.795**	**- € 397.795**	**- € 482.317**	**€ 84.522**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	- € 144.068	- € 211.068	- € 256.274	€ 45.206
Huisvesting onderwijs	- € 186.727	- € 186.727	- € 226.043	€ 39.316
	€ 1.573.692	**€ 1.980.867**	**€ 1.877.170**	**€ 103.698**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs (€ 49.039)

De uitgaven voor onderwijsachterstandenbeleid zijn afhankelijk van de doorverwijzingen van de jeugdgezondheidszorg. Het aantal doorverwijzingen was in 2024 lager dan begroot. Voor de specifieke uitkeringen zijn de kosten hoger uitgekomen. Daar staan extra inkomsten tegenover. Het resterende verschil is een optelsom van kleine bedragen.

Overschrijding Huisvesting onderwijs (€ -29.864)

Deze overschrijding heeft te maken met de stijging van kosten voor belastingen en verzekeringen. Daarnaast is de huur van de sporthal gestegen met ongeveer € 9.000. De bijdragen aan derden en exploitatiebijdragen zijn hoger dan geraamd.

Inkomsten

Overschrijding Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs (€ 45.206)

De rijksbijdragen voor diverse specifieke uitkeringen zijn verhoogd. Dat hangt voor een deel samen met hogere uitgaven.

Overschrijding Huisvesting onderwijs (€ 39.316)

In 2024 zijn de vergoeding voor schades en de ontvangen bijdragen in de energiekosten door gebruikers hoger dan geraamd.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 4	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 84.014	€ 0	€ 27.500	€ 27.500	€ 0
Inkomsten	- € 325.820	- € 252.374	- € 348.874	- € 345.824	- € 3.050
Totaal	**- € 241.806**	**- € 252.374**	**- € 321.374**	**- € 318.324**	**- € 3.050**

Geen toelichting. Opgenomen bedrag is kleiner dan € 25.000.

Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn

programma 5: Sociaal Domein en Welzijn

Beleidsveld Sociaal Domein

Programma 5 kent twee onderdelen; Sociaal Domein en Welzijn. Het Sociaal Domein bevat onze ambities op het gebied van zorg en ondersteuning, die vastliggen in de Wmo, de Jeugdwet en de Wet Publieke Gezondheid. Onder het programmadeel Welzijn valt het brede lokale welzijnsbeleid op gebieden als preventie, cultuur, sport, verenigingsleven en bibliotheken.

Beleidsdoel

Met dit programma proberen we iedere inwoner zelfstandig te laten participeren in de maatschappij, met gebruik van eigen kracht en netwerk. Centrale aandachtspunten hierin zijn het mogelijk maken, versterken en benutten van de eigen kracht van zowel individuele inwoners, als de netwerken en sociale verbanden in de gemeente. Daarnaast is een belangrijk doel het stabiliseren en terugdringen van de kosten in met name de jeugdzorg.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen neemt deel aan de samenleving.
- Jeugdigen groeien gezond en veilig op met voldoende mogelijkheden tot ontplooiing.
- Inwoners kunnen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis wonen.
- Ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen van het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op de aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Waar mogelijk de zorg dichter bij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie hierbij een schakel vormen tussen burgers en zorgaanbieders. Daarbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is.

Concrete doelen/acties voor 2024

<u>Wmo:</u>

- Uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van de Wmo voor inwoners die daarop aangewezen zijn. In concreto: het bieden van hulp bij het huishouden, Woonaanpassingen, Begeleiding en overige dienstverlening.
- Voortzetten traject decentralisatie van de beleidstaken Beschermd Wonen/Beschermd Thuis en Maatschappelijke opvang.
- Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda Beschermd wonen en maatschappelijke opvang.

- Voortzetten toezicht WMO GGD.
- Uitvoering geven aan jaarlijks cliëntervaringsonderzoek.
- Uitvoering geven aan gezamenlijk ambities in het kader van GALA en IZA/RIGA met ketenpartners waaronder DSW.
- Doorontwikkeling regionale informatievoorziening (regionale dashboard).

Jeugd:

- Implementatie en uitvoering van het nieuwe beleidskader jeugd dat eind 2023 is/wordt vastgesteld.
- Regionaal uitvoering geven aan het jaarplan volgend uit de regiovisie.
- Doorontwikkeling van de lokale informatievoorziening (dashboard).
- Starten regionale voorbereidingen voor de nieuwe inkoopperiode.
- Voortzetten professionalisering Maatschappelijk Team.

Instrumenten

- Algemene Subsidieverordening (ASV)
- Calamiteitenprotocol Sociaal Domein Midden-Delfland
- Verordening en beleidsregels Wmo-Jeugd
- Beleidskader Jeugd 2024-2028
- Beleidskader VVE Midden-Delfland Subsidieregeling Kwaliteit Peuteropvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie
- Cliëntervaringsonderzoek
- Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026
- Toekomstvisie 2050
- Kader financiële ondersteuning welzijnsorganisaties

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We zetten in op het dichter bij de inwoners organiseren van de zorg. Samen zijn we hierbij een schakel tussen inwoners en zorgaanbieders. In de uitvoering van de ondersteuning van onze inwoners zetten wij in op preventie en bieden van kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is. We werken vervolgens zoveel mogelijk integraal vanuit de situatie van het huishouden of gezin.

Een belangrijke inzet voor het onderwerp gezondheid is in volgorde op landelijk, regionaal en lokaal niveau, het Gezond Actief Leven Akkoord (IZA), Regionaal Integraal GezondheidsAkkoord (RIGA) en Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Uitgangspunt zijn daarbij het concept positieve gezondheid en preventie.

Concrete doelen/acties voor 2024

Wmo:

- We gaven uitvoering gegeven aan onze wettelijke taken, de wachttijden werden korter.
- De landelijke decentralisatie beschermd wonen en beschermd thuis is uitgesteld. In 2024 startte de werkgroep 'toegang beschermd wonen en beschermd thuis'. Dit zetten wij voort in 2025.
- De uitkomsten van het cliënt ervaringsonderzoek 2024 laten zien dat onze inwoners tevreden zijn over onze WMO-diensten. Het contact tussen cliënt en consulent sprong eruit in de hoge beoordeling op dit onderwerp.
- Het transformatieplan IZA en de snelle toets zijn eind 2024 afgerond en verwachten we in 2025 in te dienen. Vanuit het gedachtengoed IZA en GALA zijn activiteiten uitgevoerd en

samenwerkingen versterkt. Voorbeelden zijn de activiteiten valpreventie en één tegen eenzaamheid. Deze activiteiten versterken het bestaande ouderenbeleid.
- Het regionaal dashboard WMO is vernieuwd, in 2025 wordt de ontwikkeling voortgezet.

Jeugd:

- Het lokale beleidskader Jeugd werkten we uit in nauwe samenwerking met lokale partners. Lokale opdrachten uit de Hervormingsagenda zijn hierin meegenomen. De raad stelde dit beleidskader vast.
- Samen met de overige acht gemeenten gaven we uitvoering aan het Uitvoeringsplan 2023-2024. Dit plan komt voort uit de Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026 Een deel van de activiteiten uit het uitvoeringsplan is gerealiseerd. Voorbeelden hiervan zijn het vervolg van de aanpak wachttijden, verdere ontwikkeling van het Experticecentrum complexe zorg en er is gestart met de ombouw van Jeugdhulpplus. De prioriteiten die we in het afgelopen jaar nog niet realiseerden, staan in het Uitvoeringsplan 2025-2026. In 2024 stelden we de aanpak kostenbeheersing vast. Deze aanpak is het belangrijkste doel voor de komende jaren en is daarmee mede leidend voor het Uitvoeringsplan 2025-2026.
- Voor de verdere ontwikkeling van het informatievoorziening dashboard is gestart met het herinrichten van het informatiesysteem. Daarmee kunnen we actuele lokale data verzamelen.
- Vanuit de doelen in het lokaal beleidskader zijn voorbereidingen getroffen voor de herinrichting van de toegang tot de geïndiceerde jeugdzorg in een frontoffice.

Positieve gezondheid

Het onderwerp positieve gezondheid vraagt een integrale benadering en brede inzet. We werkten, samen met zorg- en welzijnsorganisaties, aan de uitvoering van het GALA-plan en de vijf ketensamenwerkingen uit het Integraal Zorg Akkoord (IZA). Door aandacht te geven aan leefstijl en preventie, verwachten we de druk op de zorg te verminderen.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

GR GGD en VT Haaglanden.

De GGD bewaakt en monitort de publieke gezondheid in de regio Haaglanden. Zij bevordert de gezondheid en beschermt door toezicht of actief ingrijpen tegen natuurlijke en/of opzettelijke bedreigingen van de volksgezondheid. Veilig Thuis Haaglanden draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden sluit in opdracht van de 10 gemeenten in Haaglanden onder meer de contracten met de aanbieders van jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopplan Jeugd. Inzet van het servicebureau beperkt de administratieve last van partners en gemeenten. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 11.960.959**	**€ 12.633.451**	**€ 12.004.323**	**€ 629.128**
Jeugd	€ 4.938.921	€ 5.026.183	€ 5.153.269	- € 127.086
Jeugdgezondheid szorg (uniform)	€ 663.900	€ 697.590	€ 685.961	€ 11.629

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Kinderopvang	€ 198.136	€ 198.136	€ 173.594	€ 24.542
Maatschappelijk team	€ 842.343	€ 1.039.879	€ 716.173	€ 323.706
Openbare gezondheidszorg	€ 390.124	€ 416.580	€ 357.162	€ 59.418
WMO	€ 4.209.222	€ 4.501.176	€ 4.277.187	€ 223.989
WMO en jeugd	€ 718.313	€ 753.907	€ 640.977	€ 112.930
I	**- € 113.725**	**- € 490.273**	**- € 733.123**	**€ 242.850**
Jeugd	€ 0	- € 16.184	- € 10.721	- € 5.463
Kinderopvang	€ 0	€ 0	- € 3	€ 3
Openbare gezondheidszorg	€ 0	- € 26.456	- € 118.129	€ 91.673
WMO	- € 113.725	- € 447.633	- € 604.271	€ 156.638
	€ 11.847.234	**€ 12.143.178**	**€ 11.271.199**	**€ 871.979**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Jeugd (€ -127.086)

Belangrijkste oorzaken voor de overschrijding zijn hogere kosten voor jeugdzorg, specifiek op de onderdelen jeugdwetvervoer (59.000) en Zorg in natura (26.000). Het resterende verschil bestaat uit werkgeverslasten en verschillende kleinere bedragen.

Onderschrijding Kinderopvang (€ 24.542)

De belangrijkste verklaring voor het verschil is dat in 2024 door de GGD minder kosten in rekening gebracht aan toezicht op de kinderopvang. Het resterende verschil bestaat uit werkgeverslasten en verschillende kleinere bedragen.

Onderschrijding Maatschappelijk team (€ 323.706)

De onderschrijding kan voor een belangrijk deel verklaard worden vanwege het feit dat capaciteit van het maatschappelijk team ten laste gebracht kon worden van tijdelijke rijksfinanciering (SPUK IZA, NPO, POK-middelen). Het resterende verschil bestaat uit werkgeverslasten en verschillende kleinere bedragen.

Onderschrijding Openbare gezondheidszorg (€ 59.418)

In 2024 is van een aantal regoniale faciliteiten minder gebruik gemaakt, waardoor er minder kosten in rekening zijn gebracht. Het resterende verschil bestaat uit werkgeverslasten.

Onderschrijding Wmo (€ 223.989)

Er is sprake van overschrijding op Zorg in Natura (135.000) en onderschrijding op persoonsgebonden budget (132.000). Op de middelen voor beschermd wonen resteert een bedrag van 78.000 euro vanwege uitstel in de ingangsdatum van de nieuwe wet. Op salarislasten is een onderschrijding van 127.000.

Onderschrijding Wmo en Jeugd (€ 112.930)

Er was in 2024 sprake van een onderbesteding van 34.000 op het voor CAO ontwikkelingen gereserveerde budget. Een deel van de onderbestedingen heeft te maken met activiteiten die we uiteindelijk in 2024 ten laste van tijdelijke rijksmiddelen (IZA) konden financieren. Het resterende verschil bestaat uit werkgeverslasten en verschillende kleinere bedragen.

Inkomsten

Overschrijding Openbare gezondheidszorg (€ 91.673)

Deze overschrijding wordt veroorzaakt door de Rijksvergoeding voor reguliere personele inzet als bijdrage aan de regionale samenwerking in projecten ketenaanpak IZA.

Overschrijding Wmo (€ 156.638)

Op deze post wordt de afrekening van regionale kosten in H5-verband zichtbaar. Hieruit blijkt dat Midden-Delfland relatief veel regionale kosten heeft voorgeschoten. Daartegenover staat een hogere bate aan afrekeningen.

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

De bedoeling is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooien. Zo kan hij/zij volwaardig aan de maatschappij deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit. En ook aan de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee aan het welzijn van de inwoners. Het culturele- en verenigingsleven in Midden-Delfland draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen, een gezond verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner. Een onderdeel van het cultuurbeleid is het erfgoedbeleid. Op het gebied van erfgoed willen we de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap en de dorpen en buurtschappen behouden, versterken en beleefbaar maken. Dit is onderdeel van diverse beleidsvelden in het fysieke domein. Behoud, bescherming en de verbetering van de kwaliteit van Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, archeologische vindplaatsen, cultuurhistorische elementen in het landschap, het trekvaartverleden en het veenweidelandschap zelf behoren tot het gemeentelijk erfgoed en dragen bij aan de gemeentelijke identiteit. Deze elementen zijn onderdeel van de Omgevingsvisie 1.0 en worden integraal betrokken bij het landschappelijk en ruimtelijk beleid uit de programma's 1 en 7.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow vraagt specifiek aandacht voor toegang tot maatschappelijke voorzieningen en het behoud van culturele lokale evenementen (het zogenaamde 'immateriële erfgoed'). De identiteit van het

landschap van Midden-Delfland en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden wordt medebepaald door cultuurhistorie en sterke maatschappelijke verbinding. Erfgoed en beleefbaarheid zijn belangrijke waarden van Cittaslow om vanuit de eigen identiteit te werken aan ruimtelijke kwaliteit binnen de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

- Taalvaardigheid verbeteren, waardoor een beter functioneren in het maatschappelijk leven en kansen op de arbeidsmarkt verbeteren.
- Verenigingen ondersteunen door o.a. bekendheid te geven aan de vele mogelijkheden voor sport en cultuur en hen te informeren over belangrijke ontwikkelingen.
- Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, kerkgebouwen, cultuurhistorie en het landschap) behouden en beleefbaar maken en de kwaliteiten waar mogelijk versterken.
- Stimuleren en faciliteren van vrijwilligerswerk en sociale verbinding
- Bijdragen aan goede sportvelden en bevorderen van sport/bewegen voor jong en oud

Concrete doelen/acties voor 2024

- Voorbereiding van de herontwikkeling Hoornbloem waaronder alternatieven voor huidige gebruikers Hoornbloem. De herontwikkeling behelst ten minste het bouwen van zorgwoningen en een sociaal-maatschappelijke ruimte
- Uitvoering geven aan het lokaal sportakkoord, waarbij we bewegen voor jong en oud stimuleren.
- Doorzetten van het Cultuurmenu voor scholen in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit.
- Herijken van de subsidieregeling Kunst, Cultuur en Sociale Verbinding.
- Waarborgen voldoende plekken VVE in 2024 conform het beleidskader, tevens actualiseren van het beleidskader.
- Uitvoering preventieakkoord, mogelijk in een nieuwe vorm gezien ontwikkeling rondom onder andere GALA.
- Vervolg uitvoering van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden versterken en waarvoor de provincie in 2020 een subsidie heeft toegekend.
- Het actualiseren van de beleidsregels voor subsidie voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.
- Het uitvoeren van de aanbevelingen uit de kerkenvisie over de toekomst van de monumentale kerkgebouwen in onze gemeente. Hiervoor hebben wij subsidie ontvangen van de rijksoverheid.

Instrumenten

- Gala inclusief Lokaal Sport- en preventieakkoord
- Algemene Subsidieverordening ASV
- Diverse subsidieregelingen, zie link: Subsidies | Gemeente Midden-Delfland (middendelfland.nl) Cultuurvisie Overeenkomst Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) / Cultuurmenu
- Erfgoedverordening
- Handboek Erfgoed
- Open monumentendag en Kindermonumentendag
- Notitie Delflandse Trekvaarten
- Gemeentelijke Kerkenvisie
- De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland
- Verordening Omgevingskwaliteit

Wat hebben we gedaan?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het van belang om als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen en een levendig verenigingsleven. Daarnaast is het essentieel dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner. Een onderdeel van het cultuurbeleid is ook het erfgoedbeleid. In 2024 hebben we gewerkt aan concrete faciliteiten en voorziening die hieraan bijdragen.

Concrete doelen/acties voor 2024

De gemeente en de partners die zich inzetten voor het verbeteren van taalvaardigheid bundelden hun krachten en werken nu samen in het Taalhuis Midden-Delfland.

Voor deze locatie stelden we een ruimtelijk kader en bijbehorend beeldkwaliteitsplan op. Hiervoor vond er participatie plaats met de nabij omwonenden en alle geïnteresseerden. Naar een alternatief voor de huidige gebruikers van de Hoornbloem zoekt de gemeente nog.

De herontwikkeling van de Hoornbloem is in voorbereiding. In 2024 werkten we samen met de woningcorporatie aan het ruimtelijk kader en het beeldkwaliteitsplan voor de te bouwen woningen. Dit gaat in ieder geval om het bouwen van zorgwoningen, een multifunctionele ruimte en de vestiging van een huisartsenpraktijk. Hierbij zetten wij voornamelijk in op het ophalen van aandachtspunten en wensen van omwonenden. De raad stelde de documenten met betrekking tot het ruimtelijk kader en het beeldkwaliteitsplan in september vast. De raad biedt daarmee het kader voor de volgende stappen in de herontwikkeling.

Het Lokaal Sportakkoord en het preventieakkoord zijn onderdeel van de activiteiten van het 'gezond en actief leven akkoord' (GALA). GALA richt zich op het concept "positieve gezondheid". Met het aanstellen van een brede combinatiefunctionaris legden we meer verbinding tussen sport, cultuur, gezondheid en welzijn.

Het Cultuurmenu voor scholen in het kader van cultuurscholing met kwaliteit zetten wij door. We werken hierbij samen met basisscholen en (veelal lokale) culturele partners. Speciale aandacht was er voor het lokale erfgoed.

Met het actualiseren van de subsidieregeling Kunst, Cultuur en Sociale verbinding werd dit flexibeler en breder inzetbaar. Door extra communicatie en een eenmalige financiële impuls maakten meer mensen gebruik van de regeling. Daarmee dragen we bij aan het bevorderen van de sociale verbinding in de dorpskernen.

Het beleidskader VVE(Voor- en vroegschoolse Educatie) is geactualiseerd. Hierdoor sluit de inrichting van VVE plekken beter aan bij de behoefte.

We gaven uitvoering aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit door het lokale Cultuurmenu. Hiervoor organiseerden we op de basisscholen weer diverse activiteiten voor leerlingen.

We hebben ingezet op het behouden en beleefbaar maken van Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, cultuurhistorie en het landschap). De kwaliteiten versterkten we waar mogelijk.

We hebben ingezet op de uitvoering van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden versterken en waarvoor de provincie in 2024 een subsidie heeft toegekend.

We zijn gestart met een actualisatie van de subsidieverordening voor het onderhoud van gemeentelijke monumenten.

We maakten een verdiepingsslag op de Kerkenvisie Midden-Delfland fase 1. Als resultaat hiervan is er een netwerk met de kerkeigenaren. Het behoud en het gebruik van de kerkgebouwen en de beleving van het kerkenlandschap staan hier op de agenda.

Er was een korte overdrachtsfase van december 2023 t/m januari 2024 waarin de oude commissie Welstand en Erfgoed en de nieuw benoemde commissie Omgevingskwaliteit samen adviseerden. Daarna nam de commissie Omgevingskwaliteit de advisering over.

We pasten het beleid rondom investeren in sport- en welzijnaccomodaties aan. Hiermee kwam er meer (financiële) duidelijkheid voor sport en vrijwilligersorganisaties. Daarmee dragen we bij aan het bevorderen van sport en beweging van jong en oud.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

We nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland. Doel is om efficiënt en doelmatig invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek. Ook geeft het de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland. Op basis hiervan verricht de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland.

Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden biedt de afdeling gezondheidsbevordering ondersteuning bij de uitvoering van het lokale sport- en preventieakkoord.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.602.366**	**€ 2.288.443**	**€ 1.978.944**	**€ 309.499**
Kunst	€ 121.907	€ 151.835	€ 128.031	€ 23.804
Openbaar bibliotheekwerk	€ 399.800	€ 681.800	€ 506.004	€ 175.796
Openbare gezondheidszorg	€ 0	€ 18.000	€ 18.000	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	€ 211.589	€ 285.027	€ 160.453	€ 124.574
Sport	€ 842.740	€ 1.125.595	€ 1.121.139	€ 4.456
Volksfeesten	€ 26.330	€ 26.186	€ 45.317	- € 19.131
I	**- € 214.946**	**- € 771.163**	**- € 512.074**	**- € 259.089**
Kunst	- € 21.200	- € 21.200	- € 4.012	- € 17.188

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Openbaar bibliotheekwerk	€ 0	- € 240.000	- € 80.567	- € 159.433
Openbare gezondheidszorg	€ 0	- € 18.000	- € 18.000	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	- € 1.400	- € 1.400	- € 5.927	€ 4.527
Sport	- € 192.346	- € 490.563	- € 403.488	- € 87.075
Volksfeesten	€ 0	€ 0	- € 80	€ 80
	€ 1.387.420	**€ 1.517.280**	**€ 1.466.871**	**€ 50.409**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Openbaar bibliotheekwerk (€ 175.796)

De Specifieke uitkering herstelprogramma bibliotheken die mede ingezet wordt voor de ontwikkelpleinen WIJ-Midden Delfland heeft betrekking op 2024 en 2025. In het raadsvoorstel was deze verdeling anders verwerkt. Op de inkomsten zijn de bijbehorende lagere baten zichtbaar.

Onderschrijding Oudheidkunde/monumenten (€ 124.574)

In 2024 raamden wij (ten laste van de reserve onderhoud gebouwen) voor het verrichten van groot onderhoud. Vanwege een langer lopend vergunning traject vindt de uitvoering pas plaats in 2025.

Inkomsten

Onderschrijding Openbaar bibliotheekwerk (€ -159.433)

De onderschrijding hangt samen met de lagere uitgaven op dit product.

Onderschrijding Sport (€ -87.075)

De belangrijkste oorzaak is lagere benutting van Specifieke uitkering GALA en een lagere toekenning door een kleiner aandeel in een landelijk budget voor btw-verrekening over sport.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 5	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 1.124.178	€ 12.088	€ 22.287	€ 22.287	€ 0
Inkomsten	- € 570.800	- € 421.033	- € 1.271.652	- € 616.105	- € 655.547
Totaal	**€ 553.378**	**- € 408.945**	**- € 1.249.365**	**- € 593.818**	**- € 655.547**

Inkomsten:

Onttrekking uit de Algemene reserve:

- Uit de algemene reserve onttrekken we € 95.294 minder dan begroot voor de POK-gelden. Dit bedrag is in 2023 doorgeschoven naar 2024. Dit bedrag is in 2024 niet benut.
- Uit de algemene reserve onttrekken we € 309.149 minder dan begroot voor het budget inzake uitvoeringsagenda MOBWBT. Ook dit bedrag volgt uit 2023 en is nagenoeg niet benut in 2024.
- Uit de algemene reserve onttrekken we € 47.782 minder dan begroot voor het budget maatwerk statushouders. Ook dit bedrag volgt uit 2023 en is in 2024 nagenoeg niet benut.

Onttrekking uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen:

- Uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen ontstaan meerdere verschillen. Zo is er op de volgende onderhoudsbudgetten een onderbesteding: De Schilpen (€50.000), de Hofstede (€20.796) en de Dorpshoeve (€13.041).

Het overige verschil is ontstaan door meerdere kleine mutaties.

Programma 6: Economische en sociale zaken

Programma 6: Economische en sociale zaken

Beleidsdoel

Versterking en behoud van de gemeentelijke economische infrastructuur op basis van een actieve bijdrage aan het regionaal economisch vestigingsklimaat en lokaal maatwerk.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

- Bijdragen aan een duurzame economie in 2050.
- Het zijn van een bereikbare en betrouwbare partner voor in Midden-Delfland gevestigde ondernemers.
- (Bijdragen aan het) Verhogen van de regionale brede welvaart.
- Verbeteren van het bieden van laagdrempelige dagrecreatie in het landschap aan de regio.
- Behoud en versterking van de vitaliteit van de dorpen door middel van een goed voorzieningenaanbod.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het gemeentelijk lidmaatschap van Cittaslow biedt lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden op duurzaamheid vanuit een innovatieve en maatschappelijk verantwoorde ontwikkeling. Bedrijven en organisaties die werken volgens deze principes en daarmee bijdragen aan de doelstellingen van Cittaslow en de Sustainable Development Goals, kunnen zich als ‘Supporter Cittaslow Midden-Delfland’ aanmelden. Vanuit de gemeente kunnen zij het daarbij behorende certificaat ontvangen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Structureel

- Deelnemen aan provinciale en regionale samenwerkingen, zoals Greenport West-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag en aan in die verbanden geïnitieerde programma's.
- Heffen van toeristenbelasting.
- Gebiedsmarketing.

Incidenteel

- Inrichten uitvoering gebiedsmarketing 2025-2029 op basis van resultaten evaluatie najaar 2023.
- Opstellen detailhandelsbeleid ten behoeve van vitale dorpen.
- Verkennen toekomstvastheid glastuinbouwclusters.

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2024

In 2024 is ingezet op de ontwikkeling van het nieuw uitvoeringsprogramma voor gebiedsmarketing 2025-2029. De resultaten uit de evaluatie van najaar 2023 zijn hierin meegenomen. Het programma zal begin 2025 aan de raad worden voorgelegd. Daarnaast is een start gemaakt met het verkennen van de toekomstvastheid van de glastuinbouwclusters.

Structureel wordt deelgenomen aan regionale en provinciale samenwerkingen, zoals Greenport West-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag en aan in die verbanden geïnitieerde programma's.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Zie voor nadere toelichting paragraaf Verbonden partijen

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 799.195**	**€ 1.070.105**	**€ 877.296**	**€ 192.809**
Economie	€ 799.195	€ 1.070.105	€ 877.296	€ 192.809
I	**- € 425.816**	**- € 512.441**	**- € 506.345**	**- € 6.096**
Economie	- € 425.816	- € 512.441	- € 506.345	- € 6.096
	€ 373.379	**€ 557.664**	**€ 370.951**	**€ 186.713**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Economie (€ 192.809)

De onderschrijding zit voornamelijk in minder uitgaven vanuit de reserve planmatig onderhoud (€ -22.942) advieskosten (€ 19.000) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ -111.924). Het restant zit verspreid over diverse kleinere posten.

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten, stimuleren en ondersteunen wij zo snel mogelijk richting de reguliere arbeidsmarkt. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. Wij ondersteunen de inwoner die tijdelijk niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien, en voorkomen en/of bestrijden armoede onder onze inwoners. Belangrijke ambitie is het aantal mensen dat afhankelijk is van een gemeentelijke uitkering terug te dringen. Hiertoe voeren wij een actief en effectief re-integratiebeleid in combinatie met het handhaven van de wet- en regelgeving.

Binnen de gemeente Midden-Delfland heten wij inburgeraars welkom. Wij streven ernaar dat inburgeraars zich thuis voelen in onze gemeente, de weg leren kennen en de taal leren spreken waardoor deze inwoner gaat deelnemen aan onze maatschappij. Uitgangspunt hierbij is dat hij/zij dit doet met betaalde arbeid.

Wat willen we bereiken?

- Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun eigen onderhoud.
- De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden en participeert naar vermogen in de maatschappij.
- Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede.

- De stijgende lijn van het uitkeringenbestand willen we doorbreken.
- We werken eraan het bereik van onze minimaregelingen te verhogen onder de doelgroep.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een 'uitkeringsgezin' is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde. Tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Door extra inzet op bemiddeling naar werk, het ondersteunen bij re-integratie en het handhaven van wet- en regelgeving streven we naar daling van het bijstandsbestand. Onze inzet blijft er ook in 2024 op gericht de uitstroom naar (vervangend) werk zo groot mogelijk te houden. Meer mensen aan het werk en minder in de uitkering en het voorkomen van armoede en schulden.

In 2024 willen wij ons re-integratiebeleid en de inrichting van onze re-integratiewerkzaamheden herzien met als doel het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt bij onze bijstandsgerechtigde inwoners.

Concrete doelen/acties voor 2024

- We geven uitvoering aan het in 2023 vastgestelde programma armoede en schulden.
- Wij geven invulling aan onze wettelijke taken op het gebied van re-integratie. Hiermee leiden we inwoners met een uitkering toe naar werk, parttime werk of participatie.
- Wij werken samen binnen de arbeidsmarktregio aan het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor inwoners van de arbeidsmarktregio.
- Wij bieden de wettelijke dienstverlening aan zelfstandigen via inzet van het expertise centrum Regionaal Bureau Zelfstandigen.
- Voor de doelgroep jongeren zetten wij onze aanpak voort met de inzet van onze klantmanager Jongeren.
- Dienstverlening voor onze inburgeraars voeren wij uit conform het vastgestelde uitvoeringsplan inburgering. Alle statushouders die voor 2024 gekoppeld worden aan onze gemeente, worden in begeleiding genomen door de klantmanager.
- We zetten het kwaliteitsbeleid voort, gericht op het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van de uitvoer van onze publieke taak.

Instrumenten

- Beleidskader participatie en re-integratie Midden-Delfland
- Beleidsplan geldzorgen, armoede en schulden
- Handhavingsplan Sociale Zaken
- Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie
- Verordening tegenprestatie
- Handhavingsverordening
- Verordening cliëntenparticipatie
- Verordening individuele inkomenstoeslag
- Verordening individuele studietoeslag
- Maatregelverordening

- Beleidsregels beschut werk
- Beleidsregels bestuurlijke boete
- Beleidsregels terugvordering en verhaal
- Beleidsregels vrijlating inkomsten en giften
- Beleidsregels bijzondere bijstand
- Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering (1 januari 2018)
- Beleidsregels krediethypotheek en -pand
- Beleidsregels schuldhulpverlening
- Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen
- Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI (sinds 1 maart 2021)
- Beleidsregelwoonsituatie en commerciële verhuur
- Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds
- stichting leergeld
- Beleidsregels Tozo terug- en invordering gemeente Midden-Delfland 2022
- Instrumentenbox DENNIS en EVA
- Regionaal plan laaggeletterdheid

Wat hebben we gedaan?

Ons motto is "Iedereen werkt, werkt aan of werkt mee!". Daarom is dit jaar het re-integratiebeleid en inrichting van onze re-integratiewerkzaamheden herzien en uitgevoerd. Dit droeg bij aan het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt bij onze bijstandsgerechtigde inwoners.

Met het oog op de nieuwe Inburgeringswet hebben we statushouders en gezinsmigranten die zich in onze gemeente vestigden zo snel en goed mogelijk begeleid bij het integreren. Dat deden we door in te zetten op taal en participatie.

Concrete acties in 2024:

- Er is uitgebreid ingezet op het armoedebeleid. Twee concrete voorbeelden zijn: de aanpassingen van de beleidsregels bijzondere bijstand en het opzetten van een locatie van Wij Midden Delfland in Den Hoorn (Ontwikkelplein). Wij Midden Delfland is een laagdrempelig informatiepunt voor inwoners met vragen over financiën, basisvaardigheden en ontmoeten. Daarmee werken we aan betere bekendheid van voorzieningen.
- Voor invulling van de wettelijke taak re-integratie en het nieuwe re-integratiebeleid zijn wij met zo'n 10 re-integratie bureaus overeenkomsten aangegaan. Deze bureaus bemiddelen onze bijstandsgerechtigde inwoners naar werk en/of participatie. De klantmanagers hebben hierbij de regie en bepalen welk traject voor welke inwoner wordt ingezet.
- Binnen de arbeidsmarktregio zijn de voorbereidingen getroffen voor de oprichting van het regionaal werkcentrum.
- In 2024 voerde het Regionaal Bureau Zelfstandigen de werkzaamheden en de verplichtingen over zelfstandigen binnen de participatiewet uit.
- Onze klantmanager Jongeren heeft in nauwe samenwerking met de leerplichtambtenaar aandacht besteed aan jongeren uit de doelgroep.
- In 2024 is de maatschappelijke begeleiding van statushouders opnieuw aanbesteed. Dit resulteert in een totaalpakket bij 1 aanbieder waarbij statushouders zowel de begeleiding als de taalscholing op 1 locatie ontvangen. De consulent inburgering is ook aanspreekpunt voor de ontheemde Oekraïners die in onze gemeente wonen. In 2024 zijn de beleidsregels rondom de eigen bijdrage ontheemde Oekraïners vastgesteld.
- Over alle kwartalen zijn steekproeven uitgevoerd door de kwaliteitsmedewerker en er is een start gemaakt met afdelingsbrede kwaliteitsnormen van steekproeven.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 5.098.654**	**€ 7.098.881**	**€ 6.793.464**	**€ 305.417**
Bijstand	€ 3.348.302	€ 4.026.259	€ 3.847.266	€ 178.993
Minimabeleid	€ 821.917	€ 1.225.472	€ 1.067.216	€ 158.256
Participatiefonds	€ 344.300	€ 184.300	€ 164.777	€ 19.523
Sociale werkvoorziening	€ 245.425	€ 180.425	€ 118.227	€ 62.198
Vreemdelingen	€ 338.710	€ 1.482.425	€ 1.595.978	- € 113.553
I	**- € 2.703.541**	**- € 4.730.202**	**- € 5.040.806**	**€ 310.604**
Bijstand	- € 2.427.425	- € 3.318.623	- € 3.261.354	- € 57.269
Minimabeleid	- € 76.000	- € 95.732	- € 95.382	- € 350
Vreemdelingen	- € 200.116	- € 1.315.847	- € 1.684.070	€ 368.223
	€ 2.395.113	**€ 2.368.679**	**€ 1.752.658**	**€ 616.021**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Bijstand (€ 178.993)

Hoewel het aantal uitkeringen nog licht is gestegen, waren de rijksmiddelen beter in overeenstemming met de lasten. Hierdoor is het budget dat wij aanvullend raamden vanuit eigen middelen, in mindere mate nodig geweest.

Onderschrijding Minimabeleid (€158.256)

Deze onderschrijding heeft twee oorzaken. De eerste is dat voor de uitvoering van het nieuwe armoedebeleid dat begin 2024 is vastgesteld, nog een aantal zaken moesten worden opgestart en voorbereid. Hierdoor is een deel van de verwachte kosten in 2024 nog niet gemaakt. Ook zijn de kosten voor inhuur lager uitgevallen dan verwacht. De tweede verklaring betreft lagere salariskosten door tijdelijke onderbezetting.

Onderschrijding Sociale werkvoorziening (€ 62.198)

Het werkelijke aantal geplaatste inwoners op beschut werk ligt in 2024 lager doordat de schatting is gedaan op inwonerspopulatie.

Overschrijding Vreemdelingen (€ -113.553)

Voornaamste oorzaak is de doorloop van trajecten uit voorgaande jaren. Hiertegenover staan extra inkomsten.

Inkomsten

Onderschrijding Bijstand (€ -57.269)

Het verschil komt voort vanuit minder vorderingen dan geraamd. Een mogelijke verklaring is dat vanwege een hoge mate van rechtmatige toekenningen er minder noodzaak tot terugvorderen bestaat.

Overschrijding Vreemdelingen (€ 368.223)

Tegenover hogere uitgaven staan hogere inkomsten.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 6	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 473.888	€ 345.000	€ 599.922	€ 590.938	€ 8.984
Inkomsten	- € 444.434	- € 352.596	- € 897.649	- € 617.256	- € 280.393
Totaal	**€ 29.454**	**- € 7.596**	**- € 297.727**	**- € 26.318**	**- € 271.409**

Inkomsten:

Onttrekking uit de Algemene reserve:

- Uit de algemene reserve wordt in 2024 voor € 62.713 minder onttrokken dan begroot voor het budget beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'. Dit budget werd in 2023 doorgeschoven en is in 2024 niet benut.
- Uit de algemene reserve wordt in 2024 voor € 135.241 minder onttrokken dan begroot voor het budget Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden zoals staat in het Raadsbesluit van 23 januari 2024.
- Uit de algemene reserve wordt in 2024 voor € 59.423 minder onttrokken dan begroot voor het budget Energietoeslag/Vergoeding energietoeslag.

Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine mutaties.

Investeringen programma 6

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Stroomkasten (2023)	€ 15.989	€ 16.011	-€ 22	Ja	Project afgerond
Totaal	**€ 15.989**	**€ 16.011**	**-€ 22**		

Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en

Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening hebben meerdere belangen en ontwikkelingen invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van inwoners van onze gemeente. Wij willen ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen mede met participatie van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ruimtelijke projecten. Zo werken wij aan een groter maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingen van bijvoorbeeld woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt ons ruimtelijk beleid, dat vooral is vastgelegd in de Omgevingsvisie 1.0, handvatten om tot goede belangenafweging te komen. Hierbij gaat het aan de ene kant om het bereiken en behouden van een veilige, gezonde en duurzame fysieke leefomgeving met omgevingskwaliteit, en aan de andere kant om het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving om te voorzien in maatschappelijke behoeften.

Wat willen we bereiken?

Het ruimtelijk ordeningsbeleid ondersteunt de missie van de gemeente, zoals dat onder andere is verwoord in de Gebiedsvisie Midden-Delfland®2025 en Vitale dorpen in 2025. Met beleid en regelgeving ondersteunen we een proces waarbij ruimte zo wordt bestemd dat gebruikers ervan zich maximaal kunnen ontplooien. Daarnaast hebben we respect voor de medegebruiker en verliezen ieders verantwoordelijkheid voor de wet niet uit het oog (ruimte maken en ruimte delen). Ook willen we komen tot een harmonieuze, evenwichtige, duurzame en leefbare samenleving. De aspecten wonen, werken, verzorgen, recreëren, verkeer, natuur en milieu moeten ieder voor zich en in gezamenlijkheid de juiste aandacht krijgen.

Wonen

Voor het in stand houden van de voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen in Midden-Delfland is het thema wonen van groot belang.

Onze andere kerntaken, zoals het in stand houden van het landschap, beperken de mogelijkheden voor nieuwe woningbouwlocaties. Ook de dorpse uitstraling willen we behouden. Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 -100 woningen per jaar realiseren.

In alle dorpen worden woningen gebouwd. In Den Hoorn worden onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en Equestrum worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen voor het bouwen van woningen in het centrum, Keenenburg V en zuidrand Schipluiden. Voor deze plannen zijn de voorbereiding en formele processen opgestart. In Maasland komen er onder andere woningen bij in het centrum, aan de Maaslandse Zoom en op de Maaslandse Dam.

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Dit is een wetswijziging met zeer grote beleidsmatige en procedurele gevolgen. Deze wet bundelt 26 verschillende wetten in één wet en richt zich op het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. De hoofddoelen van deze wet sluiten aan op onze uitgangspunten voor het landschap, dorpen en buurtschappen:

1. Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit.

2. Doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving voor de vervulling van maatschappelijke behoeften.

Op korte termijn is de implementatie gericht op de verplichte en noodzakelijke onderdelen die verbonden zijn aan deze stelselwijziging. Zo is de Omgevingsvisie 1.0 vastgesteld in 2021. Ook is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) ingevoerd per 1 januari 2024. Dit is nodig om te kunnen voldoen aan de verplichting digitaal meldingen en vergunningen te kunnen ontvangen. Daarnaast zijn de werkprocessen aangepast om aan de nieuwe wettelijke procedures te voldoen.

Verder wordt gewerkt aan de voorbereiding van het Omgevingsplan, dat uiterlijk in 2032 vastgesteld moet worden. In het Omgevingsplan wordt alle gemeentelijke regelgeving voor de fysieke leefomgeving samengebracht, zoals alle bestemmingsplannen en bepalingen uit plaatselijke verordeningen. Voor het Omgevingsplan onderscheiden we vijf onderwerpen: het Bijzonder Provinciaal Landschap, de glastuinbouwgebieden en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving. De Omgevingsvisie 1.0 is hierbij een belangrijk instrument. De visies Midden-Delfland®2025 en Behoud door ontwikkeling kennen ook een belangrijke ruimtelijke component. Deze bestaat uit bescherming van de ruimtelijke kwaliteit via het Omgevingsplan, herontwikkeling via een grondexploitatie en aanpak van vervallen of leegstaande locaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Midden-Delfland werkt vanuit ruimtelijke en landschappelijke samenhang tussen het Bijzonder Provinciaal Landschap en de daarin gelegen dorpen toe naar een Omgevingsvisie waarin kwaliteit van leven voor inwoners, ondernemers en bezoekers centraal staat vanuit een integrale afweging van de maatschappelijke belangen zoals die worden uitgewerkt in de Nationale Omgevingsvisie en Provinciale Omgevingsvisie en de samen met stakeholders te ontwikkelen toekomstvisie 2050.

Concrete doelen/acties voor 2024 Invoering Omgevingswet:

- Afronden implementatie Omgevingswet en voorbereidingen treffen voor de Omgevingsvisie 2.0 en het definitieve Omgevingsplan.
- Werken met nieuwe werkprocessen, zoals kortere procedures, meer maatwerk en participatie.
- Doorontwikkelen werkprocessen binnen het DSO en zorgen voor digitale koppelingen met nationale basisregistraties en gemeentelijke informatiesystemen.
- Voorbereiden van een geo-datafundament voor de geo-gerelateerde Basisregistraties (WOZ, BOR, BGT en BAG).
- Plan van aanpak Omgevingsplan 2.0.
- Evalueren raadsbesluiten advies met instemming en (verplichte) participatie.
- Evalueren nieuwe gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit (GAO).
- Op basis van praktijkervaring de structurele uitvoeringskosten vaststellen.

Gekoppeld aan de invoering Omgevingswet is de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). De werkprocessen bouw- en woningtoezicht worden hiertoe aangepast. Kern van

deze wet is dat de aanvrager een onafhankelijke kwaliteitsborger aanwijst. Deze instelling toetst aan de wettelijke bouwkundige eisen en houdt toezicht op de bouw. De gemeente mag alleen toetsen aan de overige bouwkundige en ruimtelijke thema's, zoals omgevingsplan, welstand e.d.. Tevens beoordeelt de gemeente het borgingsplan en de risicoanalyse. Daarna heeft de gemeente feitelijk alleen nog de rol van handhaver.

Ook vervolgen we de processen voor de centrumontwikkelingen in Den Hoorn, Maasland en Schipluiden. De processen zijn gericht op een integrale ontwikkeling van:

- woningbouwplannen gericht op diverse doelgroepen (zie ook programma 7, beleidsveld Volkshuisvesting);
- faciliteren van nieuwe en bestaande ondernemingen die passen in de dorpscentra en daarmee een bijdrage leveren aan de leefbaarheid en vitaliteit in de dorpen;
- aandacht in de planontwikkeling voor een optimale verkeersafwikkeling en daarbij anticiperen op vraagstukken over toekomstige mobiliteit en mogelijke mobiliteitsbehoeften;
- verbeteren van de langzaamverkeersverbindingen voor voetgangers en fietsers in de dorpen;
- inrichting van woonwijken en dorpscentra met aandacht voor klimaatadaptatie, -mitigatie en energietransitie.

Instrumenten

- Omgevingsvisie 1.0
- Midden-Delfland®2025
- Landschapsontwikkelingsperspectief
- Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
- Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
- Bouwverordening Midden-Delfland 2007
- Welstandsnota Midden-Delfland 2018
- Erfgoedverordening Midden-Delfland 2024 (besluitvorming moet nog plaatsvinden)
- Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
- Handboek Erfgoed Midden-Delfland
- Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
- Grondbeleid inclusief grondexploitaties
- Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
- Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2024

Midden-Delfland werkt vanuit ruimtelijke en landschappelijke samenhang tussen het Bijzonder Provinciaal Landschap en de daarin gelegen dorpen toe naar een Omgevingsvisie waarin kwaliteit van leven voor inwoners, ondernemers en bezoekers voorop staat. Hierbij wordt een integrale afweging gemaakt van de maatschappelijke belangen zoals die zijn of nog worden uitgewerkt in de Nationale Omgevingsvisie, de Provinciale Omgevingsvisie en de - samen met stakeholders ontwikkelde - toekomstvisie 2050.

In het najaar van 2024 zijn in dat verband de voorbereidingen gestart voor de Dorpenvisies als eerste bouwsteen voor de Omgevingsvisie 2.0.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 zijn diverse acties die verband houden met het kunnen uitvoeren van deze wet geïmplementeerd. Ook zijn er technische, procedurele en inhoudelijke verbeteringen doorgevoerd.

Gelijktijdig met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het Omgevingsplan van rechtswege in werking getreden. Hierin zijn de voormalige bestemmingsplannen en de zogenoemde 'bruidsschat' vastgelegd. Gemeenten hebben tot 2032 de tijd om dit Omgevingsplan van rechtswege om te zetten naar één omgevingsplan voor de hele gemeente. Dit is een omvangrijk proces waar in 2024 de eerste aanzet toe is gezet door te starten met de technische inrichting ervan, zoals de regelbibliotheek.

Verder is aan de invoering Omgevingswet de invoering van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) gekoppeld. Kern van deze wet is dat de aanvrager een onafhankelijke kwaliteitsborger aanwijst. Deze instelling toetst aan de wettelijke bouwkundige eisen en houdt toezicht op de bouw. De gemeente mag alleen toetsen aan de overige bouwkundige en ruimtelijke thema’s, zoals omgevingsplan en welstand. Ook beoordeelt de gemeente het borgingsplan en de risicoanalyse. Daarna heeft de gemeente feitelijk alleen nog de rol van handhaver. De werkprocessen van bouw- en woningtoezicht zijn hierop aangepast.

Ten slotte is ingezet op:

- de woningbouwplannen die zijn gericht op diverse doelgroepen,
- het faciliteren van nieuwe en bestaande ondernemingen die passen bij de dorpscentra rekening houdend met de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen,
- de verkeersveiligheid, -afwikkeling en -verbindingen,
- en de inrichting van woongebieden met aandacht voor klimaatadaptatie en energietransitie.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd door de Wet milieubeheer.

De deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland heeft als doel op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek. Ook schept dit de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.508.443**	**€ 1.805.718**	**€ 1.549.327**	**€ 256.391**
Ruimtelijke ordening	€ 1.508.443	€ 1.805.718	€ 1.549.327	€ 256.391
I	**- € 422.251**	**- € 422.251**	**- € 169.790**	**- € 252.461**
Ruimtelijke ordening	- € 422.251	- € 422.251	- € 169.790	- € 252.461
	€ 1.086.192	**€ 1.383.467**	**€ 1.379.537**	**€ 3.930**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding Ruimtelijke ordening (€ -256.391)

Bouwplannen (niet zijnde grexen) particulier initiatief: Het aantal bouwplannen van particuliere partijen die de gemeente begeleidt, is toegenomen. Bij deze bouwplannen heeft de gemeente geen grondpositie en is er dus geen sprake van grondexploitaties. Financieel uitgangspunt hierbij is dat wij kostenverhaal toepassen: de kosten die we maken brengen wij in rekening bij de initiatiefnemer/ontwikkelende partij. Om kostenverhaal inzichtelijk te maken ramen we in deze begroting zowel de te verwachte kosten als ook de te verwachte opbrengsten (zie ook baten).

Bouwplannen (niet grexen) initiatief gemeente: Voor de inzet op gemeentelijke initiatieven (die geen grondexploitaties zijn of worden) is in eerste instantie geen kostenverhaal mogelijk. Voor deze plannen vragen wij de raad om uitvoeringsbudgetten (zoals Hoornbloem en Centrum Schipluiden).

Ruimtelijke ordening, bouwplannen initiatief gemeente en particulier tezamen:
Op dit taakveld is een onderschrijding op inhuur personeel zichtbaar (€ -102.335). Daarnaast is er een verschuiving van werkgeverslasten (€ -125.617). Voor het project Zuidhoornseweg flexwoningen is een budget niet gebruikt. Hiervoor is bij de jaarrekening verzocht om dit door te schuiven naar het jaar 2025 (€ -28.000). Het restant zit in kosten uit anterieure overeenkomsten waar een inkomst tegenover staat en een deel ongebruikt budget voor de Omgevingswet.

Inkomsten

Onderschrijding Ruimtelijke ordening (€ -252.461)
De onderschrijding ontstaat vooral op bouwplannen particuliere initiatieven / anterieure overeenkomsten.
In de begroting gaan wij ervan uit dat wij voor onze inzet op particuliere initiatieven (bouwplannen niet zijnde grexen, particulier initiatief) kostenverhaal toepassen. Wij gaan er in de begroting van uit dat wij 80% van de te maken kosten daadwerkelijk kunnen verhalen. Wij hebben echter minder kosten kunnen verhalen dan was begroot. Het lukt namelijk niet altijd om tot ondertekening van een anterieure overeenkomst te komen. Onzekerheid binnen (regelgeving over) de woningmarkt is hierbij een belangrijke oorzaak. Doordat het

niet altijd lukt om tot een overeenkomst te komen ontstaat er een onderschrijding op de raming inkomsten.

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij streven naar een evenwichtige woningvoorraad, waarbij het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met het sociaal domein (onder andere Wet maatschappelijke ondersteuning, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), locatieontwikkeling en ruimtelijke ordening (randvoorwaarden en planning nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Een gedifferentieerde woningvoorraad en drie vitale dorpen, waarmee we een aantrekkelijke gezinsgemeente vormen. Een belangrijke voorwaarde daarbij is voldoende aanbod van betaalbare woningen in de drie dorpen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kwaliteit van leven en wonen gaan hand in hand. Vanuit Cittaslow streven we naar een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokale beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met het woonbeleid beogen we behoud van vitale dorpen. We doen dit door te streven naar een evenwichtig woningaanbod en bevordering van doorstroming. Voor het in stand houden van voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen van Midden-Delfland is (betaalbaar) wonen van groot belang.

Concrete doelen/acties voor 2024

<u>Samenwerking met Wonen Midden-Delfland</u>

Wij blijven in 2024 intensief samenwerken met de woningcorporatie Wonen Midden-Delfland. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland en de beide huurdersverenigingen.

<u>Herziening Huisvestingsverordening</u>

In 2023 en 2024 wordt gestart met opnieuw een herziening van de Huisvestingsverordening. De nieuwe Huisvestingswet, die naar verwachting ingaat op 1 januari 2024 heeft veel invloed op de inhoud van deze verordening. De huisvestingsverordening wordt afgestemd met de provincie en met de andere gemeenten in de regio.

<u>Uitvoering Woningbouwprogramma</u>

In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. Ons woningbouwprogramma is vastgelegd in de Regionale Realisatie Agenda (de Woondeal) en door de Provincie Zuid-Holland vastgesteld. Hierin is de realisatie van 474 woningen tot en met 2030 opgenomen. In Den Hoorn

worden onder andere woningen opgeleverd aan de Woudselaan. Voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV, Equestrum en de Hoornbloem worden de woningbouwplannen (verder) voorbereid. In Schipluiden zijn er onder andere plannen in voorbereiding voor het toevoegen van woningen in het centrum, Keenenburg V en de Zuidrand. In Maasland worden er woningen opgeleverd in De Houve, de Maaslandse Zoom en op de Maaslandse Dam.

Aandacht voor wonen met zorg
De verwachte toename van het aantal ouderen maakt het noodzakelijk hier passende woningen voor te ontwikkelen. Voor het realiseren van deze woningen werken we samen met zorginstellingen en Wonen Midden-Delfland.

Maximaal benutten subsidiemogelijkheden voor woningbouw
Rijk en provincie bieden subsidiemogelijkheden aan voor stimulans woningbouwprogrammering. Het gaat hier om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of het bijdragen bij een tekort. Het gaat om regelingen zoals de Vliegende Brigade, de Knelpuntenpot Sociale Woningbouw en de Startbouwimpuls. We bewaken welke projecten hiervoor in aanmerking komen en zorgen voor een tijdige aanvraag.

Instrumenten
- Herziene Woonvisie (2023)
- Motie van 8 november 2022, betreft het besluit om het bestaande beleid van 30% sociaal (waarvan 15% goedkope koop en 15% sociale huur) te wijzigen in: voortaan bij nieuwbouwprojecten 30% sociale huur en als uitgangspunt bij nieuwbouwprojecten minimaal 60% sociale en betaalbare woningen (tot NHG) toe te passen (incl. sociale huur)
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023
- Regionale Realisatie Agenda: gemeentelijk aandeel in regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met Wonen Midden-Delfland
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)
- Anti-speculatiebeleid 2017
- Beleidsnotitie Afkoop Sociale Woningbouw (gekoppeld aan Omgevingsvisie)

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2024

Met het woonbeleid willen we onze vitale dorpen gehouden. We doen dit door te streven naar een evenwichtig woningaanbod en bevordering van doorstroming. Voor het in stand houden van voorzieningen en daarmee de leefbaarheid in de dorpen van Midden-Delfland is (betaalbaar) wonen van groot belang.

Samenwerking met Wonen Midden-Delfland
Ook in 2024 is constructief samengewerkt met woningcorporatie Wonen Midden-Delfland. Samen met de corporatie en de beide huurdersverenigingen zijn nieuwe jaarlijkse prestatieafspraken gemaakt. Wonen Midden-Delfland en Wonen Wateringen vormen met ingang van 1 januari 2025 samen de nieuwe corporatie WoonWest.

Herziening Huisvestingsverordening
Per 1 januari 2024 is een wijziging van Huisvestingwet doorgevoerd. Dit heeft onder andere geleid tot een technische en beleidsarme wijziging van de huisvestingsverordening eind 2024. De huidige verordening loopt tot 1 juli 2027. Tot die tijd verwachten we tussentijdse wijzigingen. Ook afspraken uit de Regionale Woonzorgvisie, waar het afgelopen jaar in geparticipeerd is en nog aan gewerkt wordt, zullen verwerkt worden in de huisvestingsverordening.

Uitvoering Woningbouwprogramma
Ons woningbouwprogramma is vastgelegd in de Regionale Realisatie Agenda (de Woondeal) en door de Provincie Zuid-Holland vastgesteld. In dit programma is de ambitie opgenomen om 474 woningen te realiseren tot en met 2030. Ook zijn nieuwe woningbouwplannen verder voorbereid of gerealiseerd. Voor de Woudselaan is de omgevingsvergunning afgegeven en kan de bouw gestart worden. Voor Keenenburg V is na de tender de projectontwikkelaar gestart. De woningen voor De Houve en Maaslandse Dam zijn opgeleverd.

Aandacht voor wonen met zorg
Er is ingezet op de samenwerking met zorginstellingen en Wonen Midden-Delfland voor ontwikkelen en realiseren van passende woningen voor ouderen. Dit wordt ingegeven door de verwachte toename van het aantal ouderen binnen deze gemeente. Zo is in 2024 gewerkt aan een stedenbouwkundig plan voor 30 woningen voor ouderen met zorg (en vestiging van huisartsenpraktijk) op de locatie Hoornbloem. Het stedenbouwkundige plan is gereed na een uitgebreide participatie met (direct) omwonenden. Woonwest zal het bouwplan realiseren en zorginstelling Pieter van Foreest zal de zorg leveren aan de bewoners.

Spreidingswet en opvang ontheemden Oekraïne
Voor de uitvoering van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreidingswet) en de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne is regionale afstemming en samenwerking wenselijk. Met een financiële ondersteuning vanuit het Rijk en provincie vindt dit plaats binnen de regio Haaglanden. In deze samenwerking is het wettelijk verplichte regionale spreidingsplan afgestemd. Meerwaarde van de samenwerking is de uitwisseling van praktische informatie bij de uitvoering van de wetgeving, uitwisselen van informatie op aanvullende beleidsterreinen en de feitelijke bemiddeling bij plaatsing van ontheemden Oekraïne in de regionale opvanglocaties.

In het regionaal Spreidingsplan zijn de taakstellingen per gemeente opgenomen. Voor Midden-Delfland zijn dat 133 opvangplekken, waarvan 11 voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV). Met het COA is voor het AZC Den Hoorn contractueel afgesloten dat de locatie plaats biedt voor maximaal 225 mensen, waarvan 25 AMV. Op 19 december 2024 heeft de minister van Asiel en Migratie het provinciaal verdeelbesluit Zuid-Holland vastgesteld. Hierin is voor Midden-Delfland een taakstelling van 225 opvangplekken opgenomen.

Voor de opvang van ontheemden Oekraïne was de inspanningsverplichting voor Midden-Delfland om 65 opvangplekken te realiseren. Deze inspanningsverplichting neemt in 2025 toe tot 73 omdat meer Oekraïners in Nederland om huisvesting vragen. De locatie Euterpe heeft maximaal 52 opvangplekken en biedt onvoldoende capaciteit voor deze toegenomen inspanningsverplichting. In regionaal verband is het gemeentelijk standpunt dit capaciteitstekort vooralsnog niet in te vullen, ook vanuit de overcapaciteit AZC Den Hoorn en het ontbreken van ambtelijke capaciteit voor het opzetten van een extra project om een aanvullende locatie te realiseren.

Realisatie AZC
Na de raadsbesluitvorming in het najaar van 2023 om een opvanglocatie voor vluchtelingen te realiseren in de Harnaschpolder, stond 2024 in het teken van de voorbereidingen op de realisatie in

2025. Binnen de gemeentelijke organisatie is in het voorjaar een projectorganisatie gevormd en is voor de zomer een projectplan opgeleverd, met hierin onder andere aandacht voor verkeersveiligheid, veiligheid, communicatie en participatie. Er zijn aanvullende werkafspraken gemaakt met het COA over zaken als onderwijs, gezondheidszorg, welzijn en dagactiviteiten. Gedurende het jaar is er veel aandacht besteed aan communicatie en participatie. Er zijn verschillende sessies georganiseerd voor omwonenden en geïnteresseerden. Maandelijks is een raadinformatiebrief verstuurd over de voortgang op de verschillende aspecten van het plan. Tussentijds is herhaaldelijk extra informatie gedeeld met de raad naar aanleiding van schriftelijke en/of technische vragen. Vanuit team communicatie is veel inzet gepleegd om vragen en mails van belanghebbenden zo goed mogelijk te beantwoorden. Met het indienen van de aanvraag voor de omgevingsvergunning door het COA in december, is het project eind 2024 een volgende fase ingegaan.

Maximaal benutten subsidiemogelijkheden voor woningbouw
Rijk en provincie bieden subsidiemogelijkheden aan om woningbouwprogrammering te stimuleren. Het gaat hier om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of het bijdragen bij een tekort. In 2024 is gebruik gemaakt van subsidieregelingen zoals de Vliegende Brigade en de Knelpuntenpot Sociale Woningbouw.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.817.374**	**€ 2.088.323**	**€ 2.261.667**	**- € 173.344**
Bouw- en woningtoezicht	€ 1.817.374	€ 2.088.323	€ 2.261.667	- € 173.344
I	**- € 1.457.962**	**- € 1.792.755**	**- € 2.251.219**	**€ 458.464**
Bouw- en woningtoezicht	- € 1.457.962	- € 1.792.755	- € 2.251.219	€ 458.464
	€ 359.412	**€ 295.568**	**€ 10.448**	**€ 285.120**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 173.344)
Betreft enerzijds een onderschrijding op automatiseringskosten (€ -40.366) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ -121.712). Anderzijds een overschrijding op welstand advieskosten (€ 23.261), als ook op inhuur personeel (€ 271.059), ureninzet realisatie AZC (€ 36.952) en adviezen derden (€ 6.747).

Inkomsten

Overschrijding Bouw- en woningtoezicht (€ 458.464)
De overschrijding op dit taakveld wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van incidentele bouwleges bij zowel woningbouw als bedrijventerrein (€ 455.598).

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gemeente wil een regierol vervullen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
Het grondbeleid is ondersteunend aan de beleidsvelden Midden-Delfland® 2025 en Vitale Dorpen in 2025.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, om de doelen van andere programma's te kunnen bereiken.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. De grondexploitatie is gericht op het bereiken van voorafgaand geformuleerde doelstellingen vanuit andere beleidsvelden. Daarbij zijn de waarden van Cittaslow uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, sociale woningbouw en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door het college van burgemeester en wethouders vastgestelde projectplannen.

Concrete doelen/acties voor 2025
De huidige Nota Grondbeleid dateert uit 2019. Wij willen dit beleid in 2025 actualiseren. Deze actualisatie hangt samen met de actualisatie van de woonagenda en de Omgevingswet.

Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 -100 woningen per jaar realiseren.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid;
- Jaarlijkse herziening grondexploitaties, en bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).

Wat hebben we gedaan?

Resultaten 2024

Het volgens planning beschikbaar hebben van gronden voor de doeleinden van andere programma's, zoals onderwijs en welzijn. De planningen zijn onderdeel van de door het college van B&W vastgestelde projectplannen.

Concrete doelen/acties voor 2025
De huidige Nota Grondbeleid dateert ui 2019. Wij willen dit beleid in 2025 actualiseren. Het huidige beleid is uit 2019. Deze actualisatie hangt samen met de actualisatie van de woonagenda en de Omgevingswet.

Binnen de looptijd van deze meerjarenbegroting willen wij gemiddeld 75 -100 woningen per jaar realiseren.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid;
- Jaarlijkse herziening grondexploitaties, bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling Reserve Grondexploitaties).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen

Met de deelname aan Bedrijvenschap Harnaschpolder wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 4.295.120**	**€ 4.827.035**	**€ 1.735.326**	**€ 3.091.709**
Grondexploitaties	€ 4.295.120	€ 4.827.035	€ 1.735.326	€ 3.091.709
I	**- € 5.647.684**	**- € 6.545.909**	**- € 4.517.015**	**- € 2.028.894**
Grondexploitaties	- € 5.647.684	- € 6.545.909	- € 4.517.015	- € 2.028.894
	- € 1.352.564	**- € 1.718.874**	**- € 2.781.689**	**€ 1.062.815**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven en inkomsten

Grondexploitaties

Bij zowel de uitgaven als de inkomsten is de feitelijke uitvoering van grondexploitaties sterk afhankelijk van procedures die doorlopen moeten worden en de momenten waarop kavels grond (kunnen) worden afgenomen. Inhoudelijke wijzigingen in de plannen worden aan de raad voorgelegd middels de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitatieberekeningen (grexen). Hierna zijn de grote verschillen ten aanzien van de begroting en realisatie 2024 toegelicht.

De grootste verschuivingen bij de lasten zijn:

Keenenburg V

- Door de gevonden pfas zijn de te maken kosten voor saneren en het bouwrijp maken naar 2025 doorgeschoven.

Ruimte voor Ruimte

- Door de gevonden pfas op de Zuidrand locatie zijn een groot deel van de kosten naar 2025 geschoven. Een aantal te maken kosten op de Maaslandse Dam zijn ook vervallen.

Centrum den Hoorn

- Door de vertraging van de vergunningprocedure is het merendeel van de werkzaamheden doorgeschoven naar 2025.

Bedrijventerreintjes Hooipolder

- Door het verkennen van de locatie voor tijdelijke woningbouw zijn de kosten doorgeschoven naar 2026.

Kreekzone

- Door de aanwezigheid van de tijdelijke woningen zijn de kosten voor het bouwrijp maken naar 2025 doorgeschoven.

De grootste verschuivingen bij de baten zijn:

· Woudselaan

- Opbrengsten zijn opnieuw ingeschat op basis van een globaal ingetekend programma. De opbrengsten zijn op basis van deze nieuwe berekening afgenomen. Tegenover de afname van de opbrengsten staan aanvullende opbrengsten door het verlengen van de looptijd van de tiny houses.

· Centrum Den Hoorn

- Door de vertraging van de vergunningprocedure zijn de opbrengsten naar 2025 doorgeschoven.

Bedrijventerreintjes Hooipolder

- Door het verkennen van de locatie voor tijdelijke woningbouw zijn de opbrengsten doorgeschoven naar 2026.

Keenenburg V

- Door de gevonden pfas zijn de te ontvangen opbrengsten naar 2026 doorgeschoven.

Ruimte voor Ruimte

- Door de gevonden pfas op de Zuidrand locatie zijn de opbrengsten doorgeschoven naar 2027.

Mutaties reserve

Mutaties reserves programma 7	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 451.809	€ 18.248	€ 435.773	€ 1.442.461	- € 1.006.688
Inkomsten	- € 2.565.501	€ 0	- € 714.143	- € 676.438	- € 37.705
Totaal	**- € 2.113.692**	**€ 18.248**	**- € 278.370**	**€ 766.023**	**- € 1.044.393**

Uitgaven

Storting in de reserve grondexploitaties:

- Het grootste verschil wordt verklaard door de storting in de reserve grondexploitaties. In deze reserve is in 2024 een bedrag van
  € 990.853 gestort die van te voren niet begroot was. Deze storting betreft de winstneming grexen 2024.
- Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine mutaties.

Inkomsten

Onttrekking uit de Algemene reserve:

- Het verschil wordt verklaard door meerdere kleine bedragen onder de € 25.000. De volgende doorschuifbudgetten uit 2023 hebben in 2024 een onderbenutting en verklaren het verschil: Budget grondbeleid (€ 10.000), Uren uit het projectbudget Euterpe (€ 16.305), Budget Hoornbloem (€ 9.845) en uitvoeringsbudget centrumplan Schipluiden (€ 1.555).

Investeringen programma 7

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Grond Harnaschpolder erfpacht Delta HH-C2 (2024)	€ 7.422.324	€ 7.422.324	€ 0	Ja	Grond is aangekocht. Krediet sluiten.
Bouw- en woonrijp maken Euterpe Maasland	€ 48.588	€ 56.746	- € 8.158	Nee	Loopt door in 2025
Grondexploitatie Woudselaan	€ 135.047	€ 3.319	€ 131.728	Nee	Loopt door in 2025
Complex 13 Hooipolder	€ 0	€ 17.008	- € 17.008	Nee	Loopt door in 2025
Complex 14 (Centrumontwikkeling Den Hoorn)	€ 0	€ 167.411	- € 167.411	Nee	Loopt door in 2025
Complex 17 (Keenenburg V)	€ 0	€ 624.259	- € 624.259	Nee	Loopt door in 2025
Complex 22 Grondexploita	€ 1.955.484	€ 147.049	€ 1.808.435	Nee	Loopt door in 2025

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
tie Ruimte voor Ruimte					
Complex Kreek zone Look West	€ 1.384.575	€ 2.292	€ 1.382.283	Nee	Loopt door in 2025
Voorbereidingskrediet centrumontwikkeling Maasland	€ 25.000	€ 28.152	- € 3.152	Nee	Loopt door in 2025
Voorbereidingskrediet Hoornbloem	€ 60.000	€ 38.312	€ 21.688	Nee	Loopt door in 2025
Grondexploitatie vastgoedzone Den Hoorn	€ 0	€ 36.977	- € 36.977	Nee	Loopt door in 2025
Grond in erfpacht	€ 142.000	€ 155.250	- € 13.250	Nee	Loopt door in 2025

Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden. De voorschriften en regelgeving met betrekking tot het financiële beleid nemen ieder jaar toe. Hierdoor wordt de financiële ruimte beperkt maar tegelijkertijd wordt voorkomen dat onverantwoorde toepassingen worden gekozen.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief). Op deze manier wordt bereikt dat het korte termijnbeleid past in en bijdraagt aan de noodzakelijke aanpassingen op langere termijn.

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 1.534.007**	**€ 1.789.400**	**€ 1.817.209**	**- € 27.809**
Algemene baten en lasten	€ 6.000	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
OZB niet woning	€ 0	€ 0	€ 1.542	- € 1.542
OZB woning	€ 416.756	€ 459.576	€ 529.758	- € 70.182
Treasury	€ 1.111.251	€ 1.323.824	€ 1.285.909	€ 37.915
I	**- € 37.905.740**	**- € 39.723.036**	**- € 40.365.692**	**€ 642.656**
Algemene uitkering	- € 28.344.569	- € 29.411.192	- € 29.985.781	€ 574.589
OZB niet woning	- € 2.298.833	- € 2.448.833	- € 2.512.100	€ 63.267
OZB woning	- € 4.264.545	- € 4.182.045	- € 4.173.456	- € 8.589
Treasury	- € 2.997.793	- € 3.680.966	- € 3.694.355	€ 13.389
	- € 36.371.733	**- € 37.933.636**	**- € 38.548.483**	**€ 614.847**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Overschrijding OZB woningen (€ 70.182)

Deze overschrijding is met name het gevolg van hogere kosten voor de implementatie van nieuwe software bij het team Belastingen. Dit heeft onder meer geleid tot opleidingskosten die buiten de opdrachtsom vielen en extra personele inzet om naast de lopende werkzaamheden de implementatie te kunnen realiseren.

Onderschrijding Treasury (€ 37.741)
Extra rente ontvangen vanuit de belastingdienst inzake een BTW suppletie uit 2021. Verder is de rente in de loop van het jaar gedaald. Hierdoor zijn de kosten inzake opgenomen kasgeld lager uitgevallen. Daarnaast hebben we in het jaar een kortere periode kortgeld aangetrokken.

Baten

Overschrijding Algemene uitkering (€ 574.589)
Door het jaar heen wordt de raming van de algemene uitkering aangepast aan de verschillende circulaires. De decembercirculaire komt echter te laat om de financiële consequenties daarvan nog te kunnen verwerken in de begroting (€ 242.931). Dit keer zat er onder andere een extra bijdrage voor de energietoelage in (€ 129.850). Daarnaast hebben er verrekeningen plaats gevonden over voorgaande jaren die per saldo een positief resultaat vormen.

Overschrijding OZB niet-woningen (€ 63.267)
Voor het begroten van de te verwachten opbrengst wordt rekening gehouden met de te verwachten waardeontwikkeling van de niet-woningen. Ook wordt ingeschat wat er aan areaalontwikkeling en gegronde bezwaren te verwachten is. Voor de niet-woningen is er ook een gebruikersbelasting OZB, daarom wordt een inschatting gemaakt van de leegstand. Wanneer één of meer van deze factoren afwijkt van waar rekening mee is gehouden, zorgt dit voor een meer- of minderopbrengst, in dit geval een meeropbrengst.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente. Daarom houdt de gemeente een beperkt aantal aandelen in de bank. Met de deelname aan Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen. Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen (dividend) vormt een relevante inkomstenpost.

Mutaties reserve

Mutaties reserves algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begoting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 149	€ 151	€ 44.785	€ 44.785	€ 0
Inkomsten	- € 944.494	- € 529.900	- € 429.375	- € 429.375	€ 0
	- € 944.345	**- € 529.749**	**- € 384.590**	**- € 384.590**	**€ 0**

Overhead

Overzicht van de kosten Overhead

In het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden baten en lasten van de overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's geregistreerd, maar centraal onder een afzonderlijk taakveld. Hiermee vervalt de noodzaak van een complexe en veelal ondoorzichtige kostentoerekening aan alle gemeentelijke taken en activiteiten.

Hiermee wint de begroting en verantwoording aan transparantie. De gemeenteraad kan beter sturen op de bedrijfsvoering. Bovendien kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten.

Om te voorkomen dat er verschillen gaan optreden in de wijze van toerekening van overhead is een algemene definitie van overhead voorgeschreven:
Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Volgens deze nieuwe methodiek wordt in de begroting en verantwoording niet meer gerekend met de integrale kostprijs. In een aantal gevallen speelt het hanteren van een integrale kostprijs nog wel een rol. Dit om te voorkomen dat dit voor deze gevallen leidt tot een tekort in de begroting. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: de grondexploitaties, investering en andere (subsidie)trajecten, die gepaard gaan met activering en afschrijving, waar vaak specifieke dekkingsposten voor bestaan. Voor deze gevallen is het toerekenen van overhead en (eventueel) rente wel toegestaan.

Ten aanzien van taken/activiteiten en daarmee samenhangende diensten waarvoor kostendekkende tarieven berekend mogen worden (bijvoorbeeld afval en riolering), geldt dat het niet meenemen van overhead betekent dat voor die producten een positief resultaat kan ontstaan. Dit komt doordat gemeenten overhead wel mogen meenemen in de berekening van de tarieven. Om die reden is in het gewijzigde BBV de verplichting opgenomen om in de paragraaf lokale heffingen toe te lichten hoe de algemene overhead zich verhoudt tot taken/activiteiten/heffingen volgens een nader omschreven systematiek.

Hieronder volgt in lijn met het format van onze begroting het overzicht van de overhead:

Wat heeft het gekost?

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
U	**€ 9.745.788**	**€ 10.984.265**	**€ 11.286.988**	**- € 302.723**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 5.075.788	€ 5.973.644	€ 5.815.127	€ 158.517

Beschikbare middelen	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Overhead bestuursorgaan	€ 1.190.868	€ 1.050.082	€ 1.292.868	- € 242.786
Overhead openbare werken	€ 161.324	€ 155.259	€ 136.179	€ 19.080
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 3.317.808	€ 3.805.280	€ 4.042.814	- € 237.534
I	**- € 84.550**	**- € 287.084**	**- € 439.267**	**€ 152.183**
Overhead ambtelijke organisatie	- € 82.300	- € 183.057	- € 247.195	€ 64.138
Overhead bestuursorgaan	- € 2.250	- € 2.250	- € 2.250	€ 0
Overhead openbare werken	€ 0	€ 0	- € 9.832	€ 9.832
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 0	- € 101.777	- € 179.990	€ 78.213
	€ 9.661.238	**€ 10.697.181**	**€ 10.847.721**	**- € 150.540**

Toelichting financiële afwijking

Uitgaven

Onderschrijding ambtelijke organisatie (€ 158.517)

De overschrijding bestaat voornamelijk uit de storting in de voorziening verlofsparen ad € 178.866. Daarnaast hebben we een onderschrijding op werkgevers lasten ad 320.000. De werkgeverslasten zijn in feiten niet lager, maar de budgetten zijn verschoven naar Overhead bestuursorgaan en Voorlichting en informatievoorzieningen. Daar spreken we namelijk over een overschrijding. De verschillende Overhead afdelingen samen is per saldo nihil.

Overschrijding Overhead bestuursorgaan (€- 242.786)

De overschrijding bestaat voornamelijk uit hogere werkgeverslasten (€- 273.290). Dit komt doordat budgetten zijn verschoven. Bij de ambtelijke organisatie spreken we van een onderschrijding en hier van een overschrijding, per saldo is het verschil nagenoeg nihil.

Overschrijding Overhead voorlichting en informatievoorziening (€- 237.534)

De overschrijding bestaat voornamelijk uit hogere werkgeverslasten (€ 185.000). Er zijn een aantal taken van onze IT leverancier door onze eigen organisatie opgevangen. Hierdoor ontstaat een stijging/overschrijding op werkgeverslasten informatievoorziening, maar tevens een baten/overschrijding eveneens op informatievoorziening (€ 75.814). Daarnaast zijn er collega's met ouderschapsverlof waarvan het werk door externe is opgevangen. een deel van deze lasten zijn opgevangen door hogeren inkomsten WAO / AAW.

Inkomsten

Overschrijding Overhead ambtelijke organisatie (€ 64.138)

Betreft hoofdzakelijk een overschrijding vanwege hogere inkomsten WAO / AAW (€ 49.665).

Overschrijding Overhead voorlichting en informatievoorziening (€ 78.213)
Er zijn een aantal taken van onze IT leverancier door onze eigen organisatie opgevangen. Hierdoor ontstaat een stijging/overschrijding op werkgeverslasten informatievoorziening, maar tevens een baten/overschrijding eveneens op informatievoorziening. Extra gerealiseerde baten ad (€ 75.814).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Mutaties reserves

Mutaties reserves overhead	Werkelijk 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting incl. wijzigingen	Werkelijk 2024	Verschil
Uitgaven	€ 0	€ 0	€ 92.273	€ 87.946	€ 4.327
Inkomsten	- € 240.958	- € 169.833	- € 583.302	- € 491.893	- € 91.409
	- € 240.958	**- € 169.833**	**- € 491.029**	**- € 403.947**	**- € 87.082**

Inkomsten

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen:

- Het verschil wordt voornamelijk verklaard door lagere onttrekking uit de reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen. De volgende onderhoudsbudgetten hebben in 2024 een onderbesteding en verklaren het volgende verschil: Onderhoudsbudget huisvesting Schipluiden (€ 7.133), Onderhoudsbudget KP buitendienst Maasland (€ 12.102) en Onderhoudsbudget gemeentehuis (€ 40.000).

Het overige verschil wordt verklaard door meerdere kleine mutaties.

Investeringen programma Overhead

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Implementatie digitalisering inwonerszaken (2018)	€ 20.618	€ 0	€ 20.618	Nee	Loopt door in 2025
Vervanging installaties gemeentehuis 2024	€ 71.000	€ 64.099	€ 6.901	Nee	Restant einde jaar doorschuiven
Vervanging installaties gemeentehuis 2023	€ 0	€ 185	- € 185	Ja	Project afgerond

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Informatiebeleidsplan 2023	€ 0	€ 9.546	- € 9.546	Nee	Loopt door in 2025
Docudistri (2024)	€ 115.000	€ 116.746	- € 1.746	Ja	Project afgerond
Investering nieuw meubilair werkplekken (2024)	€ 26.000	€ 17.968	€ 8.032	Nee	Loopt door in 2025
Verv. gevelbekleding Brandweer Den Hoorn (2021)	€ 25.350	€ 11.449	€ 13.901	Nee	Loopt door in 2025
Vervangen Hardware WIFI (2021)	€ 27.476	€ 0	€ 27.476	Ja	Krediet afsluiten
Vervanging Centric applicaties naar SaaS 2022	€ 236.899	€ 18.126	€ 218.773	Nee	Loopt door in 2025
Audio video-installatie raadzaal	€ 69.928	€ 52.261	€ 17.667	Nee	Loopt door in 2025
Vervanging verouderde server (2024)	€ 50.000	€ 37.502	€ 12.498	Nee	Loopt door in 2025
Eigentijdse ICT (2024)	€ 50.000	€ 0	€ 50.000	Nee	Loopt door in 2025
Ford Transit V-55-FZG (verv. VW Crafter 5-VBZ-67)	€ 76.700	€ 77.613	- € 913	Ja	Project afgerond
Ford Transit V-56-FZG (verv. VW Crafter 4-VBN-69)	€ 71.700	€ 77.613	- € 5.913	Ja	Project afgerond
Ford Transit VRH-53-K (verv. Ren.Master 2-VNX-01)	€ 49.400	€ 42.403	€ 6.997	Ja	Project afgerond
Vervangen VW Crafte	€ 71.000	€ 0	€ 71.000	Nee	Loopt door in 2025

Omschrijving investering	Bedrag begroot	Bedrag werkelijk	Bedrag restant krediet	Afsluiten ja/nee	Opmerkingen
Pick-up V-590-DH 2024					
Vervangen snippermachine (2026)	€ 52.000	€ 46.088	€ 5.912	Ja	Project afgerond
Opzet-natzout-Strooimachine (2021)	€ 18.000	€ 0	€ 18.000	Ja	Project afgerond

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

Organisatie en personeel

Het Cittaslow denken en *Thuis! In Midden-Delfland* vormen de basis voor de manier waarop wij (samen)werken en omgaan met de uitdagingen die er zijn. Dit betekent dat we werken met aandacht voor elkaar; dat we handelen vanuit gastvrijheid en vakmanschap en werken vanuit de bedoeling van wetten en regels. Zo ontwikkelen we een organisatie waar de focus ligt op mensen die met plezier bijdragen aan de ontwikkeling van Midden-Delfland. Dit heeft zich vertaald in een organisatievisie die door het directieteam in samenwerking met de teamleiders eind 2022 is vastgesteld. Deze organisatievisie is leidend bij het inrichten van ons sociaal beleid. Wij streven naar een hoge kwaliteit van werk, zodat we een goede en kwalitatieve dienstverlening blijven bieden naar onze inwoners en ondernemers. In 2024 hebben we deze koers voortgezet.

De arbeidsmarkt heeft zich verder ontwikkeld

De arbeidsmarkt was in 2024 landelijk gezien iets minder krap, wat een positieve ontwikkeling is in vergelijking met voorgaande jaren. Deze trend was ook zichtbaar binnen onze gemeentelijke organisatie. In tegenstelling tot het historisch hoge aantal vacatures bij andere gemeenten, zagen wij een daling in het aantal openstaande vacatures. Ook was de vraag naar personeel was minder groot dan voorgaande jaren. Onze opgaven, het unieke landschap, de kleinschalige structuur en de welkome cultuur dragen we uit tijdens de werving van nieuw personeel. Hierin onderscheiden we ons van andere gemeenten in de regio, wat zorgt voor een aantrekkingskracht op nieuwe kandidaten.

Nog steeds zijn er vacatures die erg moeilijk in te vullen zijn, dit geldt met name voor juridische- en (management) functies binnen het ruimtelijk domein. Administratieve en uitvoerende functies waren sneller ingevuld.

In 2024 zijn regionaal twee initiatieven gestart waar wij ons bij aan hebben gesloten:

1. Regionale arbeidsmarktsamenwerking geïnitieerd door de provincie Zuid-Holland. Dit initiatief richt zich op het verbeteren van de arbeidsmarkt in Zuid-Holland door middel van regionale samenwerking. Het doel is om de vraag en het aanbod op de regionale arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Dit kan onder andere door het versterken van de samenwerking tussen gemeenten. De provincie heeft een coördinerende rol.

2. Regionale samenwerking inzet gepensioneerden geïnitieerd door gemeenten in de regio. Dit initiatief richt zich op het activeren van gepensioneerden in de regio, zodat zij hun ervaring en kennis kunnen inzetten binnen de gemeentelijke organisatie.

Beide initiatieven zijn een reactie op regionale uitdagingen zoals het vinden van geschikt personeel en het benutten van de vaardigheden van gepensioneerden, die vaak over een schat aan ervaring beschikken.

Formatie, bezetting en vacatures

De formatie is stabiel gebleven in 2024. De bezetting is iets hoger en de vacatures zijn iets afgenomen. We hebben kwalitatieve, betrokken en gemotiveerde mensen aangetrokken. Tijdens de werving van nieuw personeel hebben we ingezet op ons sterke merk. Kandidaten kiezen bewust

voor werken binnen gemeente Midden-Delfland. Zij voelen zich verbonden aan de identiteit van onze gemeente en zij hebben vaak hoge behoefte aan veelzijdig werk.

Die afwisseling kunnen wij de medewerkers bieden. In totaal zijn 24 medewerkers ingestroomd en 16 medewerkers uitgestroomd.

Inhuur bleef noodzakelijk

Hoewel we de meeste vacatures snel en met gekwalificeerde kandidaten hebben vervuld, bleef het noodzakelijk om extern personeel in te zetten. Dit gold ook voor de toename van (tijdelijke) taken. Door extern personeel in te schakelen, konden we de basisbezetting op peil houden, voldoende uitvoeringskracht borgen en de kwaliteit van onze dienstverlening op peil houden. Net als in 2023 was het inhuren van extern personeel de meest effectieve manier om (erg) moeilijk vervulbare vacatures te vervullen, ziekte op te vangen en tijdelijke expertise in te zetten.

We blijven duurzame inzetbaarheid bevorderen

Duurzame inzetbaarheid houdt in dat medewerkers nu en in de toekomst gezond en met plezier waardevol werk kunnen blijven doen dat past bij hun talenten, ambities en mogelijkheden. Duurzame inzetbaarheid van medewerkers wordt bevorderd door verschillende factoren. Onze organisatie heeft in 2024 vooral ingezet op opleiding en ontwikkeling om de inzetbaarheid van de medewerkers te stimuleren. Door te investeren in duurzame inzetbaarheid verbinden we de medewerker nog meer aan onze organisatie.

Leren en ontwikkelen als middel

De organisatie is en blijft in ontwikkeling en zo ook de teams en de individuele medewerkers. Belangrijk is dat de juiste medewerker op de juiste functie is geplaatst met de juiste randvoorwaarden, zodat de medewerker met plezier zijn werk verricht en goede prestaties levert. We geven de medewerkers de middelen om ons hogere doel te bereiken: het leveren van hoogwaardige en kwalitatieve dienstverlening aan de burgers, ondernemers en de gemeenschap. In 2024 hebben we de medewerkers gestimuleerd nog meer de regie te nemen op hun talent- en loopbaanontwikkeling. Voorop stond het leren en ontwikkelen van vaardigheden en vergroten van kennis. Niet alle individuele opleidingen waren voor 2024 begroot. Het opleidingsbudget heeft daardoor een overschrijding.

Door het stimuleren van ontwikkeling zijn medewerkers meer in beweging gekomen en hebben zij in 2024 meer opleidingen, trainingen en coaching gevolgd. Dit beleid heeft onder andere geleid tot doorstroom van 15 medewerkers. Deze medewerkers hebben een nieuwe uitdaging gevonden binnen de organisatie. Zij groeien en ontplooien zich verder.

Voorlopig geen opleidings- en leerplatform

Het ontwikkelen van een opleidings- en leerplatform in 2024 om beter grip te krijgen op de trainingen, opleidingen en coaching is niet gerealiseerd. Wel is een verdeling in het opleidingsbudget gemaakt om de kosten te monitoren en inzicht te krijgen in de effectiviteit van de aanvragen. Dit helpt om de uitgaven voor leren en ontwikkelen effectief te volgen en te beheren. Een belangrijke stap richting een meer gestructureerde aanpak van de leer- en ontwikkelingsactiviteiten binnen de organisatie.

Introductie van Het Goede Gesprek

In 2024 hebben we het 'Goede Gesprek' geïmplementeerd, waarbij leidinggevenden en medewerkers met elkaar in gesprek gaan over onder andere prestaties, groei, welzijn en veiligheid. Dit gesprek voeren zij niet eenmalig, maar doorlopend. Tijdens het Goede Gesprek spreken leidinggevenden en medewerkers ook over houding en gedrag. We stimuleren een open en pro-actieve werkhouding. Een houding die gericht is op samenwerking met inwoners en ondernemers. Waarbij het doel is om positief, oplossingsgericht en volgens de bedoeling te handelen.

Er vond een managementtraject plaats

De teamleiders spelen een belangrijke rol in zowel de ontwikkeling van het team als de groei van individuele medewerkers. Ze zorgen ook voor het behalen van goede resultaten die bijdragen aan de doelen van de afdeling en de organisatie. Om deze rol goed uit te voeren, volgden de teamleiders ook in 2024 een speciaal managementtraject. Dit programma is op maat gemaakt en biedt naast trainingen ook ruimte voor coaching, intervisie en de ontwikkeling van het managementteam zelf.

Het ziekteverzuim is gestegen

In onderstaand tabel leest u het ziekteverzuimpercentage van de afgelopen jaren van gemeente Midden-Delfland, alle gemeenten én het landelijk gemiddelde onderzocht door het CBS.

	2021	2022	2023	2024
Gemeente Midden-Delfland	4,5%	5,4%	6,3%	7,4%
Alle gemeenten gemiddeld	5,8%	6,7%	6,5%	nog niet bekend
Landelijk gemiddeld	5,4%	5.6%	5,3%	nog niet bekend

Het ziekteverzuimpercentage in 2024 is hoog te noemen. Dit betekent dat een aantal medewerkers minder gezond, inzetbaar en productief is geweest. De medewerker levert in op zijn vitaliteit en het kost de gemeente geld. Bovendien heeft ziekteverzuim invloed op de maatschappelijke doelen en resultaten die we willen behalen. Tot slot zorgt een hoog verzuim in potentie ook voor een hogere druk op de andere medewerkers.

Positief is het percentage nul-verzuim: 69 procent. Dit betekent dat 69 procent van het personeelsbestand zich in 2024 niet heeft ziek gemeld. Landelijk ligt dit percentage gemiddeld op 50 procent.

De oorzaken van verzuim zijn te verdelen in: werk, privé en pech. Samen met de bedrijfsarts hebben we de ziekteverzuimcijfers uitgediept. Het hoge verzuimpercentage komt door langdurig ziekteverzuim (43 – 366 dagen ziek). Voor de helft van het langdurig ziekteverzuim ligt de oorzaak in medische klachten (fysiek). De andere helft van het ziekteverzuim komt voort uit mentale klachten. Daarvan is de oorzaak deels werk- en deels privé gerelateerd. Langdurig zieke medewerkers begeleiden we naar duurzame re-integratie. In 2024 waren er meer re-integratietrajecten dan verwacht. Daardoor hebben we een overschrijding op het budget arbodienstverlening.

Aan de slag met drie belangrijke pijlers

Vitaliteitsbeleid, arbobeleid en inzetbaarheidsbeleid zijn drie belangrijke pijlers. Daarmee bevorderen we de gezondheid, het welzijn en de duurzame inzetbaarheid van medewerkers binnen de organisatie. De drie pijlers kunnen elkaar versterken en aanvullen als je ze samen oppakt. Het verbinden van deze beleidsgebieden helpt bij het creëren van een preventieve cultuur binnen de organisatie. Door vitaliteit-, arbo-en inzetbaarheidsbeleid in te zetten, kan de organisatie medewerkers ondersteunen in hun fysieke en mentale gezondheid. Dit verkleint de kans op langdurige ziekte of uitval.

Wij gaan met deze drie pijlers aan de slag. Ons streven is om de stijgende trend die de ziekteverzuimcijfers van de afgelopen jaren laten zien te stoppen. Ons doel is het verhogen van de inzetbaarheid van onze medewerkers en daarmee het verlagen van het ziekteverzuim.

Hybride werken wordt verder uitgediept

De kaders voor hybride werken staan en hybride werken wordt steeds verder ontwikkeld onder de noemer 'passende werkplek'. In 2024 is in kaart gebracht welke aanvullende maatregelen nog nodig en verplicht zijn. De kosten die daarmee gepaard gaan zijn opgenomen in de begroting 2025 - 2028.

Per 1 april 2025 liep de cao af

De cao liep van 1 januari 2024 tot en met 31 maart 2025. In deze cao waren meerdere salarisstijgingen afgesproken:

- Per 1 januari 2024 zijn de salarissen gestegen met 4,75%.
- Op 1 oktober 2024 is daar nog een salarisverhoging van 1,25% bijgekomen.

Dit betekent een loonstijging van 6% in 2024.

Regionale samenwerking

We werken op veel beleidsterreinen nauw samen in de regio. Dit doen we omdat een aantal gemeentelijke taken eenvoudigweg niet door individuele gemeenten kan worden opgepakt. Wij zijn alert op mogelijkheden en kansen voor samenwerking. We beoordelen doorlopend of het uitbesteden van taken of samenwerking in de uitvoering daarvan leidt tot betere dienstverlening, meer continuïteit of lagere kosten. Of dat het juist beter is om het werk ‘in huis’ te organiseren. Ook is van belang dat wij regionaal de belangen van Midden-Delfland blijven vertegenwoordigen en een sterke partner zijn in de samenwerkingen.

Dienstverlening

De gemeente streeft naar een hoge kwaliteit van dienstverlening. De vragen en behoeften van onze inwoners staan hierin centraal. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners zich gehoord en begrepen voelen. Wij meten regelmatig de klanttevredenheid van onze inwoners. Dit doen we voor uiteenlopende terreinen. Er vindt bijvoorbeeld jaarlijks een cliënttevredenheidsonderzoek plaats voor de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit soort onderzoeken bevestigen dat de dienstverlening in onze kleinschalige organisatie nabij en op orde is. In het kader van de dienstverleningsvisie heeft eind 2023 een breder onderzoek plaatsgevonden. Met de uitvoeringsagenda die daarop volgde, zetten we duidelijk stappen in de verbetering van dienstverlening. Ook de telefonische bereikbaarheid heeft blijvend onze aandacht nodig, zeker in de tweede lijn. De kwaliteit van de dienstverlening staat centraal.

Informatiemanagement en digitalisering

Digitalisering

Digitalisering is noodzakelijk voor gemeenten. Goed toegepast verbetert het de dienstverlening, wordt het werk efficiënter en ondersteunt het gegevensgestuurd beleid. Dit vraagt om een digitale transformatie met zowel kansen als uitdagingen. De komende jaren bepalen we welke taken we zelf uitvoeren en welke we uitbesteden. Meer data betekent meer koppelingen tussen applicaties, wat de infrastructuur ingewikkelder maakt. Om wendbaar te blijven, is goed inzicht onmisbaar. We zoeken een balans tussen digitalisering, uitbesteding en eigen regievoering voor effectieve dienstverlening. Dit komt terug in onze samenwerking met de gemeente Westland en andere partners.

VerSAASing

Het gebruik van het SaaS-model (voluit: Software as a Service) noemen we VerSAASing. Dit is nu en de komende jaren een belangrijke trend voor gemeenten. Een trend waar we niet aan ontkomen. Het biedt ons voordelen zoals flexibiliteit, eenvoudig onderhoud en updates, schaalbaarheid en verbeterde toegankelijkheid en samenwerking. Maar het vraagt ook een aanpassing van onze organisatie, met nieuwe functies, rollen en vaardigheden voor medewerkers. In 2024 hebben we de rollen en functies voor informatievoorziening aangepast en zijn we gestart met de manier van werken die past bij deze ontwikkeling. Ook de rol van de functioneel beheerders verandert hierdoor. In 2024 hebben we onderzoek gedaan naar het functioneel beheer in onze organisatie. De besluitvorming hierover vindt aan het einde van de eerste helft van 2025 plaats. VerSAASing vraagt ook dat we zorgvuldig zijn in het selecteren van en samenwerken met onze serviceproviders. Daarbij houden we rekening met de afhankelijkheid en het minimaliseren van risico's, zoals de risico's voor beveiliging. Vooral Centric heeft aangegeven hoe zij de nog lokaal geïnstalleerde applicaties willen migreren. Ook hierin hebben we in 2024 flinke stappen gezet en zitten we in het einde van de uitvoeringsfase. De verwachting is dat we in het tweede kwartaal 2025 alles hebben afgerond.

Dienstverleningsovereenkomst ICT met Westland

De overeenkomst met de gemeente Westland is in 2024 aangepast. Volgens de nieuwe overeenkomst beheert gemeente Westland de cloud-omgeving waarin systeemsoftware draait. Ook is daarin afgesproken welke diensten wij afnemen voor bestaande en nieuwe uitvoerende ICT-beheertaken. In 2025 evalueren we de nieuwe dienstverleningsovereenkomst en bepalen we wat de beste keuze is voor onze organisatie. Wellicht is een andere contractvorm of samenwerking nodig of past deze beter bij de ontwikkelingen op get gebied van informatievoorziening. In dat geval onderzoeken we ook de mogelijkheid om zowel in technische als organisatorische zin afscheid te nemen van gemeente Westland.

Programma Eigentijdse ICT

Wij werken samen met de gemeente Westland aan het overkoepelende, uitgebreide programma Eigentijdse ICT (EICT). Doel van EICT is het bieden van een stabiele, veilige, flexibele en schaalbare omgeving voor medewerkers zodat het werk zonder ongewenste onderbrekingen door kan gaan. Veel lopende en geplande projecten maken onderdeel uit van EICT. Denk bijvoorbeeld aan de cloud-omgeving van Microsoft Azure en het moderniseren van de (digitale) werkplek.

In 2024 brachten we ons datacenter naar de cloud. Dat betekent dat we geen investering meer doen in hardware, maar dienstverlening vanuit exploitatiebudgetten afnemen. In 2024 startten we ook met nieuwe digitale werkplekken en onderzochten we de vormgeving van bedrijfscontinuïteitsmanagement zoals uitwijk bij storingen of uitval van ICT (zie kopje uitwijk bij calamiteiten).

Het lopende project voor de transitie naar Office365 is ook onderdeel van het programma. In 2024 hebben we de pilots voor 'De nieuwe werkplek' succesvol afgerond. In 2025 gaat de rest van de organisatie over. Bij ongewijzigde omstandigheden is dit deel van het programma voor de zomer afgerond.

De overstap heeft grote impact op de werkwijze van onze medewerkers. We geven het daarom extra aandacht in de vorm van training en ondersteuning. Dit is in 2024 in gang gezet en loopt door in 2025.

Europese aanbesteding vervanging storageomgeving naar cloud

De storageomgeving moet worden vervangen. In de meerjarenbegroting zijn al middelen opgenomen voor 2025. De voorbereiding is in 2023 gestart. Door nieuwe ontwikkelingen bleek het aantrekkelijker en uiteindelijk goedkoper om dit project in 2025 uit te voeren. We werken hierin samen met de gemeente Westland.

Informatieveiligheid en Privacy

Beveiliging informatie en continuïteit bedrijfsvoering

Het bedrijfscontinuïteitsmanagementbeleid (BCM) is in 2024 vastgesteld. We zijn gestart met plannen voor processen waarbij dienstverlening een grote rol speelt. Het eerste vastgestelde plan gaat over het proces 'betalen uitkeringen' en verzekert dat de betalingen doorgaan bij verstoringen. In 2025 bekijken we stapsgewijs meer processen. Hiermee waarborgen we de continuïteit van kritieke bedrijfsprocessen.

We besteden structureel aandacht aan digitale bewustwording rondom informatieveiligheid. Om krachtig en duidelijk te communiceren over deze thema's, werken we samen met het privacyteam. In 2024 hebben we verschillende middelen ingezet, zoals e-learnings en een social hackgame. Daarmee stimuleren we blijvende bewustwording. Ook hebben we een barometeronderzoek uitgevoerd om de stand van zaken binnen de organisatie te meten. De uitkomst kan worden vergeleken met eerdere metingen en geeft richting voor onze aanpak in 2025. We zien nu al een duidelijke verbetering ten opzichte van voorgaande jaren.

SIEM-SOC

Om cyberaanvallen op tijd op te sporen en tegen te gaan is het slim bewaken van ons IT-landschap noodzakelijk. Beide oplossingen (SIEM en SOC) zijn noodzakelijke onderdelen in een moderne beveiligingsinfrastructuur. Ook zijn ze wettelijk verplicht volgens de nieuwe Europese regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging. In 2024 zijn we gestart met de de aanbesteding voor de SIEM- (Security Information & Event Management) en SOC -oplossing (Security Operations Center. Dit doen we in samenwerking met de gemeente Westland, zodat we onze krachten kunnen bundelen. De voorbereiding van de aanbesteding is afgerond in 2024 en de implementatie vindt plaats in het

tweede kwartaal van 2025. De verwachting is dat beide oplossingen volledig werken in het derde kwartaal van 2025.

Uitwijk bij calamiteiten

Om de vereiste dienstverlening bij een calamiteit te garanderen, hebben we in 2024 onderzoek gedaan naar uitwijkmogelijkheden voor wettelijk verplichte processen. Hierbij is ook gekeken naar de mogelijkheden van verSaaSing van de systemen naar de Cloud. Helaas bleek dit nog niet mogelijk. Daarom gaan we dit anders organiseren. De technische en fysieke uitwijk (*waar plaats je je balies als je op een andere plek je dienstverlening moet opbouwen?*) passen we aan. We zorgen voor een toekomstbestendige oplossing die voldoet aan de huidige regelgeving. Hiermee wordt de bedrijfscontinuïteit gewaarborgd voor de verplichte processen.

Om te voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) werkt de gemeente toe naar een gemanaged kwaliteitsniveau in de bescherming van persoonsgegevens: volwassenheidsniveau 4 op een schaal van 1 tot 5. Niveau 4 houdt in dat er een hoog bewustzijn is. Ook vindt er een continue bijsturing van maatregelen plaats op basis van meetbaarheid, rekenschap en terugkerende evaluaties.

In 2024 zijn aanzienlijke stappen gezet om dit volwassenheidsniveau te bereiken. Naast de bestaande initiatieven, zoals privacy-ambassadeursoverleggen en bewustwordingsacties, is er een meer doelgerichte aanpak ontwikkeld. Teams binnen de organisatie krijgen nu met op maat gemaakte maatregelen te maken, afgestemd op hun eigen werkdomein. Hierdoor ontvangen zij gerichte aandacht voor de meest relevante privacyaspecten.

Daarnaast wordt structureel aandacht besteed aan de omgang met datalekken. Hieronder valt het actief melden en analyseren van incidenten en het implementeren van preventieve maatregelen om herhaling te voorkomen. De gemeente heeft namelijk de verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens van inwoners, medewerkers en andere betrokkenen.

In bepaalde gevallen verwerkt de gemeente gegevens onder de Wet Politiegegevens (Wpg). Zij dient dan te voldoen aan de bijbehorende wettelijke normen. In dit kader heeft een externe privacy-audit plaatsgevonden, waarmee we inzicht hebben gekregen in de naleving van de Wpg. De audit leidde tot concrete aanbevelingen om te zorgen dat de organisatie nog meer voldoet aan de wettelijke vereisten.

Communicatie

In 2024 hebben we nieuwe stappen gezet om onze communicatie met inwoners toegankelijker en duidelijker te maken. Dit deden we met initiatieven zoals het programma *Heldere Taal*, een restyling van onze huisstijl en diverse participatieprojecten. Zo zorgen we ervoor dat inwoners onze informatie beter begrijpen en makkelijker kunnen meedenken over de ontwikkelingen in Midden-Delfland.

Start van het programma Heldere Taal

We willen duidelijk, begrijpelijk, persoonlijk en vriendelijk communiceren met onze inwoners. Daarom zijn we in 2024 gestart met het interne bewustwordings- en trainingsprogramma *Heldere Taal*. Dit programma richt zich op brieven en snellere, meer interactieve communicatie zoals e-mails en WhatsApp. *Heldere Taal* omvat trainingen, een vernieuwde schrijfstijlwijzer en een team van taalcoaches die collega's ondersteunt bij taalvragen. Daarnaast hebben we de eerste stappen gezet

naar een beleid voor het gebruik van AI bij het schrijven van teksten. Een goede AI-tool kan helpen om teksten klantgerichter te maken, maar brengt ook risico's met zich mee. Bijvoorbeeld op het gebied van privacy en desinformatie. Aan het eind van het jaar zijn we gestart met het herschrijven van onze standaardbrieven.

Restyling huisstijl
In juli 2024 stelde de gemeenteraad budget beschikbaar voor een beperkte vernieuwing van de huisstijl uit 2004. Dit was nodig om te voldoen aan de webrichtlijnen voor overheden voor tekst, beeld en kleurgebruik, zoals contrast. Deze regels zorgen ervoor dat online teksten beter leesbaar zijn voor mensen met bijvoorbeeld een visuele beperking. Het doorvoeren van de aanpassingen leidde helaas tot een verschil in kleurgebruik tussen onze online kanalen en andere communicatiemiddelen. Met een volledige update van de huisstijl zorgen we ervoor dat onze on- en offline communicatie weer naadloos op elkaar aansluit. We verwachten dit project in 2025 af te ronden.

Magazine geeft boeren gezicht
Melkveehouders helpen Midden-Delfland open en groen te houden. Hun verhaal staat centraal in het magazine *Duurzaam Boer Blijven*. De eerste editie in 2021 was een succes. Daarom brachten we in de zomer van 2024 een vervolg uit. Een kleinschalige campagne stimuleerde inwoners om het magazine op te halen of te downloaden.

Projecten met participatie

Toekomstvisie 2050
In 2024 is onze *Toekomstvisie Midden-Delfland 2050* afgerond. Meer dan 2.000 inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers dachten met ons mee. We verzamelden ideeën en meningen via een huis-aan-huis ansichtkaartenactie, een online enquête en een swipocratie (een online methode waarbij deelnemers door beelden en stellingen ‘swipen’). Daarnaast gingen we in gesprek met inwoners bij supermarkten en festivals en organiseerden we klankbordbijeenkomsten en een bestuurlijke conferentie.

N468
In 2024 startten de werkzaamheden aan de N468, met grote impact voor weggebruikers, inwoners en ondernemers. Om hen goed op de hoogte te houden, zette de provincie de *BouwApp* in. Via deze gratis, eenvoudig te downloaden app krijgen geïnteresseerden snel en laagdrempelig updates over de laatste ontwikkelingen, zoals wegafsluitingen en de planning van het project.

The Hunt Maasland
The Hunt is een spel waarbij kinderen uit handen proberen te blijven van de politie en handhavers. Dit initiatief bevordert op een speelse manier het contact tussen jongeren, politie en handhavers, en vergroot het begrip voor elkaar. Met 100 deelnemende kinderen uit Midden-Delfland was het evenement een succes. We onderzoeken of een editie in Schipluiden en/of Den Hoorn mogelijk is.

Centrumplan Schipluiden
Ondernemers en inwoners van Schipluiden dachten tijdens diverse bijeenkomsten mee over de herinrichting van onder andere de kasteeltuin en de parkeervakken.

AZC Den Hoorn
Ondernemers en inwoners van Den Hoorn konden deelnemen aan inloopspreekuren over het projectplan voor het AZC. Daarnaast organiseerden we werksessies over veiligheid, verkeer en communicatie/participatie. De aandachtspunten die in deze bijeenkomsten naar voren kwamen, hebben we zoveel mogelijk meegenomen in het projectplan.

Het AZC is een gevoelig onderwerp. Daarom organiseerden we samen met het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) een inloopbijeenkomst over de aanvraag van de omgevingsvergunning. Het COA gaf daarbij ook informatie over de bouw.

Frauderisico's

De gemeente heeft een frauderisicoanalyse opgesteld en concludeert dat de belangrijkste risico's aandacht hebben en zijn/ worden ondervangen door de inrichting van de administratieve organisatie. Het college van burgemeester en wethouders heeft geen concrete aanwijzingen of vermoedens dat zich fraudes hebben voorgedaan in het afgelopen boekjaar.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordingscriteria Rechtmatigheid

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de raad is gerespecteerd. In de toelichting op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) wordt begrotingsrechtmatigheid omschreven als:

"Financiële beheerhandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's".

De door de raad gestelde kaders zijn bepalend voor de invulling van het budgetbeheer door het college. Het systeem van budgetbeheer- en bewaking moet waarborgen dat de baten en de lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de raad, zodat deze tijdig een besluit kan nemen.

Begrotingscriterium:

Financiële beheers handelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). Uitgangspunt is het niveau waarop de raad de budgetten in de begroting en bij investeringen geautoriseerd heeft. In de begroting zijn de bedragen voor de lasten en baten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheers handelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de juiste investering, het toereikend zijn van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.

Afwijkingen van de begroting (exploitatie en investeringen) (beleidsmatig en/of financieel) moeten geautoriseerd worden door de raad. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog door de raad worden vastgesteld.

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Hierop zijn de volgende bepalingen van toepassing:

A. Overschrijding van lasten wordt als acceptabel aangemerkt in de volgende situaties:

1.Wanneer sprake is van afwijking, waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.

2.Wanneer sprake is van afwijking op een open-einde regeling.

3.Wanneer afwijking is geautoriseerd d.m.v. de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

4.Wanneer de afwijking is toegelicht in de decemberbrief aan de raad.

5.Wanneer de afwijking dusdanig laat bekend was dat deze niet meer meegenomen kon worden in een tussentijdse rapportage.

B. Overschrijding van baten en onderschrijding van baten, lasten en investeringskredieten zijn rechtmatig mits de raad tijdig is geïnformeerd.

De raad is tijdig geïnformeerd over deze afwijkingen door vermelding van de afwijking met een toelichting in tussentijdse rapportages of bij
de jaarrekening.

In de Financiële jaarrekening 2024, onderdeel Analyse begrotingsafwijkingen is een nadere toelichting opgenomen van de begrotingsafwijkingen.

Conclusie:

In beginsel zijn de totale (bruto) afwijkingen in het begrotingscriterium van € 10.159.267 onrechtmatig waarvan voor € 9.945.135 als acceptabel wordt beschouwd . Per programma is bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' toegelicht waarom de werkelijke baten en lasten afwijken van de begroting. Echter deze afwijkingen zijn door de gemeente Midden-Delfland, op basis van de financiële verordening 2024 grotendeels als acceptabel bestempeld waardoor de netto begrotingsonrechtmatigheid uitkomt op een bedrag van € 214.132. De specificatie kunt u terug vinden in het hoofdstuk Jaarrekening bij het onderdeel Rechtmatigheidsverantwoording.

Onrechtmatigheid kredieten

Er is in 2024 kleine onrechtmatigheid op het krediet Boezemkade/Kwakelweg. De onrechtmatigheid bedraagt € 6.564.

Voorwaardencriterium:

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheers handelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.

In de 1e lijn (binnen de teams) is in eerste instantie geregeld dat de actuele wet- en regelgeving wordt gebruikt. Daarnaast wordt bij de Verbijzonderde Interne Controle ook gecontroleerd of de juiste wet- en regelgeving is toegepast bij de betreffende processen.

Er is een integrale check uitgevoerd op crediteuren met een uitgaaf van meer dan € 221.000 in de afgelopen 4 jaar en een uitgaaf van meer dan € 50.000 in 2024. Hierbij is 1 crediteur aangetroffen waarbij het inschrijfbedrag (voor de ROVK) ruimschoots is overschreden. Het bedrag wat hierdoor als onrechtmatig bestempeld moet worden bedraagt € 207.568. Verdere uitleg is aanwezig in het dossier van de spendanalyse.

Aanbestedingen

In het kader van de rechtmatigheidsverklaring 2024 is ook dit jaar prioriteit gesteld aan de spendanalyses waarin de uitgaven over de afgelopen 4 jaar per crediteur worden beoordeeld. Zowel bij de interim-controle als bij de jaarrekening controle wordt een spendanalyse uitgevoerd. De controles vinden plaats op de totale kosten per crediteur boven de Europese aanbestedingsdrempel van € 221.000 (drempel van 2024) en daarnaast ook nog op crediteuren die alleen in 2024 € 50.000 euro of meer als kosten hadden.

Uit deze spendanalyse zijn 2 onrechtmatigheden naar voren gekomen van in totaal €207.568. Dit heeft te maken met een raamovereenkomst welke overschreden is en een inhuur opdracht.

Sociaal domein

Bij de uitgevoerde Verbijzonderde Interne Controle zijn geen fouten geconstateerd.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium:

Onder misbruik wordt verstaan:

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan:

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Binnen de gemeente Midden-Delfland worden zowel preventieve als controlerende acties uitgevoerd om het misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan. Preventief zijn de acties vooral gericht op het integer handelen van de ambtelijke organisatie. Daarnaast wordt binnen de administratieve organisatie met name ingezet op relevante functiescheiding en het 4-ogen principe om de kans op misbruik en oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast wordt vanuit de Verbijzonderde Interne Controle bij de controle op de processen achteraf ook getoetst of regelgeving juist is toegepast met het juiste doel en de strekking daarvan.

In 2024 zijn er geen bijzonderheden ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik geconstateerd.

Financiering

Kaders en beleid

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden). De kaders hierbij zijn:

- Treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- Financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Treasury houdt zich bezig met alle toekomstige kasstromen en daarmee samenhangende risico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte. Het treasurybeleid is primair gericht op het waarborgen van financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeentelijke organisatie financierbaar blijven. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders.

De uitgangspunten als volgt:

- Zorgdragen voor voldoende financierbaarheid op korte en lange termijn.
- Bewerkstelligen van passende financieringsvoorwaarden.
- Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
- Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
- Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
- Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren kan de gemeente niet meer vrij beschikken over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Over de tegoeden op de rekening-courant is een rentevergoeding ontvangen. Met de introductie van het instrument erfpacht wordt beoogd de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen ter dekking van de gemaakte kosten.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet te veel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente circa € 5 miljoen. Als blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als de kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland is inmiddels minder sterk. Het beleid is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden zodat we hierdoor niet onnodig geld lenen indien we een overschot hebben. De ECB heeft haar opkoopprogramma gestopt. Eerder opgekochte obligaties worden weer verkocht. Inflatie wordt bestreden met het laten stijgen van rentes. Vanaf 2023 moet voor korte geldleningen weer rente betaald worden. Daartegenover staat dat wij rente ontvangen over het saldo op schatkistbankieren.

Modelstaat A

	KASGELDLIMIET (= KGL X 1.000)	Rekening 2023	Begroot 2024	1e kwartaal 2024 (werkelijk)	2e kwartaal 2024 (werkelijk)	3e kwartaal 2024 (werkelijk)	4e kwartaal 2024 (werkelijk)
	Berekening KGL regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 62.623	€ 57.691	€ 68.050	€ 68.050	€ 68.050	€ 68.050
	Percentage regeling KGL	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	KGL	**€ 5.323**	**€ 4.904**	**€ 5.784**	**€ 5.784**	**€ 5.784**	**€ 5.784**
(1)	Vlottende schuld	€ 27.526	€ 25.607	€ 24.961	€ 25.178	€ 24.964	€ 24.989
(2)	Vlottende middelen	- € 31.165	- € 28.188	- € 28.502	- € 28.502	- € 28.502	- € 28.502
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	- € 3.639	- € 2.581	- € 3.541	- € 3.324	- € 3.538	- € 3.513
(4)	**Kasgeldlimiet**	**€ 5.323**	**€ 4.904**	**€ 5.784**	**€ 5.784**	**€ 5.784**	**€ 5.784**
	Ruimte KGL (4>3)	**€ 1.684**	**€ 2.322**	**€ 2.243**	**€ 2.460**	**€ 2.246**	**€ 2.271**
	Overschrijding KGL (3>4)						

De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

In 2024 is totaal € 978.537 aan langlopende leningen afgelost. Dat is ca. 1,9% van het begrotingstotaal. Er is dus ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm.

Modelstaat B

	RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)	Rekening 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
	Berekening RRN regeling			
	Omvang begroting/rekening	€ 62.623	€ 57.691	€ 68.050
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%
	RRN	**€ 12.525**	**€ 11.538**	**€ 13.326**
(1)	Renteherzieningen	€ 0	€ 0	€ 0
(2)	Aflossingen	€ 979	€ 978	€ 959
(3)	Renterisico	€ 979	€ 978	€ 959
(4)	**RRN**	**€ 12.525**	**€ 11.538**	**€ 13.326**
	Ruimte RRN (4>3)	**€ 11.546**	**€ 11.532**	**€ 13.326**
	Overschrijding RRN (3>4)			

Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisicovorm in beginsel niet overschrijden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is in 2024 weer aan het dalen. Deze daling komt deels door de afname van de inflatie in de Eurozone. De daling van de inflatie is onder andere te danken aan het verkrappende rentebeleid van de Europese Centrale Bank (ECB) en de afname van de energieprijzen.

Daarnaast heeft de afkoeling van de economie in de Eurozone bijgedragen aan de renteverlaging. Er heerst bezorgdheid over een mogelijke stagnatie van de economie, wat de kans op een recessie vergroot. Dit wordt versterkt door een combinatie van factoren, zoals het strikte beleid van de ECB, de schokken in voedsel-, grondstoffen- en energieprijzen, de langdurige inflatiedruk, de geopolitieke onzekerheid door oorlogen in Europa en andere delen van de wereld, en de bredere geopolitieke spanningen.

Een ander belangrijk element dat invloed heeft op de renteontwikkelingen in 2024 is de wereldwijde economische situatie. In veel landen is de rente gestegen in de afgelopen jaren, maar de vrees voor een mondiale vertraging heeft centrale banken, waaronder de ECB, ertoe aangezet om voorzichtig te zijn met verdere renteverhogingen. Dit heeft de trend naar dalende rente verder versterkt. Bovendien blijft de vraag naar veilige beleggingen, zoals staatsobligaties, hoog, wat de rente op langere termijn ook beïnvloedt.

Voor bedrijven betekent de daling van de rente een mogelijk verbeterde toegang tot kapitaal, wat gunstig kan zijn voor investeringen en groei in de komende periode.

* De refirente is per 21 juli 2022 verhoogd van 0% naar 0,5%. Deze is per 12 juni 2024 gestegen naar 4,25%.
Refirente is de rente die banken elkaar onderling in rekening brengen (herfinancieringsrente).

Inzicht rentelasten / -baten

Op het gebied van de rente wordt er volgens de richtlijnen veel meer dwingend voorgeschreven dan voorheen. Enkele uitgangspunten zijn:

- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Aanbeveling is om geen rentevergoeding te rekenen over het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Als de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de voor gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld als deze afwijking groter is dan 25%.
- De commissie BBV adviseert het renteschema in de paragraaf Financiering van de gemeentelijke begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Verder zijn wijzigingen voor de rente van het grondbedrijf/grondexploitaties doorgevoerd. Aan grondexploitaties mag alleen de rente van externe financiering worden doorberekend. Omdat er geen leningen voor grondexploitaties zijn aangetrokken betekent dit dat er geen rente wordt doorberekend.
- Via de kapitaallasten mogen alleen werkelijke rentelasten naar de taakvelden worden doorbelast over de boekwaarden van investeringen. Wanneer er geen leningen zijn aangetrokken dan mag er helemaal geen rente worden toegerekend aan de taakvelden. Dit houdt in dat er geen rente meer kan worden doorbelast. De kapitaallasten bestaan dan alleen nog uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Als de gemeente een geldlening aantrekt in het kader van projectfinanciering, wordt de werkelijk te betalen rente conform het BBV naar het desbetreffende taakveld doorbelast. Dit is van toepassing op de geldleningen voor bijvoorbeeld de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Het rente-omslagpercentage wordt ingezet om rentekosten toe te wijzen aan vaste activa. Dit percentage vertegenwoordigt het gemiddelde van zowel betaalde als ontvangen rente.

Verschillende factoren spelen een rol in de bepaling van het omslagpercentage. Een significante factor is het schatkistbankierenbeleid, waarbij publieke middelen gecentraliseerd worden bij de overheid. Dit beleid kan rentetarieven beïnvloeden, wat op zijn beurt effect heeft op het omslagpercentage. Daarnaast zijn aanpassingen in de BBV-voorschriften van belang. De BBV bevat richtlijnen over het toewijzen van rentekosten. Deze voorschriften kunnen de berekening en het gebruik van omslagpercentages in gemeenten beïnvloeden.

Bovendien hebben de algemene renteomstandigheden invloed. De huidige rentetarieven op aangegane en uitgezette leningen kunnen direct invloed uitoefenen op het omslagpercentage. Lagere rentetarieven op aangegane leningen en hogere rentetarieven op uitgezette leningen kunnen het omslagpercentage verlagen, terwijl het tegenovergestelde hetzelfde effect kan hebben.

Samengevat hebben deze ontwikkelingen geleid tot een situatie waarin het omslagpercentage op 0% gehandhaafd blijft.

Renteschema jaarrekening 2024

Rente schema	2024				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 1.493.339
b.	De externe rentebaten (idem)			-/-	€ 841.010
	Saldo rentelasten en rentebaten				€ 652.329
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ -		
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/-	€ 1.275.670		
				-/-	€ 1.275.670
					€ - 623.341
d.1	Rente over eigen vermogen				€ 56.317
d.2	Rente over voorzieningen				€ -
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente				€ - 567.024
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (rente omslag)			-/-	€ -
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury				€ - 567.024

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2024 een omvang van € 81,5 miljoen (waarvan 76,9 miljoen direct gekoppeld aan erfpacht).

Het grootste gedeelte van de leningenportefeuille zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden bedrijvenschap HarnaschPolder zijn in erfpacht uitgegeven. Voor de financiering van aankoop van deze gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat erfpachtinkomsten (canon) hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van schulden O/G 2024 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
Onderhandse leningen N.V. bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 40.89594	€ 907.560	1-3-2024	4,670%	Naar kortlopend			
BNG 40.91485.01	€ 408.402	26-10-2025	3,470%	Naar kortlopend			
BNG 40.92017	€ 680.670	14-2-2026	5,500%	€ 81.680	€ 3.180	€ 27.227	€ 54.454
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835%	€ 4.500.000	€ 33.926	€ 500.000	€ 4.000.000
Totaal				**€ 4.581.680**	**€ 37.106**	**€ 527.227**	**€ 4.054.454**
Projectfinancieringen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2019	1,245%	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800%	€ 954.607	€ 7.007	€ 155.949	€ 798.658
BNG 40.112090	€ 0,00	1-7-2052	1,770%	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 0,00	1-7-2052	1,570%	€ 2.153.466	€ 33.341	€ 59.203	€ 2.094.264
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760%	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598%	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0	€ 1.621.575

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
BNG 40.112836	€ 0,00	1-7-2053	1,360%	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 0,00	1-7-2053	1,140%	€ 6.133.495	€ 68.930	€ 172.630	€ 5.960.865
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500%	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0	€ 10.000.000
BNG 40.114899	€ 3.274.113	25-6-2026	-0,190%	€ 3.274.113	€ 6.221	€ 0	€ 3.274.113
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625%	€ 9.260.626	€ 243.091	€ 0	€ 9.260.626
BNG 40.117137	€ 7.419.611	7-3-2074	2,929%	€ 0	€ 177.429	€ 0	€ 7.419.611
NWB 1.0040370	€ 200.000	20-5-2039	3,245%	€ 0	€ 3.983	€ 0	€ 200.000
Totaal				**€ 76.855.097**	**€ 1.279.653**	**€ 387.781**	**€ 84.086.927**
Totaal vaste schulden:				**€ 81.527.534**	**€ 1.325.305**	**€ 915.008**	**€ 88.168.607**

Overzicht van schulden O/G 2024 met een looptijd korter of gelijk aan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 Valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
Onderhandse leningen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten:							
BNG 594942	€ 5.000.000	15-3-2024	3,270%	€ 5.000.000	€ 33.240	€ 5.000.000	€ 0
BNG 620474	€ 5.000.000	16-09-2024	3,93%	€ 0	€ 100.979	€ 5.000.000	€ 0
BNG 632491	€ 3.000.000	16-12-2024	3,58%	€ 0	€ 27.148	€ 3.000.000	€ 0
BNG 637736	€ 5.000.000	17-03-2025	3,00%	€ 0	€ 6.667	€ 0	€ 5.000.000
BNG 40.89594 (van langlopend)	€ 907.560	1-3-2024	4,670%	€ 36.302	€ 274	€ 36.302	€ 0
BNG 40.1485.01 (van langlopend)	€ 408.402	26-10-2025	3,470%	€ 54.453	€ 1.719	€ 27.227	€ 27.227
Totaal				**€ 5.090.755**	**€ 170.027**	**€ 13.063.529**	**€ 5.027.227**

Leasing

Voor vervoermiddelen en printers zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K aan rente op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee. Het omvallen van de Icesavebank tijdens de kredietcrisis staat nog vers in het geheugen. Binnen ons huidige treasurybeleid past het verstrekken van een dergelijke lening niet. Op het moment van uitzetten van de lening was er nog geen sprake van een vastgesteld treasurybeleid. Onderzocht is om te verkopen. Door de verbetering van de situatie van RBS en het financieel nadelige effect is afgezien van verkoop. In 2017 realiseerde de bank winst voor het eerste sinds bijna tien jaar, met als gevolg nog betere winsten in de volgende jaren. Op basis van het toen geldende beleid is een correcte afweging gemaakt en een goed besluit genomen.

Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).

Overzicht van leningen U/G 2024 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2024	Rente 2024 valutair	Aflossing 2024	Restantbedrag geldleningen 31-12-2024
Leningen U/G							
Royal Bank of Schotland (RBS)	€ 7.714.264	1-7-2038	8,15%	€ 7.714.264	€628.712	€ 0	€ 7.714.264
Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)	€ 1.361.341	1-9-2043	7,00%	€ 1.361.341	€ 95.294	€ 0	€ 1.361.341
Delflandshof Cooperatie U.A.	€ 293.000	31-1-2049	4,64%	€ 0	€ 13.595	€ 11.720	€ 281.280
T.V. de Commandeur	€ 200.000	20-5-2039	3,80%	€ 0	€ 4.602	€ 0	€ 200.000
Totaal	**€ 9.568.604**			**€ 9.075.604**	**€ 746.570**	**€ 11.720**	**€ 9.556.884**

Liquiditeit

De liquiditeit geeft aan in welke mate de gemeente aan haar lopende betalingsverplichtingen kan voldoen. Fluctuatie van de liquiditeitspositie heeft te maken met inning gemeentelijke belastingen, de algemene uitkering inkomsten van het Rijk, het ontvangen van subsidies, het aantrekken/ aflossen van leningen en meer of minder exploitatie uitgaven in een periode (begrotings)jaar.

Voor de komende jaren kan uitgegaan worden van een beperkte liquiditeitspositie. Gevolg hiervan is dat er naar verwachting kasgeldleningen (maximaal € 5 mln. <1jaar) en langlopende liquiditeitsleningen aangetrokken moet worden.

Liquiditeitsplanning	2024	2025	2026	2027
Prognose aan te trekken kasgeld	Max. 5 mln.	Max. 5 mln.	Max. 5 mln.	Max. 5 mln.
Langgeld (incl. projectfinanciering)	€ 88,2 mln	€ 87,2 mln	€ 83,0 mln	€ 82,1 mln

Kredietrisico en garanties

Naast de eerdergenoemde renterisico's heeft de gemeente ook te maken met kredietrisico's. Dit zijn de risico's die verband houden met de nakoming van de betalingsverplichting van rente en aflossing op eerder door de gemeente verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak en aanspraken op verleende gemeentegaranties.

Volgens de subsidieregeling zijn de verenigingen en maatschappelijke instellingen verplicht jaarlijks de begroting en jaarrekening in te dienen. Door deze maatregelen wordt de vinger aan de pols gehouden en kunnen risico's worden beperkt. Bovendien wordt in het kader van de samenstelling van de gemeentelijke jaarrekening een saldo opgave bij de instellingen, waaraan een lening is verstrekt, opgevraagd.

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen en anderzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties)

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg. Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn, vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers – het rijk en de gemeenten – in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief om te investeren in sociale huurwoningen.

Voor het uitoefenen van de publieke taak neemt de gemeente ook deel in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen. Dit betreft aandelen van N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze aandelen zijn in de balans opgenomen tegen

nominale waarde. Doordat er een groot positief verschil bestaat tussen de werkelijke waarde en de nominale waarde is van een kredietrisico op deze aandelen geen sprake.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 36.397). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten;
- Het risicoprofiel behorend bij de gemeentelijke grondexploitaties;
- De financiële gevolgen van de gemeentelijke projecten voor de begroting (de reserve Grondexploitatie).

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Inleiding grondbeleid

Grondbeleid

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen binnen onze begroting die het ruimtelijke beleid bepalen. Het gaat hierbij om wonen, economische ontwikkeling, openbare ruimte/ infrastructuur, recreatie en natuur. Meer specifiek gaat het om het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat over het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, faciliterend of publiek-private samenwerking Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid kiezen wij voor een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van bestemmingsplanprocedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico’s zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij middels een anterieure overeenkomst op de initiatiefnemer. Aanvullend hierop zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij actief en faciliterend grondbeleid verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

Nota Grondbeleid

De Nota grondbeleid (2019) vormt het beleidskader waarmee we richting geven aan de wijze waarop wij onze rol kiezen en uitvoeren door middel van eenduidige kaders. In de Nota staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en dat facilitair grondbeleid ons primaire uitgangspunt is. We gaan er hierbij vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkelingen ter hand te nemen. In die gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is er de mogelijkheid om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling/ gemeentelijke doelstellingen belangrijk genoeg zijn om als gemeente de risico’s te dragen staat hierbij centraal voor het al dan niet afwijken van het primaire uitgangspunt.

Het speelveld

De gemeentelijke woningmarkt

Sinds 2019 zijn er, op basis van cijfers van het CBS, in totaal 262 woningen toegevoegd aan de woningvoorraad van onze gemeente. Dit betekent een gemiddelde groei van de voorraad met 44 woningen per jaar. De woningvoorraad bedroeg begin 2019 7.883 woningen en is, op basis van voorlopige cijfers, eind 2024 gegroeid tot 8.145 woningen.

De blijvende interesse in onze gemeentelijke woningbouwprojecten bevestigt de aanhoudend hoge vraag naar woningen. Bij nieuwe ontwikkelingen hanteren we de vastgestelde beleidskaders als leidraad.

Wet- en regelgeving

Voor gemeenten en provincies is de regelgeving voor het opstellen van begrotings- en jaarverantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV). Deze regelgeving wordt uitgewerkt in notities door de Commissie BBV. Deze notities bevatten stellige uitspraken en aanbevelingen op het gebied van grondbeleid.

Vennootschapsbelastingplicht (Vpb)

Per 1 januari 2016 is de Wet modernisering Vennootschapsbelasting overheidsondernemingen in werking getreden. Indien een ‘cluster aan activiteiten’ binnen de gemeente in fiscale zin kwalificeert als onderneming dan is over de winst die in dat cluster wordt behaald in beginsel 25% vennootschapsbelasting aan de staat verschuldigd. Op basis van de meest recente inschatting zijn we niet vennootschapsbelastingplichtig.

<u>Gemeentelijk beleid</u>

Grondprijs(beleid)

Vanuit het oogpunt van staatssteun is het belangrijk dat we voor bouwrijpe grond een marktconforme grondprijs vragen. Dit doen we door jaarlijks de grondprijzen per project te herzien op basis van actuele waardebepalingen. Dit gebeurt al dan niet middels een taxatie, de residuele grondwaarde- of vergelijkingsmethode. Wij kiezen ervoor om onze grondprijzen niet vast te leggen in een grondprijsbeleid, maar per project de marktconforme grondprijs te bepalen zodat wij per project maatwerk kunnen bieden en onze onderhandelingspositie behouden.

Winstneming

Conform het BBV moeten winsten uit de grondexploitatie worden genomen als daar voldoende zekerheid over bestaat. Deze verplichting is gebaseerd op het realisatiebeginsel. De berekening van de omvang van de winst geschiedt volgens de percentage-of-completion methode (POC). De tussentijdse winsten uit de grondexploitaties worden conform de financiële verordening 2024 toegevoegd aan de Reserve Grondexploitatie de winst bij afsluiting aan de Reserve dividenden en huuropbrengsten.

Verliesneming

Conform het BBV moeten wij voor grondexploitaties met een negatief exploitatieresultaat direct het volledige verlies nemen. Verliesnemingen worden gedekt uit de voorziening ‘tekorten grondexploitaties’. Tekorten zijn in het verleden gedekt uit de algemene middelen (Reserve

compensatie dividenden en huuropbrengsten). Uitgangspunt is dat deze dotatie wordt teruggestort vanuit winstgevende projecten vanuit de Reserve Grondexploitaties naar de Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten, indien en voorzover het saldo van de Reserve Grondexploitatie dit toelaat. Voorzichtigheidshalve hebben we dit niet opgenomen in de begroting.

Kostenverhaal

Uitgangspunt is dat kosten die wij maken om een project te ontwikkelen worden goedgemaakt door het project. Voor actief grondbeleid betekent dit dat de kosten onderdeel uitmaken van de verkoopprijs van bouwrijpe grond. Bij faciliterend grondbeleid ligt dat anders. Om de gemeentelijke kosten op de initiatiefnemers te verhalen sluiten wij in principe een anterieure overeenkomst. Voor grote ruimtelijke initiatieven willen we vooruitlopend op de anterieure overeenkomst een intentie-overeenkomst met de initiatiefnemer sluiten, zodat we ook in de intentiefase de onderzoekskosten kunnen verhalen.

Resultaten grondexploitaties

Projecten

Actief grondbeleid

Jaarlijks worden de rekenparameters opnieuw vastgesteld. Op basis van de Notitie Parameters gelden de volgende uitgangspunten:

·Kostenstijging civieltechnische werken (incl. sloop en sanering):

2025: 3,0%

2026: 3,0%

Vanaf 2027: 2,5%

·Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten):

2025: 4,0%

2026: 3,0%

Vanaf 2027: 2,5%

·Opbrengstenstijging woningbouw vrije sector:

2025: 3,0%

2026: 2,5%

Vanaf 2027: 2,5%

·Opbrengstenstijging woningbouw sociaal en betaalbaar:

2025: 2,5%

2026: 2,5%

Vanaf 2027: 2,5%

·Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie parameters 2024, opgesteld door een deskundig bureau.

Bouwgronden in exploitatie	looptijd tot eind	Boekwaarde 1-1-2024	Verlies-voorziening 1-1-2024	gerealiseerd 2024				Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening 31-12-2024	Boekwaarde incl. voorziening
				inkomsten	uitgaven	winstneming/ afgesloten projecten 2024	verlies-voorziening 2024			
Operationeel										
Kreekzone*	2028	€ -475.658		€ -	€ 30.792	€ -28.500		€ -473.366		€ -473.366
Keenenburg V	2027	€ 3.024.171	€ -1.998.000	€ 240.066	€ 864.325		€ 1.097.000	€ 3.648.430	€ -901.000	€ 2.747.430
Ruimte voor Ruimte	2028	€ 1.990.978	€ -1.130.000	€ -	€ 147.049		€ -103.500	€ 2.138.027	€ -1.233.500	€ 904.527
Centrum Den Hoorn	2027	€ 2.370.085	€ -2.145.000	€ -	€ 167.411		€ -137.500	€ 2.537.496	€ -2.282.500	€ 254.996
Bedrijventerreintjes Hooipolder**	2027	€ 65.006		€ -	€ 17.008			€ 82.014		€ 82.014
Woudselaan	2030	€ 2.623.066	€ -383.500	€ 27.477	€ 30.796		€ -13.500	€ 2.626.385	€ -397.000	€ 2.229.385
Vastgoedzone***	2024	€ -49.977		€ 155.250	€ 15.374	€ 176.853		€ -13.000		€ -13.000
		€ 9.547.671	**€ -5.656.500**	**€ 422.793**	**€ 1.272.755**	**€ 148.353**	**€ 842.500**	**€ 10.545.986**	**€ -4.814.000**	**€ 5.731.986**

Bouwgronden in exploitatie	looptijd tot eind	prognose		
		inkomsten (incl. index)	uitgaven (incl. index)	eindwaarde saldo
Operationeel				
Kreekzone*	2028	€ 793.347	€ 995.337	€ -271.376
Keenenburg V	2027	€ 6.096.255	€ 3.348.952	€ 901.127
Ruimte voor Ruimte	2028	€ 3.364.913	€ 2.460.410	€ 1.233.523
Centrum Den Hoorn**	2027	€ 2.176.291	€ 1.921.952	€ 2.283.157
Bedrijventerreintjes Hooipolder***	2027	€ 1.028.969	€ 469.613	€ -477.342
Woudselaan	2030	€ 3.860.598	€ 1.631.012	€ 396.799
Vastgoedzone****	2024	€ -	€ 13.000	€ -
		€ 17.320.373	**€ 10.840.275**	**€ 4.065.889**

** boekwaarde 31-12-2024 en eindwaarde inclusief € 1.970.500 tussentijdse winstneming.*
*** boekwaarde 31-12-2024 en eindwaarde saldo inclusief € 662.500 tussentijdse winstneming.*
***** boekwaarde 31-12-2024 en eindwaarde inclusief € 3.865.759 tussentijdse winstneming.*

Prognose verloop reserve Grondexploitatie	
Stand reserve per 1 januari 2024	€ 683.000
Begrote onttrekkingen (2024)	€ 842.500
Begrote toevoegingen (2024)	€ -28.500
Prognose stand per 31 december 2024	€ 1.497.000

Prognose stand o.b.v einde looptijd grexen*	€ 2.245.718
Minimaal weerstandscapaciteit op basis van bekende risico's	€ 874.275

*** prognose stand per 31 december 2024 plus toekomstige winstnemingen positieve grondexploitaties (Kreekzone en bedrijventerreintjes Hooipolder)*

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt.

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van de deelname Harnaschpolder worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst wellicht in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

·Doelpad 5 (voormalig Euterpe)

·Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek)

·Grond locatie Harnaschdreef (vanuit het Bedrijvenschap). We zijn voornemens om deze gronden in 2025 te verkopen.

Uitgangspunt voor deze locaties is verkoop aan derden en daarmee faciliterend grondbeleid. Wanneer wij er uiteindelijk toch voor kiezen om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de grote omvang van de grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel bij de beoordeling van de projecten en de informatievoorziening naar de raad. Een overzicht met een beschrijving van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico's - is schriftelijk onder geheimhouding aan de raad voorgelegd.

Voor alle risico's zijn de financiële consequenties voor de grondexploitaties (gezamenlijk) berekend en is een inschatting gemaakt van de kans dat dit risico zich daadwerkelijk voordoet. Deze twee samen vormen een totaalbedrag waarbij bij de beoordeling in aanmerking wordt genomen of de risico's naar verwachting opgevangen kunnen worden binnen de Reserve Grondexploitaties. Nadrukkelijk wordt erop gewezen dat inschattingen of bepaalde ontwikkelingen die zich kunnen voordoen een subjectief karakter dragen. Het stil staan bij eventuele risico's zorgt ervoor dat deze risico's in ieder geval de aandacht krijgen. De ontwikkeling van deze risico's wordt periodiek gemonitord.

De absolute omvang van de risico's wordt bruto risico's genoemd. Als deze bruto risico's vermenigvuldigd worden met de kans dat ze optreden resteren de netto risico's. Het is wenselijk om financiële dekking te hebben voor de som van alle netto risico's.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geschatte risico's € 0,87 miljoen bedragen. We hebben per 1-1-2025 een bedrag van € 1,50 miljoen in de Reserve Grondexploitaties. Dit willen we zo laten, zodat we de eventueel op te treden risico's (en andere wijzigingen) kunnen opvangen binnen de Reserve Grondexploitaties.

De reserve grondexploitatie

Wij hebben voor de grondexploitaties een Reserve Grondexploitaties ingesteld. Hier worden (tussentijdse) winstnemingen uit grondexploitaties aan toegevoegd en onttrekkingen (verlies-voorzieningen) gedaan ten behoeve van nadelige plannen.

Op basis van onderstaande tabel kan opgemerkt worden dat wanneer de Reserve Grondexploitaties zich ontwikkelt conform de bij de herziening opgenomen prognoses we op termijn een aanvullende storting van € 2,25 miljoen aan de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten kunnen doen. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Om financiële schommelingen ten opzichte (van de reserves) van de algemene middelen te beperken hebben we bij de jaarrekening 2022 ervoor gekozen om bij afsluiting van grondexploitaties de eventuele positieve jaarresultaten op te nemen binnen de Reserve dividenden en huuropbrengsten. De overige eventuele positieve jaarresultaten nemen we op binnen de Reserve Grondexploitaties bestemd voor (gedeeltelijke of volledige) afdekking van de risico's binnen de grondexploitaties. Per 1-1-2025 is de Reserve Grondexploitaties circa € 1,50 miljoen.

Verloop Reserve Grondexploitaties*			
Stand Reserve Grondexploitaties per 1-1-2024	**onttrekkingen**	**toevoegingen**	**€ 683.000**
Verhogen verliesvoorziening Centrum Den Hoorn	€ -137.500		
Verhogen verliesvoorziening Ruimte voor Ruimte	€ -103.500		
Terugdraaien verliesvoorziening Keenenburg V		€ 1.097.000	
Terugdraaien verliesvoorziening Woudselaan	€ -13.500		
Terugdraaien tussentijdse winstneming Kreekzone	€ -28.500		
Winstneming Vastgoedzone			
Totaal ontrekkingen en toevoegingen 2024			**€ 814.000**
Storting naar Algemene Reserve Dividenden en huuropbrengsten			€ -
Totaal Reserve Grondexploitaties per 31-12-2024			**€ 1.497.000**

Reserve Grondexploitaties tot einde looptijd op basis van huidige verwachting**			€ 2.245.718

"Beslag" vanuit Reserve Grondexploitatie op Algemene Reserve Dividenden 1-1-2025			**€ -3.108.147**

Huidige terugstorting vanuit Reserve Grondexploitaties (niet opgenomen in begroting)			€ -
*Mogelijk toekomstige terugstorting vanuit Reserve Grondexploitaites (niet opgenomen in begroting***)*			€ 2.245.718

* Negatief = onttrekking/ positief= storting

** inclusief Reserve Grondexploitaties per 31-12-2024

*** exclusief het optreden van algemene en projectspecifieke risico's

Lokale heffingen

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen horen de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting bij de algemene dekkingsmiddelen. Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de ‘Financiële verordening gemeente Midden-Delfland’ op 26 april 2016 de nota Lokale heffingen Midden-Delfland 2016 vast. Deze nota beschrijft de samenstelling van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Ook andere zaken die nauw samenhangen met de heffing en inning van deze belastingen en heffingen staan in de nota. In 2024 is een aanvang gemaakt met de actualisatie van de nota. In het 2e kwartaal van 2025 ontvangt de gemeenteraad deze ter vaststelling.

In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De opbrengst van de OZB behoort tot de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de opbrengst van de OZB wordt gebruikt voor kosten van voorzieningen zoals openbare verlichting, onderwijs, sport, cultuur, onderhoud aan wegen en plantsoenen.

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2024 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2023.

De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet WOZ. De score wordt uitgedrukt in sterren, waarbij 1 ster de laagste score is (met als toelichting 'moet dringend verbeterd worden'). 4 sterren kwalificeert als 'goed'. De maximale score is 5 sterren. Deze score wordt bereikt wanneer de beoordeling meerjarig goed is. In 2018 heeft de Waarderingskamer haar algemeen oordeel voor Midden-Delfland verhoogd naar 5 sterren vanwege de stabiel goede kwaliteit. In januari 2025 heeft de Waarderingskamer deze score nogmaals bevestigd. Een fijne waardering voor de inzet, betrokkenheid en enthousiasme van de medewerkers van het team Belastingen.

De Waarderingskamer heeft besloten om per 1 januari 2022 alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruikersoppervlakte in plaats van op inhoud. De belangrijkste reden hiervoor is dat dit beter aansluit bij de markt. In de verkoopadvertenties wordt bijv. melding gemaakt van de gebruiksoppervlakte van woningen. Daarnaast wordt de gebruikersoppervlakte ook gebruikt in de basisregistraties. Ook Midden-Delfland is overgegaan van kubieke meters naar vierkante meters in de WOZ- administratie. Hierbij is uitgegaan van de criteria die de Waarderingskamer hanteert.

Met ingang van begrotingsjaar 2022 stelt de gemeenteraad jaarlijks de tarieven van de OZB vast. Hierbij wordt uitgegaan van een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3% per jaar, zoals reeds in de Begroting 2021-2024 in de ramingen is opgenomen. Het uitgangspunt is zo weer een evenwichtige ontwikkeling van de totale opbrengst geworden en niet de (nu sterk stijgende) marktontwikkeling van de onroerende zaken die leidt tot een relatief hogere lastendruk voor de belastingbetalers.

De WOZ-waarde wordt bepaald aan de hand van gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt pas in de loop van een jaar duidelijk. Gebruik van landelijke cijfers is niet gewenst, omdat deze afwijken van de situatie in Midden-Delfland. In de raadsvergadering van 23 januari 2024 zijn de definitieve OZB-tarieven voor 2024 vastgesteld nadat de herwaardering was afgerond. Het waardeverschil tussen de WOZ-waarde 2023 en de WOZ-waarde 2024, is de marktonwikkeling in 2023. De gemiddelde waardeontwikkeling in de gemeente Midden-Delfland was 2,32% voor woningen en 2,09% voor niet-woningen.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2022	2023	2024
Tarief eigenaren woningen	0,1149%	0,1067%	0,1080%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2335%	0,2295%	0,2334%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1676%	0,1648%	0,1676%

OZB-opbrengsten	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Woning	€ 4.012.898	4.182.045	4.173.588
Niet-woning	€ 2.372.828	2.448.833	2.512.100
Totale OZB opbrengsten	**€ 6.385.726**	**6.630.878**	**6.685.688**

Toeristenbelasting

In de vergadering van 25 oktober 2022 heeft de gemeenteraad besloten tot de invoering van toeristenbelasting in Midden-Delfland. Met het heffen van toeristenbelasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan ‘Midden-Delfland’. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.

De tarieven voor 2023 en 2024 bedragen € 0,85 per persoon per overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 1,25 per persoon per overnachting in de overige accommodaties.

Voor 2024 is de opbrengst toeristenbelasting, op basis van de vastgestelde tarieven en het verwachte aantal overnachtingen, geraamd op € 130.000. De werkelijke opbrengst bedroeg € 124.163.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling en -verwerking voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Door nieuwe ontwikkelingen (invoering zijbelading, andere wijze ophalen oud papier) was het mogelijk om het tarief voor de afvalstoffenheffing in 2022 te laten dalen met circa 4% ten opzichte van 2021. In 2023 is het tarief voor de afvalstoffenheffing nogmaals met 4% verlaagd. In 2024 was het echter noodzakelijk de tarieven met 8% te laten stijgen vanwege de fors gestegen inflatie. Bij elke nieuwe begroting wordt getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking. In de begroting 2025-2028 bleek vanuit dit uitgangspunt voor 2025 wederom een tariefstijging van 8% noodzakelijk.

Tarieven afvalstoffenheffing	2022	2023	2024
Eenpersoonshuishouden	€ 270,00	€ 259,20	€ 279,96
Meerpersoonshuishouden	€ 358,20	€ 343,90	€ 371,40

Opbrengst afvalstoffenheffing	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Afvalstoffenheffing	2.535.362	2.767.365	2.737.949

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing
Het overschot of tekort op het onderdeel afvalstoffenheffing wordt gestort in of onttrokken aan de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De gerealiseerde lasten en baten in 2024 op het onderdeel Afvalverzameling en -verwerking (nader toegelicht binnen Programma 3) bedroegen € 2.797.473 respectievelijk € 2.803.935. De onttrekking aan de voorziening was voor 2024 geraamd op € 5.805. Op basis van de gerealiseerde lasten en baten was in werkelijkheid sprake van een storting van € 6.462. Per 31 december 2024 kent de egalisatievoorziening een (positieve) stand van € 41.549. De kostendekkendheid voor de afvalstoffenheffing bedroeg in 2024 100,23%.

Vanaf 2021 is een uitsplitsing van de inkomsten uit afvalinzameling opgenomen in de ‘Begroting in één oogopslag’. Het gaat hierbij om de inzameling glas, papier/karton en PMD.

Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling werkelijk voor 2024 is als volgt:



Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het onderhoud en beheer van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan en het daarmee samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. Voor een goede inschatting van de kosten is een kostendekkingsplan (KDP) gemaakt. Dit KDP is in 2023 geactualiseerd. Het tarief voor de rioolheffing voor 2024 is met 7,5% gestegen ten opzichte van 2023.

Bij elke nieuwe begroting wordt het tarief getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking. In de begroting 2025-2028 is toegelicht dat dat op basis van de geactualiseerde kostenraming en benodigde kostendekking voor de wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater en beleidstaken voor klimaatadaptatie geen stijging van het tarief voor de rioolheffing per 2025 nodig is.

Tarieven rioolheffing	2022	2023	2024
Rioolheffing	€ 209,40	€ 209,40	€ 225,12

Opbrengst rioolheffing	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Rioolheffing	€ 1.734.349	€ 1.874.675	€ 1.867.103

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

Het overschot op het onderdeel riolering wordt gestort in de egalisatievoorziening en een tekort wordt eraan onttrokken. De gerealiseerde lasten en baten in 2024 op het onderdeel Riolering (nader toegelicht binnen Programma 3) bedroegen € 2.253.257 respectievelijk € 1.943.225. De onttrekking aan de voorziening was voor 2024 geraamd op € 332.222. Op basis van de gerealiseerde lasten en baten was in werkelijkheid sprake van een onttrekking van € 310.033. Per 31 december 2024 kent de egalisatievoorziening een (positieve) stand van € 7.016.401.
De kostendekkendheid voor de rioolheffing bedroeg in 2024 86,24%.

Tarieven 2024 omliggende gemeenten	OZB woning	OZB woning waarde € 430.000*	Afvalstoffenheff. MPH	Rioolheffing	Totaal
Midden-Delfland	0,10800%	€ 464,00	€ 371,40	€ 225,12	€ 1.060,00
Delft	0,09743%	€ 418,00	€ 417,09	€ 252,30	€ 1.087,00
Vlaardingen	0,12170%	€ 523,00	€ 406,20	€ 211,93	€ 1.141,00
Maassluis	0,10840%	€ 466,00	€ 445,20	€ 190,00	€ 1.101,00
Lansingerland	0,07830%	€ 336,00	€ 281,16	€ 263,22	€ 880,00
Westland	0,07470%	€ 321,00	€ 362,76	€ 299,90	€ 983,00

OZB-aanslag en totaal afgerond naar beneden op hele euro's / mph = meerpersoonshuishouden

* De gemiddelde woningwaarde voor de Begroting 2024 Midden-Delfland bedroeg € 430.000. Voor dit vergelijkingsoverzicht is deze waarde ook gehanteerd voor de omliggende gemeenten. Het is onwaarschijnlijk dat dit ook in die gemeenten de gemiddelde woningwaarde was.

Grondslag rioolheffing:

Gemeente	
Midden-Delfland	gebruik woning
Delft	eigendom woning € 197,02, gebruik woning € 55,28 tot 500 m3 waterverbruik
Vlaardingen	eigendom woning € 177,58, gebruik woning € 34,35 tot 500 m3 waterverbruik
Lansingerland	€ 263,22 tot 500 m3 watergebruik

Gemeente	
Maassluis	eigendom woning € 190,00, gebruik woning € 0,00 tot 1.000 m3 waterverbruik
Westland	eigendom woning 0,0170% van de WOZ-waarde + gebruik woning door meer dan 2 personen € 226,80

Opmerkingen afvalstoffenheffing:

Gemeente	
Lansingerland	Tarief afvalstoffenheffing mph vast tarief van € 222,00 + variabel tarief (aantal ledigingen x tarief per lediging restafval 140 liter (€ 2,87) of lediging restafval 240 liter (€ 4,93)

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. De voorschriften voor het beoordelen of een burger in aanmerking komt voor kwijtschelding zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. Het is voor gemeenten niet mogelijk van deze centrale regeling af te wijken. De enige mogelijkheid die gemeenten hebben om meer burgers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding is de normen voor de kosten maximaal te verruimen. De gemeente Midden-Delfland heeft deze normen (bijvoorbeeld kwijtscheldingsnorm, vermogensnorm) maximaal verruimd. Dit is terug te vinden in de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Midden-Delfland. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.

Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.

Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de rele-vante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.

Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges voor de kosten van een Nederlandse identiteitskaart.

Lasten kwijtscheldingsbeleid in €	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Gemeentelijke heffingen	€ 93.846	€ 123.906	€ 104.616

Opbrengst leges en belastingen

Overzicht geraamde inkomsten	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Werkelijk 2024
Toeristenbelasting	97.642	€ 130.000	€ 124.162
Burgerlijke stand	€ 76.898	€ 61.154	€ 81.634
Rijbewijzen en reisdocumenten	€ 179.108	€ 293.236	€ 368.447
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	€ 10.083	€ 6.600	€ 12.518
BRP	€ 7.030	€ 4.400	€4.536
Overige leges burgerzaken	€ 1.995	€ 9.600	€ 3.036
Bruggelden	€ 8.403	€ 5.000	€ 5.843
Bijzondere transporten	€ 1.778	€ 2.700	€ 1.226
Verhaal kosten welstandstoezicht	€ 41.375	€ 27.130	€ 53.927
Volkshuisvesting	€ 0	€ 110	€ 0
Monumenten	€ 5.953	€ 1.400	€ 2.927
Afvalstoffenheffing	€ 2.535.363	€ 2.562.375	€ 2.737.949
Bouwleges	€ 717.682	€ 1.427.822	€ 2.157.007
Rioolheffing	€ 1.734.349	€ 1.743.883	€ 1.867.102
Algemene plaatselijke verordening	€ 17.176	€ 12.800	€ 19.328
OZB	€ 6.385.726	€ 6.563.378	€ 6.668.102
Begrafenisrechten	€ 40.080	€ 65.700	€ 58.486
Totaal	**€ 11.860.641**	**€ 12.917.288**	**€ 14.166.229**

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, water, groen, speelplaatsen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, begraafplaatsen en gebouwen.

Beleids- / beheerplannen	Jaar van vaststelling	Einde looptijd beleids- /beheerplan	Gepland jaar van actualisatie/opstellen	Financiële vertaling in begroting
Beheerplan wegen	2017	2024	2025	ja
Water en rioleringsprogramma	2023	2030	2029	ja
Groenbeleidsplan	2007	2022	2025	ja
Nota spelen	2016	2024	2025	ja
Keuzenotitie openbare verlichting	2015	2024	2025	ja
Beheerplan bruggen	2024	2028	2027	ja
MJOP's gebouwen	verschillend	driejaarlijks	jaarlijks een dorpskern	ja
Beheerplan gebouwen *(nieuw)*	2024	2029	2028	ja
Beheerplan beschoeiing, damwanden en kades *(nieuw)*	2024	2032	2032	ja
Beheerplan stuwen *(nieuw)*	2024	2032	2032	ja
Beheerplan wegmeubilair, markeringen en bebordingen *(nieuw)*	2024	2029	2028	ja
Baggerplan *(nieuw)*			2025	
Beheerplan begraafplaatsen *(nieuw)*			2025	

Wegen

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen wordt uitgevoerd conform het onderhoudsplan. Dit onderhoudsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de jaarlijkse weginspecties. Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats volgens de methode van wegvakonderdeel gericht onderhoud[1]. Ondanks deze gerichte aanpak is door het doorvoeren van structurele bezuinigingen op het wegenonderhoud de kwaliteit aanzienlijk achteruitgegaan.

De CROW-richtlijn is dat 90-92% van het areaal van voldoende en matige kwaliteit is (beeldkwaliteit A+, A en B). Dit percentage is een landelijk gemiddelde. Op dit moment voldoet ruim 80% van ons areaal aan deze kwaliteit. Het doel is om onze wegen (+ meubilair als verkeersborden) binnen enkele jaren weer op een verantwoord kwaliteitsniveau te brengen en behouden.

Een inhaalslag in de investeringen en het nieuwe wegenbeheerplan met een juiste financiële vertaling in de begroting moeten het percentage wegen dat onvoldoende kwaliteit heeft weer op een aanvaardbaar niveau brengen. In de exploitatiekosten voor wegen is ook budget voor onkruidbestrijding op verharding en voor het onderhoud van wegmeubilair opgenomen.

Financiering

In de budgetten voor beheer en onderhoud van de wegen zijn een aantal ingroeivarianten opgenomen waarmee het budget de komende jaren substantieel hoger wordt. Na de weginspectie in 2024 wordt opnieuw berekend op het beschikbare budget toereikend is voor het uitvoeren van het geactualiseerde wegenbeheerplan. Voor het groot onderhoud van de wegen is het de bedoeling om een voorziening in te stellen. Met het beheer en onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 2.595.344,- inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedragen in 2024 circa € 2.376.174,-. Dit is exclusief investeringen.

Riolering

In 2023 is het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma (WRP) vastgesteld. Jaarlijks wordt het WRP uitgewerkt in een operationeel jaarprogramma. Hierin worden de concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor het betreffende jaar opgenomen. In het Operationele Programma (OP) wordt ook aangegeven of alle in vooraf-gaande OP's beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende OP's geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het WRP zijn uitgevoerd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- vervanging en reling vrijvervalriolering;
- vervanging persleidingen;
- vervanging versleten pompen en pompunits van de drukriolering;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering

Om de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie te borgen, is binnen de rioleringsbudgetten voor de periode 2023-2030 een bedrag van € 50.000,- per jaar vrijgemaakt. Dit wordt gebruikt voor aanvullende onderzoeken, ondersteuning van initiatieven, opstellen van richtlijnen en ondersteuning in de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie. De kosten voor de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen zijn ondergebracht in de investeringen van de vrijvervalriolering. Het reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel plan. Met dit onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 1.797.763,- (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap met de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan. Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor

deze uitvoering verantwoordelijk. De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren. In 2024 zijn er metingen gedaan voor het baggeren en is er een concept beheerplan baggeren opgesteld dat de basis is voor het planmatig uitvoeren van dit onderhoud. Voor het maaiwerk lopen er meerjarige onderhoudscontracten. In 2024 is de aanbesteding voor nieuwe contracten gestart.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:
-uitmaaien van de watergangen;
-bagger-werkzaamheden;
-maaien van de slootkanten;
-verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Financiering
Het reguliere preventieve onderhoud aan water gebeurt op basis van het onderhoudsplan en meerjarige onderhoudsbestekken. Met dit onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 433.700,-.

Groen

De gemeenteraad heeft het ‘Groenbeleidsplan Midden-Delfland 2007-2022’, zoals uit de titel blijkt, vastgesteld voor de periode 2007-2022. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren. In 2025 wordt er een nieuw groenbeleidsplan vastgesteld.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onder-houden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige onderhoudscontracten (groenbestekken). In 2024 is de aanbesteding voor nieuwe contracten gestart.

Financiering
Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.468.324,- in 2024, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van het openbaar groen bedragen in 2024 € 1.349.935,-. Dit is exclusief investeringen.

Speelplaatsen

Het beleidsplan (Nota spelen) is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een betere spreiding van het aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven, afhankelijk van het materiaal. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de speelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen. In het beleidsplan is op basis van wetgeving en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgesteld. Het reguliere preventieve onderhoud aan speelvoorzieningen gebeurt op basis van het beleidsplan. In 2025 wordt er een geactualiseerd beleidsplan vastgesteld.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken

en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek.

Financiering
Met dit onderhoud is een bedrag gemoeid van € 195.147,- in 2024. In 2024 is voor het uitvoeren van reconstructies aan speelvoorzieningen een investeringskrediet geraamd van € 110.000,-.

Openbare verlichting

Het verbeteren en het energiezuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het actuele beheerplan (Keuzenotitie openbare verlichting). Er is een start gemaakt met de actualisatie van het beheerplan. Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhouds-plan. Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebezuiniging beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:
-conform de ROVL-2011 richtlijnen in goede staat van onderhoud blijft;
-wanneer mogelijk wordt verbeterd;
-conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

Financiering
Met het onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 498.737,- inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2024 circa € 320.095,-. Dit is exclusief investeringen.

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken verstaan wij bruggen, brugduikers, kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen. De bruggen en brugduikers worden driejaarlijks geïnspecteerd. De laatste inspectie was in 2023. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de inspectieresultaten. Voor de kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen zijn in 2024 nieuwe beheerplannen opgesteld en vastgesteld. Voor de bruggen is in 2024 het geactualiseerde beheerplan vastgesteld.

Financiering
Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2024 een bedrag gemoeid van € 638.858,- inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken bedragen in 2024
€ 447.463,-.

Gebouwen

De huidige vastgoedportefeuille is grotendeels historisch gegroeid en niet ontstaan vanuit een overkoepelende visie op het gemeentelijke vastgoed. Een aantal gebouwen heeft niet tot nauwelijks een maatschappelijke of commerciële functie, zoals de kerktoren in Maasland. Losse grond, de openbare ruimte, renovaties en (school)gebouwen waarop de gemeente nog een economisch claimrecht heeft, vallen buiten de scope van het beheer van de gemeentelijke gebouwen.

In 2024 is er een (nieuw) beheerplan onderhoud gemeentelijke gebouwen 2025 – 2029 vastgesteld. Dit plan onderbouwt de voorziening die we voornemens zijn in te stellen voor het meerjarig groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. In het beheerplan wordt het te hanteren beheer voor

een doelmatig en efficiënt onderhoud van deze gebouwen beschreven. Daarnaast is de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen onderdeel van het beheerplan. Op dit moment heeft de gemeente 34 gebouwen in beheer en eigendom, waarbij aan 28 gebouwen groot onderhoud wordt uitgevoerd.

Financiering
Voor het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is er vanaf 2025 een voorziening ingesteld. Deze voorziening moet de kosten dekken voor het groot onderhoud in de komende 10 jaar inclusief verduurzaming. Het restant van de reserve groot onderhoud gebouwen en de reeds toegekende kredieten voor groot onderhoud worden eenmalig in de voorziening gestort.

Meldingen buitenruimte

In 2024 zijn er 4283 meldingen over de buitenruimte gemaakt. Dit is ongeveer 18% meer dan het jaar ervoor. Hieronder het overzicht van het totaal aantal meldingen in de afgelopen jaren en de uitsplitsing van de meldingen in 2024 per categorie. De toename ten opzichte van 2023 zit vooral in de categorie 'Handhaving en veiligheid'.

Jaar	Aantal meldingen
2021	4086
2022	3632
2023	3631
2024	4283

Totaal aantal meldingen per categorie	Totaal 2023	Totaal 2024
Straatmeubilair, straatverlichting en verkeerslichten	742	720
Wegen, bruggen en gladheid	573	674
Groen	701	766
Afval en reiniging	418	644
Verkeer en parkeren	253	233
Riolering	177	114
Dieren en ongedierte	120	114
Sloten, vijvers en singels	65	58
Speelvoorzieningen	129	121
Wijk in aanbouw	10	26
Begraafplaats	5	3
Handhaving en veiligheid	438	810
Totaal	**3631**	**4283**

Verbonden partijen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moet inzicht gegeven worden in de zogenaamde 'verbonden partijen'. Het gaat hierbij minimaal om rechtspersonen waar de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Aan deze paragraven kunnen eventueel ook publieke of privaatrechtelijke rechtspersonen toegevoegd worden als dit vanuit het gemeentelijk belang wenselijk is. Gemeentelijke deelname aan een rechtspersoon is een middel om het publieke belang te dienen of een publieke taak uit te voeren. Bij publiekrechtelijke rechtspersonen gaat het om bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen. Bij privaatrechtelijke rechtspersonen gaat het o.a. om vennootschappen en stichtingen.

De paragraaf 'verbonden partijen' ondersteunt de gemeenteraad bij het uitoefenen van zijn toezichthoudende functie. Daarnaast is de verbonden partij betrokken bij de uitvoering van een gemeentelijke taak. Als onderdeel van een programma van de begroting blijft de gemeente in beginsel verantwoordelijk voor de uitvoering van die taak. Deze paragraaf ondersteunt de gemeenteraad bij zijn kaderstellende en controlerende functie op die programma's. Beleidsmatige informatie is daarmee onderdeel van de specifieke programma waar de verbonden partij bij betrokken is.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

- Bedrijvenschap Harnaschpolder
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Veiligheidsregio Haaglanden
- GGD en VT Haaglanden
- Servicebureau jeugdhulp haaglanden
- Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

A. Besloten vennootschappen

-
    - B.V. Evides

B. Naamloze vennootschappen

-
    - NV Bank Nederlandse Gemeenten
    - NV Juva

C. Coöperatieve vereniging

-
    - Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

A. Stichtingen

-
    - Stichting Groenfonds Midden-Delfland
    - Stichting Businesspark Haaglanden
    - Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland

	Bijdrage gemeente 2024	Dividend 2024
Gemeenschappelijke regelingen		
Bedrijvenschap Harnaschpolder	n.v.t.	
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag	€ 57.820	
Veiligheidsregio Haaglanden	€ 1.291.689	
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD)	€ 366.000	
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (H-10)	€ 99.287	
GR Archiefbeheer Midden-Delfland	€ 56.347	
GR Archeologie Midden-Delfland	€ 35.922	
Omgevingsdienst Haaglanden	€ 702.000	
Regionaal reinigingsbedrijf Avalex	€ 2.009.048	
Vennootschappen en Coöperaties		
Evides B.V.		€ 136.103
Bank Nederlandse Gemeenten N.V.		€ 104.963
Juva N.V.		€ 1.278.400
Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.	€ 40.558	
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Groenfonds	n.v.t.	
Stichting Businesspark Haaglanden	€ 8.440	
Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland	n.v.t.	
*zie voor extra informatie de toelichting bij de verbonden partijen		

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2022 en de actualisatie tot en met 31 december 2023. Het Bedrijvenschap schat het tekort op € 11,24 miljoen. Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,68 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de 'Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap: Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € - 10.643.000 € - 11.280.000 Vreemd vermogen € 20.163.073 € 36.893.152
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: de heer Voskamp, mevrouw Oderwald en mevrouw Noordermeer. De heer Voskamp is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten. De portefeuillehouder van de gemeente Midden-Delfland is in 2023 voorzitter van het DB en AB.
Eventuele risico's	In de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenschap zijn de positieve en negatieve risico’s beschreven. De gemeente Den Haag draagt 85% van het nadelig saldo en de gemeente Midden-Delfland 15%.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
	ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. Wat zijn de beleidsvoornemens? Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering). In het jaar 2025 zullen de laatste kavels van het bedrijventerrein verkocht zijn en zal worden overgegaan tot liquidatie van het bedrijvenschap.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR) Openbaar lichaam
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Voorne aan Zee, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agenda lid. Centrale doelstelling van de MRDH is het versterken van de regionale economie. De MRDH werkt met de 21 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, diverse samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Tweede belangrijke opdracht voor de MRDH zijn de taken op het terrein van verkeer en vervoer, benoemd als Vervoersautoriteit (VA). Centrale doelstelling van de VA is het verbeteren van de bereikbaarheid. Om dit te bereiken verricht de VA taken op het terrein

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht.
Financieel belang gemeente	*Totale omvang begroting* De totale omvang van de begroting over 2024 is 642,9 miljoen euro. De Vervoersautoriteit kent de programma's 'exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'infrastructuur verkeer en openbaar vervoer'. Deze programma's zijn begroot op respectievelijk 476,8 miljoen euro en 145 miljoen euro. Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op 5,7 miljoen euro. *Inkomsten MRDH* De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage van 7,3 miljoen. Voor de taken op het terrein van mobiliteit ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. Over 2024 is deze begroot op 597,7 miljoen euro. Overige inkomstenbronnen leveren 75,8 miljoen euro aan inkomsten op, waarvan 30,3 miljoen euro aan opbrengsten voor de financiering van OV-bedrijven. *Versterken economisch vestigingsklimaat* Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 0,8%. De inwonersbijdrage 2023 is € 2,97. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. De inwonersbijdrage is bestemd voor de apparaatslasten en concrete maatregelen en subsidies die bijdragen aan het versterken van de regionale economische ontwikkeling en innovatie.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 42.034.063 € 35.421.549

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	Vreemd vermogen € 1.752.607.411 € 1.532.687.220
Bestuurlijk belang gemeente	*Gemeentelijke vertegenwoordiging* De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. De portefeuillehouder 'verkeer en vervoer' in het college is lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit. Bij de wijziging in het college is wethouder Oderwald-Ruijsbroek opgevolgd door wethouder De Leede. De portefeuillehouder economie, wethouder Voskamp, is heel 2024 lid geweest van de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. De raadsleden mevrouw S.A. Koppert en de heer J. Moerman waren benoemd in de Adviescommissie economisch vestigingsklimaat. De heer Moerman is medio 2024 opgevolgd door de heer F.J. van Lier. Mevrouw D. Langeveld en de heer R.E. Vieira zijn beiden heel 2024 lid geweest van de adviescommissie Vervoersautoriteit. Afspraak is dat zij elkaar onderling kunnen vervangen, waardoor bij iedere adviescommissie minimaal één lid uit Midden-Delfland is vertegenwoordigd. Het raadslid de heer R.H.P. Ringeling is benoemd in de Rekeningencommissie. Overleg tussen de raadsleden uit de adviescommissies, de portefeuillehouders en ambtelijke adviseurs is georganiseerd via de Midden-Delflandse Bestuurlijke Regiegroep MRDH. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg met als doel de gemeentelijke belangen in de regionale context optimaal te vertegenwoordigen. Begin 2024 is de vergaderstructuur van deze regiegroep gewijzigd. Aanleiding hiervoor is de strategische agenda MRDH die meer is gericht op de kerntaken met een focus op een beperkt aantal projecten met een merkbare regionale impact. De vergaderfrequentie is daarmee teruggebracht tot tweemaal per jaar, inclusief de mogelijkheid voor andere raads- ecn commissieleden aan te sluiten bij deze bestuurlijke regiegroep. *Inhoudelijk belang* De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie hoger dan gemiddeld te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gericht op het versnellen van een digitale en circulaire economie. Hierbij is ook directe aandacht voor de sociale component, door onder andere aan te sluiten op de Human Capital Agenda en een regionale business driven campusontwikkeling voor MBO en HBO. In 2021 is daarnaast extra aandacht om deze doelstellingen te ondersteunen. Dit is gekoppeld aan maatregelen die het herstel van de economie moeten versnellen, welk herstel nodig is na de krimp in 2020 als gevolg van de COVID-19 crisis. De lokale economie en inwoners profiteren van een regionale economische groei. In het bijzonder geldt dit voor de Greenport. Uitwerking van deze doelstelling voor de periode 2019-2022 is vastgelegd in de Strategische Agenda MRDH (vastgesteld Algemeen Bestuur op 12 juli 2019). Het verbeteren van de bereikbaarheid is erop gericht dat inwoners beter gebruik kunnen maken van regionale voorzieningen. Extra aandachtspunt is om de financiering van het openbaar vervoer en voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland. Naast de formele taken is de gemeentelijke inzet erop gericht om de MRDH meer te benutten als een netwerkorganisatie. De grootschalige maatschappelijke opgaven zoals de verstedelijking, bereikbaarheid en klimaatadaptatie vragen een integrale regionale benadering waar taken op het gebied van ruimte, wonen en landschap onderdeel van moeten zijn. De MRDH kan als netwerkverband van 23 gemeenten op deze onderdelen zorgen voor onderlinge afstemming en overleg met provincie en Rijk. Op termijn kunnen de huidige

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	taken van de Landschapstafel Hof van Delfland overgaan naar een informele vorm van netwerksamenwerking binnen de MRDH.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico's bekend. Financiële bijdragen voor fieldlabs, innovatieprogramma's en campusontwikkeling worden toegekend aan de gemeente op basis van de beschikbare financiële middelen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de gereed melding en financiële afwikkeling van de subsidies waar zij penvoerder voor zijn. Binnen de programma's 'Exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'Infrastructuur en openbaar vervoer' is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen voor de BDU worden toegekend. Hierdoor is de regio onvoldoende in staat om te investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Hierdoor kan niet aan de doelstellingen van de 85 bereikbaarheid worden voldaan en remt dit de economische ontwikkeling en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat. De maatregelen die in 2020 getroffen zijn om de verspreiding van het COVID-19 virus te beperken hebben een directe weerslag op de taken van de MRDH. Een financieel risico is dat het Rijk onvoldoende compensatie biedt voor de kosten van de vervoerders. Inhoudelijk risico hierbij is dat het aanbod openbaar vervoer verschraalt of andere bezuinigingen op het budget voor exploitatie van het openbaar vervoer of het budget voor infrastructuur van wegen en verkeersmaatregelen. Op het terrein van het economisch vestigingsklimaat is het risico dat onvoldoende economisch herstel ontstaat. Dit heeft consequenties voor verschillende economische sectoren, vitaliteit in de dorpen en voor het landschap en het welzijn van inwoners in zijn algemeenheid en kwetsbare doelgroepen in het bijzonder.
Wat is bereikt?	De rapportage over 2024 op gemeentelijk beleidsniveau is opgenomen in programma 3 (beleidsveld verkeer) en programma 6 (beleidsveld economische zaken). Om te voldoen aan de gewijzigde Wet

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	gemeenschappelijke regeling is de formele regeling voor de MRDH gewijzigd. Doel van deze wijziging is de democratische legitimatie en kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraad te versterken. Voor de MRDH heeft deze wettelijke wijziging beperkte consequenties. Reden hiervan is grotendeels gelegen in het feit dat de regeling van de MRDH door het ministerie als een model is gebruikt bij de voorbereiding van deze wetgeving. In 2024 is gestart met een evaluatie van de Gemeenschappelijke Regeling MRDH 2014. In de regeling is als verplichting opgenomen dat iedere 10 jaar een evaluatie wordt uitgevoerd of de doelstellingen en ambities gehaald worden. De rapportage van deze evaluatie is gepresenteerd tijdens een raadsinformatiebijeenkomst. Op basis van de opbrengst van diverse regionale bijeenkomsten en overleggen in de bestuurscommissies en algemeen bestuur wordt voor 2025 een actieplan voor de uitvoering van de aanbevelingen opgesteld. Op dit actieplan kunnen gemeenteraden een zienswijze indienen. 1. De Groeiagenda Zuid-Holland is verder doorontwikkeld als propositie voor het Nationaal Groeifonds. Eerder zijn vanuit dit landelijke fonds al middelen ontvangen voor het vernieuwen en versterken van de regionale economie en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. De doorontwikkeling is vanuit brede welvaart een doorontwikkeling naar andere maatschappelijk relevante thema's voor het economisch vestigingsklimaat. Mede vanuit Midden-Delfland is hiervoor met de Leerstoel Gebiedsontwikkeling van de TU Delft onderzoek gedaan naar de mogelijkheid groenblauw in projecten te financieren en beheer en onderhoud te bekostigen. 2. Het proces voor een nieuwe strategische agenda is gestart. Hierbij zijn diverse bijeenkomsten met raadsleden geweest. Eind december is het concept-ontwerp aangeboden voor een zienswijzen van de gemeenteraden (besluitvorming Midden-Delfland 21 februari 2023). Hierbij is ook meegenomen een rapportage van de Rekenkamercommissie

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den haag (MRDH)
	Rotterdam om meer focus aan te brengen in de taak economisch vestigingsklimaat om hiermee meer impact te creëren. 3. De tweede tussenevaluatie van de gemeenschappelijke regeling is afgerond. Belangrijkste elementen zijn het verhaal van de MRDH duidelijk te maken (wordt uitgevoerd via focus in strategische agenda) en de informatievoorziening en hoeveelheid documenten. De adviescommissies met raadsleden zijn hierbij een belangrijke gesprekspartner, waarbij wijzigingen in 2023 met o.a. deze commissies worden besproken. Daarnaast functioneert in Midden-Delfland de Bestuurlijke Regiegroep MRDH waarin vergaderingen onderling zijn voorbesproken met raadsleden uit de adviescommissies, portefeuillehouders en ambtenaren. 4. Een strategie werklocaties is vastgesteld en voor toetsing aangeboden aan de provincie Zuid-Holland. 5. Diverse besluiten en vergaderingen zijn gehouden om maatregelen te treffen het openbaar vervoer zoveel mogelijk in stand te houden. Dit blijft noodzakelijk als gevolg van een lager gebruik en onvoldoende compensatie vanuit het Rijk na de beperkende coronamaatregelen. De hoofdas voor Midden-Delfland, lijn 33, is hierbij ongewijzigd gecontinueerd. 6. De MRDH en de Greenport West-Holland hebben een nauwere en intensieve samenwerking vastgelegd in een convenant. Opbrengsten zijn een programma voor cyberveiligheid en bijdragen voor innovatiesubsidies. 7. Enkele wijzigingen van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn verwerkt. Daarnaast is het proces vastgesteld om per 1 juli 2024 binnen de wettelijke termijn aan alle wijzigingen te voldoen. Dit proces wordt in 2023 gerealiseerd. Hierin ook de aanpassing van 23 naar 21 gemeenten als gevolg van de oprichting van de gemeente Voorne aan Zee.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Activiteiten	In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen: 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: - Het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - Het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - Het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweerzorg); - Het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - Het instellen en in stand houden van een brandweer; - Het instellen en in stand houden van een GHOR; - Het voorzien in de meldkamerfunctie; - Het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d, e, f, en g genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Ongeveer 88% van de inkomsten van de VRH wordt ingebracht door de deelnemende gemeenten. Van deze totale gemeentelijke bijdrage neemt Midden-Delfland 1,73% voor haar rekening. In 2024 was de bijdrage van de gemeente Midden-Delfland €1.291.689
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. De burgemeester van Midden-Delfland

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	is door het Algemeen Bestuur benoemd tot lid van het Dagelijks Bestuur.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 10.041.000 € 6.865.000 Vreemd vermogen € 126.974.000 € 118.103.000
Eventuele risico's	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling willen wij bereiken dat efficiënt en doelmatig invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke taken op het gebied van de brandweerzorg, het ambulancevervoer, de rampenbestrijding en de geneeskundige hulpverlening bij rampen. Aan de gemeenschappelijke regeling nemen de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer deel. Wat zijn de beleidsvoornemens? De Veiligheidsregio streeft naar efficiencyverbetering waardoor de veiligheid in de regio toeneemt en voorts dat met minder of geen meerkosten nieuw (nationaal) beleid ingevoerd kan worden. De VRH voert haar taken nog steeds uit overeenkomstig de eerder geformuleerde ambities. Met die ambities hebben de gemeenten ingestemd. Met de inzet van flexibele eenheden is de paraatheid op orde.

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
	wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals kinderopvang (Tokin) en lijkschouw worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart worden ingekocht bij de GGD.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwending van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvang of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	Met de deelname aan de GR kunnen wij efficiënter en effectiever taken regelen uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld. De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg) a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het bestuur algemeen heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. Op basis van de landelijke gezondheidsnota en het nationaal preventie akkoord is de lokale visie geschreven voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Dit heeft zijn beslag gekregen in het lokaal preventieakkoord met daarin opgenomen 5 thema's: verantwoord alcohol gebruik, rookvrije omgeving, gezonde voeding, bewegen en mentaal welzijn. Veilig

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig Thuis (VT)
	Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, heeft als taken: opstellen veiligheidsplan na meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring. De organisatie Veilig Thuis heeft in opdracht van de Inspectie Gezondheidszorg en jeugd een verbeterplan opgesteld. Dit verbeterplan sluit aan op de bestaande veranderopgave. Pijlers van de veranderopgave zijn onder andere aanscherping processen, procedures, rollen en organisatieonderdelen. Het Algemeen bestuur wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van veranderopgave. De regio heeft een regionale visie huiselijk geweld 2019-2022, welke met vier is verlengd. Hieraan zit ook een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Ook in 2022 heeft de coronapandemie invloed gehad op de uitvoering van de taken van de GGD en VT. Zo ook voor wat betreft het organiseren en uitvoeren van lokale activiteiten op de thema's gezondheid en huiselijk geweld. Twee keer per jaar ontvangt de gemeente over de voortgang een bestuursrapportage van het bestuur van de Gr GGD en VT Haaglanden. Daarnaast ontvangt de gemeente elk jaar een voorjaarsbrief voorafgaand aan de nieuwe begroting.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoering organisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Doelstelling	Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contracteren van Jeugdzorg.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de verbonden partij van Midden-Delfland is 1,69%.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 199.000 € 583.000 Vreemd vermogen € 3.573.000 € 4.138.000
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Eventuele risico's	Omdat het Inkoopbureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit. Dit bedrag wordt geschat op circa € 18.168 (1,69%) van de geraamde benodigde weerstandscapaciteit, (€1.075.000).
Overige informatie	Wat willen we bereiken met de deelname aan de GR? Het Servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het Sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contracteren van de Jeugdzorg.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Voor het beheer, acquisitie en het beschikbaar stellen van de overgebrachte archieven draagt de gemeente per m1 bij aan de gemeente Delft. Het totaal aan overgebrachte archieven in 2024 bedroeg 269,30 m1, inclusief beeld en geluid. De kosten voor 2024 zijn € 56.346,88,- geweest. Dit is deels in lijn met de aangekondigde verhoging, die gefaseerd wordt doorgevoerd. De gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer met Stadsarchief Delft wordt vernieuwd en aangepast naar een Regionale gemeenschappelijke regeling. Aanvullend komt er een Dienstverleningsovereenkomst die gemeente specifiek is. In de

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
	Dienstverleningsovereenkomst wordt bijvoorbeeld ook het e-depot voor de opslag van digitale archieven benoemd en worden de kosten van gemaakt advisering- en inspectie-uren in rekening gebracht. Dit brengt een verhoging van de kosten met zich mee. De nieuwe versie van de gemeenschappelijke regeling en de Dienstverleningsovereenkomst staat gepland om in de loop van 2025 vastgesteld te worden.
Bestuurlijke belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico’s bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995. Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, waarbij de archivaris van Delft tevens is aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling. Stadsarchief Delft wil de gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer vernieuwen. Nadat het concept van de herziene versie met de deelnemende gemeenten is gedeeld, is vanuit de regio de wens uitgesproken voor een abstracte Regionale gemeenschappelijke regeling. En aanvullend daarbij een Dienstverleningsovereenkomst die per gemeente op maat wordt gemaakt. In de Dienstverleningsovereenkomst worden wettelijke taken en “extra” diensten beschreven zodat het mogelijk is om per gemeente maatwerk te leveren. Naar verwachting wordt de herziene versie en de Dienstverleningsovereenkomst in 2025 opgeleverd.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van de gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. De bijdrage voor 2023 bedraagt € 34.186. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in de projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico’s bekend.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname bereiken?</u> Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. <u>Wat zijn de beleidsvoornemens?</u> Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doelstelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is.

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen wettelijk en aanvullend takenpakket uit. Controle van de landelijke regelgeving en lokaal beleid is belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in de regio. Raming van de gemeentelijke bijdrage vindt plaats op de verwachte inzet. Afrekening gebeurt op daadwerkelijk gepleegde inzet en gemaakte kosten. De ODH bouwt geen extra reserves op. Jaarlijks vindt met alle deelnemers een afrekening plaats, waardoor de structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht zijn.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 2.654.231 € 2.653.782 Vreemd vermogen € 9.757.176 € 9.640.016
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Eventuele risico's	De ODH streeft er naar om de impact van risico’s te minimaliseren. Dit betekent dat een weerstandscapaciteit beoogd wordt die tenminste het predicaat ‘voldoende’ krijgt. Dat komt neer op een gewenst ratio voor de weerstandscapaciteit tussen de 1,0 en 1,4. Het weerstandsvermogen per 31-12-2023 bedraagt € 1.312.000; en is met ratio 1,14 voldoende.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groenblauwe wetgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering. De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de ODH. Een voorbeeld daarvan is het toezicht op de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. De taakuitvoering van de ODH in 2023 is beheersbaar geweest. De in 2023 door de ODH besteedde uren vallen binnen de in het uitvoeringsplan geraamde capaciteit en financiële bijdrage voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage gerekend voor het geheel van afvalinzameling en –verwerking op basis van een Dienst Verleningsovereenkomst (DVO).
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 7.070.000 € 7.491.000 Vreemd vermogen € 31.079.000 € 35.162.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland is met een wethouder vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex.
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval uit Midden-Delfland opgenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico in financiële zin betekenen.
Overige informatie	Met de samenwerking beoogt de gemeente een efficiënte en doelmatige invulling van de wettelijke verplichtingen op het gebied van afval- en grondstoffen inzameling. De gemeente maakt met Avalex toetsbare

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	afspraken over de omvang en kwaliteit van te leveren producten en diensten. De afspraken worden vastgelegd in een Dienst Verleningsovereenkomst.

2. Vennootschappen en coöperaties

Naam	B.V. Gemeenschappelijke Bezit Evides (GBE)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Financieel belang gemeente	B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides is gezamenlijk eigendom van 15 gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal).
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Evides. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 625.500.000 € 593.300.000 Vreemd vermogen € 884.600.000 € 877.000.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van ongeveer € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoet. Wat is er bereikt? De deelnamen in de B.V. GBE heeft geresulteerd in een dividenduitkering over 2024 van € 10,50 miljoen. Hiervan ontvangt de gemeente Midden-Delfland op basis van haar deelnemingspercentage een bedrag van € 136.103.

2b. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal) de nominale waarde bedraagt € 2,50.
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 4.777.000.000 € 4.721.000.000 Vreemd vermogen € 123.614.000.000 € 110.819.000.000 Achtergestelde schulden € 19.000.000 € 18.000.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. De BNG Bank hoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld met een solvabiliteitsratio stabiel op hoog niveau; Tier 1-ratio op 37%.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Wat is er bereikt? Over 2024 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 294 miljoen (2023: € 254 miljoen). In lijn met het staande beleid stelt BNG Bank voor om 50% van de nettowinst uit te keren, gecorrigeerd voor de uitkering op het additioneel Tier1-kapitaal. Dit

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
	komt neer op een dividenduitkering van EUR 140 miljoen, EUR 2,51 per aandeel. Voor Midden-Delfland betekent dit een dividenduitkering 2024 van 48.594 x € 2,51 = € 121.970.

Naam	N.V. Juva
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	N.V. Holding Westland Infra is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal).
Bestuurlijke belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Duurzaamheid. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 155.278.000 € 143.028.000 Vreemd vermogen € 229.078.000 € 206.154.000
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we bereiken? Met de deelname in N.V. Juva is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Westland Infra opereert volgens de vastgestelde Netbeheer+ strategie. Netbeheer+ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde ‘nevenactiviteiten’. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie.

Naam	N.V. Juva
	Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven. Voor het grootste deel van haar inkomsten is Westland Infra afhankelijk van de gereguleerde netwerktarieven. Deze regulering is in handen van de Autoriteit consument en markt (ACM). Aangezien netbeheerders veelal investeringen moeten doen voor de lange termijn, is zekerheid over de ontwikkeling van de inkomsten op lange termijn belangrijk.

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. Afspraak tussen gemeenten en provincie is dat de bijdragen die voor het Recreatieschap Midden-Delfland beschikbaar waren tot 2025 beschikbaar blijven voor de coöperatie. Voor de gemeente Midden-Delfland zijn dat de inwonersbijdrage (prijspeil 2017 € 37.732) en de pachtopbrengsten vanuit de overdracht van gronden van het Recreatieschap Midden-Delfland (€ 37.761). Het totaalbedrag van gemeente Midden-Delfland komt hiermee op € 75.479 op jaarbasis. In het kader van de harmonisatie van bijdragen wordt door de bestuurlijk trekker een voorstel in coöperatieverband uitgewerkt. Naar verwachting is op termijn sprake van een forse stijging van onze bijdrage.
Vermogenspositie	De coöperatie vereniging is in het vierde kwartaal 2017 opgericht. Het vermogen komt voort uit de liquidatie van het Recreatieschap Midden-Delfland. Deze overdracht van de gronden en de vermogens aan de gemeenten heeft plaats gevonden. 31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 6.916.855 € 6.392.432 Vreemd vermogen € 1.756.841 € 1.865.106

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatie is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Een financieel risico is de mogelijke forse stijging van de gemeentelijke bijdrage als gevolg van de nog uit te voeren harmonisatie van de lidmaatschapsgelden. Een ander risico is het vraagstuk onder welk belastingregime de werkzaamheden van de CBG verricht moeten worden. In het bijzonder gaat het dan om de vennootschapsbelasting. Een extern kantoor geeft aan dat de financiële oplossing acceptabel is. De belastingdienst heeft ingestemd met de oplossing. Een derde risico is de toenemende recreatiedruk op groen dichtbij de stad (en een landschap met kwaliteit). In 2021 is mede door de coronamaatregelen de recreatiedruk op het groene landschap verder toegenomen. Door het eerdere terugtrekken van LNV het beschikbare budget al gehalveerd (van 3 naar 1,5 miljoen per jaar). De Provincie Zuid-Holland is vervolgens ook uit getreden. Vanaf 2023 tot 2025 stelt de provincie de voor de CBG beschikbare bijdrage bij van € 148.700 naar € 111.500. De financiën voor het beheer komen meer en meer onder druk te staan. Vanaf 2025 is de provinciale bijdrage aan het beheerbudget van alle schappen in Zuid-Holland nog onzeker. De behoefte aan structurele financiering voor ontwikkelingen en beheer brengen wij in diverse gremia onder de aandacht. Ook bij de Landschapstafel BPL-MD is dit een terugkerend punt op de agenda. Beheersmatig risico is de versnippering van eigendom en onderhoud van gronden bij de diverse partijen en overheden. Deze versnippering staat een doelmatig en efficiënt beheer in de weg. Binnen de CBG wordt gewerkt aan een systeem waarbij gronden op een gelijke manier worden onderhouden en het herverdelen van eigendommen, waardoor

Naam	Coöperatie Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	gronden meer aaneengesloten per eigenaar onderhouden worden.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deelname aan de coöperatie heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten: - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve-, agrarische en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland; - Een beleidsarme beheersorganisatie voor het gebied dat in eigendom is van overheden met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen; - Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatie binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

3. Stichtingen en verenigingen

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
	Eigen vermogen € 13.101.439 € 12.220.989 Vreemd vermogen € 8.554 € 20.622 *(Jaarcijfers 2024 nog in concept)*
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder Buitengebied.
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in Midden-Delfland®2025. De melkveehouderij als belangrijke pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting en gemeente, te weten: - Instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - Verbetering van de relatie stad en platteland. Wat zijn de beleidsvoornemens? Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden en daarmee de stad-land relatie verstevigen.

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage bedroeg in 2024 € 8.440,70 (5% van de totale bijdragen van deelnemende gemeentes) en kan oplopen tot € 10.000.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023 Eigen vermogen € 114.000 € 30.000,-

Naam	Stichting Businesspark Haaglanden
	Vreemd vermogen € 0,- € 45.090,-
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting betreft regionale samenwerking tussen de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Delft, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Midden-Delfland op het gebied van bedrijventerreinen. De stichting weet de voorbije jaren weinig tot niets te bereiken; het bestuurlijk belang is onduidelijk.
Eventuele risico's	Dat de stichting niet functioneert, maar wel kost.
Overige informatie	Wat zijn de beleidsvoornemens? Het businesspark Haaglanden is een samenwerkingsverband op het gebied van de ontwikkeling en uitgifte van nieuwe bedrijfsterreinen. De huidige deelnemers zijn de gemeenten Midden-Delfland, Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Delft, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg. De gemeenten en bedrijvenschappen zijn individueel beleidsmatig, financieel en juridisch verantwoordelijk voor de bedrijventerreinen die onder de vlag van het Businesspark Haaglanden worden uitgegeven en ontwikkeld. Wat willen we met deelname bereiken? Versterken van de regionale samenwerking tussen de deelnemende gemeenten op het gebied van bedrijfshuisvesting ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio.

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Aan deelname is geen gemeentelijk bijdrage gekoppeld. De stichting heeft geen winstoogmerk. De bestuurders ontvangen geen financiële vergoeding voor hun werkzaamheden. De gemeente Midden-Delfland vervult de ambtelijke en financiële ondersteuning van de Stichting. Bestuurlijk vervult gemeente Midden-Delfland de voorzittersrol. De rest van het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeenten Maassluis en Pijnacker-Nootdorp.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2023

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	Eigen vermogen € 420.711 € 96.323 Vreemd vermogen € 237.500 € 237.500 De Landschapstafel Hof van Delfland is per 01-01-2021 in liquidatie. De gemeente Midden-Delfland voerde voor deze informele samenwerking de financiële administratie. Iedere gemeente betaalde een vast bedrag voor deze regionale samenwerking op het terrein van groene landschappen en recreatie. De resterende financiële middelen zijn bij de gemeentelijke jaarrekening 2020 overgedragen aan het Landschapsfonds. De bestedingsdoelen zijn vanuit de liquidatie afspraken geoormerkt.
Bestuurlijk belang gemeente	De stichting is eind 2017 opgericht door de gemeenten Maassluis, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp. Andere leden van het bestuurlijk overleg van de voormalige Landschapstafel Hof van Delfland kunnen toetreden tot de stichting. Daarnaast vormen deze partijen gezamenlijk het bestuurlijk platform van de statutaire vereiste adviesraad van het stichtingsbestuur. Besluitvorming van het bestuur is gekoppeld aan een instemmend advies, zoals bij het toekennen van eventueel niet geoormerkte bijdragen aan projecten. De portefeuillehouder landschap is namens de gemeente bestuurder en voorzitter van de stichting. In 2024 zijn de administratieve werkzaamheden voor de stichting verricht vanuit de ambtelijke organisatie van Midden-Delfland. Primaire doelstelling van deelname aan de stichting is het creëren van een efficiënte organisatie voor de financiële ondersteuning van de doelstelling behoud en versterken van het groenblauwe regionale landschap. Hierbij kan het ‘instrument’ stichting eventueel gebruikt worden bij het benutten van instrumenten die voortkomen uit het onderzoek dat de Leerstoel Gebiedsontwikkeling TU Delft verricht in opdracht van de MRDH. Secundaire doelstelling op termijn is het vergroten van de kansen op externe fondsen of andere externe financiële middelen voor ontwikkeling en beheer van groene landschappen. Het gaat hierbij om bijdragen

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	van particuliere organisaties en bedrijven. Tevens kunnen financiële middelen voor landschappen vanuit overheidsprojecten tijdelijk geoormerkt gereserveerd worden bij de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland. Daarbij gaat het onder meer om compensatie van ruimtelijke-economische projecten. De Stichting voert een reactief beleid. Dit houdt in dat vanuit de regionale Landschaptafels, samenwerkende en individuele gemeenten, organisaties en bedrijven projecten geïnitieerd dienen te worden. De Stichting kan dan vanuit haar doelstelling en binnen de statuten ingezet worden als ondersteuning bij de financiering. De stichting heeft geen eigen financiële middelen, wat als consequentie heeft dat de initiërende partij zorg dient te dragen voor financiële middelen die vanuit de Stichting via doorsluizen beschikbaar kunnen worden gesteld of dat vanuit andere partijen generieke subsidies of bijdragen voor de groene landschappen beschikbaar komen, zoals groensubsidies of compenserende middelen bij ruimtelijke projecten.
Eventuele risico's	Er zijn op dit moment geen risico's bekend. Het bestuur van de Stichting kan slechts middelen aan projecten toekennen, voor zover de Stichting daar ook daadwerkelijk de beschikking over heeft. Op 13 december 2024 heeft het bestuur besloten de stichting op te heffen. De liquidatie wordt in 2025 uitgevoerd, waarbij het positieve liquidatiesaldo beschikbaar komt voor de groenblauwe landschappen.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Deelname aan de stichting heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties de financiële ondersteuning van het beleid tot behoud, versterking en verdere ontwikkeling van de groene landschappen efficiënt te reguleren. Wat zijn de beleidsvoornemens? De rechtsvorm van de stichting wordt hierbij gebruikt om middelen te werven en ondersteuning te bieden aan projecten die: a. De kwaliteiten van de open groene landschappen behouden en versterken; b. De gebruiks- en belevingswaarden van

Naam	Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland
	natuur, recreatie, (cultuur)historie en agrarisch cultuurgebruik of een combinatie van deze gebruiksbestemmingen behouden en versterken; c. De gebruiks- en belevingswaarden voor de inwoners van het omliggend stedelijk gebied vergroten door meer inhoud te geven aan de relatie stad en land.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Wij voeren actief beleid op de beheersing van de risico's die wij lopen. Gekeken wordt naar de maatregelen die worden getroffen om de risico's af te dekken. Voor de risico's waarvoor geen maatregelen getroffen kunnen worden (bijv. verzekeren te duur) wordt ingeschat welke buffer noodzakelijk is. Dit is het weerstandsvermogen.

Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente om niet-structurele risico's op te kunnen vangen om haar taken te kunnen voortzetten'. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers voor risico's, die het behalen van de doelstellingen bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Daarnaast verhouden de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich tot de normen die de VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

Risicomanagement

Wie denkt aan risicomanagement en risico's in algemene zin, denkt vaak aan vervelende, negatieve gebeurtenissen. Vaak wordt gedacht dat risicomanagement innovatie en vernieuwing tegenhoudt.

Dat dit niet waar is zien we terug in de definitie van de term risico, namelijk:
"Het effect van onzekerheid op het bereiken van waarde. Met andere woorden, risicomanagement is het beheersen van risico's en het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van nadelige effecten. Goed risicomanagement zorgt voor procesoptimalisatie, een betere inrichting en borging van resultaten. Een essentieel instrument voor het bereiken van resultaat, innovatie en de Cittaslow filosofie".

Risicomanagement heeft een prominente plek binnen de Planning- en Control cyclus (P&C cyclus). Het is een continu proces. Bij alle P&C producten wordt hierover gerapporteerd. Risicomanagement is een manier van denken. Het dient als hulpmiddel bij het nemen van besluiten door zowel Raad als college. Op 25 juni 2019 is de 'Nota Risicomanagement Midden-Delfland' vastgesteld door de Raad. Met deze nota en nog belangrijker een actueel risicoregister wordt het mogelijk een betrouwbaar oordeel over het benodigde weerstandsvermogen te geven. Dat leidt er uiteindelijk toe dat risico's zo weinig mogelijk effect hebben op de uitvoering van het lopende beleid en in stand houden van bestaande voorzieningen voor de lokale samenleving. De continuïteit van de bedrijfsvoering en de uitvoering van beleid wordt hiermee beter gewaarborgd.

In het risicoregister gaat het niet alleen om risico's met financiële gevolgen, maar ook om het inzicht in de niet financiële gevolgen (bijvoorbeeld op politiek-, imago-, milieu-, juridisch- privacy of informatie en veiligheidsvlak).

Een actueel risicoregister biedt de volgende voordelen:

- Een scherper beeld van het meest waarschijnlijke scenario voor de afwikkeling van risico's
- Verhoogd risicobewustzijn binnen alle lagen van de organisatie (verankering)
- Effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering (prioriteit leggen bij de belangrijkste onderwerpen)
- Betere koppeling tussen beleid en bedrijfsvoering.

Het risicoregister wordt niet als bijlage gepubliceerd bij de programmabegroting en –rekening. Dit in verband met de vertrouwelijkheid van sommige risico's. De belangrijke openbare risico's worden in deze paragraaf benoemd. Als zich buiten de P&C-cyclusmomenten om, ontwikkelingen voordoen (denk bijvoorbeeld aan risico's betreffende de grondexploitatie) dan geldt uiteraard een actieve informatieplicht.

Belangrijkste risico's

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente in beeld wat de risico's zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Alle risico's worden tweemaal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico's. Het getoonde risicoprofiel is bepaald vanuit de herijking/ inventarisatie zoals uitgevoerd t/m september 2024. In het volgende overzicht worden de belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico worden kort de beheersmaatregelen weergegeven.

- Grondexploitatie

Door de grote omvang van de grondexploitatie vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

- Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in 16 verbonden partijen. Veelal is dat een deelname of samenwerking met meerdere gemeenten. De afgelopen jaren is enkele malen gebleken dat hier behoorlijke financiële gevolgen uit voort kunnen vloeien (bijvoorbeeld GGD en Avalex). Stringente bewaking is noodzakelijk om problemen in de toekomst te voorkomen. Voor het dividend van JUVA wordt uitgegaan van een structureel lagere uitkering, gegeven het meerjarenplan van JUVA, de noodzakelijke investeringen en de ontwikkeling van de solvabiliteit. Gegeven de zeer volatiele situatie op de energiemarkt, de prijsontwikkeling en de lagere omzet is voor 2024 (gegeven de te verwachten resultaten in 2023) een dividenduitkering onzeker.

- Sociale Domein

Sinds januari 2015 zijn verschillende taken overgegaan naar gemeenten, zoals de Participatiewet, de Wmo en de Jeugdwet. De hiervoor ontvangen rijksmiddelen blijken onvoldoende te zijn, wat al vanaf het begin werd aangegeven door gemeenten en VNG. De tekorten worden versterkt door het open-einde karakter van veel regelingen, waardoor de gemeentelijke beïnvloedingsmogelijkheden beperkt zijn. Dit heeft – ook in Midden-Delfland – geleid tot financiële problemen, vooral op het gebied van jeugdzorg. Ondanks lokale maatregelen gericht op kostenbeheersing en de inzet van regionale kostenbeheersende instrumenten, blijft het risico op overschrijdingen groot.

- Garantstellingen

Woningcorporaties trekken leningen aan om het bouwen en onderhouden van sociale huurwoningen te financieren. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) staat hiervoor borg.

Als een corporatie niet meer kan voldoen aan haar betalingsverplichtingen, neemt het WSW de leningen over. Het WSW heeft verschillende buffers en vangnetten. Als deze niet toereikend zijn vraagt WSW renteloze leningen op bij Rijk en gemeenten. Gemeenten nemen voor deze leningen een achtervangpositie in door middel van het sluiten van een achtervangovereenkomst met het WSW. Midden-Delfland heeft met het WSW altijd al een achtervangovereenkomst gehad.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers (het rijk en de

gemeenten) in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief, om te investeren in sociale huurwoningen.

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 36.397). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Daarnaast zijn gemeentegaranties aan verenigingen en instellingen verstrekt, zodat zij goedkopere financiering aan hebben kunnen trekken. Goede monitoring en terughoudendheid bij toekomstige aanvragen is noodzakelijk om het risico voor de gemeente te beperken.

- Renteontwikkelingen

Binnen onze begroting wordt het zogenaamde renteomslag percentage gehanteerd voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkist-bankieren, de nog steeds lage marktrente, BBV-voorschriften is het omslagpercentage 0%.

- Aantrekken geldleningen

Het grootste gedeelte van de leningenportefeuille zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden Bedrijvenschap Harnaschpolder worden in erfpacht uitgegeven. Voor de financiering van aankoop grond en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen worden leningen aangetrokken. Het aantal leningen en het totale vreemde vermogen neemt aanzienlijk toe. Gezien de afgesloten erfpachtovereenkomsten is het financieel risico beperkt.

- Uitgezette geldleningen

In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een bedrag van € 7,7 mln. uitgeleend aan de ABN-AMRO. De lening is later overgegaan naar de Royal Bank of Scotland (RBS). De RBS is grotendeels in handen van de Britse overheid. De vooruitzichten van de bank zijn de laatste jaren verbeterd. De lening is voor 50 jaar fixe en heeft een rente van 8,15% (ACT/360). De lening aan de RBS levert nu jaarlijks € 637K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2038 op. Het verstrekken van een lening brengt risico's met zich mee (kredietcrisis en de BREXIT). Bij de Nederlandse Waterschapsbank is voor € 1,4 mln. uitgezet met een rente van 7% (€ 95K exploitatie-inkomsten per jaar tot 2043).
In 2024 zijn wederom twee leningen verstrekt. Eén lening van € 293.000 aan Coöperatie Delflandshof tegen 4,64% rente voor een periode van 25 jaar lineair, ter financiering van de aanschaf van een zuivelinstallatie. Daarnaast is een lening verstrekt van € 200.000 aan tennisvereniging de Commandeur tegen 3,8% rente voor een periode van 15 jaar lineair, ter financiering van de aanleg van padelbanen.

- Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De komst van de Omgevingswet maakt het omgevingsrecht inzichtelijker voor

burgers, ondernemers en overheden. Er zijn minder regels en er is meer ruimte voor initiatieven. Dit is een grote opgave de komende jaren.

Naast deze risico's zijn er nog vele andere onzekerheden waarmee alle gemeenten te maken hebben. In dit verband noemen wij calamiteiten (vrijkomen gevaarlijke stoffen of saneringen), dubieuze debiteuren, fraude, leegstand van gebouwen, overige schadeclaims en ook aanslagen. Als de kosten die hiermee gemoeid zijn niet op derden verhaald kunnen worden of niet volledig worden gedekt door verzekeringen of voorzieningen moeten zij binnen de algemene middelen opgevangen worden.

Schades die voortvloeien uit de dagelijkse activiteiten hebben andere oorzaken en uitingsvormen dan calamiteiten. Ze komen meestal frequenter voor en het schadebedrag per keer is kleiner. Deze structurele schades worden door de gemeente zelf beheerst door te investeren in de bedrijfsvoering. Dit kunnen preventieve maatregelen in de werkprocessen zijn, maar ook informatie en trainingen aan het personeel en bestuur om hun risicobewustwording te verhogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en ook de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de gemeentelijke financiën. Voor structurele risico's wordt normaliter een voorziening gevormd.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente op dit moment financieel in staat is risico's af te dekken. Hieronder wordt ingegaan op enerzijds de benodigde weerstandscapaciteit ter afdekking van de hierboven beschreven risico's en anderzijds de werkelijk bij de gemeente aanwezige weerstands-capaciteit.

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is het voorstel voor de actualisatie van de reserves en voorzieningen behandeld. Naar aanleiding hiervan is besloten om een reserve Weerstandsvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is vastgesteld op € 4 mln. Hierdoor ontstaat enerzijds een voldoende buffer om de mogelijke gevolgen van risico's op te vangen en anderzijds komt de Algemene reserve vrij voor andere bestemmingen.

Ratio weerstandcapaciteit

Doelstelling voor het hebben/aanhouden van weerstandsvermogen is dat er een buffer aanwezig is om financiële tegenvallers op te vangen zodra risico's werkelijkheid worden. Een algemeen aanvaarde normstelling voor de hoogte van het weerstandsvermogen is er niet. Het oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit is afhankelijk van de financiële risico's. Een berekening van het 'ratio weerstandsvermogen' zoals hieronder toegelicht, geeft een goed inzicht.

Het 'ratio weerstandsvermogen' wordt als volgt berekend:

Ratio weerstandsvermogen =

Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandsverm.) / Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico's)

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4,0 mln. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Alle risico's zijn tegen het licht gehouden en aangepast/aangevuld in het risicoregister. Op basis van de huidige inzichten en de berekening blijkt dat een onderbouwde kans bestaat dat een bedrag van € 2,1 mln. noodzakelijk is om aan de zo reëel mogelijk ingeschatte financiële risico's weerstand te bieden.

Ratio weerstandvermogen:	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandscap. (= € 4,0 mln) / Totaal aan risico's (= € 2,1 mln)=	1,9	1,8	1,8	1,8

Voor de berekening van dit ratio is alleen gebruik gemaakt van de reserve weerstandsvermogen. De algemene reserve, (niet beklemde) bestemmingsreserves en de post onvoorzien zijn in de berekening niet meegenomen. Het ratio weerstandsvermogen zou dan nog hoger geweest zijn. Het streven van de gemeente naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 wordt in 2024 en volgende jaren gehaald.

Financiële kengetallen

Kengetal	Jaarrekening 2023	Begroot 2024	Jaarrekening 2024
Netto schuldquote	136%	131%	137%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	133%	128%	134%
Solvabiliteitsratio	35%	37%	34%
Grondexploitatie	7%	14%	9%

Kengetal	Jaarrekening 2023	Begroot 2024	Jaarrekening 2024
Structurele exploitatieruimte	0%	0%	3%
Belastingcapaciteit	108%	109%	108%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast t.o.v. de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote wordt gekwalificeerd als matig (90%><130%). Er zijn echter erfpachtgronden aangekocht. d.m.v. 'projectfinancieringen'. Zonder deze 'projectfinancieringen' is de netto schuldquote 2024 "voldoende" te noemen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Omdat bij uitgezette leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter. In de uitgezette geldleningen vinden geen mutaties plaats.

Analyse en conclusie
De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen is een paar procentpunten lager ten opzichte van de netto schuldquote. Het uitstaande bedrag aan leningen is al meerdere jaren hetzelfde en laat ook voor de komende jaren eenzelfde beeld zien. De impact op de netto schuldquote is beperkt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Analyse en conclusie
De ratio solvabiliteit Midden-Delfland is "matig" volgens de streefwaarden van de VNG (tussen de 20 en 50%). De projectfinanciering voor erfpachtgronden is hiervoor de voornaamste oorzaak. Zonder de projectfinancieringen voor de aankoop van erfpachtgronden zou de solvabiliteitsratio 62% (ten opzichte van 34% nu) zijn geweest. ('Voldoende' conform de VNG-normen) De solvabiliteitsratio laat een redelijk stabiele' trend zien.

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Analyse en conclusie
De ratio grondexploitaties laat zien dat deze nu en voor de komende jaren stabiel is. Volgens de streefwaarden van de VNG als 'Voldoende' aangeduid. In de paragraaf grondbeleid is uitvoerig toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te dragen.

Analyse en conclusie
De ratio structurele exploitatieruimte Midden-Delfland geeft voor 2024 aan dat de structurele lasten afgedekt kunnen worden met structurele baten. Ditzelfde geldt ook voor het jaar 2025 en 2026, vanaf het jaar 2027 zijn de verwachtingen minder gunstig. Dit heeft voornamelijk te maken met de algemene uitkering door het rijk. In 2026 is er een daling te zien vergeleken met 2025 onder meer door de aanpassing van de financieringssystematiek voor 2026 en verder en het schrappen van de oploop van de opschalingskorting.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het streven is om de woonlasten laag te houden. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Analyse en conclusie
De totale woonlasten van de gemeente liggen boven het landelijke gemiddelde. Het streven van het college is de woonlasten laag te houden. De gemeente gaat voor de riool- en afvalstoffenheffing uit van 100% kostendekking. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen is aan de hoge kant. Waar landelijk gezien de gemiddelde kosten voor met name de afvalinzameling en in mindere mate riolering fors gestegen zijn, is in Midden-Delfland in de jaren 2022 en 2023 gestreefd naar het minimaliseren van de gemeentelijke belastingen en woonlasten. Helaas moeten we, met het oog op het jaar 2024 en de daaropvolgende jaren, erkennen dat het handhaven van het huidige belastingniveau niet langer haalbaar is. Wij zijn daarom genoodzaakt om de kosten te verhogen voor de riool- en afvalstoffenheffing.

	Omschrijving	**Realisatie 2023 (x € 1.000)**	**Realisatie 2024 (x € 1.000)**
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	€ -2.713	€ 2.175
2.	Mutaties (im)materiële vaste activa	€ 10.291	€ 9.053

	Omschrijving	Realisatie 2023 (x € 1.000)	Realisatie 2024 (x € 1.000)
3.	Mutaties voorzieningen	€ 153	€ - 79
4.	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	€ -1.221	€ 1.841
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	€	€
	Berekend EMU-saldo	**-11.629**	**-8.798**

Analyse van de financiële positie

De financiële positie van de gemeente Midden-Delfland is over het algemeen gezond, ondanks enkele aandachtspunten. De reserve weerstandsvermogen is voldoende om de geïdentificeerde risico's te dekken en de gemeente heeft een solide financiële buffer. Echter, de netto schuldquote is hoog, wat wijst op een aanzienlijke schuldenlast. De solvabiliteitsratio is matig, maar zou zonder projectfinancieringen aanzienlijk beter zijn. De belastingcapaciteit en grondexploitatie worden als voldoende beoordeeld. De structurele exploitatieruimte en het EMU-saldo laten een (licht) stijgende lijn zien, maar blijven punten van zorg die aandacht behoeven. Al met al vertoont de financiële positie stabiliteit, met voldoende reserves om onverwachte risico's op te vangen.

Wet open overheid

Actieve openbaarmaking

Het doel van de Wet open overheid (Woo) is om de transparantie van overheidsinformatie te vergroten. De Woo kent daarin een "nieuwe" plicht, namelijk de actieve openbaarmakingsplicht. Dit houdt in dat overheidsinstanties 17 categorieën van informatie verplicht uit eigen beweging openbaar moeten maken. Deze plicht treedt gefaseerd in werking. Per 1 november 2024 zijn de eerste informatiecategorieën in werking getreden. De gemeente voldoet sinds eind vorig jaar aan deze eerste informatiecategorieën.

De rijksoverheid heeft dit jaar een platform gecreëerd waar overheidsinstanties op kunnen aansluiten om uitvoering te geven aan de actieve openbaarmakingsplicht, namelijk de ‘Woo-index’. Dit platform maakt onderdeel uit van het Register van overheidsorganisaties (ROO) en is bedoeld als de centrale plek waar informatie van overheidsinstanties vindbaar en doorzoekbaar is. Wij zijn sinds eind dit jaar aangesloten op de Woo-index en hebben de rol van Woo-redacteur om deze informatie op de Woo-index te vullen, aangewezen.

Ook onderzochten we technische oplossingen voor het openbaar maken van de overige informatiecategorieën. Dit jaar wordt hier nader invulling aan gegeven.

Passieve openbaarmaking

We streven ernaar zoveel mogelijk verzoeken in het kader van de Woo binnen de wettelijke termijn af te doen. Hieronder ziet u hoeveel Woo-verzoeken in 2024 binnen de wettelijke termijn zijn afgedaan:

Ontvangen	Ingetrokken/informeel afgehandeld	Doorgezonden	Afgehandeld	Binnen de wettelijke termijn %
29	9	1	20	80 %

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten en toelichting

Overzicht baten en lasten

Begroot primitief en begroting incl. wijzigingen

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2024	Baten primitieve begroting 2024	Saldo primitieve begroting 2024	Lasten begroting incl. wijzigingen 2024	Baten begroting incl. wijzigingen 2024	Saldo begroting incl. wijzigingen 2024
Gerealiseerd resultaat	**€ 57.691.877**	**€ 57.902.562**	**- € 210.685**	**€ 68.050.509**	**€ 69.393.678**	**- € 1.343.169**
Gerealiseerde baten en lasten	**€ 57.286.435**	**€ 55.894.727**	**€ 1.391.708**	**€ 65.555.013**	**€ 63.463.022**	**€ 2.091.991**
Programma	**€ 46.006.640**	**€ 17.904.437**	**€ 28.102.203**	**€ 52.781.348**	**€ 23.452.902**	**€ 29.328.446**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 1.124.898	€ 593.052	€ 531.846	€ 1.600.898	€ 1.033.262	€ 567.636
02: Bestuur en veiligheid	€ 4.263.006	€ 416.690	€ 3.846.316	€ 4.653.120	€ 464.290	€ 4.188.830
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 11.632.138	€ 5.577.975	€ 6.054.163	€ 12.336.712	€ 6.292.561	€ 6.044.151
04: Onderwijs	€ 1.904.487	€ 330.795	€ 1.573.692	€ 2.378.662	€ 397.795	€ 1.980.867
05: Welzijn en Wmo	€ 13.563.325	€ 328.671	€ 13.234.654	€ 14.921.894	€ 1.261.436	€ 13.660.458
06: Economische- en sociale zaken	€ 5.897.849	€ 3.129.357	€ 2.768.492	€ 8.168.986	€ 5.242.643	€ 2.926.343
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 7.620.937	€ 7.527.897	€ 93.040	€ 8.721.076	€ 8.760.915	- € 39.839
Overhead	**€ 9.745.788**	**€ 84.550**	**€ 9.661.238**	**€ 10.984.265**	**€ 287.084**	**€ 10.697.181**
Overhead	€ 9.745.788	€ 84.550	€ 9.661.238	€ 10.984.265	€ 287.084	€ 10.697.181

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2024	Baten primitieve begroting 2024	Saldo primitieve begroting 2024	Lasten begroting incl. wijzigingen 2024	Baten begroting incl. wijzigingen 2024	Saldo begroting incl. wijzigingen 2024
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.534.007**	**€ 37.905.740**	**- € 36.371.733**	**€ 1.789.400**	**€ 39.723.036**	**- € 37.933.636**
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	€ 416.756	€ 6.563.378	- € 6.146.622	€ 459.576	€ 6.630.878	- € 6.171.302
Algemene uitkering	€ 0	€ 28.344.569	- € 28.344.569	€ 0	€ 29.411.192	- € 29.411.192
Treasury	€ 1.111.251	€ 2.997.793	- € 1.886.542	€ 1.323.824	€ 3.680.966	- € 2.357.142
Algemene baten en lasten (incl voorzien)	€ 6.000	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
Toevoeging / onttrekking aan reserves	**€ 405.442**	**€ 2.007.835**	**- € 1.602.393**	**€ 2.495.496**	**€ 5.930.656**	**- € 3.435.160**
Reserves	**€ 405.442**	**€ 2.007.835**	**- € 1.602.393**	**€ 2.495.496**	**€ 5.930.656**	**- € 3.435.160**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 0	€ 0	€ 0	€ 134.000	€ 152.000	- € 18.000
02: Bestuur en veiligheid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 10.000	€ 40.000
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 29.955	€ 282.099	- € 252.144	€ 1.088.955	€ 1.523.661	- € 434.705
04: Onderwijs	€ 0	€ 252.374	- € 252.374	€ 27.500	€ 348.874	- € 321.374
05: Welzijn en Wmo	€ 12.088	€ 421.033	- € 408.945	€ 22.287	€ 1.271.652	- € 1.249.365
06: Economische- en sociale zaken	€ 345.000	€ 352.596	- € 7.596	€ 599.922	€ 897.649	- € 297.727
07: Ruimtelijke	€ 18.248	€ 0	€ 18.248	€ 435.773	€ 714.143	- € 278.370

Omschrijving programma	Lasten primitieve begroting 2024	Baten primitieve begroting 2024	Saldo primitieve begroting 2024	Lasten begroting incl. wijzigingen 2024	Baten begroting incl. wijzigingen 2024	Saldo begroting incl. wijzigingen 2024
ordening, ontw. En volkshuisvesting						
Overhead	€ 0	€ 169.833	- € 169.833	€ 92.273	€ 583.302	- € 491.029
Algemene dekkingsmiddelen	€ 151	€ 529.900	- € 529.749	€ 44.785	€ 429.375	- € 384.590
Totaal	**€ 57.691.877**	**€ 57.902.562**	**- € 210.685**	**€ 68.050.509**	**€ 69.393.678**	**- € 1.343.169**

Overzicht baten en lasten

Werkelijk en realiteitsafwijking

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2024	Realisatie baten 2024	Realisatie saldo 2024	Realiteitsafwijking lasten 2024	Realiteitsafwijking baten 2024	Realiteitsafwijking saldo 2024
Gerealiseerd resultaat	**€ 64.996.486**	**€ 67.130.679**	**- € 2.134.193**	**€ 3.054.023**	**€ 1.278.695**	**€ 791.024**
Gerealiseerde baten en lasten	**€ 61.554.896**	**€ 62.970.870**	**- € 1.415.974**	**€ 4.000.117**	**- € 492.152**	**€ 3.507.965**
Programma	**€ 48.450.699**	**€ 22.165.910**	**€ 26.284.789**	**€ 4.330.649**	**- € 1.286.992**	**€ 3.043.657**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 1.685.431	€ 1.418.901	€ 266.531	- € 84.533	€ 385.639	€ 301.105
02: Bestuur en veiligheid	€ 5.245.824	€ 520.071	€ 4.725.753	- € 592.704	€ 55.781	- € 536.923
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 11.959.610	€ 6.014.250	€ 5.945.360	€ 377.102	- € 278.311	€ 98.791
04: Onderwijs	€ 2.359.487	€ 482.317	€ 1.877.170	€ 19.175	€ 84.522	€ 103.698
05: Welzijn en Wmo	€ 13.983.267	€ 1.245.197	€ 12.738.070	€ 938.627	- € 16.239	€ 922.388
06: Economische- en sociale zaken	€ 7.670.760	€ 5.547.151	€ 2.123.609	€ 498.226	€ 304.508	€ 802.734

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2024	Realisatie baten 2024	Realisatie saldo 2024	Realiteitsafwijking lasten 2024	Realiteitsafwijking baten 2024	Realiteitsafwijking saldo 2024
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 5.546.320	€ 6.938.024	- € 1.391.704	€ 3.174.756	- € 1.822.891	€ 1.351.865
Overhead	**€ 11.286.988**	**€ 439.267**	**€ 10.847.721**	**- € 302.723**	**€ 152.183**	**- € 150.540**
Overhead	€ 11.286.988	€ 439.267	€ 10.847.721	- € 302.723	€ 152.183	- € 150.540
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.817.209**	**€ 40.365.692**	**- € 38.548.483**	**- € 27.809**	**€ 642.656**	**€ 614.847**
Lokale middelen, waarvan besteding niet gebonden	€ 531.300	€ 6.685.556	- € 6.154.256	- € 71.724	€ 54.678	- € 17.046
Algemene uitkering	€ 0	€ 29.985.781	- € 29.985.781	€ 0	€ 574.589	€ 574.589
Treasury	€ 1.285.909	€ 3.694.355	- € 2.408.446	€ 37.915	€ 13.389	€ 51.304
Algemene baten en lasten (incl voorzien)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.000	€ 0	€ 6.000
Toevoeging / onttrekking aan reserves	**€ 3.441.590**	**€ 4.159.809**	**- € 718.219**	**- € 946.094**	**€ 1.770.847**	**- € 2.716.941**
Reserves	**€ 3.441.590**	**€ 4.159.809**	**- € 718.219**	**- € 946.094**	**€ 1.770.847**	**- € 2.716.941**
01: Vitale dorpen in Midden-Delfland2025	€ 124.000	€ 152.000	- € 28.000	€ 10.000	€ 0	€ 10.000
02: Bestuur en veiligheid	€ 49.306	€ 10.000	€ 39.306	€ 694	€ 0	€ 694
03: Beheer, verkeer en milieu	€ 1.052.366	€ 820.918	€ 231.449	€ 36.589	€ 702.743	- € 666.154
04: Onderwijs	€ 27.500	€ 345.824	- € 318.324	€ 0	€ 3.050	- € 3.050

Omschrijving programma	Realisatie lasten 2024	Realisatie baten 2024	Realisatie saldo 2024	Realiteitsafwijking lasten 2024	Realiteitsafwijking baten 2024	Realiteitsafwijking saldo 2024
05: Welzijn en Wmo	€ 22.287	€ 616.105	- € 593.818	€ 0	€ 655.547	- € 655.547
06: Economische- en sociale zaken	€ 590.938	€ 617.256	- € 26.318	€ 8.984	€ 280.393	- € 271.409
07: Ruimtelijke ordening, ontw. En volkshuisvesting	€ 1.442.461	€ 676.438	€ 766.023	- € 1.006.688	€ 37.705	- € 1.044.393
Overhead	€ 87.946	€ 491.893	- € 403.947	€ 4.327	€ 91.409	- € 87.082
Algemene dekkingsmiddelen	€ 44.785	€ 429.375	- € 384.590	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 64.996.486**	**€ 67.130.679**	**- € 2.134.193**	**€ 3.054.023**	**€ 1.278.695**	**€ 791.024**

Overzicht aanwending bedrag onvoorzien

In 2024 is er geen sprake geweest van aanwending van het bedrag onvoorzien.

Overzicht incidentele/structurele baten en lasten

Incidentele baten en lasten > € 50.000

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
1. Midden-Delfland 2025			**1. Midden-Delfland 2025**		
-IODS Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven	€ 865.151	€ 598.376	-IODS Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven	€ 729.043	€ 598.376
-Beheer Landschapstafel	€ 142.000	€ 244.108	-Beheer Landschapstafel	€ 142.000	€ 244.108
-Lening coöperatie Delflandshof	€ 293.000	€ 0	-Lening coöperatie Delflandshof	€ 293.000	€ 0
-Kosten strategische gronden buitengebied	€ 53.000	€ 61.488			
2. Bestuur en veiligheid			**2. Bestuur en veiligheid**		
-Storting voorziening pensioen	€ 139.602	€ 443.165			
-Inhuurkosten team OO&V	€ 50.000	€ 41.800			
3. Beheer, verkeer en milieu			**3. Beheer, verkeer en milieu**		
-Doorschuiven o-beurt meubilair	€ -350.000	€ -350.000	-Plan van aanpak klimaatadaptatie vanuit 2023 uit voorziening	€ 168.000	€ 28.257
-Doorschuiven o-beurt meubilair uit 2023	€ 500.000	€ 270.989	-Lokale aanpak isolatie	€ 182.091	€ 243.567
-Asfalterings-werkzaamheden	€ 227.562	€ 227.562	-Meer inkomsten uit straatwerkbonnen	€ 100.000	€ 154.573
-Doorschuiven actualisering warmteprogramma naar 2025	€ -50.000	€ -50.000	-Subsidie MRDH tbv kruising Harnaschdreef	€ 71.000	€ 71.000
-Doorschuiven baggerwerkzaam-heden planmatig uitgevoerd naar 2024	€ 100.000	€ 100.000			

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
-Doorschuiven elementverharding naar 2025	€ -95.000	€ -63.501			
-Doorschuiven klimaatadaptatie naar 2025	€ -181.000	€ -181.000			
-Lokale aanpak isolatie	€ 182.091	€ 243.567			
-Doorschuiven kwaliteitsimpuls	€ -180.000	€ -180.000			
-Doorschuiven project centrumplan Schipluiden naar 2025	€ -58.000	€ -58.000			
-Doorschuiven baggerwerkzaam-heden naar 2025	€ -113.000	€ -113.000			
-Plan van aanpak klimaatadaptatie vanuit 2023	€ 168.000	€ 28.257			
-Herinrichting centrum Den Hoorn	€ 159.000	€ 9.663			
-Subsidie kruising Harnaschdreef	€ 71.000	€ 71.000			
4. Onderwijs			**4. Onderwijs**		
5. Welzijn en WMO			**5. Welzijn en WMO**		
-Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024	€ 55.000	€ 55.000			
-Maatschappelijk team/inhuur personeel	€ 100.000	€ 78.272			
-Planmatig onderhoud Schilpen	€ 50.000	€ 0			
-Planmatig onderhoud Hofstede	€ 50.000	€ 29.204			
-Doorschuiven POK naar 2024	€ 95.294	€ 0			
-Doorschuiven budget inzake MOBWBT	€ 311.449	€ 2.300			
-Onttrekking begroting 2023-2026	€ 200.000	€ 200.000			
6. Economische en Sociale zaken			**6. Economische en Sociale zaken**		

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
-Energietoeslag / vergoeding energietoeslag	€ 110.000	€ 50.577			
-Doorschuiven energietoeslag naar 2024	€ 59.823	€ 59.823			
-Participatiefonds / werkgeversdienst-verlening H5	€ 100.000	€ 100.000			
-Doorschuiven Mee-doen coach naar 2025	€ -100.000	€ -100.000			
-Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW doorschuiven naar 2025	€ -65.000	€-61.853			
-Doorschuiven budget beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'	€ 236.500	€ 38.546			
7. RO, ontwikkeling en volkshuisvesting			**7. RO, ontwikkeling en volkshuisvesting**		
-Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 56.937	€ 56.937	-Winstname grexen 2024	€	€ 990.853
-Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 100.625	€ 100.625			
-Doorschuiven budget Centrum Schipluiden naar 2024	€ 100.000	€ 98.445			
-Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D+LWE tezamen)	€ 52.000	€ 42.155			
-Doorschuiven Omgevingswet naar 2025	€ -240.000	€ -234.954			
-Doorschuiven implementatiebudget omgevingswet naar 2024	€ 175.000	€ 175.000			
Algemene dekkingsmiddelen			**Algemene dekkingsmiddelen**		
			-Extra dividend Juva	€ 190.400	€ 190.400

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
Overhead					
Implementatie Office 365	€ 265.000	€ 265.000			
CAO-gemeenten 2024 verlofsparen	€ 0	€ 178.866			
Toekomstvisie 2050	€ 83.493	€ 73.898			
Mutaties reserves			**Mutatie reserves**		
Algemene reserve			Algemene reserve		
-Doorschuiven actualisering warmte- programma naar 2025	€ 50.000	50.000	-Doorschuiven sluipverkeer A4	€ 84.000	€ 84.000
-Doorschuiven sluipverkeer A4 naar 2025	€ 84.000	€ 84.000	-Doorschuiven 0-beurt meubilair	€ 500.000	€ 270.989
-Doorschuiven elementenverharding naar 2025	€ 95.000	€ 63.501	-Doorschuifbudget baggerwerkzaam-heden planmatig uitgevoerd	€ 100.000	€ 100.000
-Doorschuiven wegmeubilair naar 2025	€ 350.000	€ 350.000	-Doorschuiven energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 59.823	€ 59.823
-Doorschuiven klimaatadaptatie naar 2025	€ 181.000	€ 181.000	-Doorschuiven Omgevingswet restbudget naar 2024	€ 175.000	€ 175.000
-Doorschuiven klimaatimpuls naar 2025	€ 180.000	€ 180.000	-Doorschuiven WKB budget (Omgevingswet)	€ 56.937	€ 56.937
-Doorschuiven baggerwerkzaam-heden naar 2025	€ 113.000	€ 113.000	-Doorschuiven uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden naar 2024	€ 100.000	€ 98.445
-Doorschuiven Mee-doen coach naar 2025	€ 100.000	€ 100.000	-Maatschappelijk team/inhuur personeel	€ 100.000	€ 78.727
-Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW doorschuiven naar 2025	€ 65.0000	€ 61.853	-Energietoeslag/ vergoeding energietoeslag	€ 110.000	€ 50.577
-Doorschuiven Omgevingswet naar 2025	€ 240.000	€ 234.954	-Participatiefonds / werkgeversdienst-verlening H5	€ 100.000	€ 100.000
-Doorschuiven project Centrumplan	€ 58.000	€ 58.000	-Asfalteringswerk-zaamheden	€ 227.562	€ 227.562

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
Schipluiden naar 2025					
			-Implementatie Office 365	€ 265.000	€ 265.000
			-Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 100.625	€ 100.625
			-Doorschuiven budget inzake MOBWBT	€ 311.449	€ 2.300
			-Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D en LWE)	€ 52.000	€ 42.155
			-Toekomstvisie 2050	€ 83.493	€ 73.898
			-Doorschuiven budget beleidsplan geldzorgen, armoede en schulden	€ 236.500	€ 38.546
BUIG			BUIG		
-Storting in reserve	€ 345.000	€ 345.000	-Onttrekking begroting 2022-2025	€ 161.500	€ 161.500
			-Onttrekking begroting 2023-2026	€ 183.500	€ 183.500
			Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen		
			-Planmatig onderhoud Schilpen	€ 50.000	€ 0
			-Planmatig onderhoud Hofstede	€ 50.000	€ 29.204
			Reserve investerings-programma		
			-Herinrichting centrum Den Hoorn	€ 159.000	€ 9.663
			Reserve sociaal domein		
			-Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024	€ 55.000	€ 55.000

Programma	Begroot (lasten)	Werkelijk (lasten)	Programma	Begroot (baten)	Werkelijk (baten)
			-Onttrekking begroting 2023-2026	€ 200.000	€ 200.000
Reserve grexen			Reserve afwikkeling complexen		
-Winstname grexen 2024	€	€ 990.853	-Na analyse is reserve niet meer nodig	€ 110.781	€ 110.781
Totaal	**€ 5.380.527**	**€ 5.372.676**	**Totaal:**	**€ 5.307.704**	**€ 5.094.911**
Saldo:	**€ -72.823**	**€ -277.765**			

1. Structurele baten en lasten omschrijving

	Lasten 2024 begroot	Lasten 2024 werkelijk	Baten 2024 begroot	Baten 2024 werkelijk
1. Vitale dorpen in Midden Delfland 2025				
2. Bestuur en veiligheid	€ 51.000	€ 51.000		
3. Beheer, verkeer en milieu	€ 66.000	€ 66.000		
4. Onderwijs	€ 252.000	€ 252.000		
5. Welzijn en wet maatschappelijke ondersteuning	€ 120.000	€ 120.000		
6. Economische- en sociale zaken				
7. Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting				
Algemene dekkingsmiddelen				
Overhead	€ 377.000	€ 377.000		
Mutaties reserves:				
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder			€ 51.000	€ 51.000
Dekkingsreserve kapitaallasten			€ 815.000	€ 815.000
Totaal:	**€ 866.000**	**€ 866.000**	**€ 866.000**	**€ 866.000**
Saldo:			**0**	**0**

(x € 1.000)

Toelichting

Programma 1:

IODS Grondinstrument + Duurzaam boeren Blijven | lasten en baten In de notitie Groen Ondernemen en nieuwe landbouw zijn zowel de uitgaven als ook de inkomsten opgenomen. Dit betreft het Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven. Benutting van IODS-middelen voor deze onderdelen en zodoende de lasten en baten in evenwicht.

Beheer Landschapstafel lasten en baten | lasten en baten De uitgaven vanuit de Landschapstafel Bijzonder Provinciaals landschap worden geheel gecompenseerd door de partner bijdragen.

Lening coöperatie Delflandshof | lasten en baten Betreft een via de exploitatie geraamde verstrekte lening. In de prognosebrief jaarrekening is dit benoemd als uitwerking via een krediet i.p.v. exploitatie.

Kosten strategische gronden buitengebied | lasten Betreft meerkosten i.v.m. sloopkosten Burgerweg en transactiekosten kavelruil Zuidbuurt.

Programma 2:

Storting voorziening pensioen | lasten Aan het einde van het jaar vindt er door een extern bureau een actuariële waardebepaling plaats. Op basis van deze uitkomst wordt bekeken of de beide voorzieningen het juiste bedrag bevatten en zo nodig worden ze aangevuld of afgeroomd.

Programma 3:

Plan van aanpak klimaatadaptatie vanuit 2023 uit voorziening | lasten en baten geraamde kosten t.b.v. het uitvoeringsplan klimaatadaptatie verlopen via de voorziening.

Lokale aanpak isolatie | lasten en baten Werkelijke SiSa lasten én baten zijn werkelijk hoger dan begroot.

Meer inkomsten uit straatbonnen | baten Inkomsten van straatbonnen zijn hoger dan begroot.

Subsidie MRDH tbv kruising Harnaschdreef | lasten en baten Inkomsten (subsidie) en uitgaven t.b.v. werkzaamheden kruising Harnaschdreef.

Doorschuiven 0-beurt meubilair, borden en markeringen | lasten Begrote bedragen voor de 0-beurt meubilair, borden en restant voor markering in eerste overhevelen van 2023 naar 2024. Vervolgens doorgeschoven naar 2025, in 2024 was dit niet meer haalbaar.

Asfalteringswerkzaamheden | lasten Betreft het uit 2023 naar 2024 bij de jaarrekening doorgeschoven asfalteringsbudget.

Doorschuiven actualisering warmteprogramma naar 2025 | lasten Betref het doorschuiven van het voor de warmteprogramma geraamde budget naar 2025.

Doorschuiven baggerwerkzaamheden planmatige uitvoering | lasten Betreft het uit 2023 doorgeschoven budget t.b.v. het beheerplan voor baggeren. Aanvullend is het restant budget vanuit 2024 doorgeschoven naar 2025.

Doorschuiven elementenverharding naar 2025 | lasten Doorschuiven raamovereenkomst groot onderhoud naar 2025.

Doorschuiven klimaatadaptatie naar 2025 | lasten Budget klimaatadaptatie wordt doorgeschoven naar 2025

Lokale aanpak isolatie | lasten en baten Uitgaven en inkomsten (met dekking SiSa subsidie) voor wat betreft de lokale aanpak isolatie.

Doorschuiven kwaliteitsimpuls naar 2025 | lasten Vanuit 2024 doorgeschoven budget voor groot onderhoud van de wegen in 2025.

Doorschuiven project centrumplan Schipluiden naar 2025 | lasten Vanwege een langere doorlooptijd wordt dit restantbudget doorgeschoven naar 2025.

Herinrichting centrum Den Hoorn | lasten Werkelijke uitvoering gaat in 2025 plaatsvinden, zodoende in 2024 minder uitgegeven dan begroot is opgenomen.

Inhuurkosten team openbare orde en veiligheid | lasten Betreft de inhuurkosten voor het team openbare orde en veiligheid.

Subsidie kruising Harnaschdreef | lasten en baten Zowel de lasten als ook baten (subsidie) zijn conform begroot opgenomen en afgerond in 2024.

Programma 5:

Onttrekking schuldhulpverlening 2022-2024 | lasten Uitvoeringslasten schuldhulpverlening: de uitvoeringscapaciteit staat niet meer in verhouding tot toegenomen verplichte taken (vroegsignalering, toeslagengedupeerden) en toegenomen maatschappelijke vraag. Mede voortvloeiend uit corona effecten op financiële posities gezinnen en ondernemers. Daarom is de capaciteit voor 2022 t/m 2024 uitgebreid. Een deel van de kosten kan gedekt worden binnen de huidige budgetten en het overige (€ 55.000 per jaar voor 3 jaar) kan gedekt worden door onttrekking aan de reserve Sociaal domein..

Maatschappelijk team/inhuur personeel | lasten In

Planmatig onderhoud Schilpen | lasten Betreft de toevoeging onderhoud voor De Schilpen vanuit de reserve.

Planmatig onderhoud Hofstede | lasten Betreft de toevoeging onderhoud aan de sporthal De Hofstede vanuit de reserve.

Doorschuiven POK budget naar 2024 | lasten In 2023 is niet al het ontvangen POK geld besteed, daarom wordt het restant doorgeschoven naar 2024.

Doorschuiven Budget inzakte de Uitvoeringsagenda MOBWBT | lasten Vanwege de val van het kabinet zijn een aantal beleidsonderwerpen, zoals Woonplaatsbeginsel controversieel verklaard. Concrete stappen om de transformatie naar de lokale Toegang vorm te geven kunnen daardoor pas

later gezet worden. De bedoeling was om in 2024 uitvoering te geven aan de transformatie van de lokale Toegang en uitvoering van de Uitvoeringsagenda MOBWBT (Maatschappelijke Opvang, Beschermd Wonen, Beschermd Thuis).

Onttrekking begroting 2023-2026 | lasten

Programma 6:

Tegemoetkoming energiekosten | lasten Energietoeslag 2024. Op basis van de gewijzigde Wet kunnen gemeenten aan de slag. De bedragen per gemeente zijn al bekend en worden verstrekt na de publicatie van de decembercirculaire via het Gemeentefonds. Naast doelgroepen aan wie wij op basis van bekende gegevens verstrekken, kunnen inwoners een aanvraag indienen. Die termijn loopt door in 2025. Voor dat deel doen wij in 2025 een voorstel.

Doorschuiven energietoeslag naar 2024 | lasten Energietoeslag 2023. Doorschuiven verwachte aanvragen in 2024.

Participatiefonds / werkgeversdienstverlening H5 | lasten En

Doorschuiven Mee-doen coach naar 2025 | lasten En

Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW doorschuiven naar 2025 | lasten En

Doorschuiven budget beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden' naar 2024 | lasten In de begroting 2023 is voor de inzet in meerdere jaren totaal € 100.000 beschikbaar gesteld, in te zetten op basis van het beleidsplan 'Geldzorgen, armoede en schulden'. Dit plan is in uitvoering in 2023 en loopt door in 2024.

Programma 7:

Doorschuiven WKB budget | lasten WKB restantbudget uit 2023 doorgeschoven naar 2024 (ten gunste van de Omgevingswet).

Implementatie Omgevingswet | lasten Vanwege vertraging op een aantal onderwerpen kan in 2023 niet alles worden uitgevoerd wat was voorzien. Het restantbudget Omgevingswet is zodoende doorgeschoven naar 2024.

Budget Centrum Schipluiden plus doorschuiven naar 2024 | lasten Restant budget Project centrumplan Schipluiden doorschuiven naar 2025, vanwege langere doorlooptijd van onderzoek en uitvoering dan was voorzien. Betreft renovatie en herinrichting openbaar gebied.

Doorschuiven implementatiebudget omgevingswet naar 2025 | lasten Omgevingswet restantbudget (waaronder dorpenvisies en omgevingsplan) doorschuiven naar 2025.

Doorschuiven budget Hoornbloem (LWE en S&D samen) | lasten Betreft uit 2023 samengevoegd en naar 2024 doorgeschoven budget.

Winstname grexen 2024 | lasten Betreft hoofdzakelijk het (winst) saldo van de actualisatie grondexploitaties. Deze winst storten we in de reserve grondexploitaties ter dekking van de voorziening tekorten grondexploitaties en in het geval van een afgesloten grex als storting in de reserve huurinkomsten en dividenden.

Algemene dekkingsmiddelen:

Extra dividend Juva | baten Het beschikbaar gestelde dividend vanuit JUVA N.V. was over het jaar 2023 beter dan verwacht.

Overhead:

Visie toekomst Midden-Delfland | lasten Toekomstvisie 2050: Bij raadsbesluit van 4 juli 2023 is een werkbudget voor het proces van een Toekomstvisie 2050 beschikbaar gesteld. Hierbij is aangegeven, bij voorstel onder 2, dat het restant budget 2023 doorschuift naar 2024 voor afronding proces. Proces wordt in 2024 afgerond. Planning is het streefbeeld na de zomerperiode voor besluitvorming voor te leggen aan de gemeenteraad.

Implementatie Office 365 | lasten Betreft bij de jaarrekening 2023 naar 2024 doorgeschoven budget voor de implementatie van Office365.

CAO-gemeenten 2024 verlofsparen | lasten De in de Cao-Gemeenten 2023 neergelegde mogelijkheid tot verlofsparen (van bovenwettelijk verlof) heeft geleid tot een gedwongen inventarisatie van de soorten verlof binnen de organisatie. De verschillende soorten verlof hebben een verschillende vervaltermijnen. Voorheen maakten we geen onderscheid tussen wettelijk, bovenwettelijk en overig ‘verlof’ (zoals plusuren), voor de gebruiker was dit gelijk.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 18 februari 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% (maximaal 3) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 650.849. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	Bedrag
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau)	€ 1.007.769
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 193.314
2. Ongeautoriseerde reservemutaties. p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden.	€ 0
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld (hangt af van de intern vastgelegde spelregels in bijvoorbeeld de financiële verordening art. 212 Gemeentewet over de planning & controlcyclus, budgetafwijkingen, budgetoverheveling etc.).	€ 8.750.616
Totaal begrotingsonrechtmatigheden	**€ 9.951.699**

Begrotingscriterium	Bedrag
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 9.945.135
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 6.564

Voorwaardencriterium	Bedrag
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	€ 207.568

M&O criterium	Bedrag
Geen bevindingen	

Totaal onrechtmatig (bruto)	**€ 10.159.267**
Totaal onrechtmatig (netto)	€ 214.132

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Balans

Activa	Ultimo 2024	Ultimo 2023
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	€ 66.464	€ 0
Subtotaal Immateriële vaste activa	**€ 66.464**	**€ 0**
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut - Gronden uitgegeven in erfpacht	€ 91.962.921	€ 84.364.595
Investeringen met een economisch nut - Overige investeringen	€ 38.201.903	€ 40.261.991
Investeringen met een economisch nu met heffing	€ 12.044.682	€ 11.581.289
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 15.829.071	€ 12.777.242
Subtotaal Materiële vaste activa	**€ 158.038.579**	**€ 148.985.117**
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen	€ 1.496.811	€ 1.496.811
Overige langlopende leningen u/g	€ 10.470.416	€ 10.036.352
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	€ 0	€ 0
Subtotaal Financiële vaste activa	**€ 11.967.227**	**€ 11.533.162**
Totaal vaste activa	**€ 170.072.270**	**€ 160.518.279**
Vlottende activa		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen	€ 0	€ 0
Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	€ 5.731.988	€ 3.891.173
Gereed product en handelsgoederen	€ 0	€ 0
Subtotaal voorraden	**€ 5.731.988**	**€ 3.891.173**

Activa	Ultimo 2024	Ultimo 2023
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	€ 6.100.169	€ 7.573.845
Verstrekte kasgeldleningen	€ 0	€ 0
Uizetting in rijks schatkist korter dan één jaar	€ 472.875	€ 1.885.967
Overige vorderingen	€ 193.742	€ 471.261
Subtotaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**€ 6.543.893**	**€ 9.931.073**
Liquide middelen		
Kassaldi	€ 8.793	€ 9.511
Banksaldi	€ 244.736	€ 272.332
Subtotaal liquide middelen	**€ 253.529**	**€ 281.843**
Overlopende activa		
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	€ 633.728	€ 1.335.735
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste	€ 12.067.329	€ 10.984.562
Subtotaal overlopende activa	**€ 12.701.057**	**€ 12.320.296**
Totaal vlottende activa	**€ 25.230.467**	**€ 26.424.385**
Totaal activa	**€ 195.525.550**	**€ 186.942.666**
bedrag waarvan het recht bestaat op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969	0	0

Passiva	Ultimo 2024	Ultimo 2023
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	€ 9.783.197	€ 10.372.449
Bestemmingsreserve	€ 55.398.938	€ 55.631.561
Nog te bestemmen resultaat	€ 2.134.194	€ - 103.656
Subtotaal eigen vermogen	**€ 67.316.329**	**€ 65.900.354**
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 4.827.218	€ 4.602.610
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	€ 7.057.950	€ 7.361.521
Subtotaal voorzieningen	**€ 11.885.168**	**€ 11.964.131**
Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen	€ 0	€ 0
Onderhandse lening binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0
Onderhandse lening van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 88.168.606	€ 81.527.533
Onderhandse lening van overige binnenlandse sectoren	€ 19.033	€ 18.831
Waarborgsommen	€ 50.182	€ 182
Verplichtingen uit hoofde van financial-lease overeenkomsten	€ 0	€ 0
Subtotaal Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer	**€ 88.237.821**	**€ 81.546.546**
Totaal vaste passiva	**€ 167.439.317**	**€ 159.411.030**
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar		
Kasgeldleningen	€ 5.000.000	€ 5.000.000
Banksaldi	€ 0	€ 0
Overige schulden	€ 3.289.035	€ 2.880.912
Subtotaal Netto vlottende schulden met een rente	**€ 8.289.035**	**€ 7.880.912**

Passiva	Ultimo 2024	Ultimo 2023
typische looptijd korter dan één jaar		
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	€ 2.907.764	€ 3.438.129
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschot-bedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	€ 15.503.175	€ 14.816.964
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	€ 1.386.259	€ 1.395.631
Subtotaal overlopende passiva	**€ 19.797.198**	**€ 19.650.723**
Totaal vlottende passiva	**€ 28.086.233**	**€ 27.531.636**
Totaal passiva	**€ 195.525.550**	**€ 186.942.666**
Gewaarborgde geldleningen	€ 57.055.273	€ 54.107.533

Aan de passiefzijde van de balans wordt buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt.

Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

De post immateriële activa wordt onderscheiden:	2024	2023
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	€ 66.464	€ 0
Totaal	**€ 66.464**	**€ 0**

Onderstaande overzicht geeft het verloop van de boekwaarde weer van de investeringen immateriële activa.

	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeer-/ verminderingen	Her rubricering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	€ 0	€ 66.464	€ 0	€ 0	€ 66.464
Totaal	**€ 0**	**€ 66.464**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 66.464**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen staan in onderstaande overzichten vermeld:

Omschrijving	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Vermeer-/ vermindering
Voorbereidingskrediet centrumontwikkeling Maasland	€ 0	€ 28.152	€ 28.152	n.v.t.
Voorbereidingskrediet Hoornbloem	€ 0	€ 38.312	€ 38.312	n.v.t.

Materiële vaste activa

De post materiële activa wordt onderscheiden in:	2024	2023
Investeringen met een economisch nut	€ 130.164.825	€ 124.626.585
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	€ 12.044.682	€ 11.581.289

De post materiële activa wordt onderscheiden in:	2024	2023
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	€ 15.829.071	€ 12.777.242
Totaal	**€ 158.038.579**	**€ 148.985.117**

De investeringen met een economisch nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2024	2023
Gronden en terreinen	€ 107.601.618	€ 100.978.454
Woonruimten	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 18.315.082	€ 19.257.200
Vervoermiddelen	€ 169.711	€ 209.199
Machines, apparaten en installaties	€ 2.167.543	€ 1.905.290
Overige materiële vaste activa	€ 1.910.871	€ 2.276.442
Totaal	**€ 130.164.825**	**€ 124.626.858**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde weer van de investeringen met een economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeer-/ verminderingen	Her rubricering	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen in erfpacht	€ 84.385.347	€ 7.577.574	€ 0	€ 0	€ 91.962.921
Gronden en terreinen overig	€ 16.593.108	€ - 954.411	€ 0	€ 0	€ 15.638.697
Woonruimten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 19.257.200	€ 11.449	€ 0	€ 953.566	€ 18.315.083
Vervoermiddelen	€ 209.199	€ 0	€ 0	€ 39.488	€ 169.710
Machines, apparaten en installaties	€ 1.905.290	€ 458.724	€ 0	€ 196.471	€ 2.167.543
Overige materiële vaste activa	€ 2.276.442	€ 117.436	€ 0	€ 438.007	€ 1.910.871
Totaal	**€ 124.626.585**	**€ 7.210.772**	**€ 0**	**€ 1.672.533**	**€ 130.164.825**

	Investeringen	Desinvesteringen	Bijdrage derden	Vermeer- / verminderingen
Gronden en terreinen in erfpacht	€ 7.577.574	€ 0	€ 0	€ 7.577.574
Gronden en terreinen overig	€ 279.134	€ 1.225.387	€ 8.158	€ - 954.411

	Investeringen	Desinvesteringen	Bijdrage derden	Vermeer- / verminderingen
Woonruimten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bedrijfsgebouwen	€ 11.449	€ 0	€ 0	€ 11.449
Vervoermiddelen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Machines, apparaten en installaties	€ 458.724	€ 0	€ 0	€ 458.724
Overige materiële vaste activa	€ 117.436	€ 0	€ 0	€ 117.436
Totaal	**€ 8.444.317**	**€ 1.225.387**	**€ 8.158**	**€ 7.210.772**

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen staan in onderstaande overzichten vermeld:

Omschrijving	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Grond Harnaschpolder erfpacht Delft HH-C2 (2024)	€ 7.416.773	€ 7.422.324	€ 7.422.324	0
Grond in erfpacht	€ 19.342.913	€ 155.250	€ 7.414.465	0
Grondruilbank	€ - 6.312.775	€ - 1.011.157	€ 5.900.011	0
Grondkosten en bouwrijp maken Euterpe Maasland	€ 70.707	€ 56.746	€ - 53.751	0
Verv. gevelbekleding Brandweer Den Hoorn (2021)	€ 30.233	€ 11.449	€ 11.449	10
Vervanging installaties gemeentehuis 2024	€ 0	€ 64.099	€ 64.099	15
Vervanging installaties gemeentehuis 2023	€ 31.515	€ 185	€ 52.961	15
Docudistri (2024)	€ 0	€ 116.746	€ 116.746	15
Investering nieuw meubilair werkplekken (2024)	€ 36.000	€ 17.968	€ 17.968	10
Ford Transit V-55-FZG (verv. VW Crafter 5-VBZ-67)	€ 52.700	€ 77.613	€ 77.613	8
Ford Transit V-56-FZG (verv. VW Crafter 4-VBN-69)	€ 47.700	€ 77.613	€ 77.613	8
Ford Transit VRH-53-K (verv. Ren.Master 2-VNX-01)	€ 17.000	€ 42.403	€ 42.403	8

Omschrijving	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Vervangen versnipperaar (2026)	€ 52.000	€ 46.088	€ 46.088	10
Stroomkasten (2023)	€ 16.011	€ 16.011	€ 32.022	15
Informatiebeleidsplan 2023	€ 0	€ 9.546	€ 9.546	3
Vervanging Centric applicaties naar SaaS 2022	€ 213.101	€ 18.126	€ 141.227	3
Audio video-installatie raadzaal	€ 393.932	€ 52.261	€ 402.333	3
Vervanging verouderde server (2024)	€ 50.000	€ 37.502	€ 37.502	3

De investeringen in de openbare ruimte met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven, kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2024	2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 11.513.752	€ 11.034.149
Overige materiële vaste activa	€ 530.931	€ 547.141
Totaal	**€ 12.044.682**	**€ 11.581.289**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven weer:

	Boekwaarde 1-1-2024	Investering	Desinvestering	Bijdragen van derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 11.034.149	€ 971.820	€ 0	€ 45.241	€ 492.217	€ 11.507.127
Overige materiële vaste activa	€ 547.141	€ 0	€ 0	€ 0	€ 16.210	€ 530.931
Totaal	**€ 11.581.289**	**€ 971.820**	**€ 0**	**€ 45.241**	**€ 508.428**	**€ 12.044.682**

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Omschrijving	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvingstermijn
Vervangen pompen hoofdgemalen 2022	€ 42.357	€ 47.643	€ 90.093	15
Vervangen pompunits drukriolering 2023	€ 60.225	€ 85.678	€ 150.926	15
Vervangen pompen hoofdgemalen 2023	€ 0	€ 86.115	€ 88.781	15
Vervangen vrijvervalriolering 2023	€ 257.852	€ 32.000	€ 298.484	60
Vervangen pompunits electromechanisch 2024	€ 0	€ 146.352	€ 146.352	15
Vervangen hoofdgemalen 2024	€ 0	€ 186.951	€ 186.951	15
Vervangen vrijvervalriolering 2024	€ - 35.025	€ 249.859	€ 249.859	60
Vervangen persleidingen 2024	€ 0	€ 137.222	€ 137.222	45

De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen als volgt worden onderverdeeld:

Boekwaarde ultimo	2024	2023
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 15.570.697	€ 12.528.616
Overige materiële vaste activa	€ 258.374	€ 248.626
Totaal	**€ 15.829.071**	**€ 12.777.242**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde 1-1-2024	(Des) investering	Bijdragen Derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	€ 12.528.616	€ 3.624.442	€ 189.147	€ 582.361	€ 15.570.697

	Boekwaarde 1-1-2024	(Des) investering	Bijdragen Derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Overige materiële vaste activa	€ 248.626	€ 31.082	€ 0	€ 21.334	€ 258.375
Totaal	**€ 12.777.242**	**€ 3.655.524**	**€ 189.147**	**€ 603.695**	**€ 15.829.071**

In onderstaand overzichten zijn de in het boekjaar gedane investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut en de daarvoor van derden ontvangen bijdragen vermeld:

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Aanvullend krediet zijbelader (2023)	€ 70.000	€ 31.082	€ 82.328	20
Reconstr. wegen Woudseln. & lookwat. Den Hoorn (2023)	€ 5.000	€ 25.175	€ 30.175	20
Reconstructie Boezemkade/Kwakelweg (2017)	€ 1.820.834	€ 1.661.704	€ 2.229.206	20
Reconstructie Anna van Raesfeltstraat (2017)	€ 39.788	€ 63.751	€ 72.951	20
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2 (2018)	€ 208.007	€ 10.302	€ 13.309	20
Reconstructie Willemoordseweg (2018)	€ 814.438	€ 275.668	€ 541.604	20
Vervangen brug Trekkade/Kerkweg M004	€ 86.589	€ 223.075	€ 309.664	80
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 0	€ 4.012	€ 4.012	80
Renoveren Hodenpijlbrug S028 behoud gem. monument	€ - 53.863	€ 110.108	€ 111.246	80
Verv. bruggen Willemoordseweg S032 en S042 (2018)	€ 71.305	€ 221.411	€ 292.716	80
Vervangen ophaalburg Gaagweg S024 en S023	€ 78.472	€ 135.940	€ 213.311	80
Reconstructie Maassluisseweg 2021	€ - 390.385	€ 33.115	€ 42.730	20
Vervangen lichtmasten 2023	€ 107.345	€ 69.047	€ 176.392	30/15
Reconstructie Commandeurskade deel 2 (2023)	€ 0	€ 6.327	€ 6.327	20

Omschrijving investeringskrediet	Totaal beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Totaal besteed t.l.v. krediet	Afschrijvings-termijn
Reynebolt Maeslandstraat 2022	€ - 16.473	€ 168.137	€ 199.907	20
Parkeerplaats Tiendweg 2022	€ - 34.892	€ 38.295	€ 49.739	20
Vervangen lichtmasten en armaturen 2024	€ 0	€ 14.076	€ 14.076	30/15
Vervangen beschoeiingen/ damwanden	€ 116.812	€ 133.986	€ 300.329	30
Herinrichting openbaar groen 2022	€ 39.553	€ 10.397	€ 49.950	15
Vervangen beschoeiing/ damwanden	€ 0	€ 228.097	€ 228.097	30
Speelvoorzieningen 2022	€ 0	€ 90.016	€ 90.016	13
Herinrichting openbaar groen 2023	€ 0	€ 30.345	€ 30.345	15
Herinrichting openbaar groen 2024	€ 0	€ 14.176	€ 14.176	15
Vervangen beschoeiing/ damwanden 2023	€ 0	€ 18.500	€ 18.500	15
Vervangen beschoeiing/ damwanden 2024	€ 0	€ - 7.156	€ - 7.156	15
Speelvoorzieningen 2024	€ 0	€ 16.070	€ 16.070	13
Natuurvr. oever aan de Burg. van Gentsingel (2024)	€ 0	€ 29.869	€ 29.869	15

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het jaar 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Kapitaalverstrekkingen aan	Boekwaarde 1-1-2024	Investeringen	Herlocatie	Aflossing / Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2024
deelnemingen t.w.						
Waterbedrijf Evides	€ 1.088.159	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.088.159
NV Holding Nutsbedrijf Westland (Juva)	€ 123.428	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 123.428
NV Bank Nederlandse Gemeenten	€ 120.674	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 120.674
GR. Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	€ 164.550	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 164.550

Kapitaalverstrekkingen aan	Boekwaarde 1-1-2024	Investeringen	Herlocatie	Aflossing / Afschrijvingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2024
Overige langlopende leningen						
Renteloze lening vv Schipluiden	€ 27.219	€ 0	€ 0	€ 4.538	€ 0	€ 22.681
Renteloze lening club accommodatie sv Den Hoorn	€ 358.384	€ 0	€ 0	€ 26.829	€ 0	€ 331.555
SV Den Hoorn kunstgrasveld (2023)	€ 419.495	€ 0	€ 0	€ 16.208	€ 0	€ 403.287
Renteloze lening HV DIOS Den Hoorn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Lening 3 padelbanen Commandeur (2024)	€ 0	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 200.000
Coöperatie Delflandshof Zuivelinstallatie (2024)	€ 0	€ 293.000	€ 0	€ 11.720	€ 0	€ 281.280
Grond in erfpacht	€ 52	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 52
Fixelening Royal Bank of Scotland	€ 7.714.264	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.714.264
Fixelening Nederlandse Waterschapsbank	€ 1.361.341	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.361.341
Leenbijstand BBZ	€ 16.108	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 16.108
Leenbijstand WWB (bijzondere bijstand)	€ 139.491	€ 358	€ 0	€ 0	€ 0	€ 139.850
Totaal	**€ 11.533.163**	**€ 493.358**	**€ 0**	**€ 59.295**	**€ 0**	**€ 11.967.227**

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen:

Onder kapitaalverstrekking aan deelnemingen zijn de participaties in het aandelenkapitaal van Waterbedrijf Evides N.V. (23.980 aandelen), Nutsbedrijf Westland (Juva) (272 aandelen) en Bank Nederlandsche Gemeenten (48.594 aandelen) opgenomen. Op de uitgezette gelden bij Royal Bank of Scotland ontvangen wij jaarlijks 8,15% rente. Deze lening wordt afgelost in 2038. Het is niet waarschijnlijk dat wij, gezien de huidige rentestand, deze gelden weer tegen dit rentepercentage kunnen wegzetten.

Voorraden

	2024	2023
Grond- en hulpstoffen	€ 0	€ 0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 5.731.988	€ 3.891.173
Totaal	**€ 5.731.988**	**€ 3.891.173**

Van de bouwgronden in exploitatie wordt van het verloop in 2023 het volgende overzicht gegeven:

	Boekwaarde 1-1-2024	Voorziening 1-1-2024	Boekwaarde inclusief voorzieningen 1-1-2024
Complex 13 Hooipolder	€ 65.008	€ 0	€ 65.008
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 2.370.085	€ - 2.145.000	€ 225.085
Complex 17 Keenenburg V	€ 3.024.171	€ - 1.998.000	€ 1.026.171
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 1.990.978	€ - 1.130.000	€ 860.978
Complex 24 Kreekzone	€ - 475.657	€ 0	€ - 475.657
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	€ - 49.977	€ 0	€ - 49.977
Complex Woudselaan	€ 2.623.066	€ - 383.500	€ 2.239.566
Totaal	**€ 9.547.673**	**€ - 5.656.500**	**€ 3.891.173**

	Boekwaarde 1-1-2024	Inkomsten	uitgaven	Winstneming/ afgesloten projecten	Verlies-voorziening 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening 31-12-2024	Boekwaarde inclusief voorziening €31-12-2024
Complex 13 Hooipolder	€ 65.008	€ 0	€ 17.008	€ 0	€ 0	€ 82.016	€ 0	€ 82.016
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 225.085	€ 0	€ 167.411	€ 0	€ - 137.500	€ 2.537.496	€ - 2.282.500	€ 254.996
Complex 17 Keenenburg V	€ 1.026.171	€ 240.066	€ 864.325	€ 0	€ 1.097.000	€ 3.648.430	€ - 901.000	€ 2.747.430
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 860.978	€ 0	€ 147.049	€ 0	€ - 103.500	€ 2.138.027	€ - 1.233.500	€ 904.527
Complex 24 Kreekzone	€ - 475.657	€ 0	€ 30.792	€ - 28.500	€ 0	€ - 473.365	€ 0	€ - 473.365
Complex 31 Vastgoedzone Den Hoorn	€ - 49.977	€ 155.250	€ 15.374	€ 176.853	€ 0	€ - 13.000	€ 0	€ - 13.000

	Boekwaarde 1-1-2024	Inkomsten	uitgaven	Winstneming/ afgesloten projecten	Verlies-voorziening 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening 31-12-2024	Boekwaarde inclusief voorziening €31-12-2024
Complex Woudselaan	€ 2.239.566	€ 27.477	€ 30.796	€ 0	€ -13.500	€ 2.626.385	€ - 397.000	€ 2.229.385
Totaal	**€ 3.891.173**	**€ 422.793**	**€ 1.272.755**	**€ 148.353**	**€ 842.500**	**€ 10.545.988**	**€ - 4.814.000**	**€ 5.731.988**

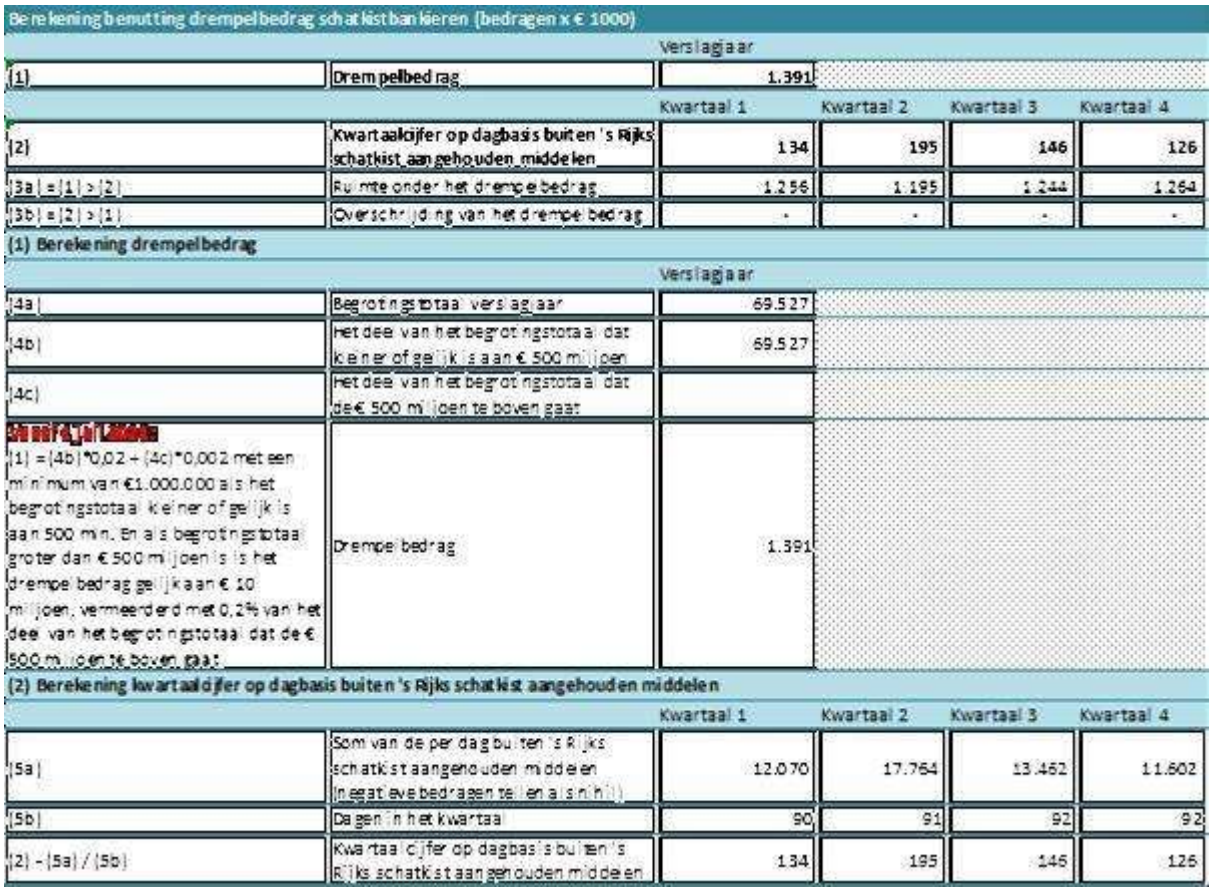
	Nog te maken kosten	Nog te ontvangen opbrengsten	Verwacht resultaat
Complex 13 Hooipolder	€ 1.028.969	€ 469.613	€ - 477.340
Complex 14 Centrumontwikkeling Den Hoorn	€ 2.176.291	€ 1.921.952	€ 2.283.157
Complex 17 Keenenburg V	€ 6.096.255	€ 3.348.952	€ 901.127
Complex 22 Ruimte voor ruimte	€ 3.364.913	€ 2.460.410	€ 1.233.524
Complex 24 Kreekzone	€ 793.347	€ 995.337	€ - 271.375
Complex Woudselaan	€ 3.860.598	€ 1.631.012	€ 396.799
Totaal	**€ 17.320.373**	**€ 10.840.276**	**€ 4.065.891**

Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties wordt verwezen naar programma 7 (Ruimtelijke ordening, Ontwikkeling en Volkshuisvesting, alsmede de paragraaf Grondbeleid).

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder worden als volgt gespecificeerd:

	Saldo 31-12-2024	Voorziening oninbaarheid	Gecorr. saldo 31-12-2024	Gecorr. saldo 31-12-2023
Vorderingen op openbare lichamen	€ 6.100.169	€ 0	€ 6.100.169	€ 7.573.845
Uitzetting in rijks schatkist < 1 jaar	€ 472.875	€ 0	€ 472.875	€ 1.885.967
Overige vorderingen	€ 495.645	€ 301.903	€ 193.742	€ 767.586
Totaal	**€ 7.068.610**	**€ 301.903**	**€ 6.543.893**	**€ 10.227.398**



Berekening benutting drempelbedrag schatkist bankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	1.391			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	134	195	146	126
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	1.256	1.195	1.244	1.264
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	69.527			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	69.527			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b) * 0,02 + (4c) * 0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	Drempelbedrag	1.391			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	12.070	17.764	13.462	11.602
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) = (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	134	195	146	126

Liquide middelen

Het saldo liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

	2024	2023
Kassaldi:		
Kas afdeling Burgerzaken	€ 8.745	€ 9.438
Voorschotkas bodedienst	€ 48	€ 73
Banksaldi:		
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 215.178	€ 247.600
Rabobank	€ 29.558	€ 24.732
Totaal	**€ 253.529**	**€ 281.843**

Overlopende activa

De specificatie van de post overlopende activa is als volgt:

	Saldo 31-12-2024	Saldo 31-12-2023
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen	€ 633.728	€ 1.335.735
Vooruitbetaalde bedragen / Nog te ontvangen bedragen	€ 12.067.329	€ 10.984.562
Totaal	€ 12.701.057	€ 12.320.296

Onder de nog te ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 01-01-2024	Bestedingen	Ontvangsten	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2024
Het Rijk					
SPUK Verkeersveiligheid	€ 17.000	€ 0	€ 8.500	€ 8.500 *	€ 0
SPUK MRDH	€ 65.000	€ 11.250	€ 0	€ 0	€ 76.250
SPUK lokale aanpak isolatie NIP	€ 364.127	€ 0	€ 364.127	€ 0	€ 0
Opvang ontheemden Oekraïners GOO (SiSa M16)	€ 65.290	€ 67.500	€ 65.290	€ 0	€ 67.500
Bijdrage transitiekosten (SiSa M16)	€ 20.752	€ 0	€ 20.752	€ 0	€ 0
Gem. hulp gedupeerden toeslagen (SiSa B2)	€ 33.893	€ 33.322	€ 33.893	€ 0	€ 33.322
Kwijtscheldingen KOT belasting (SiSa C62)	€ 726	€ 0	€ 0	€ 0	€ 726
SiSa J41B flex inzet woningbouw (C41B)	€ 0	€ 24.656	€ 0	€ 0	€ 24.656
SiSa G13 Onderwijsroute 2024	€ 0	€ 8.358	€ 0	€ 0	€ 8.358
Overige Nederlandse overheidslichamen					
Subsidie POP3 weide vogellandschap	€ 422.916	€ 0	€ 0	€ 0	€ 422.916
Subsidie Euterpe	€ 10.000	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
PZH Hof van Delfland	€ 336.030	€ 0	€ 336.030	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 1.335.734**	**€ 145.086**	**€ 838.592**	**€ 8.500**	**€ 633.728**

- betreft correctie op beginbalans.

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen Eigen Vermogen bestaat uit de volgende posten:

	2024	2023
Algemene reserve	€ 9.783.197	€ 10.372.449
Bestemmingsreserves:		
Voor egalisatie van tarieven	€ 0	€ 0

	2024	2023
Overige bestemmingsreserves	€ 55.398.938	€ 55.631.561
Resultaat na bestemming	€ 2.134.194	€ - 103.656
Totaal	€ 67.316.329	**€ 65.900.354**

Het verloop in 2024 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven.

	Saldo 01-01-2024	Bestemming resultaat boekjaar	Toegevoegde rente	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2024
Algemene reserve	€ 10.372.449	€ - 103.656	€ 0	€ 1.946.081	€ 2.431.677	€ 0	€ 9.783.197
Bestemmingsreserve voor egalisatie van tarieven	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige bestemmingsreserve:							
Reserve Sociaal Domein	€ 650.443		€ 9.575	€ 0	€255.000	€ 0	€ 405.200
Weerstandsvermogen reserve	€ 4.000.000		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Reserve grondexploitatie	€ 683.360		€ 0	€ 990.853	€ 0	€ 0	€ 1.674.213
Nutsreserve	€ 8.871.855		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve uitkeringslasten BUIG	€ 115.817		€ 0	€ 345.000	€ 345.000	€ 0	€ 115.817
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	€ 72.858		€ 0	€ 0	€ 51.473	€ 0	€ 21.385
Dekkingsreserve gemeentehuis	€ 7.434.071		€ 0	€ 44.634	€ 0	€ 377.099	€ 7.101.606
Investeringsreserve	€ 2.404.620		€ 36.070	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.440.690
Reserve monumenten	€ 168.685		€ 2.530	€ 0	€ 3.951	€ 0	€ 167.264
Reserve Compensatie	€ 17.850.587		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587

	Saldo 01-01-2024	Bestemming resultaat boekjaar	Toegevoegde rente	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2024
dividenden en huuropbrengsten							
Reserve investeringsprogramma	€ 2.078.094		€ 0	€ 0	€ 54.576	€ 0	€ 2.023.518
Reserve Revolving Fund particuliere bouwinitiatieven	€ 17.828		€ 267	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18.095
Reserve Fonds sociale woningbouw	€ 403.749		€ 6.056	€ 36.900	€ 0	€ 0	€ 446.705
Reserve afwikkeling complexen	€ 109.143		€ 1.637	€ 0	€ 110.781	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 459.039		€ 0	€ 0	€ 91.571	€ 0	€ 367.468
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.495.625		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.495.625
Reserve liquidatiesaldo Stadgewest Haaglanden	€ 0		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Risicoreserve Erfpachtgronden	€ 700.000		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
Dekkingsreserve	€ 6.993.694		€ 0	€ 0	€ 0	€ 438.681	€ 6.555.013
Voorziening voor recreatie en toerisme Midden-Delfland	€ 0		€ 0	€ 21.805	€ 0	€ 0	€ 21.805
Reserve herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Totaal	**€ 66.004.010**	**€ - 103.656**	**€ 56.317**	**€ 3.385.273**	**€ 3.344.029**	**€ 815.780**	**€ 65.182.135**

	Saldo 01-01-2024	Bestemming resultaat boekjaar	Toegevoegde rente	Toevoegingen	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking afschrijving	Saldo 31-12-2024
Voorgesteld bestemming resultaat:Algemene reserve							€ 2.134.194
Totaal							**€ 67.316.329**

Toelichting doel en mutaties reserves

Reserve	Doel
Algemeen	Het beleid met betrekking tot de reserves is vastgelegd in de Nota Reserves en Voorzieningen. Daarbij wordt o.a. onderscheid gemaakt tussen geblokkeerde en niet-geblokkeerde reserves. Van de geblokkeerde reserves komt de rente geheel of gedeeltelijk ten gunste van de exploitatie. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de reserves zijn opgenomen in het overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Algemene reserve (niet geblokkeerd)	Een buffer voor nadelige (en voordelige) saldi op de programmarekening, alsmede een bedrag voor mogelijke toekomstige risico's.
Nutsreserve (geblokkeerd)	Het middels gedeeltelijke benutting van de rente door de gewone dienst, en eventueel gedeeltelijk bijschrijven van de rente op de reserve (en eventueel andere bestemmingen), creëren van een zekere mate waardevaste inkomstenbron voor de exploitatie.
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder (geblokkeerd)	Dekking van bestuurskosten die voortvloeien uit de ontwikkeling van de Harnaschpolder en waarvoor gelden vanuit de grondexploitatie beschikbaar komen.
Dekkingsreserve gemeentehuis	Dekking investeringskosten van een nieuw gemeentehuis in de kern Schipluiden.
Investeringsreserve (niet geblokkeerd)	Dekking van grote investeringen waarvan de lasten niet binnen de exploitatie kunnen worden opgevangen.
Reserve monumenten (niet geblokkeerd)	Het egaliseren van overschotten en tekorten op het jaarlijkse subsidiebudget voor gemeentelijke monumenten en het subsidiëren van eigenaren van een monument op basis van de gemeentelijke subsidieverordening.

Reserve	Doel
Reserve grondexploitaties (niet geblokkeerd)	Het afdekken van de risico's van de (mogelijke) toekomstige verliezen op de grondexploitaties.
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengsten (geblokkeerd)	Compenseren weggevallen dividend CAIW in verband met verkoop kabelbedrijf, verminderen dividendafhankelijkheid en compenseren van de huuropbrengst van benzinepompen.
Dekkingsreserve (geblokkeerd)	Het ten gunste van de exploitatie compenseren van de kapitaallasten van daartoe door de raad aangewezen en inmiddels gerealiseerde of in uitvoering zijnde projecten.
Reserve investeringsprogramma (Niet geblokkeerd)	Het uitvoeren van investeringen die voortvloeien uit het collegeprogramma.
Reserve afwikkeling complexen	Betreft reserve voor dekking nog te maken kosten afgesloten grondexploitaties.
Fonds sociale woningbouw (Niet geblokkeerd)	Afkoopsommen van sociale woningbouw inzetten voor sociale woningbouw op andere locaties.
Reserve herwaardering deelnemingen	De gemeentelijke deelnemingen zijn op de balans opgenomen tegen de verkrijgingsprijs bij het onderdeel kapitaalverstrekkingen van de financiële vaste activa. In het verleden is deze reserve gevormd voor het verschil tussen de boekwaarde en de nominale waarde van het aandeel op dat moment. de reserve blijft hierdoor dan ook jaarlijks gelijk tot dat aandelen worden verkocht.
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	Het dekken van groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen.
Reserve uitkeringslasten BUIG	Dekking van de gebundelde uitkeringen aan burgers.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergeven.

	Saldo 01-01-2024	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12-2024
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's:					
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	€ 2.039.901	€ 461.490	€ 109.554	€ 0	€ 2.391.837
Voorziening wachtgelden	€ 379.945	€ 0	€ 188.650	€ 0	€ 191.295

	Saldo 01-01-2024	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Saldo 31-12-2024
voormalige wethouders					
Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	€ 1.692.000	€ 0	€ 96.000	€ 0	€ 1.596.000
Voorziening verlofsparen	€ 425.580	€ 178.866	€ 0	€ 0	€ 604.446
Voorziening Regeling voor vervroegde uittreding (RVU)	€ 65.184	€ 2.900	€ 24.444	€ 0	€ 43.640
Totaal	**€ 4.602.610**	**€ 640.356**	**€ 415.748**	**€ 0**	**€ 4.827.218**
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:					
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 35.087	€ 6.462	€ 0	€ 0	€ 41.549
Voorziening rioolrechten	€ 7.326.434	€ 0	€ 310.033	€ 0	€ 7.016.401
Totaal	**€ 7.361.521**	**€ 6.462**	**€ 310.033**	**€ 0**	**€ 7.057.950**

Toelichting doel en mutaties voorzieningen

Voorziening	doel
Algemeen	In de kolom Vrijval zijn de bedragen opgenomen die ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de betreffende voorziening gebracht. Gedetailleerde specificaties met betrekking tot het verloop van de voorzieningen zijn opgenomen in het overzicht Reserves en Voorzieningen dat als bijlage is opgenomen in de jaarstukken.
Voorziening pensioenen voormalige wethouders	Het dekken van de pensioenverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening wachtgelden voormalige wethouders	Het dekken van de wachtgeldverplichtingen aan voormalige wethouders.
Voorziening tekort bijdrage Bedrijvenschap	De bijdrage in het tekort van het Bedrijvenschap Harnaschpolder bedraagt 15% op basis van de op balansdatum laatst vastgestelde jaarrekening.

Voorziening	doel
Voorziening regeling voor vervroegde uittreding (RVU)	Vanuit het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het verplicht gesteld om een voorziening voor de Regeling vervroegde uittreding (RVU) in te stellen. Op basis van het aantal medewerkers die op dit moment gebruik maakt van deze regeling is vastgesteld dat een voorziening van € 65.184 noodzakelijk is.
Voorziening verlofsparen	De werknemer in de gelegenheid te stellen verlof te sparen, om dat verlof op een later moment naar eigen wens als doorbetaald verlof te kunnen opnemen. Ter dekking, van deze verplichtingen in de toekomst, is een voorziening getroffen conform Cao-Gemeenten.
Voorziening afvalstoffenheffing	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen reinigingskosten en afvalstoffenheffing egaliseren van de kosten c.q. Tarieven.
Voorziening rioolrechten	Het via storten of onttrekken van het verschil tussen rioleringskosten en rioolrechten egaliseren van kosten c.q. tarieven.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één of langer

	2024	2023
Onderhandse leningen van:		
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 88.168.606	€ 81.527.533
Overige binnenlandse sectoren	€ 19.033	€ 18.831
Totaal	**€ 88.187.639**	**€ 81.546.364**
Waarborgsommen	€ 50.182	€ 182
Totaal	**€ 88.237.821**	**€ 81.546.546**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2024.

	Saldo 01-01-2024	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2024
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 81.527.533	€ 7.619.611	€ 978.537	€ 88.168.606

	Saldo 01-01-2024	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2024
Overige binnenlandse sectoren	€ 18.831	€ 202	€ 802	€ 19.033
Waarborgsommen	€ 182	€ 50.000	€ 0	€ 50.182
Totaal	**€ 81.546.546**	**€ 7.669.813**	**€ 978.537**	**€ 88.237.821**

De totale rentelast voor het jaar 2024 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 1.325.305 (2023: € 915.877).

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2024	2023
Schulden korter dan één jaar:		
Kasgeldleningen	€ 5.000.000	€ 5.000.000
Bank Nederlandse Gemeenten	€ 0	€ 0
Overige schulden	€ 3.289.035	€ 2.880.912
Totaal	**€ 8.289.035**	**€ 7.880.912**

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

	2024	2023
Nog te betalen bedragen	€ 2.907.764	€ 3.438.129
Vooruit ontvangen bedragen	€ 16.889.434	€ 16.212.596
Totaal	**€ 19.797.198**	**€ 19.650.723**
A. Nog te betalen bedragen		
1. Het Rijk	€ 107.885	€ 206.203
2. Overige nog te betalen kosten	€ 2.799.879	€ 3.231.926
Totaal	**€ 2.907.764**	**€ 3.438.129**
B. Vooruit ontvangen bedragen met specifiek bestedingsdoel:		
1. Europese overheidslichamen	€ 0	€ 0
2. Het Rijk	€ 13.836.328	€ 13.492.873
3. Overige Nederlandse overheidslichamen	€ 1.666.847	€ 1.324.091

	2024	2023
C. Overige vooruit ontvangen bedragen	€ 1.386.259	€ 1.395.631
Totaal	**€ 16.889.434**	**€ 16.212.595**

Onder de nog te betalen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.
In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 1-1-2024	Ontvangsten	Bestedingen/ terugbetalingen	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2024
Het Rijk					
SiSa A13 Controle CTB	€ 61.638	€ 0	€ 61.638	€ 0	€ 0
SiSa G3	€ 584	€ 0	€ 584	€ 0	€ 0
SiSa G4 Tozo	€ 10.024	€ 0	€ 10.024	€ 0	€ 0
SiSa H30 BR00021 Brede SPUK	€ 107.885	€ 0	€ 0	€ 0	€ 107.885
SiSa H8 Sportakkoord	€ 26.072	€ 0	€ 26.072	€ 0	€ 0
SiSa M16 Opvang ontheemden Oekraïners	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 206.203**	**€ 0**	**€ 98.318**	**€ 0**	**€ 107.885**

Onder de vooruit ontvangen bedragen zijn eveneens opgenomen de zogenaamde uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. In het verslagjaar was het verloop van deze uitkeringen als volgt:

	Saldo 01-01-2024	Ontvangsten	Bestedingen/ terugbetaald	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2024
Het Rijk					
Rijksbijdrage IODS kwaliteitsprojecten 1e tranche	€ 12.490.052	€ 0	€ 598.375	€ 0	€ 11.891.677
Opvang ontheemden Oekraïners GOO (SiSa A16)	€ 155.829	€ 1.160.952	€ 1.316.881	€ 0	€ 0
SiSa Onderwijsachter stand (D8)	€ 0	€ 86.247	€ 134.812	€ 48.565	€ 0
SiSa D14 NPO gelden	€ 96.477	€ 0	€ 94.008	€ 0	€ 2.469
SiSa lokale bibliotheekvoorzieningen (D23)	€ 0	€ 240.000	€ 77.869	€ 15.574	€ 177.705
SiSa C41B flexibele inzet woningbouw	€ 61.742	€ 24.959	€ 31.614	€ 9.872	€ 64.959

	Saldo 01-01-2024	Ontvangsten	Bestedingen/ terugbetaald	Vrijval/ correctie	Saldo 31-12-2024
SiSa G10 Inburgering	€ 122.613	€ 453.913	€ 182.340	€ 0	€ 394.186
SiSa G13 Onderwijsroute 2024	€ 0	€ 17.365	€ 17.365	€ 0	€ 0
SiSa G13 Onderwijsroute 2023	€ 14.234	€ 0	€ 11.387	€ 0	€ 2.847
SiSa E44B	€ 255.973	€ 0	€ 75.758	€ 0	€ 180.215
SiSa E3 verkeerslawaai	€ 0	€ 63.400	€ 0	€ 0	€ 63.400
SiSa E113 Tijdelijk regeling uitkering bodemopgaven	€ 0	€ 411.173	€ 193.668	€ 0	€ 217.505
SiSa H30 BR00021 Brede SPUK	€ 38.229	€ 262.469	€ 172.989	€ 0	€ 127.709
SiSa K28 RVO Klimaat- en energiebeleid	€ 71.532	€ 428.227	€ 105.245	€ 0	€ 394.514
SiSa J94 lokale aanpak isolatie	€ 186.192	€ 424.697	€ 243.567	€ 48.180*	€ 319.142
Overige Nederlandse overheidslichamen					
I.S.V.-3 Geluid	€ 111.449	€ 0	€ 0	€ 0	€ 111.449
Storting egalisatiefonds De Hofstede	€ 25.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000
Depot Burgerdijkseweg PZH dioxine	€ 44.788	€ 0	€ 0	€ 0	€ 44.788
Bijdrage opbouw Landschapstafel	€ 21.970	€ 9.654	€ 0	€ 0	€ 31.624
Dumava	€ 0	€ 324.922	€ 0	€ 0	€ 324.922
RMD bijdrage Abtswoude 52	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 200.000
RMD bijdrage Korte Ketens	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000
RMD bijdrage Maaslandse poort	€ 650.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 650.000
PZH fin. Samenwerk.overeenkomst	€ 90.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 90.000
PZH Subsidie Trekkadebrug	€ 40.000	€ 0	€ 40.000	€ 0	€ 0
PZH Subsidie Knelpuntenpot	€ 85.334	€ 0	€ 0	€ 0	€ 85.334
VBT Subsidie	€ 5.550	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.550
Totaal	**€ 14.816.964**	**€ 3.907.978**	**€ 3.295.778**	**€ 122.191**	**€ 15.454.995**

Betreft correctie op de beginbalans

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke- en rechtspersonen wordt als volgt naar de aard van de geldlening gespecificeerd:

Geldnemer	Aard / Omschrijving	Oorspronkelijk bedrag	Percentage borgstelling	Restant begin jaar	Restant eind jaar
Particulier woningbezit	Gewaarborgde geldleningen	€ 226.061	100%	€ 57.112	€ 50.538
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 2.000.000	100%	€ 1.291.915	€ 1.224.844
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 17.987.000	84,1%	€ 12.734.970	€ 19.163.867
Woningstichtingen	Gewaarborgde geldleningen	€ 77.415.352	50%	€ 38.157.420	€ 34.923.302
Overige instellingen	Gewaarborgde geldleningen / garantieverplichtingen	€ 3.681.567	div.	€ 1.866.116	€ 1.692.722
	Totaal	**€ 101.309.980**		**€ 54.107.533**	**€ 57.055.273**

Langlopende financiële verplichtingen

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen.

Omschrijving	2024
Lease auto / motor	€ 53.463
Lease printer	€ 33.060
Overig financiële verplichtingen	€ 433.392
Groen	€ 159.884
ICT	€ 846.148
Totaal	**€ 1.525.948**

Lopende (juridische) geschillen

De gemeente is betrokken bij diverse juridische geschillen.

De uitkomsten van deze geschillen zijn nog niet bekend. Afhankelijk van de uitkomsten kunnen deze leiden tot een instroom of uitstroom van middelen naar of van de gemeente. Op basis van de huidige feiten en omstandigheden is niet bekend of en zo ja met welke dit plaatsvindt. Om deze reden is geen voorziening en/of vordering in de jaarrekening opgenomen gerelateerd aan juridische geschillen.

Rechtmatigheid bij aanbestedingen

Om de rechtmatigheid van de aanbestedingen vast te stellen wordt jaarlijks een spendanalyse uitgevoerd. Op basis daarvan blijkt dat de onderstaande langlopende contracten van de gemeente in 2024 ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed.

	Onrechtmatig 2024	Onrechtmatig 2023
Facilitaire diensten	€ 0	€ 265.607
Groen beheer	€ 128.878	€ 0

	Onrechtmatig 2024	Onrechtmatig 2023
Inhuur advies	€ 78.690	€ 0
Totaal	**€ 207.568**	**€ 265.607**

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Voorliggende jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het BBV daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij bij de betreffende balanspost anders is vermeld.

Activa met een verkrijgingprijs van minder dan € 25.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht. Gronden en terreinen vormen hierop een uitzondering. Deze worden altijd geactiveerd, maar hierop wordt niet afgeschreven.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden opgenomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Kosten worden toegerekend aan het boekjaar op basis van het jaar waarin de prestatie is geleverd. Voor een deel van de ontvangen facturen kan niet met 100% zekerheid worden vastgesteld op welk jaar deze betrekking hebben, gezien de prestatielevering deels heeft plaatsgevonden in het boekjaar en deels in een ander boekjaar. Op basis van de beste inschatting zijn deze kosten toegedeeld aan het betreffende boekjaar. Gezien bij deze verdeling geen volledige zekerheid bestaat in welk jaar de kosten horen, bestaat hiervoor ook een onzekerheid.

Dividendopbrengsten en/of winstuitkeringen van deelnemingen worden als baat opgenomen in het jaar waarin het dividend door de algemene vergadering van aandeelhouders of het bestuur van de betreffende deelneming wordt vastgesteld en betaalbaar wordt gesteld. Extra winst die gedurende het jaar bekend wordt, wordt conform de afspraak met de raad toegevoegd aan de Algemene reserve.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Echter als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeid gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan het boekjaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid.

Dat betekent dat:

- Rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;

- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:

- Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op door het algemeen bestuur is vastgesteld op 12 december 2023;
- Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan het algemeen bestuur zijn gemeld.
- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

-De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023 alsmede onze eigen financiële verordening.

Dit betekent dat:

- Een verantwoordingsgrens van 1% is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
- Een rapporteringstolerantie van € 50.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Vaste activa

Investeringen worden afgeschreven vanaf het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Dit betekent, dat uitsluitend wordt afgeschreven op basis van gerealiseerde investeringsbedragen. In het jaar waarin een investering plaatsvindt, wordt geen rente toegerekend. Toerekening van rente vindt plaats met ingang van het tweede jaar en wordt berekend als percentage van de boekwaarde van het actief aan het begin van het tweede jaar. Groot onderhoud van vaste activa wordt slechts geactiveerd indien wordt voldaan aan de activeringscriteria. In alle andere gevallen komt groot onderhoud ten laste van de exploitatie of een daartoe gevormde voorziening.

Materiële vaste activa

Artikel 35 van het BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met een economisch nut, Investeringen met economisch nut waarvoor ter dekking van de kosten een heffing kan worden geheven en investeringen met maatschappelijk nut.

- *Investeringen met economisch nut en de investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor grote investeringen kan worden gekozen om de componentenbenadering toe te passen. Wanneer dit wordt toegepast zal dit expliciet in het kredietvoorstel worden opgenomen. Op grond van het voorzichtigheidsprincipe wordt de restwaarde van een actief gesteld op nihil. Voor de gehanteerde afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Bij de waardering van een actief wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

- *Investeringen met maatschappelijk nut*

Investeringen met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. Slijtende investeringen worden lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur vanaf het begin van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname. Voor de afschrijvingstermijnen wordt verwezen naar de Financiële verordening. Voor deze activa wordt een restwaarde van nihil gehanteerd.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Indien van toepassing wordt een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingprijs vindt afwaardering plaats. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken.

Vlottende activa

Voorraden

De bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen als 'onderhanden werken' en gewaardeerd tegen de vervaardigingprijs. De vervaardigingprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken), de rentekosten. Hierop worden ontvangsten uit grondverkopen en bijdragen van derden in mindering gebracht.

Winsten uit de grondexploitatie worden genomen op het moment dat dat op basis van de grondexploitatie een positieve eindwaarde wordt verwacht. Voor de berekening van de tussentijdse winst name wordt gebruik gemaakt van de voorgeschreven Percentage of completion methode (POC-methode). Wanneer blijkt dat verliezen worden verwacht, worden deze verliezen verantwoord in het jaar waarin zij worden vastgesteld. Verliezen worden direct verrekend met de Reserve

Grondexploitaties. De boekwaarde van de gronden wordt in dat geval verlaagd met deze verwachte verliezen. Voor deze verwachte verliezen wordt een voorziening op eindwaarde gevormd.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde ofwel lagere marktwaarde. Wanneer verwacht wordt dat een deel van de vorderingen niet zal worden ontvangen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden opgenomen tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. In 2019 heeft de raad een Nota reserves en voorzieningen 2019-2022 vastgesteld. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde of tegen contante waarde conform hetgeen is opgenomen in de Nota reserves en voorzieningen 2019-2022. In deze nota worden de spelregels voor de vorming en het gebruik van de reserves en voorzieningen aangegeven.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar buiten telling opgenomen. Nadere informatie en een specificatie van de gewaarborgde schuldrestanten is opgenomen in de toelichting op de balans. In het verslagjaar zijn er geen betalingen gedaan als gevolg van de borgstellingen.

Resultaatbepaling

Algemeen

De wijzigingen in de BBV zijn meegenomen bij het opstellen van deze resultatenbepaling.
Bij het samenstellen van de winst- en verliesrekening is een bestendige gedragslijn in acht genomen. Baten en lasten van het boekjaar worden in de jaarrekening opgenomen, ongeacht of zij tot ontvangsten of uitgaven in het boekjaar hebben geleid. De nagekomen baten en lasten worden, in zoverre mogelijk, op de desbetreffende posten verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Voor de gehanteerd afschrijvingstermijnen verwijzen wij u naar de Nota financiële verordening 2019.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Het is volgens de WNT verplicht om voor gemeentesecretarissen en griffiers een melding van hun inkomen te maken. Deze wet verbiedt dat bestuurders in de (semi)publieke sector meer verdienen dan 100 procent van het ministersalaris. Deze grens is de zogenoemde WNT-norm:
€ 233.000 (in 2023: € 223.000). In 2024 is evenals in 2023 is dit maximum niet overschreden.

Hieronder volgt de voorgeschreven verantwoording:

Bedragen x € 1	M.A.I. Born	A. de Vos
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 128.830	€ 95.682
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 21.394	€ 15.627
Subtotaal	€ 150.224	€ 111.309
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	€ 233.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging	**€ 150.224**	**€ 111.309**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2023		
Aanvang en einde functievervulling 2023	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor 2023	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 120.258	€ 81.869
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.948	€ 14.230
Totaal bezoldiging 2023	**€ 139.206**	**€ 96.098**

Gebeurtenissen na balansdatum

Geopolitieke spanningen en economische onzekerheid

De geopolitieke spanningen in onder meer Oekraïne en het Midden-Oosten (waaronder de situatie in Gaza en spanningen rondom Iran) blijven wereldwijd zorgen baren. Deze conflicten hebben niet alleen gevolgen voor de energieprijzen, maar veroorzaken ook bredere economische onzekerheden die een directe en indirecte invloed kunnen hebben op de gemeentelijke financiën.

Allereerst is er sprake van volatiliteit in energieprijzen. Hoewel de markt in 2024 enigszins stabiliseerde na de extreme pieken van voorgaande jaren, blijft de situatie fragiel. Fluctuerende energieprijzen kunnen leiden tot hogere kosten voor de gemeentelijke huisvesting, sportaccommodaties, scholen en andere vastgoedobjecten. Bovendien kunnen geplande verduurzamingsprojecten duurder uitvallen of vertraging oplopen door hogere materiaalkosten en schaarste aan uitvoerende partijen.

Daarnaast zorgt de mondiale instabiliteit voor druk op toeleveringsketens, wat leidt tot prijsstijgingen van grondstoffen en bouwmaterialen. Dit heeft directe impact op gemeentelijke investeringsprojecten, zoals woningbouw, infrastructuur en verduurzaming van de openbare ruimte. Zowel aanbestedingen als lopende projecten kunnen hierdoor duurder uitvallen of vertraagd worden.

De economische onzekerheid zorgt bovendien voor minder investeringsbereidheid bij marktpartijen. Voor gebiedsontwikkelingen waarin de gemeente samenwerkt met ontwikkelaars of corporaties, betekent dit dat plannen mogelijk worden heroverwogen of uitgesteld. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de realisatie van nieuwbouw, maar kan ook de grondopbrengsten van de gemeente beïnvloeden.

Kortom, het is hectisch voor wat betreft de geopolitieke spanningen en economische onzekerheid. Het is van belang om hier in de financiële meerjarenramingen rekening mee te houden en voldoende wendbaarheid in de begroting te behouden.

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
0.1	Bestuur	€ 1.845.051	€ 2.346
0.10	Mutaties reserves	€ 3.441.590	€ 4.159.809
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	€ 0	€ 0
0.2	Burgerzaken	€ 1.080.273	€ 467.208
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	€ 1.856.466	€ 2.950.801
0.4	Overhead	€ 11.286.988	€ 439.267
0.5	Treasury	€ 1.285.909	€ 3.694.355
0.61	OZB woningen	€ 529.758	€ 4.173.456
0.62	OZB niet-woningen	€ 1.542	€ 2.512.100
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	€ 0	€ 29.985.781
0.8	Overige baten en lasten	€ 0	€ 0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	€ 1.340.780	€ 0
1.2	Openbare orde en veiligheid	€ 979.719	€ 50.517
2.1	Verkeer en vervoer	€ 4.010.448	€ 344.805
2.2	Parkeren	€ 1.874	€ 14.767
2.4	Economische havens en waterwegen	€ 517.606	€ 5.843
3.1	Economische ontwikkeling	€ 28.644	€ 0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 153.024	€ 670.131
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	€ 166	€ 0
3.4	Economische promotie	€ 176.447	€ 190.554
4.2	Onderwijshuisvesting	€ 1.240.905	€ 226.043
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 1.207.117	€ 256.274
5.1	Sportbeleid en activering	€ 250.160	€ 66.123
5.2	Sportaccommodaties	€ 871.251	€ 337.638

Taakveld	Omschrijving taakveld	Bedrag werkelijk uitgaven	Bedrag werkelijk inkomsten
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	€ 173.348	€ 4.092
5.4	Musea	€ 125.164	€ 3.000
5.5	Cultureel erfgoed	€ 35.288	€ 2.927
5.6	Media	€ 506.004	€ 80.567
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 3.396.558	€ 1.492.111
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	€ 2.377.150	€ 1.748.710
6.3	Inkomensregelingen	€ 4.914.482	€ 3.356.736
6.4	WSW en beschut werk	€ 118.227	€ 0
6.5	Arbeidsparticipatie	€ 164.777	€ 0
6.6	Maatwerkvoorziening en (WMO)	€ 0	€ 0
6.60	Hulpmiddelen en diensten (WMO)	€ 610.263	€ 3.555
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	€ 20.521	€ 0
6.713	Dagbesteding (WMO)	€ 9.382.564	€ 468.657
6.821	Jeugdbescherming	€ 0	€ 0
7.1	Volksgezondheid	€ 1.138.994	€ 213.999
7.2	Riolering	€ 1.772.382	€ 2.253.258
7.3	Afval	€ 2.284.035	€ 2.799.415
7.4	Milieubeheer	€ 1.410.329	€ 348.971
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	€ 251.809	€ 173.980
8.1	Ruimte en leefomgeving	€ 1.549.327	€ 169.790
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	€ 397.874	€ 1.211.874
8.3	Wonen en bouwen	€ 2.261.667	€ 2.251.219
		€ 64.996.486	**€ 67.130.679**

Single information, Single audit (SiSa)

Bijlage verantwoordingsinformatie SiSa

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.
Bestandsnaam

- Sisa_2024_061842_Bijlage_VerantwoordingsInformatie hoofddoc.xlsx

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering	Juridische grondslag	Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
FIN	B2	Regeling specifieke Gemeenten			Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Nombedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/03*	Nombedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle* *Indicator: B2/05*	
					2	4	Ja	Ja	Nee	
					Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/06*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*				
					Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot **Werkelijke** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van **Werkelijke** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*
					€22.490	€ 45.477	€0	€0	€0	€0
					Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) geduperden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) geduperde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) **Keuze** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten **Keuze** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*
					€0	€10.640	€7.138	€14.074	€3.694	€7.284
					Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) geduperden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) geduperden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle* *Indicator: B2/24*	
						€12.000	€0	€ 0	€33.322	

BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*					
			€ 0	Nee					
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/03*	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C92/04*	Aantal gebruikte leermiddelen *Aard controle* *Indicator: C92/05*		
			€ 18.272	€ 0	2	26	6		
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Let op bij correctie verder verwerken bij indicator 05* *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	
			€ 134.812	€ 0	0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/09*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*			
		1							
		2							
		100							

OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	
			€ 94.008	€ 0	€ 0	
			Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	Opgebouwde reserve (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D14/06*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/07*
			€ 0	€ 96.475	€ 2.468	Nee
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/10*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/11*
		1				
		2				
		10				

OCW	**D23**	**Regeling eenmalige specifieke**	Beschikkingsnummer/referentienummer *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/01*	Aard van de activiteit besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D23/03*	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2024 naar 2025. *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/04*	Aard van de activiteit Cumulatieve *Aard controle* *Indicator: D23/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/06*
	1		SB230196	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 77.869	€ 177.705	a) Oprichting van een nieuwe	€ 77.869
	2							
	3							
	4							
	100							
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/07*					
	1		Nee					
	2							
	100							
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling** Provincies, gemeenten en	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze *Aard controle R* *Indicator: E3/06*
	1		2023.061.03	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	2							
	100							
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle* *Indicator: E3/12*
	1		*2023.061.03*	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
	2							
	100							

IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/04*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/05*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle* *Indicator:*
		1	060503 Gemeente Delft	5000005745	€ 75.758	€ 178.815	€ 167.472	€ 461.130
		2						
		15						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*			
		1	060503 Gemeente Delft	5000005745	Nee			
		2						
		15						
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/12*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/13*		
		1	060503 Gemeente Delft	5000005745	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie E44B	Nee		
		2						
		15						
IenW	E113	Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030	Besteding (jaar T) binnen werkvoorraad *Aard controle R* *Indicator: E113/01*	Is er sprake van Sisa tussen medeoverheden (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/02*	Correctie (Jaar T-1) werkvoorraad ivm SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: E113/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) binnen werkvoorraad *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle* *Indicator: E113/05*	
			€ 193.668	Nee	€ 0	€ 193.668	Nee	

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T),	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 2.800.069	€ 37.937	€ 194.937	€ 0	€ 20.602	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 21.301	-€ 406	€ 0	€ 213.276	€ 0	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend Besluit** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T),	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsrege** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T),						
			Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekkin Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekkin Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 16.616	€ 0	€ 561
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	-€ 400	€ 0	€ 0	€ 0	€ 168
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	-€ 536	€ 0	€ 634
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0		€ 0	€ 110
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			6 Totaal	-€ 400	€ 0	€ 16.080	€ 0	€ 1.473
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 0		

SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T),	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*			
			€ 182.340	€ 0	Ja			
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeent** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/03*			
			€ 0	€ 0	Ja			
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 25.723	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

VWS	H4	**Regeling specifieke** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende uitkering *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 134.189	€ 124.439				
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 18% (jaar T) **Roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle* *Indicator: H4/08*
		1	Dorpshoeve	€ 6.284	€ 3.114	€ 1.969	€ 1.201	
		2	Hofstede	€ 10.793	€ 2.736	€ 5.994	€ 2.063	
		3	Hoornbloem	€ 9.544	€ 4.272	€ 3.448	€ 1.824	
		4	Groene sportvelden	€ 97.818	€ 79.121	€ 0	€ 18.697	
VWS	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor**	Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: H30/03*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/04*	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ *Aard controle* *Indicator: H30/05*	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)? *Aard controle* *Indicator: H30/06*
		1	Lokaal Sportakkoord	€ 11.535	€ 8.726	€ 20.412	Ja	Ja
		2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 78.971	€ 19.004	€ 19.004	Ja	Ja
		3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 17.746	€ 9.500	€ 9.500	Ja	Ja
		4	Kansrijke Start	€ 14.197	€ 8.820	€ 9.330	Ja	Ja
		5	Mentale Gezondheid	€ 4.437	€ 2.878	€ 3.388	Ja	Ja
		6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 15.528	€ 14.240	€ 25.199	Ja	Ja
		7	Valpreventie	€ 42.148	€ 51.687	€ 78.911	Ja	Ja
		8	Leefomgeving	€ 8.873	€ 273	€ 273	Ja	Ja
		9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 2.218	€ 245	€ 245	Ja	Ja
		10	Versterken sociale basis	€ 31.944	€ 28.024	€ 59.370	Ja	Ja
		11	Mantelzorg	€ 8.873	€ 8.518	€ 17.036	Ja	Ja
		12	Eén tegen eenzaamheid	€ 8.873	€ 10.245	€ 19.372	Ja	Ja
		13	Welzijn op recept	€ 8.430	€ 8.350	€ 13.035	Ja	Ja
		14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 2.218	€ 2.129	€ 2.129	Ja	Ja
		15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 6.477	€ 350	€ 4.699	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*					
			Nee					

VWS	H39	Regeling specifieke uitkering domein-overstijgend samenwerken_zon					
			Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/01*	Experiment gerealiseerd (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/02*	Heeft u meegewerkt aan de verplichte monitoring van de resultaten door middel van een door de Minister vastgesteld format? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle D1* *Indicator: H39/03*	Toelichting (Verplicht indien bij H39/02 of H39/03 "Nee" is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/04*	
			1 *1045815*	Ja	Ja		
			2				
			3				
			4				
			5				
			Kopie Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/05*	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H39/06*	Eigen bijdrage en bijdragen derden (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H39/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – Inclusief uitvoering door medeoverheden vanaf SiSa 2025 *Aard controle R* *Indicator: H39/08*	
			1 1045815	€ 18.000	€ 4.500	€ 22.500	
			2				
			3				
			4				
			5				
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/09*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H39/10*			
			Ja	Nee			

VRO	J41B	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: J41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle* *Indicator: J41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle* *Indicator: J41B/06*
		1	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 56.270	€ 108.496	€ 0	1	1
		2	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 0	€ 0	€ 0	1	1
		3						
		4						
		5						
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/09*			
		1	030008 Provincie Zuid-Holland	39	Nee			
		2	030008 Provincie Zuid-Holland	35	Nee			
		3						
		4						
		5						
VRO	J55	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle* *Indicator: J55/06*
			535	€ 0	€ 235.140	43	€ 0	€ 15.095
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/09*			
			107	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging *Aard controle* *Indicator: J55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle* *Indicator: J55/15*
			675	527	0	0	888	0

VRO	J94	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars,**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/01*	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst *Aard controle R* *Indicator: J94/02*	Het totaal aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen dat voldoet aan artikel 6, eerste lid, onderdeel a *Aard controle D1* *Indicator: J94/03*	Het aantal woningen waar maatregelen zijn getroffen met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300 *Aard controle D1* *Indicator: J94/04*	Bedrag dat van de vijfde kolom van bijlage III besteed is aan doe-het-zelfmaatregelen, inclusief activiteiten als bedoeld in artikel *Aard controle R* *Indicator: J94/05*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde *Aard controle R* *Indicator: J94/06*
		1	*LA123-03529583*	€ 186.078	137	0	0	€ 17.976
		2	*LA124-03733031*	€ 57.489	0	0	0	€ 57.489
		100						
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/07*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/08*	Eindverantwoording (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/09*			
		1	€ 0	€ 168.102	Ja			
		2	€ 0	€ 0	Nee			
		100						
KGG	**K28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: K28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan *Aard controle R* *Indicator: K28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige *Aard controle* *Indicator: K28/06*
			€ 81.299	€ 0	€ 23.945	€ 394.566	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/07*					
			Nee					

AenM	**M16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: M16/02*	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder M16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: M16/04*	Besteding (jaar T) van uitvoering ten behoeve van de transitie *Aard controle R* *Indicator: M16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (GOO en POO) *Aard controle R* *Indicator: M16/06*
			€ 1.160.952			€ 0	€ 0	€ 59.589
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/07*	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/08*	Totaal bedrag ontvangen eigen bijdrage van ontheemden GOO (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/09*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07/08 verminderd met 09 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: M16/10*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle* *Indicator: M16/11*	
			€ 275	€ 7.636	€ 0	€ 1.228.452	€ 3.002.734	

Bijlagen

Beleidsindicatoren

Besluit Begroting en Verantwoording

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Dashboard - Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - Midden-Delfland.pdf

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Jaarrekening 2023	Jaarrekening 2024
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	9,00	9,06
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,93	8,18
Apparaatkosten (kosten per inwoner)	1.209	1.362
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externe)	21%	21%
Overhead (% van totale lasten)	17%	17%

Incidentele subsidies

Organisatie	Soort subsidie	Activiteit	Bedrag
Agrarische Natuurvereniging Vockestaert	Incidenteel	Poezie festival "dichter bij de boerderij"	€ 1.500,-
Cooperatie Kluit	Incidenteel	Kluitfestival	€ 1.500,-
De Rode Draad	Incidenteel	Historische Trekvaartdag	€ 10.000,-
Epic Youth	Incidenteel	Online activiteiten jongeren	€ 1.500,-
Esther van Es	Incidenteel	Projectkoor soul talentontwikkeling	€ 1.500,-
Historische vereniging oud Schipluiden	Incidenteel	Tentoonstelling vervoer md	€ 1.200,-
Hus M	Incidenteel	Monumenten	€ 406,25
Ijsclub Vlietland	Incidenteel	Subsidie Ijsclub Vlietland 2024	€ 10.200,-
Katholiek Vrouwengilde/ KVG Maasland	Incidenteel	Ledenavonden/ 70 jarig bestaan	€ 1.500,-
Leeuwen G.A.M. van	Incidenteel	Monumenten	€ 2.000,-
Lia vd Kruyk-Slingerland	Incidenteel	Fietsroute langs 13 molens	€ 770,-
Museum De Schilpen	Incidenteel	Tentoonstelling/ workshop	€ 1.500,-
Ondernemers vereniging Den Hoorn	Incidenteel	Sinterklaasintocht Den Hoorn 2024	€ 1.050,-
Ondernemers vereniging Schipluiden	Incidenteel	Sinterklaasintocht Schipluiden 2024	€ 1.050,-
Restauratie Heultje nabij Gaagweg en Dorppoldergemaal	Incidenteel	Restauratie Heultje	€ 60.000,-
Saluutbatterij Atkins	Incidenteel	Cultuurmenu	€ 850,-
Scouting Schipluiden	Incidenteel	Asbesthoudend dak	€ 23.110,-
Senioren 55+ Maasland	Incidenteel	Sport en bewegen ouderen	€ 1.680,-
Stichting Arti Delflandiae	Incidenteel	Activiteiten kunstbeeld Kaleidoschoop	€ 1.500,-
Stichting Christelijk onderwijs Delft eo / Het Talent	Incidenteel	Nieuwkomers	€ 7.875,-
Stichting concerten 't Woudt	Incidenteel	5 Zomeravoncerten 't woudt	€ 1.500,-
Stichting Cultuurstek Den Hoorn/ Laat den Hoorn Stralen	Incidenteel	Laat Den Hoorn stralen	€ 1.500,-

Organisatie	Soort subsidie	Activiteit	Bedrag
Stichting Cultuurstek Den Hoorn/ Montmartre	Incidenteel	Montmartre Den Hoorn	€ 1.500,-
Stichting Cultuustek Den Hoorn/ Techniekfestival	Incidenteel	Techniekfestival	€ 1.500,-
Stichting Delft Chamber music festival	Incidenteel	Fietsroute met klassiek muziek	€ 1.500,-
Stichting Jeugdformaat	Incidenteel	Schoolmaatschappelijk werk	€ 10.000,-
Stichting ProMaa	Incidenteel	Simon and garfunkel, lichtjesfeest	€ 1.500,-
Stichting Promotie Groen	Incidenteel	Cultuurcafe's, nieuwsbrief	€ 1.500,-
Stichting School's Cool Delft	Incidenteel	Mentorprogramma 24-25 Schipluiden Den Hoorn	€ 4.000,-
Stichting School's Cool Westland	Incidenteel	Mentorprogramma 24-25 Maasland	€ 1.000,-
Stichting Verborgen stad	Incidenteel	Project Delfland 5D	€ 5.000,-
The Art foundation	Incidenteel	Mural en lichtkunstwerk	€ 30.000,-
Varend Corso	Incidenteel	Bloemencorso	€ 1.500,-
Vereniging Maaslandse Ondernemers	Incidenteel	Sinterklaasintocht Maasland 2024	€ 1.050,-
Vliet G. van	Incidenteel	Monumenten	€ 2.000,-

Rapportage interbestuurlijk toezicht

De provincie is vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht belast met het bestuurlijk toezicht op de taakvelden ‘huisvesting vergunninghouders’, ‘archief- en informatiebeheer’, ‘monumentenzorg en archeologie’, ‘omgevingsrecht (VTH)’ en ’ruimtelijke ordening’. Over 2024 scoort Midden-Delfland respectievelijk groen, oranje, geel, geel en groen. Rapportage hierover wordt door de provincie periodiek geactualiseerd op het dashboard interbestuurlijk toezicht.

Het rapport interbestuurlijk toezicht staat bij programma 2: bestuur en veiligheid onder het beleidsveld: Bestuurlijke organisatie.

Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
A. Algemene reserves	**€ 10.268.795**	**€ 0**	**€ 1.946.081**	**€ 2.431.677**	**€ 9.783.199**
Algemene gemeentelijke reserve	**€ 10.268.795**	**€ 0**	**€ 1.946.081**	**€ 2.431.677**	**€ 9.783.199**
Begin- en eindsaldo Algemene reserve	€ 10.268.795	€ 0	€ 0	€ 0	€ 9.783.199
Correctie op begrtwijziging 5	€ 0	€ 0	€ 4.850	€ 0	€ 0
Doorschuiven gebiedsmarketing naar 2025	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0
Verzoek het budget t.b.v. sluipverkeer A4 volledig door te schuiven naar 2025	€ 0	€ 0	€ 84.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven gebiedsbiografie naar 2025	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven voor de aanpak van ondermijning 2024 naar 2025	€ 0	€ 0	€ 19.306	€ 0	€ 0
Doorschuiven van JCC servers naar 2025	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven van JCC hostingskosten.	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven 15K naar	€ 0	€ 0	€ 13.465	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
2025. Inzake Duurzame inzetbaarheid Medewerkers onderzoek					
Doorschuiven juridische kennisbank naar 2025	€ 0	€ 0	€ 8.568	€ 0	€ 0
Doorschuiven juridische kennisbank naar 2025	€ 0	€ 0	€ 6.426	€ 0	€ 0
Doorschuiven inkoopbegeleiding aanbesteding onderhoudscontract naar 2025	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven herinrichting kantoorruimte naar 2025	€ 0	€ 0	€ 9.208	€ 0	€ 0
Doorschuiven actualisering warmteprogramma naar 2025	€ 0	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven herstellen bermen	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven elementenverharding naar 2025	€ 0	€ 0	€ 63.501	€ 0	€ 0
Doorschuiven wegmeubilair naar 2025	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven kwaliteitsimpuls naar 2025	€ 0	€ 0	€ 180.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven baggerwerkzaamheden naar 2025	€ 0	€ 0	€ 113.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven hekwerk	€ 0	€ 0	€ 21.200	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
begraafplaats naar 2025					
Doorschuiven groenbestekken naar 2025	€ 0	€ 0	€ 8.710	€ 0	€ 0
Doorschuiven Ecologie naar 2025	€ 0	€ 0	€ 45.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven klimaatadaptatie naar 2025	€ 0	€ 0	€ 181.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven resterend budget IHP	€ 0	€ 0	€ 27.500	€ 0	€ 0
Doorschuiven oudheidkundige adviezen derden naar 2025	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven economisch beleid naar 2025	€ 0	€ 0	€ 30.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven Mee-doen coach	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	€ 0
Beleidskader participatie en re-integratie budget WSW doorschuiven naar 2025	€ 0	€ 0	€ 61.853	€ 0	€ 0
Doorschuiven formulierendienst naar 2025	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven van alleenverdienersproblematiek naar 2025	€ 0	€ 0	€ 12.280	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget Woonzorgvisie naar 2025	€ 0	€ 0	€ 37.441	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget	€ 0	€ 0	€ 234.594	€ 0	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Omgevingswet naar 2025					
Doorschuiven budget adviesderden naar 2025	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven naar 2025 van het liquidatie bedrijvenschap budget	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget WKB naar 2025	€ 0	€ 0	€ 15.900	€ 0	€ 0
Doorschuiven proj. Centrumplan Schipluiden naar 2025	€ 0	€ 0	€ 58.000	€ 0	€ 0
Extern bureau begeleidingskosten Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 naar 2025	€ 0	€ 0	€ 10.279	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget Traject actualisatie/restyling huisstijl naar BJ 2025	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0	€ 0
Doorschuiven budget Digitale media en traditionele middelen naar 2025	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0	€ 0
Instandhouding skateroutenetwerk (10 jr t/m 2024)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.665	€ 0
Compensatieregeling verenigingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Archiefbewaarplaats	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Nieuw informatiebeleidsplan	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Toegevoegde rente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 803	€ 0
Implementatiekosten e-HRM	€ 0	€ 0	€ 0	€ 13.000	€ 0
Projectleiding implementatie e-HRM	€ 0	€ 0	€ 0	€ 12.000	€ 0
Impuls verbetering dienstverlening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.501	€ 0
Impuls "juridische basiskennis"	€ 0	€ 0	€ 0	€ 593	€ 0
Extra bijdrage WOS	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.000	€ 0
Digitale media en traditionele middelen "Nieuwe burgemeester 2024"	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0
Doorschuiven vervolgopdracht gebiedsmarkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	€ 0
Doorschuiven opstellen landschapsbiografie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.000	€ 0
Doorschuiven trekvaart	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuiven Muural	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0
Doorschuiven sluipverkeer A4	€ 0	€ 0	€ 0	€ 84.000	€ 0
Doorschuiven thema geluid	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.700	€ 0
Doorschuiven Label C	€ 0	€ 0	€ 0	€ 25.000	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuiven 0-beurt meubilair, borden en markeringen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 270.989	€ 0
Doorschuiven Ingroeivariant kwaliteitsimpuls onderhoud kapitaalgoederen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.000	€ 0
Doorschuiven budg (IHP) voor onderwijs en kinderopvang.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 33.000	€ 0
Doorschuiven restant op bouwkundig onderhoud.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuiven Budget voor opstellen beheerplannen doorschuiven 2024	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0
Doorschuiven Diverse verkeersmaatregelen vindt plaats in 2024.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 24.352	€ 0
Doorschuiven de baggerwerkzaamheden planmatig uitgevoerd.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0
Doorschuiven Het opstellen van de kerkenvisie wordt gefaseerd uitgevoerd.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuiven cultuureducat	€ 0	€ 0	€ 0	€ 19.728	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
ie op basis van cofinanciering.					
Doorschuiven budg inzake Welzijnsorganisatie SWMD.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.365	€ 0
Doorschuiven Budg inz Uitvoeringsagenda MOBWBT	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.300	€ 0
Doorschuiven maatwerkbudget statushouders	€ 0	€ 0	€ 0	€ 218	€ 0
Doorschuiven energietoeslag 2023 verwachte aanvragen in 2024	€ 0	€ 0	€ 0	€ 59.823	€ 0
Doorschuiven energietoeslag 2023 uitvoeringskosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Doorschuiven uren uit het projectbudget Euterpe 2023	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.695	€ 0
Doorschuiven Omgevingswet restbudget naar 2024.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 175.000	€ 0
Doorschuiven budget Hoornbloem (S&D+LWE tezamen).	€ 0	€ 0	€ 0	€ 42.155	€ 0
Doorschuiven restant budget ivm Woonvisie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 40.000	€ 0
Doorschuiven WKB budget (omgevingswet)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 56.937	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Doorschuiven uitvoeringsbudget Centrumplan Schipluiden naar 2024.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 98.445	€ 0
Doorschuiven Budg. Liquidatie bedrag Harnaschpolder tbv voorz.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 27.000	€ 0
Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden cfm Rdsbesl 23/01/'24	€ 0	€ 0	€ 0	€ 38.546	€ 0
Huisvesting basisonderwijs/Huisvestingsprogramma onderwijs	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.500	€ 0
Huisvesting basisonderwijs/ bijdragen aan derden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 45.000	€ 0
Kunst/inkomstenoverdrachten overige instellingen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 9.200	€ 0
Wet Inburgering/Uitvoeringskosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 22.478	€ 0
Maatschappelijk team/inhuur personeel	€ 0	€ 0	€ 0	€ 78.272	€ 0
Energietoeslag/Vergoeding energietoeslag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.577	€ 0
Participatiefonds/werkgeversdienstverlening H5	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Asfalteringswerkzaamheden.	€ 0	€ 0	€ 0	€ 227.562	€ 0
Implementatie Office 365	€ 0	€ 0	€ 0	€ 265.000	€ 0
Beleidstukken te herzien/updaten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 10.000	€ 0
Toekomstvisie 2050	€ 0	€ 0	€ 0	€ 73.898	€ 0
Omgevingswet uitvoeringsbudget	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.625	€ 0
Hoornbloem	€ 0	€ 0	€ 0	€ 19.800	€ 0
IHP	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.950	€ 0
B. Bestemmingsreserves	**€ 41.203.797**	**€ 56.316**	**€ 1.394.288**	**€ 912.352**	**€ 41.742.320**
Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme	**€ 0**	**€ 0**	**€ 21.805**	**€ 0**	**€ 21.805**
Begin- en eindsaldo Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.805
Inkosmten toeristenbelasting	€ 0	€ 0	€ 21.805	€ 0	€ 0
Compensatie dividenden en huuropbrengst	**€ 17.850.587**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 17.850.587**
Begin- en eindsaldo Compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 17.850.587	€ 0	€ 0	€ 0	€ 17.850.587
Fonds Sociale Woningbouw	**€ 403.749**	**€ 6.056**	**€ 36.900**	**€ 0**	**€ 446.705**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo Fonds Sociale Woningbouw	€ 403.749	€ 0	€ 0	€ 0	€ 446.705
Toegevoegde rente	€ 0	€ 6.056	€ 0	€ 0	€ 0
Afkoop sociale woningbouw	€ 0	€ 0	€ 36.900	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	**€ 2.404.621**	**€ 36.069**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 2.440.690**
Begin- en eindsaldo Investeringsreserve	€ 2.404.621	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.440.690
Toegevoegde rente	€ 0	€ 36.069	€ 0	€ 0	€ 0
Nutsreserve	**€ 8.871.855**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 8.871.855**
Begin- en eindsaldo Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve Afwikkeling complexen	**€ 109.144**	**€ 1.637**	**€ 0**	**€ 110.781**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo Reserve Afwikkeling complexen	€ 109.144	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Toegevoegde rente	€ 0	€ 1.637	€ 0	€ 0	€ 0
Vrijval saldo - reserve niet meer nodig	€ 0	€ 0	€ 0	€ 110.781	€ 0
Reserve Grondexploitaties	**€ 683.360**	**€ 0**	**€ 990.583**	**€ 0**	**€ 1.674.213**
Begin- en eindsaldo Reserve Grondexploitaties	€ 683.360	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.674.213
Winstneming grondexploitaties 2024	€ 0	€ 0	€ 990.583	€ 0	€ 0
Reserve Herwaardering	**€ 1.122.093**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.122.093**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
deelnemingen					
Begin- en eindsaldo Herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Reserve Investeringsprogramma	**€ 2.078.094**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 54.576**	**€ 2.023.518**
Begin- en eindsaldo Reserve Investeringsprogramma	€ 2.078.094	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.023.518
Dak scouting Schipluiden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.110	€ 0
Herinrichting centrum Den Hoorn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 9.663	€ 0
Heldere taal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 15.000	€ 0
Kwaliteitsimpuls ambtelijke organisatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.803	€ 0
Reserve Monumenten	**€ 168.685**	**€ 2.530**	**€ 0**	**€ 3.951**	**€ 167.264**
Begin- en eindsaldo Reserve Monumenten	€ 168.685	€ 0	€ 0	€ 0	€ 167.264
Toegevoegde rente	€ 0	€ 2.530	€ 0	€ 0	€ 0
Subsidie monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.951	€ 0
Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	**€ 459.039**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 91.571**	**€ 367.468**
Begin- en eindsaldo Reserve Onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 459.039	€ 0	€ 0	€ 0	€ 367.468
Onderhoudsbudget Brandweerkazerne	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.580	€ 0

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Onderhoudsbudget Huisvesting Schipluiden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 22.098	€ 0
Onderhoudsbudget de Hofstede	€ 0	€ 0	€ 0	€ 29.204	€ 0
Onderhoudsbudget de Dorpshoeve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 26.959	€ 0
Onderhoudsbudget Brandweerkazerne	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.730	€ 0
Reserve Onderhoud kapitaalgoederen	**€ 1.495.625**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.495.625**
Begin- en eindsaldo Reserve Onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.495.625	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.495.625
Reserve Ontwikkeling Harnaschpolder	**€ 72.858**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 51.473**	**€ 21.385**
Begin- en eindsaldo Reserve Ontwikkeling Harnaschpolder	€ 72.858	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.385
Aandeel gemeentelijke bestuurskosten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 51.473	€ 0
Reserve Opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	**€ 17.827**	**€ 267**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 18.095**
Begin- en eindsaldo Opstartkosten begeleiding	€ 17.827	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18.095

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
particuliere gebouwen					
Toegevoegde rente	€ 0	€ 267	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve Sociaal Domein	**€ 650.443**	**€ 9.757**	**€ 0**	**€ 255.000**	**€ 405.200**
Begin- en eindsaldo Reserve Sociaal domein	€ 650.443	€ 0	€ 0	€ 0	€ 405.200
Toegevoegde rente	€ 0	€ 9.757	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekking volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 255.000	€ 0
Reserve Uitkeringslasten BUIG	**€ 115.817**	**€ 0**	**€ 345.000**	**€ 345.000**	**€ 115.817**
Begin- en eindsaldo Reserve Uitkeringslasten BUIG	€ 115.817	€ 0	€ 0	€ 0	€ 115.817
Toevoeging aan reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0	€ 0
Onttrekking reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 0	€ 345.000	€ 0
Reserve Weerstandsvermogen	**€ 4.000.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.000.000**
Begin- en eindsaldo Reserve weerstandsvermogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Risicoreserve Erfpachtgronden	**€ 700.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 700.000**
Begin- en eindsaldo Risicoreserve Erfpachtgronden	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
C. Dekkingsreserve	**€ 14.427.764**	**€ 0**	**€ 44.634**	**€ 815.780**	**€ 13.656.617**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Dekkingsreserve	**€ 6.993.694**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 438.681**	**€ 6.555.012**
Begin- en eindsaldo Dekkingsreserve	€ 6.993.694	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.555.012
Dekking kapitaallasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 438.681	€ 0
Dekkingsreserve gemeentehuis	**€ 7.434.070**	**€ 0**	**€ 44.634**	**€ 377.099**	**€ 7.101.605**
Begin- en eindsaldo Dekkingsreserve gemeentehuis	€ 7.434.070	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.101.605
Dekking kapitaallasten gemeentehuis	€ 0	€ 0	€ 0	€ 377.099	€ 0
Storting ivm te veel onttrokken 2023	€ 0	€ 0	€ 44.634	€ 0	€ 0
D. Voorzieningen	**€ 17.916.955**	**€ 0**	**€ 654.596**	**€ 1.570.481**	**€ 17.001.070**
Voorziening Afvalstoffenheffing	**€ 35.087**	**€ 0**	**€ 6.462**	**€ 0**	**€ 41.549**
Begin- en eindsaldo Voorziening Afvalstoffenheffing	€ 35.087	€ 0	€ 0	€ 0	€ 41.549
Storting in de voorziening	€ 0	€ 0	€ 6.462	€ 0	€ 0
Voorziening Bijdrage tekort Bedrijvenschap	**€ 1.692.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 96.000**	**€ 1.596.000**
Begin- en eindsaldo Voorziening Bijdrage tekort Bedrijvenschap	€ 1.692.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.596.000

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Dekking tekort bij afsluiting BHP	€ 0	€ 0	€ 0	€ 96.000	€ 0
Voorziening Dubieuze debiteuren	**€ 23.825**	**€ 0**	**€ 7.778**	**€ 0**	**€ 31.603**
Begin- en eindsaldo Voorziening Dubieuze debiteuren	€ 23.825	€ 0	€ 0	€ 0	€ 31.603
Storting in de voorziening	€ 0	€ 0	€ 7.778	€ 0	€ 0
Voorziening Dubieuze debiteuren Soza	**€ 272.500**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 2.200**	**€ 270.300**
Begin- en eindsaldo Voorziening Dubieuze debiteuren Soza	€ 272.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 270.300
Onttrekking uit de voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.200	€ 0
Voorziening Grondexploitaties	**€ 5.656.500**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 842.500**	**€ 4.814.000**
Begin- en eindsaldo Voorziening Grondexploitaties	€ 5.656.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.814.000
Verliesneming Centrum Den Hoorn	€ 0	€ 0	€ 0	- € 137.500	€ 0
Verliesneming Woudselaan	€ 0	€ 0	€ 0	- € 13.500	€ 0
Verliesenemin g Ruimte voor ruimte	€ 0	€ 0	€ 0	- € 103.500	€ 0
Verliesenemin g Keenenburg V	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.097.000	€ 0
Voorziening Pensioenen voormalig wethouders	**€ 2.039.900**	**€ 0**	**€ 461.490**	**€ 109.554**	**€ 2.391.836**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo Voorziening Pensioenen voormalig wethouders	€ 2.039.900	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.391.836
Storting APPA pensioen	€ 0	€ 0	€ 18.325	€ 0	€ 0
Betaalde pensioenen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 109.554	€ 0
Vermeerdering conform actuariële waardeberekening	€ 0	€ 0	€ 443.165	€ 0	€ 0
Voorziening Rioolheffing	**€ 7.326.434**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 310.033**	**€ 7.016.401**
Begin- en eindsaldo Voorziening Rioolheffing	€ 7.326.434	€ 0	€ 0	€ 0	€ 7.016.401
Onttrekking aan voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 310.033	€ 0
Voorziening RVU	**€ 65.184**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 21.544**	**€ 43.640**
Begin- en eindsaldo Voorziening RVU	€ 65.184	€ 0	€ 0	€ 0	€ 43.640
Onttrekking RVU volgens actuariële waardebepaling 2024	€ 0	€ 0	€ 0	€ 21.544	€ 0
Voorziening verlofsparen	**€ 425.580**	**€ 0**	**€ 178.866**	**€ 0**	**€ 604.446**
Begin- en eindsaldo Voorziening verlofsparen	€ 425.580	€ 0	€ 0	€ 0	€ 604.446
Verlofsparen 2024	€ 0	€ 0	€ 178.866	€ 0	€ 0
Voorziening Wachtgelden voormalig wethouders	**€ 379.945**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 188.650**	**€ 191.295**
Begin- en eindsaldo	€ 379.945	€ 0	€ 0	€ 0	€ 191.295

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Voorziening Wachtgelden voormalig wethouders					
Betaalde wachtgelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 188.650	€ 0
Totaal	**€ 83.817.311**	**€ 56.316**	**€ 4.039.599**	**€ 5.730.290**	**€ 82.183.206**